

קובץ גליונות

פרשת לך לך

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

פרסום ראשון

המכתבים ששלח
הגאון הצדיק
רבי **אריה פינקל**
זצוק"ל
בימי מלחמת
השחרור
בשנת תש"ח

חידה ?

**עת מלחמה!
פחד ודאגה!**

"בני חיי ומזוני,
לאו בזכותא תליא מלתא,
אלא במזלא תליא מלתא"

איך נוכל לשנות
את המזל?

פתרונות ניתן לשלוח למייל:
k.gilyonot@gmail.com

בין השולחים תשובות
תתקיים הגרלה
ועשרה יזכו כל אחד
בפרס בשווי 100 ₪

**תקציב
מיוחד
לגבאי
בתי
הכנסת**

**הפרטים
המלאים בפנים**

חדש!

ממרן עמוד ההוראה
הגר"י זילברשטיין
שליט"א

הלימוד בקובץ

לזכות ולעילוי נשמות

א"מ הר"ר **יהיאל קרמר** ז"ל
בהר"ר חיים זצ"ל

נלב"ע בשם טוב י"ז מר חשוון תשע"ד

א"מ מרת **טוניה קרמר** ע"ה

בת הר"ר נפתלי חיים איגל זצ"ל

נלב"ע בשם טוב תענית אסתר תשפ"ג

תנצב"ה

הונצח ע"י בנם

יעקב בן ציון קרמר

לע"נ הרב ר' מרדכי ב"ר ישראל יהיאל ז"ל

זמני השבת

בחסות:

גינות דוד

לגור בבני ברק, לחיות על השארית!

03-900-9944

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	5:19	6:31	7:10
בני ברק	5:34	6:32	7:07
קרית ספר	5:28	6:31	7:09
בית שמש	5:18	6:32	7:09
אופקים	5:28	6:33	7:09
חיפה	5:26	6:31	7:07

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדירים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

שבוע אחרון להכנס להגרלה, למצטרפים למבצע המנויים

מבצע מיוחד להידוש המנוי

לקבלת ה"קובץ גליונות" מדי שבוע, ללא צורך בחיפוש אחר מטבע או מכשיר אשראי, ללא צורך בתזכורת או חשש שכחה וגזל וכו'

למנוי עבור הקובץ הרגיל ניתן לשלם סך 220 ₪ בלבד
(ניתן לחלק לעד 10 תשלומים)

למנוי עבור הקובץ הגדול (A4) התשלום הוא בסך 550 ₪
(ניתן לחלק לעד 10 תשלומים)

וע"י כך הנך זכאי ללקיחת קובץ 1 מדי שבוע מאחד המוקדים ברחבי הארץ (אין לקחת קבצים מחנויות המפיצות אלא אך ורק מהמוקדים בבתי הכנסת)

תקופת המנוי מפרשת בראשית תשפ"ד עד חג הסוכות תשפ"ה

מבצע מיוחד למצטרפים

כל המצטרף לאחד ממסלולי המנוי ישלח פרטיו במייל או בהודעה דרך מכשירי האשראי ויצטרף להגרלה מיוחדת בה יזכו 10 זוכים בספר "דברי שי"ח" בשווי 45 ₪

בברכה מרובה

מערכת 'קובץ גליונות'

k.gilyonot@gmail.com | 053-3145900

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ - ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדירים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות,

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדירים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע.ר.

סדר לימוד בליל שבת

לרגל המיזם המיוחד של מערכת קובץ גליונות להרבות לימוד התורה בפתיחת סדרי ליל שבת בכל הארץ (ובס"ד אף בחו"ל) הננו לפרסם כאן ראיון מיוחד עם א' ממקימי הסדר לפני למעלה מעשור שנים בעיר בני ברק שהתפרסם לפני כשנה וגרם ב"ה לעוד פתיחת סדרים במקומות שונים.

בזכות מי דבר זה הוקם אצלכם בשכונה?

האמת היא שהדבר קם בזכות אדם שאיני יודע את שמו מהעיר רחובות, ואפרש כונתי, לפני יותר מעשור שנים הדבר התחיל לקרום עור וגידים בעיר בני ברק, והיה ברצוני לעשות כן גם בקהילתנו אבל הפחד והחשש מדבר חדש מנעו מדבר זה לקום, ובסייעתא דשמיא הייתי בשבת בראשית בעיר רחובות ובליל שבת הלכתי לבית הכנסת אחרי הסעודה וראיתי שקיים שם סדר ליל שבת ברוב עם, וזה הביא לי גם את הכח לעשות כן אצלנו בשכונה, ונמצא שכל הזכויות של אלפי שעות הלימוד שנוצרו מכח הסדר שמורות גם לאותו אדם שעשה זאת ברחובות והוא כלל אינו מודע לשכר הרב שיקבל על כך לעתיד לבא, וכך גם כל א' שיפתח ויסייע כל הזכויות בעתיד יהיו על שמו.

איך למעשה נוצר בסוף הסדר?

כאמור לאחר שכבר החלטתי לעשות זאת עדיין חששתי איך עושים וכו', ושוב בסייעתא דשמיא מופלאה פגשתי באותו שבוע אברך מהשכונה שלבו חם לכל דבר שבקדושה וכשהצעתי בפניו את הרעיון מיד התלהב ואמר שהיות ובני ביתו יש להם בבית קייטרינג הוא מוכן לקחת על עצמו לתרום כל שבוע קוגל ללומדים, כמו"כ התרמתי בעל חנות על תרומה של שתיה (ודרך אגב עד היום הוא תורם בשמחה כל שנה), והדפסנו מודעות גדולות ומאירות על קיום הסדר.

האם לא היה לכם חשש שזה לא יצליח וכדומה?

האמת שדי חששנו, וכמו"כ כדרכם של אנשים שאין פרצופיהם ודעותיהם שוים היו כאלו שאמרו ליל שבת זה זמן להיות בבית עם הילדים וכל כיו"ב, אמנם על אף החששות הסדר התחיל ועד היום הוא ממשיך בכל שנה ושנה.

כמה אנשים משתתפים בסדר?

בס"ד הענות מרובה וישנם שעות בליל שבת שמי שנכנס ומסתכל חושב שכעת ליל שבועות, וקורה פעמים רבות שמגיעים אנשים ממקומות אחרים (כגון לשולם זכר, או סתם אורחים) ואינם מאמינים למראה עיניהם שאולם בית המדרש מלא מפה לפה כפשוטו.

איזה דברים יכולים לגרום ולמשוך אנשים להגיע בליל שבת שיש הרבה אנשים עייפים מכל השבוע?

האמת שאפילו שאנשים עייפים אבל רוב אנשים לא הולכים לישון מיד בתחילת הלילה והזמן סתם נמרח, ורק שללא שיש סיבה לצאת אדם נשאר בבית, אבל כשיש לאיפה להגיע לעשות שטייגען כולם רוצים.

דבר נוסף שחשוב לזה, אצלנו בבית כנסת מתחילת קיום הסדר הבאנו כיבוד עשיר בליל שבת שכולל שתיה, עוגיות, ובנוסף לכך קוגל חם וטרי, והאמת שהיה זמנים שזה קצת עשה לכלוך מרובה והפסקנו אם זה כמה שבועות, אבל אז שמעתי מכמה וכמה אנשים שהילדים שלהם מחכים כל השבוע לקוגל בליל שבת, ובזכות זה הם גם סוחבים את האבות שלהם, ומאז החלטנו ששזה יותר לעשות מאמץ איך שהוא לשמור על הנקיון ולא להפסיק את זה (ואפשר לקחת כמה ילדים ולתת להם ממתק מיוחד כדי שינקו אח"כ).

מה יש לך להגיד לאלו שעדיין לא קיים אצלם הדבר הזה ובפרט בזמן הזה?

מסתבר שעל אף שכבר הרבה מקומות עשו כן עדיין יש בתי כנסיות שעוד לא קיים הדבר הזה, ובעת הזו שעם ישראל זקוק לכל כך הרבה זכויות מה יש יותר מלהרבות בלימוד התורה ועוד בשבת קודש שכידוע אין ערוך ושיעור לזכות זה ובפרט כעת שמערכת קובץ גליונות בראשות ידידי הרב יצחק גולדשטוף שליט"א מסייעת בהוצאת השבת הראשונה, ברור שזה חובת השעה ובודאי כל מי שיפתח שבת אחת כבר יראה לבד את כמות האנשים והרצון להגיע וכן את הרצון לתרום להמשך קיום הסדר, חשוב להדגיש כי דבר מאד עיקרי הוא המודעות על הפתיחה שיהיו בצורה מושכת (גם ללא גרפיקה מיוחדת), ובעז"ה זכות תעזור לנו לינצל מהעת הקשה שאנו נמצאים בה ולראות בגאולה השלימה.

תורה מגנא ומצלא

לאור המצב הקשה בו נמצא עם ישראל וחובת השעה להרבות לימוד התורה בישראל יוצאת מערכת "קובץ גליונות" במיזם מיוחד להביא לפתיחת סדרי לימוד בלילות שבת הארוכים של החורף בכל הארץ והעולם וכדי להקל את המשא מעל האחראים ינתן בלי נדר תרומה מכובדת להוצאת שבת אחת לכל מי שיפתח סדר לימוד במקום שעדיין לא קיים, שבוע זה פרשת לך לך או בשבוע הבא פרשת וירא,

לצורך קבלת המענק יש לשלוח את מודעת הפתיחה על הסדר למייל: k.gilyonot@gmail.com כולל שם איש קשר ופרטי חשבון בנק להעברת המילגה

פרשת לך לך

רחיצה וקציצת ציפורנים לכבוד שבת

סעודת ליל שבת

א. מצוה לרחוץ כל גופו בחמין בערב שבת (טו"ע ס"י רס ס"א), ומי שרחץ בצונן [כגון שהיה בים או בבריכה] יחזור וירחץ בחמין (כ"ה"ל ע"ד ד"ה בחמין). ולכתחילה ישתדל לרחוץ קרוב לשבת, ויתלבש בגדי שבת מיד אחרי הרחיצה, וזהו כבוד שבת (מ"ז רסג ס"ק יג). ב. מכבוד השבת שילבש בה כסות נקיה, לפיכך מצוה לכבס את בגדיו לכבוד השבת. חליפה או מעיל גשם אין צריך לכבסם לכבוד שבת, כיון שאין הדרך לכבסם בכל שבוע אלא רק לזמן ארוך (חוט השני ח"א פ"ג ד"ה אלו).

סעודת יום שבת

א. מצוה להסתפר להתגלח ולגזוז ציפורניים בערב שבת, ולא יגזוז של ידים ורגלים ביום אחד, אלא של ידיו ביום שישי ושל רגליו ביום חמישי (מ"ז רסג ס"ק ה-ו). אין ליטול הציפורנים כסדרם אלא בדילוג (רמ"א רס ס"א, ומ"ז סק"ו), ויטול של יד שמאל תחילה ואח"כ של יד ימין (כל"ט ס"י כז). וימהר ליטול ידיו אחרי קציצת הציפורנים כדי להוריד את הרוח הרעה ששורה אחרי קציצת הציפורנים, ודי בנטילה אחת על כל יד (מ"ז ס"י ד ס"ק לט), הקוצץ ציפורן אחת בשיניו אינו צריך ליטול ידיו, וכן הגוזז ציפורנים לאחרים אינו צריך ליטול את ידיו (חזו"א אורחות רבינו ח"א קה). ב. אסור לזרוק את הציפורנים הגוזזות על הרצפה, אלא יגזוז אותן בתוך הכיור וכד'. יש נוהגים לא להסתפר ולגזוז ציפורנים בראש חודש אפילו חל בערב שבת, כי כן ציוה רבי יהודה החסיד (מ"ז ע"ד סק"ז).

סעודה שלישית

א. לכתחילה מצוה להתרחץ להסתפר ולגזוז ציפורנים בערב שבת אחרי חצות היום, כדי שיהא ניכר שעושה כן לכבוד שבת, ומכל מקום אם אי אפשר לו, או בימי ששי הקצרים, מותר אף לפני חצות, ואפילו ביום חמישי, והוא כדי שתהא לו שהות בערב שבת להכין צרכי שבת (ע"כ פמ"ז ס"ק מז). ב. מנהג חסידים ואנשי מעשה שבכל ערב שבת טובלים במקוה טהרה, וכתב בערוך השלחן (סימן רס סעיף א') אשרי חלקם של הנוהגים לטבול במקוה טהרה, שבזה ממשיכים עליהם שפע קדושה משבת. וכעין זה כתב הבן איש חי (שנה ד' פק"ה לך לך סעיף טז), מה טוב ומה נעים על פי הסוד לטבול בערב שבת, כדי לקבל תוספת נפש רוח ונשמה של ליל שבת על ידי הטבילה.

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסופות - תעניות בה"ב

אצלו שאם יצום רבים ידעו מכך האם יצא שכרו בהפסדו, והשיב רבינו זצ"ל, דבר שהוא מעיקר הדין אין להתחשב בפרסום הדבר, ותענית בה"ב הרי בעיקרו זה דין רק אנו לא נוהגים היום כן, ולכן אין להתחשב בפרסום, אבל דבר שהוא מדינא כתוב שאם ידעו מזה לא יצום (כל משאלותיו פ' וישב עמוד קס"א).

בענין קבלת תענית בלא נדר

ק"ל (סי' תקס"ב ס"ה) דכל תענית יחיד שלא קבלו מבעו"י אינו תענית, ומובא בכמה סדורים קדמונים (סדור דה"ח סדור השל"ה ומקור חיים) אחר תפילת מנחה, דיחיד שרוצה לקבל עליו תענית יאמר במנחה קודם התענית קודם יהיו לרצון רבון העולמים הרי אני לפניך בתענית נדבה למחר בלי נדר ובלי שבועה, וכן היה דעת רבינו זצ"ל למעשה, דמהני קבלה בלא נדר, וכ"כ במכתב בעת פרוץ נגף הקורונה שיקבלו בער"ח תענית בלא נדר. [כ"כ במכתבו בענין התענית בער"ח ניסן תש"פ ובמכתבו בער"ח אלול תשפ"א להלכה למעשה, דמהניא קבלת תענית בלא נדר]. ועי' בחיי אדם (כלל קנ"ה סמ"א) כתב אחר הנס שנעשה לו ולמשפחתו, למען ספר נפלאות ה', כדכתיב (תהילים קיא, ד) זכר עשה לנפלאותיו, קבלתי עלי ועל דועי בלי נדר יום תענית ע"ש.

שליח מרבינו עם חמיו בענין זה

ובמכתב רבינו זצ"ל לחמיו מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל (נדפס באגרות וכתבים דרך אמונה אגרות הגר"ש אגרת מ"ד וכן בקובץ תשובות ח"א סימן ב"ז) מובא מכתב רבינו לחמיו זצ"ל, בעזה"ל כ"ג ניסן התשנ"ג, לכבוד מו"ח הגאון הגדול המפורסם מופת הדור והדרו שליט"א, רציתי לשאול על איזה דברים ששמעתי בשם מו"ח שליט"א ורצוני לדעת אם הם נכונים כי הרבה דברים ששמעתי משמו נחברר אח"כ שאינו נכון, (שאלה א) בענין קבלת תענית נשאלתי אם אפשר לקבל תענית בלי נדר ואמרתי שאפשר וראי' ממש"כ המשנ"ב (סי' תצ"ב סק"ג וסי' תקס"ב סקל"ט) בשם האחרונים שאם ענה אמן אחר מי שברך שעשו בשבת לפני בה"ב הוי קבלה ומ"מ אין חייב להתענות אלמא דמהני קבלה גם בלי חיוב אמנם אח"כ אמרו לי בשם מו"ח שהורה דלא מהני. ורצוני לידע אם באמת הורה כן מו"ח שליט"א. דו"ש חיים קניבסקי. ובמכתב התשובה כתב לו מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל, בס"ד מוצש"ק תז"מ תשנ"ג, לחתני היקר הגאון הגר"ח שליט"א, ברכה ושלו' רב, (אות א) קי"ל כל תענית שלא קבלו עליו היחיד מבעו"י אינו תענית, ורק בתעניות שגוזרים על הציבור אין כל יחיד צריך לקבל, מ"מ בתעניות בה"ב סגי בעניית אמן אחרי הש"ץ במי שברך, והואיל ויש בהם כעין ציבור כמ"ש האחרונים ובכן מי שעינה אמן ובמחשבתו להתענות, ומתחיל בתענית בודאי א"א עוד לסגת וחייב להשלים את הצום ולכן סגי בעניית אמן, משא"כ באומר הריני מקבל עלי להתענות בלי נדר הרי בידו להתחרט בכל עת ואין זה בגדר קבלת תענית. והנני דו"ש ושלו' כל המשפחות שיחי, יוסף שלו' אלישיב.

בזמן אחד המלחמות בארץ הגיעה אלי אמא עם בתה בת השש מהדרום וסיפרה שהבת שלה נכנסת לחדרה איומה כל אימת שנשמעות אזעקות. היא מתחבאת מאחורי הכורסא ולא יוצאת משם, האמא ביקשה לתת לה תרופת הרגעה. אך אני הצעתי שאשאל את פי הרב. הרב אמר: "תגידי לילדה שלכל ילד יש השגחה פרטית ואין לה מה לפחד. ה' שומר עליה" - והילדה נרגעה!

(י"ש"כ גדול לידידנו הרב ד"ר משולם הרט שליט"א על מסירת הדברים)

מזכיר זה נכתב לעילוי נשמת
אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו ויסברג זצ"ל
ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אונג' זצ"ל הנצב"ה

בטעם תענית בב' וה'

בלבוש (סימן תצ"ב ס"א) כתב ויש אומרים הטעם של אלו התעניות של בה"ב, הם על העתיד, משום שהאזיר משתנה באלו זמנים ויש לחוש לסכנת שינוי האזיר שיזיק ח"ו לבריות, לכן מתענין שלא יזיק להם שינוי האזיר. ועי' במטה משה (סימן תשנ"ז) לפי שאחר פסח וסוכות האזיר משתנה וגופו של אדם נחלש, שלא הורגל לאותו אזיר, ולכן מתענים ומתפללים שיחזק ד' את גופנו.

והיה פעם שרבינו זצ"ל לא חש בטוב באלו הימים, ואמר אני יודע ממה זה, דאיתא בתלמוד ירושלמי מסכת יבמות (פרק טו הלכה ב) אמר רבי יוסי בי רבי בון (תהילים קמ ח) **סכותה לראשי ביום נשק. ביום שהקיץ נושק את החורף**. הרי שבעת חילוף העונות גורם כאב ראש, ומצינו בחז"ל (כתובות ק"ב ב' נדרים ל"ב ב' סנהדרין ק"א א') אמר שמואל שינוי וסת תחלת חולי מעים. [ראה בס' מנחת תודה עמוד ל"ט שאמר זה על כאב הראש שהיה לו בסוף החורף], וכעת בימי המלחמה צריך רחמים ג"כ שיהיה סכות לראשי בימי נשק שיש בימי מלחמה.

אמירת סליחות בה"ב לפני התפילה

נשאל רבינו זצ"ל, מדוע בתעניות בה"ב ושאר צומות נוהגים לומר סליחות אחרי שמונה עשרה, ואילו לפני ראש השנה ובעשרת ימי תשובה אומרים לפני התפילה או בלילה ולא לאחר שמו"ע של שחרית, והשיב, דשם מפני שזה הרבה סליחות נהגו להקדים הסליחות לתפילה, (ש"ת עזרת אליעזר תפילה ח"ב עמוד פ"ז), ולענין מקום שרוצים לומר סליחות בה"ב לפני התפילה, כתב לי רבינו זצ"ל במכתב, דבכה"ג יש להם לומר תחילה אשרי וצדיק קדיש, ואח"כ תחנון וקדיש תתקבל, וכמו בסליחות דחדש אלול, וכמבואר בלבוש (סי' תקפ"א ס"א) דהסליחות והי"ג מידות במקום תפילה הם, ולכן י"ל פסוקים קודם כמו תקנת פסוד"ז, ותחנון וקדיש תתקבל לאחריהם, (וכ"כ בש"ת עזרת אליעזר תפילה ח"ב עמוד פ"ז והביא שכן נהגו אצל מרן הגר"א שטיינמן זצ"ל), ובמנין שמקדימים תפילת יו"כ קטן למנחה כ' רבינו זצ"ל שלא נוהגים לומר אח"כ תתקבל כי תתקבל דמנחה קאי גם על זה, ושאינו סליחות קודם שחרית שמפסיקים הפסקה גדולה בהנחת טלית ותפילין ברכות וקרבנות, (פתיחה לסדר יו"כ קטן עם ביאורי רבינו עמוד ז').

סליחות כשיש חתן או בעל ברית

דעת רבינו זצ"ל, דגם כשיש חתן או בעל ברית וא"א תחנון אומרים כל הסליחות וגם אבינו מלכינו, ורק בסליחות של עיוה"כ מקצרים ואמר דאף החתן עצמו והבעל ברית המנהג שאומרים, ואם מקדימים הסליחות לעלוה"ש אומרים גם תחנון בבעל ברית דאינו יום המילה, [עי' מנהגי בית הכנסת חזו"א פ"ב והערה כ"ב]. וכ' רבינו במכתב, על דברי הלוח א"י (חדש חשוון) בענין תענית בה"ב קמא שכשיש חתן אומרים עד הרחמים והסליחות וע"ש שיש המקצרים יותר, וז"ל: זה טעות ואין מקצרים מהסליחות וכ"ש שאומרים אבינו מלכנו רק תחנון אין אומרים וזה כוונת המשנ"ב (סי' קל"א סק"ח) עכ"ל, (אשי

ישראל פכ"ה הערה ק"א).

מקום קבוע או סליחות בה"ב

נשאל רבינו זצ"ל, מי שיש לו מקום קבוע לתפלתו לתפלת שחרית במנין קבוע ושם לא אומרים סליחות של בה"ב האם להתפלל במנין הקבוע ואמר סליחות ביחיד, או יש ללכת לבית כנסת אחר שאומרים שם סליחות, והשיב רבינו זצ"ל דיש לו להתפלל במקום אחר שאומרים סליחות, (ש"ת עזרת אליעזר תפילה ח"ב עמוד פ"ז).

אם להתענות תענית בה"ב

רבינו זצ"ל לא נהג להתענות תעניות בה"ב (אלא ד"א של הלכה פמ"ח ס"ה), וכן אביו הקה"ל לא היה מתענה (ארחות רבינו ח"ב עמוד ק"ס אות ב), ונשאל רבינו זצ"ל, בענין אברך שרוצה לצום תענית בה"ב אבל המציאות

אחרי מיטתו של המתנחל הוותיק

הרה"ג רבי סנדר פרייזלר זצ"ל שהיה כבנו של רבינו זצ"ל

גלב"ע ג' מר חשון תשפ"ד

הבכי והתאוששות

הרופא הרוסי צעד במהירות בקומת ה'פנימית-אונקולוגית' בבית החולים 'שיבא' שבתל השומר, ונבלע בתוך החדר האחרון שבקומה.

"פרייזלר"? שאל הרופא.

"כן". השיב ר' סנדר פרייזלר, בנינוחות. למרות קשיי הנשימה הקשים הנוראים שחש בהם.

הרופא לא הותיר אותו סקרן, ומיד אמר: בוקר טוב, ברצוני להודיע לך הודעה חשובה: ובכן, לאור כל הבדיקות ומצבך הרפואי, צר לי להודיע לך, איננו יכולים לסייע לך מבחינה רפואית. לפי ספרי הרפואה מצבך סופני, נותרו לך ימים ספורים לחיות. - -

הרופא לא חיכה לשמוע את תגובת החולה, ומיד שקע במכשיר הטלפון שלו, תוך שהוא ממלמל שהאחות הרפואית תבוא להשלים לו עוד מידע.

רבי סנדר, היה די מופתע. שלושה וחצי חודשים הוא התמודד עם המחלה הנוראה שקיננה בגופו, ואף הספיק לעבור ניתוח מורכב שהצליח, אולם הוא חשב שעוד יאריך ימים. כאשר שמע את הבשורה זלגו דמעות חמות מעיניו, אך עד מהרה התיישב עם עצמו וחשב מה רצון ה' יתברך בימים אלו.

ואז קבע כי תפקידו הוא להיפרד מבני המשפחה, ולתת הוראות מדויקות בחפציו השונים ולסדר הכנות אחרונות. הוא התיישב בגבורת נפש עצומה, וכתב מתוך שלווה נפש מכתבי פרידה לכל אחד ואחד מילדיו שיחיו, כשהוא רושם להם מילים טובות ודברי עידוד, לאחר מכן קרא לילדיו באופן אישי והסביר לכל אחד מהם את הצפוי להם, ועל כך ש"הגיע זמנו לרדת בתחנה הקרובה" כלשונו, כמו כן קרא לכמה מידידיו ונפרד מהם, ואחר כשבוע וחצי עזב את העולם.

פרסום ראשון ובלעדי: רבי סנדר (מימין) מלווה את רבינו בשנותיו הצעירות

ישוב הדעת

לכשתמצי לומר על רגל אחת: זהו הלימוד הגדול ביותר שלמד רבי סנדר מרבינו זצ"ל, ששימש לו כאב לכל דבר. **ישוב הדעת בלי לאבד את העשתונות!** המסתופפים בצילו של רבינו ידעו כי בכלל מעלותיו הרבות שהיו לו, בלט רבינו במעלה חשובה מאין כמותה: רוגע וישוב הדעת. בעתות מתח, זמני מצוקה, שעות קשות ומבולבלות, הוא לא איבד את השפיות אלא נהג בישוב הדעת וברוגע, לעשות מה שצריך.

ומעלה זו זכה רבי סנדר לקבל בירושה מרבינו, וכפי שהראה דוגמא אישית בימיו האחרונים, בעיתות שרובם של האנשים מתבלבלים מרוב מתח ופחד, ישב רבי סנדר ברוגע ובשלחה, ופקד על משמרתו - משמרת ביתו.

כאילו ילדו

ילד בן 4 בלבד היה אלכסנדר סנדר הלוי פרייזלר להוריו בגבעתיים. בפתע פתאום נבלע אביו רבי אברהם יעקב זצ"ל לבית עולמו, ואמו שתח' לאו"ט, בגבורת נפש עצומה חינכה את ארבעת ילדיה לתורה ומצוות. כאשר בגר רבי סנדר חיפש דמות רוחנית גבוהה שניתן יהיה להתייעץ איתה על כל נבכי החיים, הוא הגיע לבני ברק ובמשך תקופה ארוכה הסתופף בצילו של מרן רה"י הגרא"מ שך, שבשלב מסוים אמר לו, מחמת עול הציבור שמוטל עלי איני פנוי מספיק, טובתך היא שתלך אל רבי חיים ורעייתו הרבנית ע"ה, תשאל אותו כל מה שאתה צריך, והרבנית תסייע לך.

רבי סנדר לא המתין, הוא מיד הלך לרחוב רשב"ם, וסיפר להרבנית את הדברים, ולאחר מכן לרבינו, וכל השאר כבר הסטוריה: רבינו קירבו באופן מופלא, עמד לימינו לכל שאלה והדרכה, החדיר בו יראת שמים ודקדוק ההלכה, חיבוב המצוות וזריזות בעשייתם, והרבנית ע"ה אירחה אותו כאם מסורה ועד ליומה האחרון היתה לו לכתובת לכל דבר וענין.

גם הגה"צ רבי משה טורק זצ"ל שימש כרבו הרוחני של רבי סנדר, והיה מדרוך אותו ומייעץ לו בכל צעד ושעל בחינוך התלמידים, ובמשך עשרות שנים היה רבי סנדר קובע איתו בצוותא כל יום ישי ללבן יחדיו את שאלות שהשעה צריכה להם.

הבן "הלוי"

כאמור, רבינו קירב את רבי סנדר בכל מאודו, כשהגיע עונת 'האיש מקדש' סייע בעדו למצוא שידוך, ושמחת הקידושא רבה שבת האופורף נערכה בבית רבינו, ובדרכו לחופה שימש רבינו כשושבין במקום אביו ז"ל.

במשך הזמן אף הורה לבנו הצעיר רבי שאול שליט"א לקבוע חברותא יומית עם רבי סנדר. חברותא זו נמשכה עד לתקופה האחרונה, כשבמהלכה זכו לסיים את הש"ס, ורבינו הגיע להשתתף בשמחת הסיים.

לאחר נישואיו של רבי סנדר, נטל רבינו דף ועט וכתב לו המלצה אישית להיות מחנך, ובזכות זה הוא התקבל מיד לשמש כמחנך בתלמוד תורה אור מרדכי בשכונת רמת אהרן שבבני ברק, ולאחר מכן בתתי"ס נוספים, ומאז כל חייו הפך התואר "המלמד" או "המחנך" לשם נרדף לר' סנדר פרייזלר.

את מקום תפילתו בבית הכנסת 'לדרמן' קבע רבי סנדר צמוד לרבינו, כבנו ממש, ומתפללי בית הכנסת שהחלו להתרגל לכך שכן-בית חדש נוסף למשפחת קניבסקי, היו אומרים בצחות כי "לרבי חיים יש בן שהוא לוי"...

חייל נאמן

"סנדר עושה כל מה שאומרים לו" התבטא פעם רבינו. ואכן רבי סנדר היה צייתן במלוא מובן המילה לכל הגה היוצא מפייהם של גדולי הדור. הוא האמין באמונה תמימה ושלמה שכל דבריהם כגחלי אש, והיה זהיר בכבודם עד מאוד.

רבינו גם נתן בו אמון לשליחויות שונות. ונוסף על זה, במשך מספר שנים זכה רבי סנדר לשמש לעיתים קרובות כנהג של רבינו לאירועים ושמחות שנערכו בשעות הערב. הסכמה גדולה מזו לאורח חייו של רבי סנדר - אין צורך!

רבי סנדר עם אחד מתלמידיו במחיצת רבינו

"אחותי הרבנית שטיינמן"

כמו שנהג רבי סנדר ברבינו והרבנית ע"ה כאב ואם, כך גם הרגיש אח אמייתי לכל בניו ובנותיו של רבינו. במשך שנים ארוכות נהג לבוא בכל יום ישישי בצהריים אל "אחותו הגדולה" הרבנית שטיינמן ע"ה ולטעום ממאכלי השבת. הוא היה פותח את דלת הבית באופן טבעי, תוך שהוא מכריז בשמחה על בואו, ושואל בקול רם "היכן אחותי הגדולה?!"....

לאחר מכן היה נכנס לחדר השני להתייעץ עם "גיסו הגדול" רבי שרגא שטיינמן, והיה משתף אותם בכל מה שעובר עליו.

לא לחינם, חמשה ימים לפני הסתלקותו כשביקר בחדרו בבית החולים "הגיס רבי שרגא", התרגש מאוד רבי סנדר ואמר לו: הנה השנה לא רק שלא זכיתי לקיים את מצות סוכה, אלא אפילו לראות סוכה בעיני לא ראיתי, כי איני יכול לצאת מהחדר, ולכל הפחות אני רואה אתכם".

אבל יחיד

מערכת הגליון 'דברי שיח' עושה לעצמה אבל יחיד. רבי סנדר היה החלוץ הראשון לפני למעלה מעשרים שנה, שהיה מחלק לתלמידיו כמעט מידי שבוע עלון שבועי בכתב ידו עם חידוש או סיפור על פרשת השבוע, מהספר טעמא דקרא של רבינו, או מה ששמע בעל פה. וכשהחל לצאת הגליון 'דברי שיח' שמח רבי סנדר מאוד, והיה מעודד אותנו על היוזמה, ולעיתים אף היה משתמש בזה לשיעוריו המאלפים שהיו מוקלטים במערכת 'קול הלשון'.

ת.נ.צ.ב.ה.

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

633

משיחות רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זללה"ה • לך לך תשפ"ד

וכשרואים בעולם שבאות צרות על הגויים, הרי כל מה שהם קיימים זה בשבילנו, ואם יש אצלם רעידות אדמה, או שיטפונות, או מלחמות, עם המון הרגים, זה כדי שאנחנו נפחד ונתעורר לתשובה.

וכן מה ששומעים ממדינת איראן שיש להם טילים ועוד מעט פצצת אטום ח"ו, וגם הישמעאלים (פלסטינאים) מדרום השיגו טילים שיכולים להגיע למרחק, כל זה כדי שאנחנו נפחד ונחזור בתשובה, 'בדילך', הפורענות היא בדילך וגם ההצלחה בדילך.

ועלינו לחיות כך עם הרגשת האמונה, שהכל בידי שמים והכל הולך עם חשבונות. מי שרוצה לזכות צריך לחיות עם אמונה, שכל ההנהגה היום-יומית תהיה על פי האמונה, שבוה תלויה כל ההצלחה, כמו שכתב הרמב"ן בסוף פרשת בא "אם יעשה המצוות יצליחו שכרו ואם יעבור עליהם יכריזו עונשו", הכל תלוי במעשי האדם, אם עושה מעשים טובים יש הצלחה, ואם עושה מעשים רעים ח"ו להיפך, הכל הולך עם חשבונות, ואמנם לפעמים יש גם חשבונות אחרים שרואים רשע וטוב לו, וזה מצד כל מיני חשבונות, אבל הכל בחשבון ובהשגחה!

ומי שחי עם אמונה בהשגחה חי חיים אחרים לגמרי, כידוע שמי שחי עם ההשגחה הוא רגוע תמיד, מפני שידע שהכל בהשגחה, והכל לטובתו, כמאמרם (ברכות ס, ב) כל דעביד רחמנא לטב עביד, וזהו העיקר, לחיות עם אמונה כמו אברהם אבינו.

החזק במוסר

דברים שאמר רבינו במלחמת "צוק איתן" (ק"ץ תשע"ד)

אנו נמצאים במצב סכנה, ויש מקומות שלא כל כך מרגישים את הסכנה, אבל בהרבה מקומות בארץ אנשים חיים בפחד מוות, רחמנא ליצלן מה שנהרגו, יש פצועים והרגים, וצריכים זכויות להגן על אלו שעומדים בסכנה.

כל אחד שעושה מצוה מגין על כל העולם כולו, כמו שאמר (קידושין מ, ב) לעולם יראה אדם עצמו כאילו חציו חייב וחציו זכאי וכו' עשה מצוה אחת אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות, כל אחד משפיע במעשיו על כל העולם! כי כל כלל ישראל הם כמו איש אחד, כמו אדם אחד, וכל ישראל ערבים זה לזה, וכשאדם עושה מעשים טובים ועוסק בתורה ובמצוות ובתפילה זה מוסיף מדרגה לכל אחד ואחד.

ואינו דומה מרובים העושים, כמו שכתב רש"י בפרשת בחוקתי (ויקרא כו, ח) על הפסוק "ורדפו מכם חמישה מאה ומאה מכם רבבה ירדפו" וכי כך הוא החשבון, והלא לא היה צריך לומר אלא מאה מכם שני אלפים ירדפו, אלא אינו דומה מועטים העושים את התורה למרובים העושים את התורה, ע"כ. והיינו שכאשר יש מרובים העושים אזי הזכויות נכפלות, ויש יותר קדושה ויותר השפעה, וכל האיכות משתנה, וכל אחד שמתחזק מוסיף זכויות לכל כלל ישראל.

וזה מה שאנו חייבים, להוסיף זכויות, ראשית בעסק התורה, שזה הדבר הגדול ביותר, וכן במידות טובות, ובתפילה, כל אחד מה שבכוחו, לעשות כל מה שבכוחו לעשות, ומי שעושה פחות ממה שיש בכוחו, אם יש עוד משהו שיכול לעשות ואינו עושה, זה חטא וחסרון שלמות, שהרי אתה יכול עוד, ומדוע אינך עושה, וזו באמת עבודה קשה מאד, אבל צריכים להשתדל, והעצה היחידה היא על ידי לימוד ספרי המוסר.

כל העולם מתברך בשביל ישראל

*בפרשת לך לך (יב, ג) ונברכו בך כל משפחות האדמה. פירש רש"י: יש אגדות רבות, וזה פשוט, אדם אומר לבנו תהא כאברהם, וכן כל ונברכו בך שבמקרא, וזה מוכיח (להלן מה, כ) בך יבורך ישראל לאמר ישימך אלוקים כאפרים וכמנשה, ע"כ.

והנה רש"י פירש כפשוטו של מקרא, אך יש עוד פירושים בזה, ובתרגום: "ויתברכו בדילך כל זרעית ארעא", היינו שבזכות אברהם אבינו תהיה ברכה לכל זרעית ארעא, כל משפחות האדמה מתברכים ומצליחים 'בדילך' – בשביל אברהם אבינו ובזכותו.

והיינו כמו שאמרנו חז"ל (מובא ברש"י בתחילת בראשית) על הפסוק "בראשית ברא אלוקים" בשביל ישראל שנקראו ראשית נוש שם גירסא "בשביל הצדיקים" והוא מהצנזורה ששיבשו הגויים, מטרת בריאת העולם היא בשביל ישראל, שישראל קדמו לעולם, ונשמת ישראל כבר הייתה בתחילת הבריאה, כמו שדרשו חז"ל (ילקוט בראשית ד' ותנחומא תזריע א') על הפסוק ורוח אלוקים מרחפת על פני המים – זה רוחו של אדם הראשון, ובשביל ישראל נברא העולם.

ולתכלית מה צריכים את כלל ישראל? בשביל להרבות כבוד שמים! שכל תכלית הבריאה היא לכבוד שמים, כמו שאמרנו בסוף פרקי אבות כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו שנאמר (ישעיה מג, ז) כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, וכלל ישראל הצדיקים הם העושים כבוד שמים אשר זהו תכלית הבריאה.

ולכאורה אם כן בשביל מה צריכים את כל העולם, ומדוע שלא יהיו בעולם רק כלל ישראל? הסיבה היא מפני שישראל צריכים מי שיעזור להם, כי הם צריכים כל היום לעסוק בתורה, ומי יפרנס אותם, מי יזרע ומי יקצור, הרי צריכים פועלים לזה, וכלל ישראל עצמם צריכים להיות עסוקים בעבודת השם, לכן נבראו הגויים בעולם, כדי שיהיה מי שימצא לכלל ישראל את כל צרכיהם ונעין עוד בהקדמת הרמב"ם לפירוש המשניות סדר זרעים.

ואין אנו יודעים את כל החשבונות בזה, אבל זו הסיבה שגם הגויים מתקיימים ויש להם את מה שהם צריכים, כדי שיוכלו לעזור לכלל ישראל, ולמשל יש מצרכים שאינם בנמצא בארץ ישראל, וצריך שהגויים ישלחו לנו את זה מחוץ לארץ.

ואם היינו כולנו עוסקים בתורה, אזי היינו זוכים שכל מלאכתנו תיעשה בידי אחרים, וכדאיתא בברכות דף ל"ה בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית על ידי אחרים שנאמר (ישעיה סא, ה) ועמדו זרים ורעו צאנכם ובני נכר איכריכם וכורמכם.

וזה הפירוש 'ונברכו בך', שכל העולם מתברך בזכות אברהם, בזכות ישראל, כמו שכתוב בפרשת עקב (דברים יא, יב) "ארץ אשר השם אלוך דורש אותה" ופירש רש"י: והלא אף כל הארצות הוא דורש וכו' אלא כביכול אינו דורש אלא אותה ועל ידי אותה דרישה שדורשה דורש את כל הארצות עמה, ע"כ. והיינו כנ"ל, שכל העולם מתברך לצורך ארץ ישראל, ולצורך כלל ישראל יש ברכה בעולם, כדי שלא יחסר לכלל ישראל, ונמצא שכל העולם צריכים את ישראל.

תיראי אותי תקחי מוסר

ומאידך מצינו גם להיפך שאמרנו חז"ל (יבמות סג, א) אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל שנאמר הכרתי גויים נשמו פינותם החרבתי חוצותם וכתוב אמרתי אך תיראי אותי תקחי מוסר, היינו שכל פורענות שיש בעולם אצל הגויים היא גם כן לצורך כלל ישראל, שיראו את הפורענות ועל ידי זה יפחדו ויקבלו יראת שמים.

מתוך השיחה השבועית, לך לך תש"ע.

"בחייהם ובמותם לא נפרדו"

לקראת מלאות השלושים לבנו חביבו של רבינו

הג"ר בצלאל אדלשטיין זללה"ה, ראש ישיבת אהבת אהרן

בליל א' דחול המועד סוכות נפטר בנו חביבו של רבינו, הג"ר בצלאל זללה"ה, ראש ישיבת אהבת אהרן, שהעמיד תלמידים רבים עשרות בשנים, והיה מסור לאביו רבינו זללה"ה בכל לבו ונפשו.

קשה לתאר את ההערכה הגדולה שרחש לו רבינו, כמה שהחשיב את שיקול דעתו, ופעמים רבות שלח את בני המשפחה המורחבת להתייעץ עמו בנושאים שונים, ומאידך גודל המסירות של הג"ר בצלאל רבות בשנים לאביו, והקשר התמידי על כל דבר וענין.

ונביא בזה מתוך דברים שנשא אחיו יבלחט"א הגאון רבי ישראל במעמד העלייה לקברו ככלות השבעה:

דוד המלך אמר על שאול ויהונתן (שמואל ב', א, כג) "הנאהבים והנעימים בחייהם ובמותם לא נפרדו", וכך גם ההרגשה כאן, כשנמצאים ליד הקבר של אבא הריני כפרת משכבו, והקבר הטרי של אחינו רבי בצלאל זלחה"ה, הנאהבים והנעימים, בחייהם ובמותם לא נפרדו, כמה חיבור היה ביניהם.

כבר הזכירו את הקשר הלימודי, שהוא היה לומד בכל בוקר עם אבא ומכין עמו את השיעור היומי, ומלבד הקשר בלימוד, גם בשאר עניינים, אין לתאר כמה חיבור וכמה עצה ותושייה שרבי בצלאל היה נותן לאבא בכל ענייני הנהלת הבית, וכבר משנים קדמוניות בחיי אמנו ע"ה כל עול הבית ממש היה עליו, והיה טורח ומשתדל ומחפש במה יוכל להקל על אבא ואמא, ואפשר לומר שחלק גדול מהתורה של אבא נזקף לזכותו ממש.

כל הדברים הנצרכים, ההכרחיים, בין ברפואה ובין בשאר עניינים, היו מוטלים עליו, וחזרוני איך שהיו צריכים ללכת לרופא, ולפעמים היו צריכים לחכות שעה או שתיים בתור, ורבי בצלאל היה לוקח הכל על עצמו, ולפעמים כשהצענו לו להחליף ולחכות במקומו, היה אומר מיד בפשטות שאין לו שום קושי בזה, וכך הוריד את כל העול מאבא ומאמא ומאיתנו, ונשא הכל על כתפו, ועשה זאת בטבעיות כאילו שזה התפקיד שלו, ולא הרגיש כלל שהוא עושה טובה למישהו בזה.

וגם בצרכי הכלל, לא רק במשפחה, הוא היה ביחד עם אבא בכל דבר, בהרבה דברים ציבוריים, ובפרט בענייני הישיבה, ובקירת דוד המלך שם אמר "בנות ישראל אל שאלו בכינה", כך גם אפשר לומר כאן 'בני ישיבת פוניבז' אל רבי בצלאל בכינה', כמה כוחות שהשקיע לעזור לאבא בכל הנהגת הישיבה, והיה עושה הרבה שליחויות מאבא, על הרבה עניינים של צרכי הישיבה, איך ומה לעשות, הכל בחכמה ובתבונה ובעצה ביחד עם אבא.

וכאמור גם בבית, כמה שהוא עזר לאבא ולאמא, ובשעתו כשאמנו ע"ה חלתה ועברה ניתוח, כולם חשבו שהניתוח עבר בהצלחה, ורק רבי בצלאל ואבא ידעו שהמחלה לא נגמרה, ובמשך כמה שנים אנו לא ידענו כלל מזה, רק הוא ואבא, והוא טיפל והלך לרופאים וכל העול ממש היה עליו.

ובאמת זה לא מובן איך שלקח על כתפיו דברים רבים כל כך, יחד עם עול הישיבה והשיעורים שאמר וכל צרכי המשפחה, זה לא הפריע לו, והסתדר עם הכל, ובאופן טבעי זה גם משפיע באופן רגשי, בפרט לאדם עם לב גדול כמוהו, בדרך הטבע דברים כאלו מפריעים מאד, אבל הוא עשה את מה שצריך לעשות כל דבר בזמנו, בזמן השיעור אמר את השיעור, וכשלמד עם אבא למד עם אבא, ולכל דבר מצא את הזמן הנכון והמתאים לזה.

ההרגשה כאן היא ממש כמו שאמר דוד על שאול ויהונתן "הנאהבים והנעמיים בחייהם ובמותם לא נפרדו", ובמצודת דוד שם כתב הנאהבים והנעמיים – מאד היו מקובלים על הבריות וחביבים בעיני כולם. וקיבל הכל מאבא ומאמא, המידות והלב הטוב, הלב הפתוח של אבא ואמא היו ממש מוטבעים בן, ומתוך זה יצאו כל הדברים האלו. תנצב"ה.

"כי שכיב נפקו לוותיה ההורים, האבא הגדול והאמא הגדולה, שמהם ינק וקיבל את כל הגדלות, ואת כל המעלות הפנימיות".

(מהספדו של רבינו על גיסו הגרש"מ דיסקין זללה"ה)

פרק מיוחד ראוי להקדיש לישיבת 'אהבת אהרן', שהקים הג"ר בצלאל בעצה אחת עם אביו רבינו זללה"ה.

הישיבה שנועדה לתלמידים מתחזקים, נוסדה לפני כעשרים ושבע שנים, וזכתה להעמיד יותר מאלף תלמידים שהקימו בתים של תורה, כאשר הג"ר בצלאל משמש להם כאב מתחילת דרכם הרוחנית ובמשך כל החיים גם לאחר נישואיהם, ונפשם נקשרה בנפשו.

במהלך השנים ביקר רבינו זללה"ה בישיבה פעמים רבות, ונשא דברי חיזוק בפני התלמידים על האושר והרוממות שבחיי תורה, והיה ניכר חיבתו המיוחדת לתלמידים שעזבו את כל הבלי העולם ובהרו באושר האמיתי.

כמו כן כתב מכתבי חיזוק לטובת הישיבה, בהם הביע את הערכתו הגדולה לתלמידיה. ונביא בזה צילום מכתב משנת תשנ"ח בו מתאר רבינו את שקידתם ויראתם של התלמידים, וקורא לבוא לעזרת הישיבה וקיומה.

י. ג. אדלשטיין
בני ברק, רח' ראב"ד 17
ז"ס 3 29 27

[illegible]

בס"ד, ב' דר"ח אייר תשנ"ח

זה כשנה ומחצה שנתייסדה פה בעירנו בני ברק ישיבת "אהבת אהרן" על ידי תלמידי חכמים חשובים מרביצי תורה מנוסים, התלמידים רובם בוגרי ישיבות תיכוניות שבאו לאחר שירותם בצבא ג' שנים, ומהם אף כאלו שמקורם באו והכירו את בוראם, כולם בעלי תשוקה גדולה לעלות במעלות התורה.

והנה הישיבה הנ"ל ראשיתה מצער שנוסדה עם י"ב תלמידים, ועתה גדלה ומספרם קרוב לשמונים, ורבים מהם כבר התעלו בלימוד הגמרא בעיון, ומפללים ושואלים ומשיבים כהלכה, ועמלים בתורה בשקידה גדולה, ועשרות מהם כבר סיימו ב' מסכתות. כמו כן הם בעלי יראת שמים טהורה, ומה נהדר המראה לראות גודל שקידתם בתורה, וחוזק דבקותם בעבודה שבלב זו תפלה.

עם ריבוי התלמידים גדלו ההוצאות, וזה מכביד על המשך קיום הישיבה, והם זקוקים לעזרת נדיבי העם, על כן הנני בבקשתי לבוא לעזרתם, וכל העושים והמעשים זכותם גדולה מאד להתברך בכל מילי דמיטב, ושכרם כפול מן השמים, כמובטח למחזיקי תורה

הכו"ח ירחמיאל גרשון אדלשטיין

לעילוי נשמת הרבנית הצדקנית
מרת **בילא שווב** ע"ה
ת הגאון רבי **אברהם ארלנר** זצ"ל
לב"ע י"א חשוון תשפ"ג - תנצב"ה

לע"נ רבי **מרדכי דוד** ב"ר זלמן לייב **זייבלד** זצ"ל נלב"ע ט"ז חשון תשפ"ב נדחת בנו ידידינו הרב שמואל יצחק זייבלד תלמיד מרן ראש הישיבה זללה"ה

לע"נ הרה"ח ר' משה אליהו ב"ר יצחק
קאופמן ז"ל נלב"ע י"ג חשון תשע"ב
נדבת בנו הגרמ"א קאופמן שליט"א
יו"ר ועד הישיבות בארץ ישראל

מוקדש לזכות

אלעזר מנחם בן ברכה

מנחת דבר פרשת לך לך

מרבנו מרן גאון ישראל רבי דוב לנדו שליט"א

אמרי נא אחתי את וגו' (י"ב י"ג)

יל"ע היאך אמר למצריים שהיא אחותו והא קעבר בלפני עוור שיכשלו באיסור אשת איש שהוא אחד מז' מצוות בני נח. ואפשר משום דבלא"ה היו נכשלים באיסור אחר (חמור) שהיו הורגים את אברהם כדי לקחת את שרה במצא שלא הכשילים אלא החליף להם את העבירה ומנעם מרציחה. ועוד י"ל דמשום פיקוח נפש שרי ל' להכשילים דאם לא כן היו הורגים אותו.

ובן שמנת ימים ימול לכם כל זכר לדרתיכם (י"ז י"ב)

כתב הרמב"ם פ"א מהלכות מילה ה"ב דאם אביו לא מל אותו אזי בית דין מצווין למולו, ואם נתעלם מבית דין ולא מלו אותו כשיגדל הוא חייב למול את עצמו. ויל"ע את"ל דבישראל איכא נמי לחיובא דמילה דבני קטורה [ע"י בספר ח'י רח"ה הלכות מילה, ובס' הגליונות שם, ויל"ע שאג"א סי' מ"ט] הא בבן נח לכאור' חיוביהו תלי בדעת גרידא ולא בגדלות וכדון ז' מצות בני נח [דלא במסורו שיעורים לבן נח כמש"כ הרמב"ם בפ"ט מה' מלכים ה"י, וא"כ אין גדלות דידהו תלוי' בשנים (וסימנים) אלא בדעת וכמש"כ בחת"ס יו"ד תשו' קפ"ד ד"ה וכבר] דמאי בפ"מ בינייהו, וא"כ ישראל גם לחייב למול את עצמו עוד טרם שיגדיל כדין בן קטורה, דמי איכא מידי דבן נח מוזהר עליו וישראל אינו מוזהר. והרמב"ם סתם וכתב דכשיגדיל חייב. ועי'.

ומש"כ הרמב"ם דבית דין מצווין למול, יעוי' במקנה קידושין כ"ט שכתב וז"ל נר' פשוט דהא דקאמר (הרא"ש) מחייבי בי דינא הוא לאו דוקא אלא כל ישראל מצווין ע"ז דהא קרא סתמא כתיב המול לכם כל זכר. וכן הוא בלשון הרא"ש בפ' כיסוי הדם היכא דלא מהל' אביו מחייב כל ישראל למוהלו וכו', עכ"ל.

ודקדק המקנה וכו' וכן הוא בלשון הרא"ש. ולא כתב וכו' ה"ב ברא"ש, דיש לפרש כוונת הרא"ש דאין כללות המצוה על האב בלבד אלא על כל ישראל מוטלת כללות המצוה כשאין האב מל, אך יתכן לומר דקים להו לחז"ל דא"ל לחייב כל אחד מישאל למול כל ערל, דבכה"ג אמרינן דחייב זה נאמר בפרטיותו רק על ה"ב ד' שעליהם מוטלים עניני הרבים והאי נמי בכלל [אע"ג דלא דמי]. וכנראה דכך הבין הגרע"א דלא מייתי דברי הרא"ש. ורשום אצלי בגי' המקנה, עי' שו"ת רע"א סי' מ"ב [ועי' מב"ח דממית ל' המקנה] וע"ש מש"כ מד' הב"י, וז"ל הגרע"א, הב"י כתב שהוא [תופס הבן] כמו שליח ב"ד, א"כ משמע דמעיך הדין ראוי שהב"ד יברכו דעלייהו מוטל למול כדאיתא בפ"ק דקידושין, וכו' יעו"ש.

ובן שמנת ימים ימול לכם כל זכר לדרתיכם יליד בית ומקנת כסף (י"ז י"ב)

מילה ביום הח' נאמרה בפרשת לך לך וכן בתוריע. וביאר הגר"ח (לדעת הרמב"ם) דב' דינים חלוקים הם ונפ"מ בהם לדינא. והיינו דמה דנתרבה מפרשת תוריע הוא דוחה שבת, וכדדרשינן מוביום השמיני. אך מה שנתרבה מפרשת לך לך אינו דוחה שבת, ובני קטורה שהם מזרע אברהם יוכיחו שנתרבו מפרשה זו ואין מילתן דוחה שבת. (משמע דחייבין למול בני קטורה ולא רק עלייהו קאי חיובא). ובזה מסביר הגר"ח דברי הרמב"ם דפסק דיוצא דופן נימול בח' אך אין מילתו דוחה שבת, דמוביום השמיני אי אפשר לרבותו, כדאמרינן בגמרא דפרשה איירי במי שאמו טמאה לידה, אך מדיון יום השמיני שנאמרה גם לבני קטורה דאין בהם טומאת לידה איתרבי גם יוצא דופן. (ובחזו"א הקשה מיוצא דופן דגרים שאינם מבני אברהם אבינו ע"ה, וכן מפריעה דלא נאמרה לאברהם אבינו ע"ה לא תהא בח').

והנה לפי דברי הגר"ח י"ל קושיא תוס' קידושין כ"ט א' (ד"ה אותו) למה לי קרא דאשה אינה מצווה למול בנה דכאשר צוה אותו אלוקים אותו ולא אותה תפ"ל דמצות עשה שהזמן גרמא. [ותירצו תוס' דאיתא כמ"ד דמילה שלא בזמנה נוהג גם בלילה. (ס' טו"א). תירוצ' ריטב"א דחייב על אחרים שאני].

ולפי זה אתי שפיר דדין מצות עשה שהזמן גרמא הוא רק בדין מצוות שנצטוו ישראל מצד עצמם, אבל בדין מצות בני אברהם שגם בני קטורה חייבים בה לא מצינו בהם פטור שהזמן גרמא. ועל כן צריך מיעוט דאיתו ולא אותה. ובבני קטורה עצמם מתבעי.

והנה האחרונים דנים אם עבד כנעני חייב למול עצמו [וצ"ע בחי' רע"א ובמנחת חינוך וכעת ל"ע]. והנה אי נימא דפטור משום מצות עשה שהזמן גרמא, ותליא בתירוצים על הקושיא מ"ט לא פטרינן אשה מהאי טעמא דהזמן גרמא. [ויש גידון כמדומה בשער המלך אם גם במצות עשה שיש בו כרת יש פטור שהזמן גרמא]. אך כל זה בעבד כנעני סתם אבל אם יהא העבד כנעני מבני קטורה יתחייב. ומיהו יתכן שכשנעשה עבד כנעני שיש בו מקדושת ישראל פקע חיובו מקודם. ולכאור' מתוס' חגיגה ב' ב' לענין פו"ר נראה דעבד כנעני אינו מופקע מחיובו קודם, ויל"ע בטורי אבן שם ובמנחת חינוך. (א.ה. עיין ח'י קידושין שיעורים והערות על סדר הדף אות מ"ד).

ובדברי הרמב"ם דיוצא דופן יש הסבר אחר משום דס"ל לרמב"ם דהוא ספקא דדינא אי תליא שמיני באמו טמאה לידה ולכך מלין בח' ואין דוחה שבת.

ולכאור' ראייה לזה ממה שכתב רמב"ם פ"ב ט"ו שכל מי שאינו דוחה שבת אינו דוחה יו"ט. ולכאור' תקשה מיוצא דופן דביו"ט לא משום דחיה הוא אלא משום צורך היום כדמוכח מהוצאה מרשות לרשות, ואם כן מ"ט לא יהי שמיני דפרשת לך לך נמי ליו"ט [מיהו אם פריעה לא בעיא שמיני דפרשת לך לך עי' ספר הגליונות אם אפשר לעשות פריעה ביו"ט (מיהו לכאור' רק מדרבנן ואכ"מ)]. ואי משום ספק ביחא.

ימול לכם כל זכר לדרתיכם יליד בית ומקנת כסף (י"ז י"ב)

רע"א בשו"ע יו"ד סי' רס"ז דן אם עבד יליד בית מחייב למול את עצמו או שהוא שוה לאשה לכל דבריו. וצריך עיון למה לא דן שם מצד מצות עשה שהזמן גרמא שמילה נוהגת ביום ולא בלילה. וכבר הקשו כעין זה הראשונים בקידושין כ"ט א' למה הוצרכו למעט

אשה ממילה. ותוס' תירצו דאתיא כמ"ד מילה נוהגת בין ביום בין בלילה, אבל להלכה מילת עבדים אינה נוהגת אלא ביום עי' יו"ד שם וא"כ אי אפשר לחייבו. והרמב"ן ור"ר כתבו שמצוה של אחרים המוטלת על האדם אין בה פטור שהזמן גרמא, ולכך צריך מיעוט לפטור אשה מלמול את בנה. וטעם זה לא שייך בחובת עבד על עצמו.

ויש לומר עפ"י ד' שער המלך (הל' ע"ז פי"ב ה"ג) שמצות עשה שהזמן גרמא שיש בו כרת נשים חייבות בו. וראיה לדבר בסוגי' דפסחים (צ"א א') שמבואר שנשים חייבות בקרבן פסח ולא נפטרו משום מצות עשה שהזמן גרמא. ומה שכתבו הראשונים הנ"ל בקידושין כ"ט א' למעט אשה ממילה משום מצות עשה שהזמן גרמא היינו ממילת בנה שאין לה בו כרת. אבל כשדנו על חיוב עבד לעצמו הרי הוא עשה שיש בו כרת שהוא שוה לישראל בכל עונשין שבתורה. ולכך אין בו פטור של עשה שהזמן גרמא.

וכנודן זה מצינו באנדרוניסוס, שבגמ' שבת קל"ז א' אמרו שרבי יהודה סבר שדין אנדרוניסוס כאשה, ומ"מ הוא חייב במילה שריבה הכתוב אנדרוניסוס בהמול לכם כל זכר. ויש לעי' אם הוא רק בחיוב האב או שגם הוא עצמו מחוייב במילתו. שכיון שהוא כאשה ופטור ממצות עשה שהזמן גרמא, לסברות הראשונים הנ"ל בקידושין יפטר מלמול את עצמו. אבל לדברי השעה"מ (וכמש"נ ברע"א) אף הוא חייב למול את עצמו.

המול ימול (י"ז י"ג)

מהכא דרשינן דגוי פסול למול דהמל ימול כתיב מי שהוא מהול, ואיכא מאן דמכשיר מילת גוי בע"ז כ"ו. וקטן אף שהוא מהול מ"מ אינו בר עשיית מצוה, ואפ"ה הוא כשר למול.

דהנה מצינו מצוות שכשרה עשיית ע"י קטנים, כגון מצות אכילת קדשים שמניחים לקטנים לאכול קדשים אף דאיכא מצות אכילת קדשים המוטלת על הכהנים, וקטן לא בר חיובא ולא בר קיום מצוה הוא. וכן לענין מצות מילה כתב בקצה"ח סו"ס שפ"ב דהיכא דליתא לאב יכול למול לכתחילה, ואף דמצות מילה מוטלת על הרבים לעשותה. ועיין לשון טויו"ד ר"ס רס"ד, ודו"ק. וכן לענין מילת עכו"ם למ"ד בע"ז כ"ו דימול ארמאי ואל ימול כותי, נמי כן הוא דלא איכפת לן אף אם ימול עכו"ם, דמאי נפ"מ לן אם יהא פטורם של האחרים מהמצוה ע"י עכו"ם, אם אך המילה כשרה על ידו. (מיהו בדאיתא לאב שאני, ותליא באשלי רברבי בגדר מצות האב על בנו במילה, וכבר דנו בזה, ועי' קצה"ח הנ"ל). ועי' שו"ת הרשב"א המלוקטות למס' יבמות סי' י"ב לענין מצות ובערת הרע מקרבך ע"י גוי.

והיינו טעמא דמילה כשרה ע"י קטן, משום דמצוה המוטלת על רבים שאין קיומה מוטל על כל החייבים בה, ע"כ אין הנדרש במצוות אלו מהחייבים קיום המצוה, שהרי ע"י קיום זולתם, דסגי להו בזה לא קיימה המצוה כלל על ידם, וע"כ דפטי מן הנעשה בהיעשותו כהלכתו לא מתבעי מיניהו, ונפטרים ע"כ מחיובם. ולא מסתברא לכאורה לומר דכולהו מצוות חד דין להו, ואין קיום החיוב בכולן, ל"ש במוטלות על יחיד בלבד ל"ש במוטלות על רבים וקיומם ע"י מקצתן, אלא ע"י מעשה דחשיב קיום מצוה, ודין הוא במצוות דאין קיום החיוב שבהם רק בכה"ג, וכל שלא נתקיימה מצוה ע"י המעשה, אף שאינו חשוב קיום מצוה לכל החייבים בה (והנפטרים ע"כ) לאו מעשה המועיל לפטור החיוב, דלכאורה אין נראה לומר כן, ודו"ק. ואכתי צ"ב. ומיהו אפי' בינא כן, כל זה, במצוות שעיקרן מעשה בלבד וסגי במקצת החייבים שיקיימוהו דבכה"ג ניבעי לפטור החייבים במצוה דווקא ע"י מעשה דחיל עליה שם מצוה (ומהני לקיום מצוה של עושה המצוה) ובלא זה לא יצא ידי חובתן וחשיב כביטול עשה ע"י כל שנתחייבו בו, (וצ"ב אי משכח"ל עשה דרבים כה"ג, ועי' תוס' רפ"ג דסוכה לענין דרשא דלקיחה לכל אחד ואחד. ודו"ק. ויל"ע באחרונים או"ח ר"ס תפ"ט), אך במצוות דרבים שעיקרן הוא קיום ענין ותכלית מסוימים שנאמרו בהם וכגון שמירת מקדש ומילה ואכילת קדשים ודכוותם, שפיר י"ל דאין החיוב המוטל על הרבים אלא שיקויים הענין והדין האמור בהם בלבד ולא בעינן שיהא עליו גם שם מעשה מצוה (לגבי מקיימה). וי"ל בכ"ז.

וערל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו ובכרתה הנפש ההוא (י"ז י"ג)

קטן שלא נימול מצווים בית דין למולו, ויל"ע איזה בית דין מצווה בזה.

ובחיוב הב"ד כתב המקנה (בקידושין כ"ט ד"ה גמרא וכו') דנר' פשוט דהא דקאמר מחייבי בי דינא הוא לאו דוקא אלא כל ישראל מצווין ע"ז דהא קרא סתמא כתיב המול לכם כל זכר. וכן הוא בלשון הרא"ש בפ' כיסוי הדם היכא דלא מהלי' אביו מחוייב כל ישראל למוהלו וכו', עכ"ל.

והנה דקדק המקנה וכו' וכן הוא בלשון הרא"ש. ולא כתב וכו' ברא"ש, דיש לפרש כוונת הרא"ש דאין כללות המצוה על האב בלבד אלא על כל ישראל מוטלת כללות המצוה כשאין האב מל, אך יתכן לומר דקים להו לחז"ל דא"א לחייב כל אחד מישראל למול כל ערל, דבכה"ג אמרינן דחיוב זה נאמר בפרטיותו רק על הב"ד שעליהם מוטלים עניני הרבים והאי נמי בכלל [אע"ג דלא דמי]. וכנראה דכך הבין הגרע"א (בתשו' סי' מ"ב) דלא מייתי דברי הרא"ש. וז"ל הגרע"א, הב"י כתב שהוא [תופס הבן] כמו שליח ב"ד, א"כ משמע דמעיקר הדין ראוי שהב"ד יברכו דעלייהו מוטל למול כדאיתא בפ"ק דקידושין, וכו' יעו"ש.

פרפראות לחכמה

חידה לפרשת לך לך - בהמה שולדה מותר ותמורתה אסורה ?

תשובה לחידה לפרשת נח - אדם ישתה מים ויתחייב עליהם כרת (לא ביוה"כ)? תשובה - מי החג שנתורתו, תוספתא פ"ג דסוכה מ"ז.

דרכי אורה

פרשת לך לך תשפ"ד

משולחנו של רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א

לימוד התורה בחושך הגלות

אופל, לא לכבוד רק בסתר, בצנעא בעת הדחק. והלומד על מנת להתכבד או לעשות רב או להשלים את נפשו הוא בזורע, ואחרי כן כשבא לעת התועלויות נעשה כקוצר. וזה "הזורעים בדמעה ברניה יקצורו" (תהלים קכו,ה), נאמר על כל מפעלות האדם, אם לא בא עדיין התכלית נעשה כזורע לאיזה פעולה, ואין זה שעת רינה. אבל העוסק בתורה במסתרים ולבלי לאיזה תכלית, רק התקשרותו לתורה הוא התכלית, א"כ השכר שלו הוא משיג בעת עסקו בתורה. וזה "קומי רוני בלילה" – שתיקף בעת הלימוד ירונו מוטוב לב, כי קשור הוא להשם יתברך מדי עסקו בתורה וטועם נועם התורה האלקית ודו"ק".

וכעין זה בגמ' ברכות ד"ב כל שלא אמר אמת ויצב שחרית ואמת ואמונה ערבית לא יצא ידי חובתו, שנאמר להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות", וכתב רש"י בתהלים "להגיד בבקר חסדך – בעת הגאולה. ואמונתך בלילות – ובעוד צרת הגלות להאמין כך שתשמור הבטחתך", כלומר שזמן הגאולה נקרא "בוקר", וזמן צרות הגלות נקרא "לילה". וכך יש לבאר גם בדברי הרמב"ם שהביא את הפס' "והגית בו יומם ולילה" בבבא ארז' ח"א פ"א הל' א' ד"ה "מפני שהיה מוכן לצאת לחוצה לארץ לגור, לכן בא אליו התגלות אלקית בלילה, להראות שאף בלילה, בחשכת הגלות, שורה שכינה בישראל". וכן כתב על הנאמר במנחות (ק). "שיר המעלות הנה ברכו את ה' כל עבדי ה' העומדים בבית ה' בלילות", מאי 'בלילות' – א"ר יוחנן אלו ת"ח העוסקים בתורה בלילה מעלה עליהן הכתוב כאילו עוסקים בעבודה". וכתב המשך חכמה: "הכוונה של לימוד בלילה הוא שלומד בעת

"ויהי השמש לבוא ותדמה נפלה על אפרם והנה אימה חשכה גדלה נפלת עליהם" (מז,יב) רמז לצרות וחושך של גלויות, רש"י.

כתב הרמב"ם (הל' ת"ת פ"א ה"ח): "כל איש מישראל חייב בתלמוד תורה. בין עני בין עשיר, בין שלם בגופו בין בעל יסורים, בין בחור בין שהיה זקן גדול שתשש כחו, אפילו היה עני המתפרנס מן הצדקה ומחזר על הפתחים, ואפילו בעל אשה ובנים, חייב לקבוע לו זמן לתלמוד תורה ביום ובלילה, שנאמר 'והגית בו יומם ולילה' (יהושע א,ח)".

בביאור הדבר נראה, דמה שהביא הרמב"ם בהל' ח' את הפס' מיהושע – "והגית בו יומם ולילה" – אין הכוונה ללילה כפשוטו, אלא כוונתו כמש"כ רש"י בשמואל, ש"לילה" היינו עת צרה ודחק. כשהלך שאול אצל בעלת האוב, נאמר שם (שמואל א' כח) "ויבואו אל האשה לילה וגו'", ופרש"י: "יום היה, אלא מתוך צרתם היה דומה להם לילה, כך דרש רבי תנחומא". וכן פירש במשך חכמה עה"פ (בראשית מז,ב) "ויאמר אלקים לישראל במראות הלילה": "מפני שהיה מוכן לצאת לחוצה לארץ לגור, לכן בא אליו התגלות אלקית בלילה, להראות שאף בלילה, בחשכת הגלות, שורה שכינה בישראל". וכן כתב על הנאמר במנחות (ק). "שיר המעלות הנה ברכו את ה' כל עבדי ה' העומדים בבית ה' בלילות", מאי 'בלילות' – א"ר יוחנן אלו ת"ח העוסקים בתורה בלילה מעלה עליהן הכתוב כאילו עוסקים בעבודה". וכתב המשך חכמה: "הכוונה של לימוד בלילה הוא שלומד בעת

***

ואחרי כן יצאו ברכוש גדול

היתה הבטחה על רוחניות, ו'רכוש גדול' היינו התורה הקדושה שבשבילה יצאו ממצרים, והבטחה זו בודאי יקיים הקב"ה מצד עצמו. אך מעבר לכך היה כאן ענין נוסף, ש'לא יאמר אותו צדיק' שהקב"ה לא קיים את ה'יצאו ברכוש גדול' מבחינה גשמית. ואמנם לא זו היתה הבטחת הקב"ה, אך אעפ"כ מחמת 'אותו צדיק' קיים זאת הקב"ה גם מבחינה גשמית.

הגמ' בברכות דף ט' ע"א א"ל הקב"ה למשה בבקשה ממך לך ואמור להם לישראל, בבקשה מכם שאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב, שלא יאמר אותו צדיק (אברהם) 'ועבדום וענו אותם' קיים בהם, 'ואחרי כן יצאו ברכוש גדול' לא קיים בהם". וכבר עמדו על דברי הגמ', וכי זו הסיבה שצריך הקב"ה לקיים את דבריו – 'שלא יאמר אותו צדיק וכו'', וכי לא די בכך שהקב"ה הבטיח כדי לקיים את דבריו? ויש לומר שהבטחת הקב"ה 'ואחרי כן יצאו ברכוש גדול'

***

עניית "אמן יהא שמיה רבא" מצלת מן הפורענות

עשו, אמרו לו בני ישראל ה' אלהינו ה' אחד – אמרו כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד. באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'. והנה בתרגום ירושלמי שם איתא 'עני יעקב אבונן ואמר יהא שמיה רבא מברך לעלמי עלמין', ומבואר שהלשון שאנו אומרים בקדיש – 'יהא שמיה רבא מבורך לעלם ולעלמי עלמין' – הוא ביאור ופירוש של דברי יעקב לבניו 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'.

ולכאורה יש להבין מה היה הדו"ד שבין יעקב לבניו, כי לכאורה לאחר שענו לו בניו שאין לו מקום לחשוש עליהם – 'כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד', לא היה צריך להוסיף כלום. ונראה לומר, שיעקב חשש

אנחנו נמצאים בתקופה קשה מאוד שלא היתה כבר עשרות שנים, והיום כולם מחפשים סגולות לכל דבר, אז צריך לדעת שיש סגולה נוראה שמוזכרת בגמ' ובחז"ל כמה פעמים, ואנו מחוייבים לקיים אותה, אמרו בגמ' (שבת קיט:): "אמר רבי יהושע בן לוי כל העונה אמן יהא שמיה רבא מברך בכל כחו קורעין לו גזר דינו", מה טעם הדבר, ומדוע כה גדולה סגולת אמירת איש"ר?

והנה כשיעקב אבינו ע"ה נסתלק מן העולם קרא לבניו ואמר להם "האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים", ואחז"ל במס' פסחים ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין ונסתלקה ממנו שכינה. אמר שמא ח"ו יש במטתי פסול כאברהם שיצא ממנו ישמעאל ואבי יצחק שיצא ממנו

בזמנים של הסתר פנים. זהו הביאור במה שאנו אומרים בקדיש – 'יהא שמיא רבא מברך לעלם ולעלמי עלמאי'. בדברים אלו אנו מקבלים עלינו עול מלכות שמים על כל הזמנים, הן בעת שמחה והן בעת צער ח"ו.

והנה, אנו מאמינים שלכל הגזירות והצרות הבאות על האדם יש שני תפקידים: ראשית, הם נועדו לכפר על חטאיו. ומעבר לכך, לצרות יש תפקיד נוסף – לנסות את האדם, האם יקבל אותם באהבה מתוך קבלת מלכות שמים, ובבחינת 'הן יקטלני לו איחל' (איוב יג, טו). אם האדם מקבל את הצרות באהבה, אזי לא רק שמילא את תפקידו ועמד בנסיון, אלא קבלה זו בפני עצמה מכפרת על חטאיו.

מעתה, אף אם נגזרו צרות על האדם, אם עונה 'אמן' יהא שמיא רבא' כל כחו וכוונתו ומקבל על עצמו עול מלכות שמים בכל מצב וזמן, מועיל הדבר לקרוע לו את גזר דינו ולבטל את הגזירות, שהרי הוא כבר קיבל על עצמו מלכות שמים בכל מצב שיהיה.

מפני המצב שיהיה באחרית הימים. בקץ הימים יהיה הסתר פנים גדול, צרות רבות, ונסיונות על כל צעד ושעל. בזמן כזה עלול האדם להרגיש פחות את מלכותו ית'. אך גם על זמן זה אנו מצווין לראות מלכות שמים, וכמו שאמרו בתנחומא (תולדות ה') "אדריאנוס אמר לרבי יהושע גדולה הכבשה העומדת בין שבעים זאבים, א"ל גדול הוא הרועה שמצילה ושומרה ושוברן לפניו". כמו שבקריאת שמע צריך האדם לקבל עליו מלכות שמים על כל המקומות – ד' רוחות הארץ ושבעה רקיעים – כך צריך הוא גם לקבל את מלכותו ית' בכל הזמנים, בין בזמנים טובים ובין בזמנים צרה. זה היה חששו של יעקב: שמא יש אצל בניו פגם בענין זה, שאינם מקבלים מלכות שמים בזמני צרה, וא"כ אין הם ראויים לדעת את קץ הימים. ואף לאחר שאמרו לו 'שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד', חזר והדגיש להם 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד', אין די בכך שהאדם יקבל את מלכותו ית' בזמן שבו רואים בחוש את הנהגת ה', אלא צריך להכיר בכך גם

דברי רבנו שליט"א למנהלי התתי"ם בארה"ק במעלת תפילת תשב"ר להסיר חרון אף ה'. מוצש"ק נח

מצינו גדלות תפילה של תשב"ר להסיר חרון אף ה' מכלל ישראל, דאיתא במדרש תהילים (שוחר טוב יד) שלמה אמר דוד המלך ע"ה שתי פעמים "מי יתן מציון ישועת ישראל", אחת בספר ראשון ואחת בספר שני, ר' יודן בשם ריב"ל אמר לפי שהתינוקות של בית רבן אומרים שתי פעמים ביום שחרית וערבית, "שובינו אלוקי ישענו והפר כעסך עימנו" (תהילים פה), לכך אמר דוד שתי פעמים "מי יתן מציון ישועת ישראל". רואים את כח התפילה של תשב"ר להסיר חרון אף ה', עד שדוד המע"ה אמר כנגד זה "מי יתן מציון ישועת ישראל".

אשרי ילדי תשב"ר היקרים המתכנסים בתפילה למען יושבי ארה"ק הנתונים בצרה ובשביה, ובזכות התפילה, הבל פיהם של תשב"ר שאין בו חטא, שתעלה מלב טהור, נזכה להסיר חרון אף ה' ושיתבטלו כל הגזירות הקשות ונזכה לגאולה השלימה בקרוב.

לרגל יום הזכרון לרבותינו הגדולים מרן בעל חזון איש זיע"א ומרן בעל אבי עזרי זיע"א: עובדות דנפקו מפומיה דרבנו שליט"א בענין עמל ויגיעת התורה מרבנותינו זיע"א

רבנו שליט"א נוהג לספר, פעם כשלמדתי בכולל חזו"א, אחד מהת"ח העלה בבית המדרש תירוץ על צ"ע של רבי עקיבא אייגר, והתירוץ היה נראה פשוט ונפלא ביותר, עד שלא הבנו כלל מדוע נשאר הרע"א בצ"ע. הלכנו למו"ר מרן החזון איש זיע"א עם אותו ת"ח והוא אמר לפנינו מה שעלה במחשבתו לתרץ את הקושיא. כששמע את זה החזון איש, הוא קם ממקומו ונטל את מקלו והניחו על כתפיו, והניח ב' ידיו על המקל, וכך הוא הלך הלוך ושוב ומצחו האדים ממאמץ, מריכוז המחשבה, וכך הלך והסתובב שוב ושוב, וזה היה מחזה נורא. עד שלפתע החזו"א נעצר, הוא ניגש אלינו כשהוא מסביר לנו את הטעות שלנו בחשבון הדברים, ועל כן התירוץ הוא מופרך.

לאחר מכן אמר לנו החזו"א זיע"א "וכי מה אתם חושבים שאני לא 'מפרגן' לתרץ את הקושיא על הגרע"א? חלילה, אין זה כך! רק אתם צריכים לדעת שקושיא של רבנו עקיבא איגר אי אפשר לתרץ ללא עמל ויגיעה!!! התירוץ של אותו ת"ח היה 'אינפאל', 'כאפ', 'רעיון שבא לו ע"י כשרון, רציתי להראות לכם שלתרץ קושיית רע"א אי אפשר בלי עמל ויגיעה.

* *

שח רבנו מרן שליט"א: למו"ח רבנו הגדול זיע"א היה קרוב משפחה שהתגורר בחוץ לארץ, וכשהוא היה מגיע לארץ הוא היה מתאכסן אצלו. אותו אחד חיתן בן, והוא כמובן דיבר עם הראש ישיבה שהוא יהיה מסדר קידושין, והראש ישיבה הסכים, הוא הרי גדל אצלו. כשהגיע זמן החופה חיכו לראש ישיבה והוא איננו, המתין עוד קצת והראש ישיבה עדיין לא בא. בלית ברירה רצו לבית של הראש ישיבה לראות מה קרה. וכשהם נכנסים הם רואים את הראש ישיבה נשען על השולחן שלושת רבעי מגופו, עם רשב"א פתוח. הם ניגשו אליו והוא אומר להם "אני לא מבין פשט ברשב"א"...

תוך כדי כך הם רואים את הסעודה של הצהריים מונחת על השולחן, הכינו לו ארוחת צהרים וזה נשאר על השולחן, כך הוא היה שקוע במשך כמה שעות ואפילו עוד לא אכל ארוחת צהרים, כל הזמן עמד ליד השולחן ועיין ברשב"א. הרשב"א קשה, והוא לא ידע מה שנעשה איתו. זה נקרא להיות שקוע בלימוד, זה שקיעות בתורה. כבר עבר הצהריים האוכל היה קר, אבל הוא כל הזמן היה שקוע ברשב"א. זה נקרא שקיעות בלימוד.

דברי חיזוק ממרן ראש הישיבה הגר"ד פוברסקי שליט"א

לפני השיעור אני רוצה לדבר קצת דברים שמעיקים על לבי, ובעצם מעיקים על כל בני הישיבה, המצב היום בארץ זה כולם יודעים, מצב קשה מאוד, חרון אף ה', ממש חרון אף, עת צרה היא ליעקב, עכשיו גם יש אצלינו בישיבה אָבָל על אברך שאף פעם לא החסיר שיעור, הרב מאיר בן סניור זצ"ל שהלך לעולמו.

לדאבון ליבנו כמה חללים ושבויים יש, ומתוכם תינוקות גיפערלאך, והרוגים רבים ממש אפשר להגיד דמם נשפך כמים, כמו שכתוב בתהלים שפכו דמם כמים.

אבל צריכים לדעת דבר אחד, הקב"ה לא רוצה להעניש אותנו, כתוב - וַיִּדְעֶתָ עִם לִבְכָּךְ כִּי כָאֲשֶׁר יֵיָסֵר אִישׁ אֶת בְּנוֹ ה' אֱלֹקֶיךָ מִיִּסְרָךְ (דברים ח' ה') העונש של הקב"ה בא מתוך אהבה, לא מתוך שנאה ח"ו, הקב"ה אוהב עמו ישראל, ומפני שהוא אוהב הוא מייסר, כשאבא נותן מכה זה רק מפני שהוא אוהב את בנו, הקב"ה כעת מייסרנו, צריך לדעת ולהאמין שהקב"ה אוהב אותנו וכל מה שהוא עושה זה מתוך אהבה, כמו שאבא מייסר את בנו.

הגמרא אומרת במסכת כתובות שחבלה הותרה מכללה בבית דין, ומה הותרה בבית דין, שבית דין מענישים במיתה ומלקות, ויש לשאול למה לא אומרת הגמרא שחבלה הותרה אצל אב, שגם אב מותר לו להלקות את בנו, והתירוץ הוא שאבא לא מכה, האבא מנשק. חושך שבטו שונא בנו, מכה של אבא איננה חבלה מכה של אבא היא נשיקה. הקב"ה הוא אבא שלנו, אבינו שבשמים אוהב אותנו מאוד, וכשהוא מייסר זה מפני שהוא אוהב אותנו, הוא אוהב אותנו ומייסר אותנו, ולכן תמיד לכלל ישראל יש צרות כי הכל הם ייסורים מאהבה.

הנביא בישעיהו אומר דָּבְרוּ עַל לֵב יְרוּשָׁלַם וְקִרְאוּ אֵלָיָהּ כִּי מְלָאָה צָבָאָה כִּי נִרְצָה עֲוֹנָהּ כִּי לָקְחָה מִיַּד יְהוָה כְּפָלִים בְּכָל חַטָּאתֶיהָ. למה לקחה כפלים, על חטא מגיע עונש, אבל מדוע כפלים, והביאור הוא על פי הכתוב בירמיהו אומר הקב"ה לשוא הכיתי את בניכם מוסר לא לקחו, כשהקב"ה מייסר אותנו מה הוא רוצה? הוא אוהב אותנו והוא רוצה שנתקן את עצמינו, ואם זה לא עוזר, אז אומר הקב"ה לשוא הכיתי את בניכם מוסר לא לקחו, אם לא חוזרים בתשובה הקב"ה מצטער למה הכיתי אתכם הרי זה לא עזר, ואם כך המכה היתה לחינם, ומלבד הצער שיש לקב"ה על עצם מה שהוא מכה את עם ישראל, נוסף לו עוד צער על החטא שלא לוקחים מוסר מזאת המכה, וכשא לוקחים מוסר אז אנחנו כעת חוטאים שציערנו את ה' לשווא, בשעת החורבן כתוב בחז"ל שהקב"ה בכה, הוא החריב את בית המקדש אז מה הוא בכה? אלא בכייתו היא כי הקב"ה רצה להחריב את בית המקדש? הרי את ביתי החרבת, אז הוא בוכה ומצטער הן על צער החורבן והן על הצער שהיכה את בניו ולא למדו מזה מוסר, נמצא שחטאו בכפליים ועל זה מגיע עונש בכפליים.

זה אנחנו צריכים לדעת במצב הזה צריכים כל אחד יחזור על נגעי עצמו, לא על חבירו, לא! לא! רק כל אחד ימצא משהו שצריכים להתחזק בו, כולנו צריכים להתחזק, וכל אחד יחשוב רק על עצמו מה הוא יכול לתקן.

ה' יעזור שנזכה כבר לעבור את תקופת הייסורים, ונשוב בתשובה שלימה לפניו, והקב"ה יקבל את תשובתנו, ונזכה שהקב"ה ישוב את שבות יעקב.

ומלבד צרת הכלל, גם כאן בישיבה הנה ראינו אתמול את לוית האברך היקר הרב בן סניור זצ"ל, ויש עוד כמה צרות, בחורים וילדים שקבלו את המחלה הנוראה רח"ל, זה גיפערלאך, צריכים להתפלל גם עליהם בלב שלם, כולנו אומרים בימים אלו תהלים אחרי התפילות נחשוב גם עליהם, צריכים להתפלל ולחזק לתקן את עצמנו ונזכה שהקב"ה ירחם עלינו ונזכה לגאולה שלימה.

משא מרן ראש הישיבה

הגרמ"ה הירש שליט"א

על חובתינו בעת הזו - להתחזק בתורה תפילה ובטחון

כפי שנמסר בישיבת נר זרה - עוצם

להרוג את שאול, במקום להרוג אותו הוא חתך מהמעיל כדי להראות לו שהוא לא הרג אותו, היה יכול להרוג אותו, הוא חתך מהמעיל, אומרת הגמרא בזבחים המלך דוד זקן בא בימים ויכסוהו בבגדים ולא יחם לו, היה קר, כיסו אותו בבגדים ולא עזרו, הגמרא אומרת אומר ר' יוסי בר חנינא כל מבזה את הבגדים סופו שאין נהנה מהם שנאמר והמלך דוד זקן בא בימים ויכסוהו בבגדים ולא יחם לו, אותו סיבה שהוא ביזה את הבגדים אז הבגד לא יחם לו, אומר ר' איצ'לה מפטרבורג שכמו שבגדים מחממים כך תורה מגנא ומצלא, במה דברים אמורים, כשמכבדים את התורה, אבל אם מזלזלים בתורה כמו שדוד המלך זלזל בבגדים ולא יחם לו אז אצלינו גם כן, אם אנחנו מזלזלים בתורה אז הכח של התורה שאנחנו אמרנו שתורה מגנא ומצלא, זה כשלא מזלזלים בתורה, אם מזלזלים בתורה זה לא יציל, וזה בשבילנו דבר גדול מאוד, אנחנו סומכים על התורה שתורה מגנא ומצלא אבל זה תלוי בנו, צריך לדעת שאם בחור לא מכבד את התורה התורה שלו לא תגן עליו כבר. מה הפירוש לכבד תורה? שבחור מזלזל בסדרים או מאחר לסדר ומבטל בשעת הסדר הוא מזלזל בתורה.

אם ירצה ד' בסיעתא דשמיא אתם הולכים עוד פעם למקום שלכם, לבית שלכם, לישיבה בעוצם, ואתם צריכים שם שמירה.

צריך לזכור שצריך את הביטחון, התפילה והתורה, התורה מגנא ומצלא, כל אחד צריך לדעת להיות מאוד מאוד חזק, לא לזלזל ולעשות דברים נגד הרצון של הקב"ה, חס ושלום. וזה דברים שקשה יותר קל לא ללמוד בזמן הזה, יש משהו חדשות שמאוד מעניינים, בחור רוצה לשמוע קצת את החדשות, צריך לדעת שזה יכול להיות קצת זלזול בתורה.

ר' ישראל סלנטר אומר על עבודת ד' הלא נודע שאדם לעמל יולד, ילחום מלחמת מצווה והחובה עליו להתייגע בעבודת ד', לא רק לשמור מה שיצרו מניחו, ומה שקצת קשה לו הוא מזניח, מי שחי כך ולומד ומתפלל כך אין נקרא הוא עובד ד' והוא נקרא חלילה פורק עול, וזה יסוד בעבודת ד' יתברך לשמור ולעשות את מה שאין ליבו חפץ, מה שכל אחד צריך לדעת שעכשיו צריך את הזכויות שלנו, את המגנא ומצלא, צריך ללמוד גם כשאין ליבו כל כך ללמוד, גם אם קשה ללמוד ויש רצון לעשות משהו אחר, זה העבודה שלנו, ואז תהא התורה מגנא ומצלא בעזרת ד'.

(נכתב ע"י א' השומעים)

אנחנו באמצע מלחמה, אנחנו בני תורה צריכים לדעת כמה דברים, איך אנחנו צריכים לגשת לכל העניינים, מה לחשוב, מה לעשות, ר' אייזיק שר זכרנו לברכה אמר כשהיה המלחמה בתש"ח, עת כזאת כשאנו עומדים ומ' תפללים לקדוש ברוך הוא ומקווים לישועתו, אנו צריכים לדעת מה הם הכוחות האמיתיים.

אנחנו צריכים כל הזמן שיהיה בדעתנו לחשוב מה הכוחות האמיתיים אשר בזכותם יצלו כל העולם, זה כח הביטחון הכרה שלימה להתחזק שודאי הקב"ה יעשה מה שצריך לעשות, כח התפילה וכח התורה, זה שלושת הדברים האמיתיים שזה יגרום לניצחון. הביטחון שלנו, התפילה שלנו והתורה שלנו.

א. ביטחון. אומר רבינו יונה, שידע לבבו, אנחנו צריכים לדעת שהכל בידי שמיים בידו לשנות עתידים הקב"ה יכול לעשות הכל, לשנות הכל. הקב"ה ישועתך קרובה לבוא, לעשות שיהיה ישועה, ויבטח בד' יתברך, אנחנו צריכים לבטוח בהקב"ה בכל עת צרה וחשיכה, לידע באמת וישועה כהרף עין, בכל מקרה אנחנו צריכים לדעת שהכל תלוי בהקב"ה שהכל עשה הקב"ה, הכל בא מכח הקב"ה וכל הבעיות והחזית שיש לנו זה הכל מהקב"ה, זה הכל, הקב"ה עושה שבתוך הפחד אנחנו נזכור שזה ממנו, לא מהאויב, ממנו. ונבטח בהקב"ה בכל עת צרה וחשיכה ולידע באמת שהוא רב להושיע מכל צרה וישועתו כהרף עין ועל כן נצפה לישועתו, זה הגדר של הביטחון, אנחנו צריכים לדעת שהכל זה הקב"ה, דבר רע חס ושלום זה מהקב"ה אני לא יודע אבל זה איך שהוא טוב לנו וזה לטובתנו, הוא אב הרחמן עלינו אף על פי שלפעמים לא רואים את זה, זה ביטחון, הביטחון עצמו גורם לפעמים לישועה, זה הדבר הראשון, ביטחון.

ב. תפילה. אדם צריך לדעת בשעת התפילה לכוון ולדבר לקב"ה, בבחינת כמה שאפשר להתקשר ברגש שהוא מדבר להקב"ה, כך להתפלל, ברגש שהוא מדבר להקב"ה, כלומר אפילו אדם מכוון בתפילה כל מיני פירושים אז כמו שמישהו אמר זה ללמוד תפילה, בתפילה צריך לדבר, להרגיש שאתה מדבר למלך, שאתה מבקש ממנו, כך אדם צריך לעשות את התפילה שלו, כך להרגיש שמדבר להקב"ה.

ג. תורה. תורה מגנא ומצלא, אנחנו צועקים תורה מגנא ומצלא, הגמרא מספרת ששאול היה רודף אחרי דוד המלך, בשעת הרדיפה היה מצב שדוד היה יכול בקלות

הלכות והנהגות

ממזן פוסק הדור רבי משה שטרנבוך שליט"א

פרשת לך לך תשפ"ד

תפילה ותקיעות בעת צרה

אמנם נראה דכל זה נכון רק בעלמא כשאנו עת צרה, אבל בעת צרה דכו"ע מודו דחייב תפילה הוא מהתורה, שוב ראוי לחייבם להתפלל בכל יום כסדר התפילה ד'שבח ותפילה והודאה' (וכלשון הרמב"ם ריש הלכות תפלה), ולא שייך לפוסטם מחמת הסברה הנ"ל דאינם יכולות לכוון, דכל זה שייך רק בעלמא כשחיובם הוא מדרבנן מטעם 'רחמי ניהו', ובזה אמרין דכשאנו יכולות לכוון ולא הוי 'רחמי', אבל בעת צרה שחיובם מדאורייתא, הרי הם כמו אנשים, וחייבות להתפלל גם כשטרודות.

ולכן נראה דבזמן הזה כשיש פרעות וצרות בארץ ישראל ודאי ראוי לנשים להשתדל להתפלל עכ"פ פעם אחת ביום או בשעת הדחק בלילה, שבעת צרה אי אפשר לסמוך דהחייב מדרבנן ולא חייבו נשים הטרודות, דהרי חייבין מה"ת בכה"ג.

מיהו אפשר לצדד שחייב תפילה בעת צרה הוא בגדר 'חובת רבים' וכעין חובת תקיעות בעת צרה דהוי חובת רבים, וא"כ אינו שייך בנשים דאינם בתורת 'ציבור'. מיהו בספרי מצאתי דנראה שאפילו ביחיד כגון המקשה לילד תוקעין, ואולי הכוונה שציבור יתפללו עבורה ותוקעין, וצ"ב (תשו"נ ח"ד ס' קכ"ז).

גדר חיוב תקיעה בעת צרה - ונוסח הברכה

ד[הנה לשון הרמב"ם הוא "מצות עשה מן התורה לעזוק ולהריע בחצוצרות על כל צרה שתבוא על הציבור", ונראה לדייק בלשונו שהמצוה אינה השמיעה לבד כמו בשופר ר"ה, דכתב ריש הלכות שופר "מ"ע של תורה לשמוע תרועת השופר בראש השנה". והיינו שבר"ה המצוה היא השמיעה, אבל כאן המצוה היא כמו בתקיעה ביוכל שכתב בפ"ד שמיעה ויובל (הלכה י) "מ"ע לתקוע בשופר בעשירי לתשרי בשנת היובל" הרי שהמצוה בתקיעה גופא, וטעמו נראה שעצם המצוה היא על ב"ד דהיינו התקיעה דרך בזה חל דין יובל ואל"ה מעכב, וכלשונו שם "ומצוה זו מסורה לבית דין תחלה שנאמר והעברת שופר תרועה, וכל יחיד ויחיד חייב לתקוע שנאמר תעבירו שופר". וכשם שעל ב"ד המצוה היא התקיעה גופא, כך לכל יחיד המצוה היא בתקיעה, וכן בכל צרה הלוא בפסוק נאמר וביום שמחתכם וגו' ותקעתם בחצוצרות, הרי מבואר החיוב לתקוע במקדש במועדים יחד עם החיוב לתקוע בעת צרה מצד הצורך הנזכר בפסוק הקודם, וכשם שבמקדש עיקר המצוה התקיעה כך בעת צרה המצוה היא בתקיעה.

ולפ"ז נראה שאף שבר"ה נוסח הברכה שלנו "לשמוע קול שופר", ביובל נוסח הברכה צ"ל "לתקוע בשופר", וכן בעת צרה נראה שנוסח הברכה הראוי הוא 'לתקוע בעת צרה'. (תשו"נ ח"ג ס' קנ"ז).

שיעור התפילה בעת צרה

[א] יש לדון אודות מצוות עשה דתפילה בעת הזאת לדעת הרמב"ן (השגות לספר המצוות, מ"ע ה') דרך בעת צרה החיוב הוא מדאורייתא, אם צריך תפילה מיוחדת שנוכיר בה במפורט את הצרה שאנו שרויים בה או דקיום התפילה הרגילה שאנו מתפללים עולה לקיום המצווה של תורה להרמב"ן.

ונראה דיוצאים על ידי התפילה הרגילה שתיקנו לנו אנשי כנסת הגדולה, דכידוע בתפילת שמונ"ע שתיקנו אנשי כנסת הגדולה נכללו כל התפילות על כל הצרות, וא"כ בעצם הדבר שמתפללים שמו"ע הרי מתפללים ממילא על הצרה שפקדה אותנו בעוה"ר. (מתוך תשובה בכת"י).

[ב] עוד יש לדון בגדרי מצווה זו לדעת הרמב"ן עד היכן חיובה ועד היכן קיומה, ואם חיובה פעם אחת בכל העת צרה או שחיובה בכל יום, וכן אם מקיימים מצוות עשה קיומית בכל פעם שמתפללים.

ונראה דגדר חיוב תפילה בעת צרה הוא דומיא דתעניות ותקיעות בעת צרה, ועי' בדברינו בתשו"נ ח"ג ס' קנ"ז ובח"ד ס' קכ"ז מה שהעלינו דהדבר תלוי בבית

דין שהיו גוזרים על הציבור תענית כפי העניין, ובאותו הזמן היו מריעים בתקיעות, אך אין חיובו בכל יום, וה"ה בחיוב תפילה בעת צרה אין חיובו בכל יום, אלא זהו חובת ציבור להתפלל, ומוטל על הבית דין לקבוע זמני תפילה לזה, כשם שקובעים תענית ותקיעות.

ומיהו בוודאי אם מוסיף ומתפלל כמה פעמים ביום, [והיינו ג"פ שמונ"ע שמתפלל במשך היום, או שמוסיף להרבות בתחנונים מדידה], מקיים בזה מצוות עשה קיומית, דלא ניתנה הגבלה לקיום מצווה זו, וכשם שלדעת הרמב"ם יש קיום מצ"ע דועבדתם את ה' אלוהיכם בכל תפילה שמתפלל, ה"ה לדעת הרמב"ן בעת צרה. (מתוך תשובה בכת"י).

חיוב נשים בתפילה בעת צרה

[ג] הנה ידוע דהרבה נשים טרודות בילדים ואינן מתפללות כלל, וצ"ל דסמכו על שיטת הרמב"ן ועוד ראשונים שחיוב תפילה הוא רק מדרבנן, וכיון שטעם חיובם מדרבנן הוא משום 'רחמי ניהו' וכמבואר בגמ' בברכות (כ, ב), א"כ גדר חיוב זה שייך רק כשמכוונות בתפילה, אבל כשהם טרודות ואינם יכולות לכוון, לא הוי בגדר 'רחמי' ולא שייך לחייבם. [ולא דמי לתפילה של אנשים שאינם רק מטעם 'רחמי ניהו', אלא הוי תקנה בפנ"ע, ומועיל בגדר 'מנחה' גם כשאנו מכווין בתפילתו וכידוע ואכמ"ל].

מלשכת הגזית

מיקום הקבורה

אנשי ח"ק נכנסו לרבינו לשאול אודות מקום הקבורה של מחללי שבת שנרצחו ביום שמחת תורה על עצם היותם יהודים, הי"ד. ושאלו כדלהלן: האם מותר לקבור אותם בסמוך לצדיקים. תשובת רבינו: לא. יש להם מעלה גדולה שזכו למות על היותם יהודים אבל אין לקבורם בסמוך לצדיקים.

בין חרפת רעב, בליץ-קריג ורדיפות השלטון, לשמועות אימים מעמק הבכא

הוא טען, שמי שבוטח בקדוש ברוך הוא באמת, רשאי לסמוך על נִסְיוֹ, ולא להפריע עצמו מעבודת הבורא בפעולות 'השתדלות', אפילו במצב סכנה מוחשית.

ובכל פעם שמטוס מסרשמיט, חיית הקרב הנאצית, היה מטיל את פצצותיו ומרעיד את שמי לונדון, בעוד התושבים נסים בבהלה אל מעמקי תחנות הרכבת, היה רבי משה שניידר עולה על הבימה, ואומר בשלווה גמורה כך:

"לכל פצצה יש כתובת..."

מי שחי עם הקב"ה - איננו הכתובת!"

✽✽✽

לילות לונדון הפכו לסיסו.

עם רדת החשיכה היו מטוסי קרב גרמניים ממטירים על לונדון אש וגופרית. שמי לונדון היו מתלקחים ומאדימים, והרעש הנורא של כדורי האש נמסך בלילות האזעקות. לא אחת בלילות הפצועים. התחוללה מנוסה רבתי. מרבית הבחורים היו רצים לתחנות הרכבת, למצוא מעט ביטחון.

שניים נותרו בקביעות בהיכל הישיבה:

רבי משה שניידר, משה שטרנבוך.

לכל אורך התקופה היה משה שטרנבוך נשאר בשלווה ליד הסטנדר בהיכל הישיבה, לצד רבו.

הנכונות לדבוק בסדרים ובסוגיות כשש מדויקת צולפת בעורקי החיים הלונדוניים, הייתה כרוכה במסירות נפש על־טבעית. מנועי המסרשמיט מרעימים בקולם, רעם ההפגזה והתאבכות האש והעשן יוצרים תחושה איומה של כיליון וחידולן.

עד ראה שנקלע לעיצומה של הפגזה מול מבצר ווסטמינסטר, מתאר הפגזה אחת מני אלפים מול המבצר:

"אין לתאר בעט את הרגשת החנק והבעתה. ציפורי הטרף האדירים עטים ממרומים ברעש מחריש־אוזניים, בנחישות רצחנית, כאילו ממטירים נהרות אש לכל עבר. ובעוד רעם מטוסי הקרב באוויר, פורצים קולות צווחה של פצועי האש ופצועי ההלם. הרחוב כולו פוצח בריצה טרופה, אלא שחלק מהרצים נפגעים אף הם מרסיסי האש..."

ובאותה שעה, במרחק קילומטר אווירי מהאש הלוחכת את ווסטמינסטר רכון משה שטרנבוך בשלווה גדולה על הסטנדר שעל הבימה, ובאוזניו הומים ורועמים קולותיהם של מהר"ם מרוטנבורג ורבינו תם בדין 'עד המסייע'. ובלבו שוכנת הכרה בהירה: אף פצצה גרמנית לא נועדה למי שעוסק עכשיו בבירור השאלה.... אם עד המסייע הוא מדין.....או מדין....

(הדברים להלן הועתקו מתוך ספרו החדש של הרב יעקב ב. פרידמן הנמצא בשלבי עריכה אודות תולדות חייו של מרן שליט"א המשולב בעובדות והנהגות שקיבל מרן שליט"א מרבותיו. בדברים להלן הבאנו מעט מתוך הפרק על הנהגות מרן שליט"א בשנות המלחמה העולמית, ותשוח"ח למחבר הרב יעקב ב. פרידמן שליט"א על מסירת הדברים לגליונות).

שעת בין ערביים יורדת על הר נוף. אפלולית עוטפת את החדר. קולו המהדהד של רבי משה יורד באוקטבה, הוא מדבר כמעט בלחשיה על אימי המלחמה. הוא שָׁב אתנו מ'הר נוף' השְׁבָעָה והנינוחה של תשפ"ג לימי התגעש עולם, בימים שדבר לא היה מובן מאליו, וכל פת-לחם הושגה בייסורים. החמימות בעיניו מרככת גם את תיאורי הימים בהם הפכה לונדון לחזית קרב, ושמועות אימים זרמו מעמק הבכא.

הוא מדבר ברגש, בהתפעלות, בכלות הנפש.

מאז ייסוד הישיבה לא היה לו לרב'ה אפילו יום שָׁלוֹ אחד. **אפילו לא יום אחד!** חיי הישיבה נעו בין הפגזות, רעב פסי ללחם, רדיפות השלטון, שמועות איומות מעמק הבכא, וחרדות מכיבוש גרמני. כיבוש גרמני מהו? תאי גזים, המחנות, המשרפות...

ולכל אורך התקופה האיומה היה רבי משה שניידר שרוי למעלה מן המקום והזמן. הוא היה ממוקד ביעוד היחיד שראה בו חשיבות: **לרומם את הישיבה, להאיר את העולם.** הייתה בו עזות דקדושה, והוא הצליח להפוך את ימי המצוקה לכור היתוך וסולם העפלה.

"אתם יודעים איזו זכות זו!", היה הרב'ה אומר בפליאה, "העולם כמרקחה, סדרי העולם שהכרנו קורסים! ובכללם הישיבות הקדושות בליטא. ובידנו ליצור את ההמשכיות של תורת ליטא כאן בלונדון! בארץ לא זרועה!"

✽✽✽

עשן הפגזות התאבק מעל העיר כל שנות המלחמה. בית הדין הלונדוני נחרב, אלפי יהודים נהרגו בהפגזות. באחד הימים פגעה פצצה בבית מדרשו של הגאון רבי אליהו אליעזר דסלר, וחלק גדול מהקהילה, כמאה חמישים איש נהרגו באירוע אחד.

שלטונות בריטניה לא נערכו להפגזות המחרידות. לא הוכנו מקלטים, ובלית ברירה הוסבו 80 תחנות הרכבת התחתית של לונדון למקלטים. בכל הפגזה היו רבבות מצויים את התחנות. אלפים היו נגררים מדי לילה עם מזרנים מאולתרים לישון במנהרות תחנות הרכבת, שכונו בימים ההם 'חדר השינה הגדול בעולם'. בהדרגה החלו השלטונות הבריטיים לספק גם ערסלים ושמיכות לילדים, לפליטי המנהרות.

ולמרות ההפגזות הכבדות, נמנע רבי משה שניידר מלרדת למקלטים המאולתרים

סגולות להינצל בימים אלו

רבן של ישראל מרן רבינו שליט"א נשאל בימים אלו מקהילות שונות בארץ ובחו"ל וכן מיחידים מה ניתן לעשות כסגולה לשמירה בימים אלו.

לכל אחד השיב מרן שליט"א בנוסח ובסגנון שונה, לפי מדרגתו ואת אשר ישים האלוקים בפיו אותו דיבר.

וראשית דבר יש לציין כי בדרשותיו לציבור בתקופה האחרונה עורר מרן שליט"א בעיקר להרבות בעיקר בלימוד התורה דמגנא ומצלא, וכן לענות אמן יהא שמה רבא מברך בקול ובכוונה גדולה וכמו שאמרו חז"ל שקורעים לו גזר דינו, וכן להתפלל בדרך 'זעקה' מעומק הלב, אמנם להלן הבאנו דוגמאות מכמה וכמה מהתשובות שהשיב רבינו בימים האחרונים כסגולה לשמירה:

שואל: מה לעשות בימים אלו כסגולה לשמירה?

מרן שליט"א: לחטוף מצוות, זהו הסגולה הגדולה ביותר...

שואל: יש סגולה מחז"ל להינצל במלחמה?

מרן שליט"א: בגמ' בסוטה (מב. א) איתא "אמר להן הקדוש ברוך הוא לישראל אפילו לא קיימתם אלא קריאת שמע שחרית וערבית אי אתם נמסרין בידם", ומבואר שיש כח בקריאת שמע להינצל מהאויבים, ולכן ראוי להתחזק במיוחד בימים אלו בקריאת שמע בכוונה בזמנה.

שואל: קהילה מחו"ל שואלים האם עליהם לנקוט בפעולה מיוחדת להינצל בזמן הזה, או שאין הסכנה עליהם אלא על יושבי ארץ ישראל בלבד.

מרן שליט"א: זהו גמרא ערוכה בתענית (כא, ב) שאם יש דבר בארץ ישראל גוזרים תענית על בני חוץ לארץ ומשום שאם גבירה לוקה שפחה לא כל שכן, ונפסק כן להלכה ברמב"ם (פ"ב מתענית ה"ז) ובשו"ע (תקעו, ב), והרי שהסכנה הוא גם על יושבי חו"ל.

שואל: הציבור מחפשים עצה מה לעשות להינצל.

מרן שליט"א: בעת המלחמה העולמית באירופה, דרש מו"ר הגה"צ רבי משה שניידער זצ"ל ליהזר בשתי מצוות שמזלזלים בהם ושכרם רב מאוד ואמר שזהו סגולה להינצל מכל צרה, והלא הם: ראשית, לקרוא שנים מקרא ואחד תרגום בנחת עם פי' רש"י, שע"ז אמרו חז"ל 'מאריכים לו ימיו ושנותיו' וא"כ נכלל בזה סגולה להינצל מאימת המלחמה. שנית, ליהזר בחובת מאה ברכות בכל יום ויום גם בשבת, שמאה ברכות הוא סגולה להינצל מכל צרה.

דברי חמדה

מרבני מדרן עמוד ההוראה

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

פרשת לך לך תשפ"ד

• תורת חמד | מענייני הפרשה •

אמרי נא אחותי את למען ייטב לי בעבורך וחיתה נפשי בגללך' (בראשית יב, יג). פירש רש"י: 'למען ייטב לי בעבורך. יתנו לי מתנות'. והקשו המפרשים איך רצה אברהם אבינו לקבל מתנות, הרי נאמר במשלי (טו, כז) "ושונא מתנות יחיה", ואברהם אבינו עצמו אמר (בראשית יד, כג) "אם מהוט ועד שרוך נעל ואם אקח מכל אשר לך ולא תאמר אני העשרתי את אברם", וכן מצינו שלא רצה אברהם לקבל מעפרון את מערת המכפלה בחנם (בראשית כג, י). ובכרנו בחיי שם פסוק (טו).

ונראה ליישב, שאמרו חז"ל במסכת בבא מציעא (דף נט ע"א): אמר רבי חלבו, לעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו, שאין ברכה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו, שנאמר (בראשית יב, טז) ולאברהם היטיב בעבורה, והיינו דאמר להו רבא לבני מחווא: אוקירו לנשיכו, כי היכי דתתעתרו, כלומר שהמכבד את אשתו זוכה לעשירות.

וזה הרי דבר נורא, שהרי מדובר כאן באברהם אבינו, אבי האומה הישראלית, שעמד בכל העשרה נסיונות, והפיץ בכל העולם את האמונה בהקב"ה, ובוודאי שהיה ראוי שיתעשר בזכות עצמו, ובכל אופן אומרים חז"ל שכל העושר וההטבה שקיבל היה 'בעבורה' - בזכות שרה אשתו.

ולפי זה יש לבאר שזו הייתה כוונת אברהם אבינו באמרו למען ייטב לי בעבורך, שיתנו לי מתנות, והקשו הרי שונא מתנות יחיה, ויש לומר שכוונת אברהם הייתה, שהרי רק בזכות שרה אשתו הוא יזכה לעשירות ולמתנות, ומדוקדק לשון הכתוב 'למען ייטב לי בעבורך' שכל ההטבה והמתנות יהיו בזכותך, וכמו שכתוב כמה פסוקים אחר כך 'ולאברהם היטיב בעבורה', וממילא אין כאן חשש של שונא מתנות יחיה, כי כל מטרותיו של אברהם אבינו הייתה לא בשביל עצמו ותועלתו האישית, אלא רק לפרסם בעולם את הנהגתו של הקב"ה, שאין הברכה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא בזכות אשתו, ושידעו כולם שמי שמכבד את אשתו זוכה לעשירות, וממילא אין כאן חשש של לקיחת מתנות.

ולפי זה נראה לבאר מה שמצינו בתפילת שמונה עשרה בברכת "על הצדיקים" שאנו מבקשים: ותן שכר טוב לכל הבוטחים בשמך באמת, וצ"ע איך מבקשים מהקב"ה לקבל שכר, הרי שנינו באבות (פ"א מ"ג) אנטיוגוס איש סוכו קיבל משמעון הצדיק, הוא היה אומר, אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס, אלא הווי כעבדים המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס, ופירש הרע"ב מברטנורא שתהיה העבודה להקב"ה מאהבה בלבד, וכיצד איפה כאן אנו מבקשים במפורש לקבל שכר.

ולפי דברינו לעיל יש לומר, שאינו מבקשים בשביל התועלת הפרטית שלנו, אלא אנו מבקשים שזוכה לקבל שכר ולפרסם את זה בעולם, שמי שבוטח בהקב"ה באמת, זוכה לשכר טוב, ואם זו המטרה, אין חשש של 'אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס', כי באמת אינו משמשים על מנת לקבל פרס אלא מתוך אהבה להקב"ה, רק אנו רוצים לפרסם בעולם את הנהגתו של הקב"ה, שידעו הכל כי מי שבוטח בהקב"ה באמת, זוכה בסוף לשכר טוב מאד.

• ווי העמודים וחשוקיהם | שאלה הלכתית אקטואלית •

לעצור דלתות אוטובוס כדי שאחד יספיק להגיע

שאלה. באחד הימים עמדתי בתחנת אוטובוס, הגיע אוטובוס שנוסע ליד אחר משלי, כל הנוסעים כבר עלו, ואז ראיתי שאחד רץ להספיק את האוטובוס, ויקח לו דקה עד שיגיע. הנחתי את רגלי על הדלת של האוטובוס כאילו אני עומד לעלות, ובכך עיכבתי את האוטובוס, ובניתיים הלה הספיק להגיע ועלה לאוטובוס.

אחד ממכריי שהיה על האוטובוס התקשר אלי בטרוניא שלכאורה עשיתי עוול, וטענתו בפני, הרי אתה יודע כמה טרחו חז"ל שלא יהיה טירחא דציבורא, אפילו לא לבטל מהציבור רגע אחד, וכאן אוטובוס שלם עם חמישים נוסעים טורחים להמתין לאחד שרץ, הרי הוא יכול להמתין לאוטובוס הבא. שאלתי היא האם הוא צודק שהיה אסור לעכב את האוטובוס, או שמא זו מצוות חסד גדולה, ומותר על חשבון הנוסעים.

תשובה. מצוה גדולה להמתין לאותו אדם, ואין זה טירחא דציבורא, כי הם לא ציבור שהתאספו למטרה אחת, וגם אינם יושבים ודוממים אלא כל אחד ממשיך בעיסוקו, אלא יש בזה המתנה של מצוה וחסד גדול, ועשה טוב שעצר את האוטובוס.

מקורות ונימוקים

נאמר במסכת יומא (דף ע"א) שהכהן גדול ביום הכיפורים קורא בפרשת אחרי, וגולל וקורא בפרשת אמור, ואת הפסוקים של פרשת פינחס קורא בעל פה, והטעם לפי שאין גוללין ספר תורה בציבור, מפני כבוד ציבור. ופירש"י מפני כבוד ציבור שיהו מצפין ודוממין לכך.

וכן כתב בראב"ה (מגילה סימן תקפו) הטעם שאין גוללים ספר תורה בציבור, כי היכי דלא ליקמו ציבורא בשתיקה כל הכי כדי שיפסוק המתורגמן, וחיישינן משום כבוד ציבור. ועל פי זה כתב בט"ז (או"ח סימן יג סק"ג) שאם קראוהו לעלות לספר תורה ואין עליו טלית עדיין, ורוצה ללבוש טלית לילך לקרות, שאין לבדוק הטלית בעת ההיא משום טורח צבור, כדאשכחן ביומא בכ"ג שהיה קורא על פה ובעשור לחדש [פרשת פנחס].

ולכאורה גם בענינו, למרות שמדובר בזמן קצר, מכל מקום אין לעכב את הציבור אפילו על זמן קצר, כי יש בזה טורח ציבור.

אמנם נראה שכל הדין הזה של טורח הציבור, נאמר בשני תנאים, א. כשהציבור נמצא כאן יחד לצורך מסוים, ולא שהם הרבה יחידים, ב. כאשר הציבור שותק וממתין ואינו יכול לעשות כלום בינתיים. אבל כאשר נמצאים יחד באוטובוס הרבה יחידים, למרות שהם הרבה אנשים אבל אין להם שם של ציבור, ולכן יש לעשות את הטובה ליהודי, ואינם יכולים לומר שאינם רוצים את הטובה, ואין בזה טורח הציבור, כי אין כאן ציבור.

ועוד שהרי כל אחד שנמצא באוטובוס הרי יש לו איזה עיסוק מסוים שבחר לעצמו לעשות בשעת הנסיעה, אם ללמוד משניות בעל פה, או ללמוד ספר מוסר, ואולי לקרוא סיפורי צדיקים, ואת הזמן הזה יכול לנצל גם בשעת ההמתנה של דקה, ואין זה כמו גלילת ספר תורה, שאינו יכול לעשות כלום וצריך לשתוק.

ועוד שכל אחד שנוסע באוטובוס או בכל רכב אחר, יודע שלזמן הנסיעה אין כללים, ונסיעה שזמנה בדרך כלל שעה, לפעמים זה יכול להיות הרבה יותר, ולפעמים הרבה פחות. ולכן כל אחד שנוסע, צריך להתאזר עם הרבה סבלנות, וצריך לקחת בחשבון כל מיני עיכובים כמו אדם שעובר את הכביש במעבר חציה, או שיש בדיוק איזה אדם שיוּרד מרכב סמוך, ואם כן גם להמתין לאדם שרץ זה חלק מהנסיעה, ואין בזה טירחא דציבורא.

ועוד שבשביל האדם שרץ זה טובה גדולה מאד, כי אם לא כן, צריך להמתין הרבה זמן לאוטובוס נוסף, ובשביל אלו שנמצאים באוטובוס המתנה של דקה בנסיעה באוטובוס כמעט לא משפיעה, ולכן צריך כל אחד לחשב הפסד זמנו, מול הרווח של השני.

ועוד כל מה שמצינו שאין לעשות משום טירחא דציבורא, היינו כשאדם יחיד עושה מצוה ושאר הציבור אינם שותפים בזה, אבל כשאנשים נמצאים באוטובוס וממתנים לאחד, כולם שותפים בחסד עם יהודי, ולא שמענו שלא לעשות חסד עם יהודי כי חבל על הזמן, אדרבה אין זה זמן שמתבטל, אלא בזמן הזה הם מקיימים חסד עם יהודי.

- רבינו מעורר שוב ושוב, כי כל מי שילמד שני הלכות שבת כל יום, מובטח לו שינצל מכל פגע רע, ובימים האחרונים שמח רבינו לשמוע מרבבות יהודים בארה"ק ובעולם היהודי כולו, שקיבלו ע"ע והחלו ללמוד הלכות שבת, ואף מוסדות וארגונים רבים הקימו שיעורים וקבוצות לגברים ולנשים שילמדו הלכות שבת מדי יום, והדבר מפליא לראות את המהפכה המופלאה שעשה רבינו בכל עולם התורה בהוראתו זו.

- בשמחת תורה בבוקר ניגש אברך לרבינו, ואמר לו כי חיכו לזש"ק כמה שנים, ובהושענא רבה תשפ"ג רבינו בירכו והבטיח לו כי בזאת השנה יזכה, ואכן בהושענא רבה השנה זכו לחבוק בן זכר ובא לבשר הבשורה לרבינו ששמח והתרגש מאד, והתבטא מיד ואמר 'אוי, איזה אבא טוב יש לנו בשמים, יישר כח ששימחת אותי'.

- רבינו הגיע לביקור חולים בבית"ח תל השומר אצל ר' עמיחי בן סיגלית רחל שינדלר לרפ"ש, המשמש כגבאי ביה"כ בקיבוץ כרם שלום, ואשר נפצע קשה בעת אשר נלחם עם המחבלים ימ"ש והציל את בני משפחתו בס"ד, ומכיון שבמשך שנים הוא קשור בכל נפשו לרבינו ולתורתו, ובביתו משמיע בכל ערב שבת את שיעורי רבינו, מיד כשהתעורר ביקש אם אפשר שרבינו יבוא לבקרו, ואכן רבינו טרח ובא לבקרו ודיבר עמו דברי חיזוק מיוחדים, באמצע הביקור נשמע אזעקה, ובתחילה אמר רבינו כי זכותו של ר' עמיחי תגן בעד כולם וא"צ להיכנס למקלט, אולם לבסוף לבקשת עובדי ביה"ח נכנס רבינו למקום ממוגן, ואמר עם הנוכחים פרק צא שבתהלים. כשלאחר מכן שב רבינו והעניק לו תפילין דר"ת (מתנת ארגון 'אילת השחר'), ואמר שהתפילין הללו יניחו ליד ראשו והם יגינו בעדו שיזכה לרפ"ש [ראה חשוקי חמד ראש השנה דף יח ע"ב].

- רבינו מסר דברי חיזוק לרבבות תינוקות של בית רבן, שהעתיקו בתפילה ובתחנונים על המצב הקשה בו נתון עמ"י, בתחילת דבריו הביא רבינו את דברי הבמדרש (בר"ר תולדות פרשה סה סימן כ): 'לא עמדו פילוסופין בעולם כבלעם בן בעור וכאבנימוס הגרדי, נתכנסו כל עובדי כוכבים אצלו אמרו לו תאמר שאנו יכולים לידווג לאומה זו, אמר לנו וחזרו על בתי כנסיות ועל בתי מדרשות שלהן ואם מצאתם שם תינוקות מצפצפין בקולן, אין אתם יכולים להזדווג להם, שכך הבטיחן אביהן ואמר להם הקול קול יעקב, בזמן שקולו של יעקב מצוי בבתי כנסיות אין הידים ידי עשו'. ואמר רבינו שכך גם בזמן גזירת המן כינס מרדכי תינוקות של בית רבן ועמדו בתפילה ולמדו, ובזכות זה בטלה גזירת המן. סיים רבינו ואמר: "המקום הקדוש ביותר הוא קודש הקדשים, והדבר הקדוש ביותר שיש בקודש הקדשים הוא הארון, והקב"ה דיבר עם משה מבין שני הכרובים, מה זה כרובים, נאמר במסכת סוכה (דף ע"ב) אמר רבי אבהו שאלו פני תינוקות, שהקב"ה בא ללמדנו, שאין לפניו דבר חשוב יותר מאשר פני תינוקות שפניהם איש אל אחיו, ומתפללים ולומדים תורה".

אחורה נא חידה

היאך מצינו שתרנגולת פרחת על אילן והפילה ממנו תפוח, והדין הוא שהתפוח אסור, אולם אם באותו עת הטילה ביצה, התפוח מותר?

התשובה בעז"ה תפורסם בשבוע הבא.

להשאיר את הספר תורה על הבימה בשעת אזעקה ולברוח למקלט

שאלה. בחודש תמוז תשע"ד כאשר שונאי ישראל שלחו חיצי מות על ערי ישראל, וב"ה הקדוש ברוך הוא עשה עמנו נסים ונפלאות, והצילנו מידי הקמים עלינו, בשבת פרשת פנחס היתה אזעקה אחר הצהריים, ונשאלה השאלה מאחד הבתי כנסיות וכדלהלן:

בשבת אחר הצהריים באמצע קריאת התורה של תפילת מנחה נשמעה לפתע אזעקה, המתפללים נבהלו מאד, וברחו למקלט בית הכנסת, כמה מתפללים שלא היו מבוהלים כל כך, התחבטו מה לעשות עם ספר התורה, האם להשאירו על הבימה, ולכסותו בטלית ולברוח למקלט, או להחזירו לארון קודש, או לקחת אותו עמם למקלט, ושם להמשיך לקרוא בתורה?

תשובה:

נאמר בשו"ע (או"ח סימן קמט ס"א): "אין הצבור רשאים לצאת מבית הכנסת, עד שיצניעו ס"ת". וכבר העירו הפוסקים על מה שנוהגים במקצת קהילות שבראש השנה לאחר קריאת התורה הציבור יוצאים לשמוע קידוש, ומשאירים את ספר התורה על הבימה. בארחות רבינו (ח"א עמ' קפא) כתב, שבאמת, משום כן נהגו החזו"א והקהילות יעקב' להחזיר את הספר תורה מיד לאחר הקריאה, ותקעו ללא ספר תורה. (וכן כתב ב'קצה המטה' [ס"ס תקן], שבמקום שיוצאים הקהל מבית הכנסת יחזירו הספר תורה לארון הקודש).

אמנם בשו"ת 'בית ישראל' (או"ח סימן כג) ובשו"ת 'עולת נח' (סימן ז) קיימו את המנהג וכתבו, שהאיסור לציבור לצאת, הוא רק כאשר הם יוצאים ומשאירים אחד שיכניס את ספר התורה, שאין זה כבוד לספר תורה, אבל במקום שהציבור יוצאים, על מנת לחזור לאחר זמן, ולהחזיר את ספר התורה בכבוד, מותר להשאירו על הבימה, וכן אמר מו"ח מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, שכיון שהספר תורה נשאר מונח על הבימה במקום מכובד ומכסים אותו בטלית, אין קפידא להשאירו ולצאת.

ולכאורה גם בענייננו, מעיקר הדין היה אפשר להשאיר את ספר התורה על הבימה, ולחזור בעוד דקות ספורות להמשיך את הקריאה.

אמנם נראה שבענייננו לכו"ע יש לקחת עמם את ספר התורה, כי זה בזיון לספר תורה שכולם בורחים ומחפשים מקלט מאימת החיצים, שלא ייזקו, כי הם חוששים שמא יפגע החץ בבית הכנסת, ואת ספר התורה מחמד עינינו משאירים כך על הבימה, חשוף לפגיעה, ולכן עליהם לקחת את ספר התורה, ולהמשיך לקרוא במקלט.

ואף שאסור לטלטל ספר תורה ממקום למקום, ו'במעשה רב' (אות קכא) כתב, דאפילו מחדר לחדר לא יטלטל ספר תורה, מכל מקום בענייננו שרי, וכמו שהוכיח בשו"ת 'ציץ אליעזר' (ח"א סימן טז), שלצורך שמירת ספר תורה מותר לטלטלו, שהרי אמרו במסכת סוטה (דף לט ע"ב), שאסור לצאת מפתח בית הכנסת קודם שספר התורה יצא, ולמה יוציאו את ספר התורה מבית הכנסת? כתב רש"י: להניחו במקום המשתמר, הרי שלצורך שמירתו מותר לטלטלו.

ניתן להאזין להקלטות ופסקי הלכה המתעדכנים מדי יום ממרן רבינו שליט"א, וכן שיעור יומי בהלכות שבת ועוד, בקו 'שיח יצחק', 072-380-9348 או 04-376-0582.

לקבלת העלון, פסקי הלכה, ועדכונים ממרן שליט"א, ניתן להרשם במייל dch0527642209@gmail.com, ובפלאפון הג'ל, או בכתובת מייל 3126877@gmail.com ובפלאפון 0533126877.

שיעור מדרן הגאון רבי אשר יייס שליט"א

קנין חזקה בקרקע

"קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה" (בראשית י"ג י"ז).

שאין ניכר שעשה לתקן ואין החסרון בכונת המחזיק אלא במעשה החזקה דאינו מעשה חזקה אלא כשניכר ממעשיו שעושה תיקון קרקע כדרך הבעלים המתקנים קרקעותיהם באופן המועיל ביותר ורק בכך"ג מהני חזקה", ויסוד דבריו נראה דמהות קנין חזקה הוא בהפגנת בעלות כשנוהג בשדה כדרך הבעלים בשדותיהם, אך לא מהני הפגנת בעלות אלא כשיש בזה תיקון ג"כ בגוף הקרקע כמו שיבואר לקמן בשיטת הרא"ש ולכן צריך מעשה שניכר בו שכונתו לתקן ולהועיל לקרקע ורק בזה מראה בעלותו ע"י תיקון וזה גדר חזקה.

אבל לענ"ד א"א להעמיס את שיטת הרא"ש בכונת הרשב"ם ומדבריו נראה יותר דעיקר החסרון בעביד אדעתא דחיותא אינו במעשה החזקה אלא בכונתו, דכיון דפשוט מצד אחד מוכח שלא התכוין לתקן את הקרקע ולכן לא מהני חזקתו ע"ש בלשון שכתב דבעינן שיתכוין לתקן, ושוב צ"ב כנ"ל.

ונראה ביאור הדבר דשאני קנין חזקה מכל שאר מעשי קנין דבאמת חזקה אינה "מעשה קנין" כמשיכה והגבהה וכדו' אלא בחזקה עושה מצב של "ישיבה", דהנה בקידושין כ"ו ע"א ילפינן קנין חזקה מדכתיב "וירשתם אותה וישבתם בה", במה קניתם בישיבה או מדכתיב "ושבו בעריכם אשר תפשתם" והיינו דקונה בישיבה, ומעשה החזקה אינה אלא ביטוי לישיבת האדם בשדה אך אין החזקה מעשה קנין בפנ"ע, ובאמת נראה דזה מוכרח מהא דמציעו דקנין חזקה מהני במעשים שונים דהיינו נעל גדר ופרץ, ועוד יותר מזה מציעו דמעשה חזקה בגדרים שונים דהיינו בתיקון הקרקע כגון גדר ופרץ ורפס בה פורתא וכן אף כשאינו מתקן כלל אלא נהנה בגופו כגון בהציע מצעות ושכב עליהם לשי' הרשב"ם ב"ב נ"ג ע"ב, וכן שיטת הרבה ראשונים דהציע מצעות משום הנאת גופו הוא ולא משום תיקון ופיו הקרקע כלל, ולשיטת רבינו יונה מובא בשיט"מ יש עוד גדר בחזקה דהיינו הפגנת בעלות אף ללא תיקון וללא הנאה וזה גדר נעל או פתח (ולקמן אוח"ב יתבאר יותר ד"ו), ולכאורה כ"ז תמוה דאין שייך מעשה קנין במעשים וענינים שונים, אך ביאור הדבר פשוט דבאמת אין מעשה החזקה מעשה קנין בעצם אלא דהאדם קונה ע"י ישיבה בקרקע, וחז"ל קבעו דיש כמה וכמה ביטויים ל"ישיבה" ובכל אחד מהם שנקרא על ידו יושב בקרקע דהיינו כשמתקנו או נהנה ממנו או נעל מהני לקנות כיון דע"כ הוי יושב בה וע"י ישיבה קונה כדילפינן מקראי כנ"ל.

ולפ"ז נראה, דכיון דנתבאר דעיקר הקנין אינו במעשה החזקה אלא במה דהוי יושב ע"י שעושה החזקה, או בלשון אחר אין מעשה החזקה סיבת הקנין אלא העובדה שהוא עשה את החזקה, א"כ נראה דלא די במה שהקרקע מתוקנת על ידו אלא צריך שהוא יתקנו דהיינו שיתכוין לתקן את הקרקע דאם אינו מתכוין לתקן אף שהקרקע במציאות מתוקנת ע"י מעשיו מ"מ האדם לא יקרא יושב ע"כ דרך בישיבה קונה ואין כאן ישיבה אלא כשהוא מתכוין לתקן. (דאם היה חזקה מעשה קנין מצד עצמו וכמשיכה וכדו' אוי"ח קונה בלי כונת תיקון כיון שיש כאן מעשה תיקון וכונת קנין אלא מכיון דמעשה התיקון הוא רק משום שע"כ נקרא יושב ס"ל לרשב"ם דלא מיקרי ישיבה אלא כאשר האדם עושה מעשה כדי לתקן את הקרקע ולהשיבו וזה לא כיון לכך אין זה נחשב לישיבה, ודו"ק בזה היטב).

וזה נראה ביאור חידוש גדול בדיני חזקה שכתב הקצות בתשובה כ"ה בסוף ספר אבני מלואים בסוף התשובה דמהני חזקה אף ע"י פועלים נכריים שאינם בני שליחות "דאע"ג דהגבהה ומשיכה ורוב שאר הקנינים לא מהני ע"י עכו"ם אבל תיקון הקרקע מהני ע"י עכו"ם וכו' דדוקא משיכה והגבהה דהוי משום זכיה וקנין וצריך שליחות ועכו"ם לאו בני שליחות הוא משא"כ חזקת קרקע דלא בעי אלא שיתקן הקרקע ואפי' ע"י בהמתו או עכו"ם מהני", ולכאורה צ"ע בדבריו דמה שנא זה מזה דאף קנין חזקה הוא משום זכיה וקנין כמו כל שאר הקנינים, ונראה כנ"ל דכיון דאין מעשה החזקה בעצם מעשה זכיה וקנין אלא הישיבה שבא לידי ביטוי ע"י מעשה החזקה (מעשה תיקון הקרקע) הוא הקנין א"כ לא צריך שהקונה בעצמו יעשה החזקה אלא שהיא תיעשה למענו ועל שמו וכיון שפועלי מתקנים הקרקע לשמו הוי הוא

"דתניא ר' יהודה אומר משום רבי אליעזר רבים שברו דרך לעצמם, מה שברו בריו. לרבי אליעזר, רבים גזלנים נינהו, אמר רב גידל אמר רב כגון שאבדה להן דרך באותה שדה. אי הכי, אמאי אמר רבה בר רב הונא, אמר רב אין הלכה כר"א, מאן דמתני הא לא מתני הא. וטעמא מאי, משום דרב יהודה, דאמר רב יהודה מצר שהחזיקו בו רבים, אסור לקלקלו. ור' אליעזר, רבים במאי קנו ליה, בהילוכא, דתניא הלך בה לארכה ולרחבה, קנה מקום הילוכו, דברי ר' אליעזר, וחכמים אומרים אין הילוך מועיל כלום עד שיחזיק. אמר ר' אלעזר, מ"ט דר' אליעזר, דכתיב קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה. ורבנן, התם משום חביבותא דאברהם הוא דקאמר ליה הכי, כדי שיהא נוח לכבוש לפני בניו" (ב"ב ק' ע"א).

א. ביסוד גדר קנין חזקה

שנינו בב"ב נ"ד ע"א, אמר שמואל האי מאן דפשוט דיקלא אדעתא דדיקלא קני אדעתא דחיותא לא קני, ה"ד שקיל מהאי גיסא ומהאי גיסא אדעתא דדיקלא כולא מחד גיסא אדעתא דחיותא וכו'. וכתב הרשב"ם ד"ה אדעתא דחיותא, "אם מפשיחו לצורך בהמותיו להאכילן ואינו מתכוין להנאת הדקל ומיהו בלקיטת הענפים מתכוין הוא להחזיק בדקל ולקנותו בחזקה זו לא קני, ואע"ג דממילא מהני לדקל כיון דאינו מתכוין לתקן הקרקע דומיא דנעל וגדר וכו' דתרתני בעינן שיעשה תיקון בקרקע בידים ובאותו תיקון יהא מתכוין לשם תיקון כדי להחזיק".

והנה מובאר מדברי הרשב"ם דבקנין חזקה לא די במה שעושה מעשה החזקה דהיינו נעל גדר וכדו' ומתכוין לקנות אלא צריך גם כשיתכוין לתקן ולהשיב את הקרקע ואם אין כונתו לתקן אף שבמציאות מתקן הוא את הקרקע וגם מתכוין לקנות ע"י מעשה זה מ"מ אינו קונה כיון שלא התכוין לתקן שהרי כתב להדיא דכשפשוט אדעתא דחיותא אף שהאילן מתוקן ע"י כך כיון שהוא לא נתכוין לתיקונו אלא לבהמותיו לא קני. (ולכא"ו קשה ממש"כ בד"ה כולה מחד גיסא דבכה"ג מקלקל הוא את האילן, וצ"ל דמש"כ דאדעתא דחיותא לא מהני אף שהוא מתקן מיירי דמפשוט באמת מתיר גיסא ומתקן הוא בכך אלא דידעינן על פ"ז דכל כונתו רק לבהמותיו, אך יותר נראה דמש"כ הרשב"ם דמקלקל הוא כשפשוט מחד גיסא היינו שמקלקל יותר בכה"ג מאם היה מפשוט באופן היותר מועיל דהיינו מב' צדדים אבל באמת יש תיקון לאילן כשפשוטו מצד אחד יותר מאילו לא היה מפשוטו כלל ויש כאן תיקון קרקע אלא שלא נתכוין לכך ובאופן זה פ"י החזו"א בשביעית סי' י"ט אות ט"ו את דברי התוס' בסנהדרין כ"ו ע"א ע"ש).

ודבר זה צריך ביאור דכיון שעושה חזקה דהיינו תיקון הקרקע שהוא מעשה הקנין וגם מתכוין לקנות על ידו מה לן אם מתכוין לתיקון או לא, ואטו צריך כל אדם לדעת את גדרו ומהותו הקנין, ומי שימשוך מטלטלין כדי לקנותן אך לא התכוין במשיכתו "להכניסן לרשותו" וכדו' בשאר קנינים לא יקנה, והלא פשוט דדי לן במה שעושה קנין המועיל ומתכוין לקנות על ידו ולמה שאני בזה קנין חזקה.

ובאמת נראה דהתוס' לא ס"ל בזה כשיטת הרשב"ם דהתוס' כתבו בהא דלא מהני פשוט אדעתא דחיותא "משום דבעינן כוונה לקנות" ודימו זאת לשאר דוכתא דמוכח מהם דבעינן "כוונת קנין" כגון בעודד בנכסי הגר ונראה מדבריהם דכשפשוט אדעתא דחיותא תלינן שלא התכוין כלל להחזיק ולקנות במעשיו, ולפ"ז נראה דהכי שאומר בפירוש שרצונו לקנות ע"י מה שמזמר את האילן אף אם מפשחו מצד אחד בלבד קונה כיון דחזינן שהתכוין לקנות ומלבד מעשה הקנין וכונה לקנות לא צריך כונה נוספת לשיטת התוס'.

ומדברי הרא"ש נראה שהבין בזה דרך שלישית דכתב בס"ג "כללא דמילתא צריך שיעשה מעשה הנראה לעינים שעושה לתקן הקרקע הלכך שקיל רברבא ושיבקי זוטרא אע"פ שהקרקע מתקנת בכך אם הוא אומר שכיון לתקן אלא משום

מרת מלכה מזהלה בת הדר' מרדכי זיסקינד ז"ל
נלב"ע ג' אייר תשס"ו

הרה"ח ר' משה בן משה'ר יוסף דוד ז"ל
נלב"ע כ"ז סיון תשמ"ז

הונצח ע"י בנם ידידנו עוז הר"ר דוד הגר הי"ו לז"ס אנג'לס

בנכסי הגר ולא בנכסי חבירו, כ"ז מבואר בדברי הרמב"ם בפ"א מה' מכירה וברפ"ב מזכיה כמבואר להמעין בדבריו.

ודברים אלו צב"ג דכין דקנין חזקה אחד הוא וממקרא אחד יוצא אין נחלק דיש חזקות דמהני בנכסי חבירו ולא בנכסי הגר וכן להיפך, ואף ד"ל דקל יותר לקנות מהפקר שאין בו הפקעה והוצאה מרשות אחרים מלזכות בנכסי חבירו שצריך גם להוציא מרשות חבירו, מ"מ דחוק מאד לענ"ד לומר דחז"ל קבעו דיש חזקה "אלימא" דמהני אף להוציא ויש חזקה "קלושה" דלא מהני אלא לקנות ובפרט דלא נתבאר במה אלימא זה מזה, וגם קשה מאכילת פירות דהוי להיפך דמהני בנכסי חבירו ולא בנכסי הגר.

ועוד קשה בדברי הרמב"ם שסתר את דבריו בפ"א מה' הט"ז כתב "המוכר שדה לחבירו ונכנס בה הלוקח וזרעה או נרה או אסף פירות האילן או זמרו וכו' הרי זה קונה" ומבואר דבכה"ג מהני אף בקונה מחבירו ובפ"ב מזכיה ה"ד כתב הנר את השדה בנכסי הגר קנה המפצל וזמורות הגפן וכו' אם דעתו לעבוד האילן קנה" ומבואר בדבריו דמהני רק בנכסי הגר ולא בנכסי חבירו וא"כ סותר דברי עצמו, וכבר עמד בזה הלח"מ בה' מכירה וכתב דכונת הרמב"ם בה' זכיה אינו למעט קנין חזקה בנכסי חבירו אלא למעט חזקה ג"ש בלבד, אך הלח"מ בעצמו העיר שם דמהלך זה דחוק מאד שהרי תחילת דברי רבינו בהלכה ב' בפ"ב דזכיה מוכרחים דמחלק בין קנין חזקה מחבירו לקנין בנכסי הגר לענין אכילת פירות דלא מהני בהפקר אלא בנכסי חבירו וכן דמקור דבריו מזה דאיתא בב"ב נ"ז ע"א "והרי אכילת פירות דבנכסי חבירו קנה ובנכסי הגר לא קנה" וא"כ מה דאיתא התם "והרי ניר דבנכסי הגר קנה ובנכסי חבירו לא קנה" ע"כ ג"כ מיידי בקונה מחבירו ולא בחזקה ג"ש ובאמת כל דברי הרמב"ם לכאורה מוכיחים דכוונתו לקנין חזקה מחבירו ולא מחזקה ג"ש כמבואר להמעין היטב בדבריו ורק בהל' טוען ונטען ביאר גדר חזקה ג"ש, וא"כ עדיין צ"ב ביישוב דברי הרמב"ם הנ"ל בה' מכירה ובה' זכיה, ולא ראיתי בכ"ז ביאור מתקבל בדברי האחרונים.

והנראה בזה לענ"ד דהנה ביארנו לעיל באות' א' דיסוד קנין חזקה הוא ה"שיבה" בשדה כדילפינן בקי"ו ע"א דקונה ע"י ישיבה, וקבעו חז"ל דיש כמה דרכים שבהם נחשב האדם יושב בשדה, דלש"י הרשב"ם בסוגיא ועוד כמה ראשונים יש' ב' אופנים בקנין חזקה, תיקון הקרקע או המחומר לו כגון נעל גדר ופרץ, והנאת הגוף ממנה כגון הציע מצעות ושכב עליהן, ובשיט"מ בשם ר"י יונה כתב דיש ג' אופנים בחזקה ב' הדרכים הנ"ל ועוד הפגנת בעלות דהיינו כשנוהג בשדה כדרך הבעלים בשדותיהם אף בדבר שאין בו תיקון כגון נעל או פתח דקונה ע"י פתיחה כמו שקונה ע"י נעילה דאין הקנין כלל משום תיקון השדה ושמירתו אלא משום שנוהג כדרך הבעלים בשדה (ולקמן אות' ג' ובמנחת אשר לב"ב ס"י ל"ח אות' א' הארכת בגדר נעל ושיטות הראשונים בזה).

ולפ"ז נראה דס"ל להרמב"ם דיש ב' גדרים בחזקה, א' תיקון הקרקע והשבחתו כגון נעל גדר ופרץ (דלהרמב"ם גם נעל הוי שימוש המועיל הוי כעין תיקון בשדה שעי' הנעילה משתמר השדה כמבואר לקמן אות' ג') וכן דייש אמצעי וחומר שני שדות דהוי ג"כ שינוי ותיקון בגוף השדה, ב' מעשה שבו מראה בעלות ונוהג בשדה כבתוך שלו אם ע"י הנאה כגון אכילת פירות ושיטתן אם ע"י השקעה כגון ניר סיד וכיוצא וכו'.

אלא דבזה חלוקין ב' גדר חזקה אלו דבחזקה שהוא תיקון הקרקע מהני בכל ענין בין בנכסי הפקר ובין בנכסי חבירו משום דע"י שהוא עוסק בשדה לתקנו ולהשיבוהו נקרא בזה יושב וקונה בישיבתו אבל בחזקה שהוא מזה הפגנת בעלות בלבד בזה אמרין דאם קונה מנכסי הפקר די' לן במה שהוא מראה בעלות בשדה ועושה בו כבתוך שלו, אבל בקונה מחבירו צריך מעשה שיראה שהקונה הוא בעלים וגם שהמקנה כבר אינו בעלים דכל מהות חזקתו הוא רק ע"י שנראה בעלים ע"י מעשיו ועי' הוי זאת ישיבה, אבל בנכסי חבירו אם אין במעשיו הוכחה והפגנה שהבעלים הראשונים הקנוהו אין הוא נראה בעלים ואין זה ישיבה כיון דיעינן שהי' של אחרים ואין הוכחה שהקנוהו וזיון שכל חזקתו הוא בכך שעי' מעשיו הוא נראה כבעלים אין חזקתו חזקה אלא כשעי' מעשיו יש ג"כ הפגנה והוכחה מסויימת שהבעלים הראשונים כבר אינם בעלים. (דלעולם אין שניהם בעלים בב"א ואין שניהם "יושבים" בשדה ביחד).

וזה פשר שיטת הרמב"ם דבנכסי חבירו מהני חזקה בא' מב' דרכים, או כשהוא מתקן הקרקע כגון נעל גדר פרץ או בהני דמהני בחזקה ג"ש דכין דמהני לראיה דמדת שתיק ש"מ ודאי מכרה כמבואר בריש פירקן הרי שמעשים אלו כגון אכילת פירות מלבד זאת שיש בהם הפגנת בעלות של העושה יש בהם ג"כ הוכחה שהבעלים הראשונים מכרוהו או הקנוהו ולכן מהני לחזקת קנין, ואף שאין הוכחה גמורה שמכרוהו אלא לאחר ג"ש ועד ג"ש לא מהני לראיה מ"מ לחזקת קנין לא בעינן הוכחה ובידור גמור אלא שיעשה מעשה שיש בו משמעות והפגנה מסויימת של בעלות ולכן מהני לקנין. ומה מאוד שמחתי בראותי בפיה"מ לרמב"ם קידושין פ"ק "והחזקה קונין בה... שיבה שום דבר או יהרוס איזה שיעור בפני בעל הקרקע... ובעל הקרקע לא ימחה בידו נתקיים המקח" הרי שיסוד הקנין גם בהפגנת סילוק רשות הבעלים.

אבל בקונה מנכסי הפקר דאין שם מקנה אלא קונה בלבד מהני חזקתו בכל מעשה שיש בו הפגנת בעלות כאדם בתוך שלו כגון הציע הצעות או צייר בה אמה אחת וזרע אותה או רפק בה פורתא דאף דאין במעשים אלו שום הוכחה ומשמעות שמכרוהו הבעלים דניר לא הוי חזקה דכל שיבא ושיבא דכרבו לעייל ביה כמבואר בב"ב ל"ו ע"ב מ"מ בנכסי הפקר מהני דיש בזה הפגנת בעלות מצד העושה דאין אדם משקיע ומשביח שדה שאינה שלו.

אך עדיין קשה דאף אם נניח ביסוד הדברים כמו שכתבנו עדיין צ"ב בהא דסייד בה וכו' וצר צורה וכן בנדה וזרעה וכתב הרמב"ם בפ"ב מזכיה דמהני רק בנכסי הגר

"יושב" בה על ידם אף ללא דין שליחות שאין הם קונים בשבילו אלא הוא קונה על ידיהם דעל ידי מעשיהם בתיקון הקרקע נקרא הוא יושב בה וע"י ישיבתו בה קונה.

והנה הגרע"ק א"ב ר"ס קצ"ב בחו"מ הביא בשם מהרי"ק ש' דאם דרך הכל לבנות ע"י גוי מהני חזקה על ידו, ולכא' תמוה מה זה תלי בדרך כיון דאין שליחות לגוי, ולחנ"ל ניחא דכין דזה דרך הכל, נקרא מלאכת הגוי על שמו והוי זאת ישיבה על ידו, ודו"ק. וזה דלא כהבנת המחנ"א בפ"א משלוחין דמשום יד פועל כיד בעה"ב הוא, וכבר דחו רע"ק א"ב בחו"מ סימן שמו"ו והחת"ס בשו"ת ח"ו ס' י"ט סברתו. שו"ר בשו"ת הרשד"ם חו"מ שעי' כתב כעין דבריו במי שקנה שדה ופועלים נכרים חצבו בו דקנה בחזקה ע"ש. ודו"ק היטב בזה.

והנה כתב הרמב"ם פ"א מה' מכירה הט"ז "המוכר שדה ללוקח ונכנס בה הלוקח וזרעה או נרה וכו' וכל כיוצא בדברים אלו הרי זה קנה שהרי החזיק ואין אחד מהם יכול לחזור בו וכן אם אסף המוכר סל של פירות ונתן ללוקח קנה לוקח מיד בחזקה, שהרי גילה דעתו שהקנה לו שדה קנין גמור ונעשו פירותיה שלו" עכ"ל, ומבואר דיש קנין חזקה ע"י המוכר דמעשה המוכר קונים ללוקח, וכן כתב המגיד משנה דמהני לקנין ולא רק לחזקת ראייה ע"ש.

ותימה גדולה הוא והלא פשוט דאין המוכר יכול למשוך או להגביה כדי לקנות וללוקח דכל ענין הקנין להוציא מרשות המוכר ולהכניסו לרשות הקונה ומ"ש קנין חזקה דמהני גם ע"י מעשה המקנה, אף שיש לדחות ולדחוק דקבלת הלוקח מיד המוכר הוא החזקה כיון שיש בזה הפגנת בעלות ע"י נתינת המוכר, מ"מ נראה יותר מלשון הרמב"ם דעיקר הקנין ויסודו הוא נתינת המוכר ולא קבלת הקונה.

ונראה ביאור הדבר בדרך הנ"ל, דכין דאין מעשה החזקה מעשה קנין אלא ביטוי לישיבה שהוא הוא עצם הקנין א"כ אין הכרח שמעשה החזקה תיעשה ע"י הקונה אלא שע"י החזקה יחשב הקונה יושב בשדה ויקנה בישיבה, וס"ל להרמב"ם דאף באסף המוכר פירות ומסרם ליד הלוקח ועי' גילה דעתו שמקנה לו ויש במעשה זה הפגנת בעלות של הלוקח, נחשב הלוקח ע"י ליושב בשדה וקונה בישיבתו ודו"ק בזה.

והנה ראיתי מקשים על מש"כ הרשב"ם בסוגיא דכל הנהו חזקות (פסח דיקלא וכו' זכ"א וכו') הוי בין בנכסי הגר ובין במתנה ובמכר דא"כ למה לא קנה אף כשלא התכוון כיון דיש דעת אחרת מקנה וכשדעת אחרת לא צריך כלל כונת קנין כמבואר בראשונים בכמ"ק, ולחנ"ל לק"מ דודאי כשעושה מעשה קנין כגון משיכה והגבהה וכדו' או כשמתכוין לתקן הקרקע כהא דר' ענן בדף מ"א ע"א אלא שאינו מתכוין לקנות מהני בדעא"מ אבל לשי' הרשב"ם שאינו מתכוין כלל לתיקון הקרקע א"כ אין כאן מעשה קנין כלל ואין כאן ישיבה ובהו אלא מהני דאע"מ לעשותו "יושב" בשדה כיון שהוא לא התכוון לתיקון השדה כלל (וכבר כתב הקצות בס"י רע"ה סק"ד דלא מהני דעא"מ בקנין חזקה דבעינן שיהא מוכח ממעשיו שכוננו לתקן הקרקע ע"ש). ודו"ק בזה.

אך גוף הקושי ל"ק בעיני דכל כונת הרשב"ם הוא דעצם המעשים הוי חזקה בין בדעא"מ ובין בנכסי הגר לאפוקי משיטת הרמב"ם בפ"א ממכירה ופ"ב מזכיה שחילק בגדרי קנין חזקה בין נכסי הגר למכר ומתנה אבל אין כונת הרשב"ם כלל לדון בזה בגדרי כונה ודעא"מ וזה פשוט לכאורה.

וכע"ז מציון בסוף פ"ב דפאה דהקוצר שדהו ע"י פועלים עכו"ם חייב בפאה כמבואר שם בר"ש ובפ"י הרמב"ם ולכאורה תקשה דאין שליחות לעכו"ם ובעינן קצירת הבעלים כמבואר שם דאם קצרוהו ליסטים פטור אלא ע"כ דבכה"ג אין צריך שליחות, ועיין שם במשנה ראשונה שבאמות נתקשה בזה ומתוך קושי' זו הסיק דחייב בפאה רק מדרבנן אך לדברי האבנ"מ ניחא, ונראה לדמות חזקה לחיוב פאה נראה דבשניהם אין קפידה על עצם המעשה אלא על תוצאתו ולכן מהני אף ע"י עכו"ם, ושו"ר שבאב"מ כבר כתב ראה זו (ובמק"א כתבתי דכמו"כ בא' זריעה וקצירה בשביעית אסור מ"ה אף ע"י עכו"ם דאף שם אין הקפידה על מעשה ידיו אלא שלא יזרע ולא יקצר על ידו כמו בצריה דפאה ואכ"מ). ועיין גם במתנה אפרים קנין משיכה ס"י ט"ו מש"כ בזה, ויש לדון בזה הרבה ואכ"מ.

ב. בשיטת הרמב"ם בקנין חזקה

הנה הרמב"ם ביאר את דיני קנין חזקה וגדריה בפ"א מהלכות מכירה ובפ"ב מהלכות זכיה, ומתוך כל דבריו מבואר דס"ל לחלק בקנין חזקה בין הקונה נכסי הגר ונכסי הפקר לקונה בחזקה כשדעת אחרת מקנה, דבהלכות מכירה איירי בקונה מחבירו וביאר שם הרמב"ם דבכה"ג קונה ע"י נעל גדר ופרץ וכן בדיש אמצעי דהיינו כשדש המצר המפריד בין ב' שדות וחבירן, ושם בהל' ט"ו וט"ז מבואר ג"כ דמהני אסיפת פירות או שתיחת פירות וכן בדלי ל"י צנא דפירי דמהני לחזקת ג"ש כמבואר בב"ב בדף ל"ה ע"ב מהני גם לקנין חזקה, (והראב"ד חלק על דבריו בזה דבכה"ג מהני רק לחזקת ראייה דג' שנים אך לא לקנין חזקה) ומבואר שם שיטת הרמב"ם דמהני חזקה בנכסי חבירו בא' מב' דרכים, או בעשה מעשה המועיל בגוף הקרקע, או במעשה דמהני בחזקת ג"ש כגון שתיחת פירות או אכילתן כמבואר שם במ"מ (ולחראב"ד אין כל קשר בין חזקת ג"ש לקנין חזקה) אבל בקונה מנכסי הגר ס"ל להרמב"ם דמהני אף בכל הנהו דרך נ"ג ע"ב דהיינו סיד אחד וכיוצא אחד בהציע מצעות, בזריעה, ובחרישה וכן בכל הנהו דמהני בנכסי חבירו דהיינו נעל גדר ופרץ מלבד אכילת פירות דלא מהני אלא בנכסי חבירו ולא בנכסי הגר ע"ש.

כללו של דבר לשיטת הרמב"ם בקנין חזקה דיש בו ג' אופנים, א' נעל גדר ופרץ וכדו' שאר תיקוני קרקע דמהני בין בנכסי חבירו ובין בנכסי הגר, ב' אכילת פירות דמהני בנכסי חבירו ולא בנכסי הגר. ג' סיד כיוצא בהציע מצעות זריעה וכדו' דמהני

ארי וכו' דהתם המזיק מצוי שם וזה נועל בפניו וכו' אבל זה שנועל ולא בפני המזיק אלא כדרך אדם העושה בשלל למנוע ממנו רגל כל אדם היו זה חזקה". והריטב"א פירש דבריו יותר וכתב "אינו דומה (למבריה ארי) דהתם הוא שהיה הארי והמזיק כבר מוכן שם אבל הכא אין הגג מוכן" וכו' בעליות דר' יונה ע"ש.

(ולכאורה יש לדון לפי דבריהם דאם ינעל במקום שיש מזיק וגבגב ידוע לא קנה דשוב הוא כמבריה ארי אך י"ל דחז"ל השווו מדותיהם באופני קנין חזקה ולא שאני לן אם במקרה יש מזיק או אין מזיק והדבר תלוי אם מעשה זה שהוא עושה בשדה בדרך כלל יש לו משמעות של הצלה ומבריה ארי או משמעות של הפגנת בעלות באדם העושה בשלל, ונראה עוד דבאמת לא כתבו כלל דשאני נעילת דלת ממבריה ארי משום שאין המזיק מצוי אלא "שנועל בפני כל אדם ואינו מניח לאדם לכנס מוכחא מילתא שהבית הוא שלו וקני בעלילה" ולכא"ו נראה כונתם דנעילת דלת אינה מעשה הצלה בלבד כמו מבריה ארי אלא מעשה בעלות ואף אם מחוייב לעשות כגון שיש גג מצוי מ"מ קונה בו דר' ק).

והנה אף שכתב הרא"ש ששנעל הוא חזקה שישנעל הוא חזקה משום דבזה מראה בעלותו כאדם העושה בשלל מ"מ דחה דעת האומרים דגם פתיחת הדלת קונה "לפי שאין דרך בני אדם לפתוח בית שהוא נעול אם לא שיהא שלו" וכתב הרא"ש "ולא מסתבר לי דלא דמי לפרץ דהתם תיקון פתח הוא ליכנס וליצא בו אבל פתיחת לחודא שמניח ליכנס בה אינה נראית חזקה אלא דוקא נעילת דלת הוא חזקה לפי שמונע כל אדם מליכנס בו", ונראה מדבריו דאף דמסתברא דאין יותר הוכחה והפגנת בעלות בנעילה מבפתיחה מ"מ לא קני פתיחה דלא סגי לן במה שעושה בכתון שלו אלא צריך גם שיהא במעשיו תיקון כל שהוא לשדה כעין גדר ופרץ שהם תיקוני השדה והקרקע וכמ"ש הרא"ש דפרץ הוא תיקון וכן נעל אף שאינו תיקון קבוע בשדה כעין גדר ופרץ מ"מ כיון שמונע כל אדם מליכנס בו הוא כעין תיקון לשדה שהיא משתמרת מכל אדם, אבל דבר דלא אהני לשדה כלל אינה חזקה אף שעושה כדרך הבעלים (וזולת כשנתנה גופו ממנו כמו בהציע מצעות כנ"ל), ועיין גם בלשון הרמב"ם בפ"א ממכירה ה"ח "כיצד בחזקה מוכר לו בית וכו' כיון שנעל או גדר או פרץ כל שהוא והוא שיעיל במעשיו הרי זה קנה" ושם בהלכה י' "כיצד המחזיק בנעילה קנה וכו' ונעל חלוקה את הפתח וחזר ופתחו הרי זה החזיק וקנאו שהרי נשתמש בה שימוש המועיל" הרי שהשווה נעילת הדלת לתקונים אחרים בשדה כגון גדר ופרץ דהוי חזקה משום שהם דברים המועילים בשדה, (ועיין בכס"ט שם בהא דמשמע מדברי הרמב"ם דבעינן גמי שפיתחו את הוי בדוקא ודבריו הם דברי הרא"ש בגיטין ר"פ הוורק (ס"ג) ועיין גם בבאור הגר"א סי' קצ"ב בזה). והדברים מפורשים ביותר בריטב"א בסוגיין שכתב "לכך נ"ל נעל שישגור הדלת כי הוא תיקון הבית לשומרו, ושם בהמשך דבריו "אבל פתיחת הדלת אינו כלום שאינו לא שמירה ולא תיקון".

ומבואר מזה שיטת הני ראשונים דנעילה לבד קונה (או נעילה ופתיחה לחד צד כס' מהני"ל) אך פתיחה לחודא לא קני לדידיו דאף דיסוד החזקה בנעילה הוא משום שמראה בעלותו ועושה בכתון שלו וכמבואר בלשון הרא"ש מ"מ בעינן גמי שיהא כעין גדר ופרץ שהם תיקון מסויים בשדה כנ"ל.

אך רבינו יונה ס"ל דמהני אף פתיחה לחודא משום שיש בו הפגנת בעלות כמו בנעילה כנ"ל, ולכאורה צע"ג לשיטתו דא"כ מה צריך בגדר ופרץ וכדו' תיקון בשדה ולמה לא יהי משום הגפנת הבעלות לחוד כמו נעילה ופתיחה, דבדאי נראה פשוט דאף בזה יש סימן והפגנת בעלות דאין אדם עובד ומתקן שדה חבירו ועוד דמבריה ארי לא קנה אף שהוא תיקון גמור משום שאין בו הפגנת בעלות דמחוייב לעשות כן אף בשדה חבירו כדי להציל ממונו (ורענ"א בהגהותיו לסי' קצ"ב בח"מ הסתפק דאפשר דמבריה ארי קונה בנכסי הפקר כיון שאין בהם חיוב השבה עי"ש) וע"כ דגם בגדר ופרץ יש הפגנת בעלות וא"כ מה צריך כלל לגדר תיקון השדה, ור"י בעצמו כתב שם דגדר ופרץ וכדו' הוי חזקה משום שהם תיקון בגוף השדה.

וצריך לומר דנעילת הדלת או פתיחתו עדיפי מכל אופנים אחרים של הפגנת בעלות ובפרט לשי' הרא"ש ר"פ הוורק והרשב"א ב"ק נ"ב דנעילת דלת היינו במפתח ולא נעילה בעלמא, דנעילת הדלת ע"י מפתח או פתיחתו במפתח לשי' הרי"ה הוא הפגנת בעלות שאין כמוהו דאף דמצוי לפעמים שאדם עוסק בתיקון חצר חבירו אין דרך הבעלים למסור מפתחות בתיהם ושדותיהם לאחרים ולכן ס"ל לר"י דאף דבגווני אחרים בעינן תיקון מלבד מה שהוא עושה בכתון שלו ומראה בעלות, בנעילת הדלת ופתיחתו הוי חזקה ע"י הפגנת הבעלות בלבד.

ד. בענין הציע מצעות

ובגוף ענין הציע מצעות יש לעיין, דהנה לשיטת הרשב"ם ושאר ראשונים דהוי משום הנאת הגוף אתי שפיר דזה הוי גדר מחודש בחזקה דאם נהנה גופו מן הקרקע הוי זאת "שיבה" וקונה עי"כ, ולמדו זאת מקנין חזקה בעבד דהוי ע"י מה שהעבד משמש את אדונו בהנאת הגוף ומה דצריך להציע מצעות ולא די בעצם שכיבה ע"ג הקרקע אינו אלא משום דבעינן שכיבה ראוייה בדרך כבוד והנאה כמ"ש הרשב"א והריטב"א ע"ש. (ועיין במ"מ רפ"ב ממכירה דלשי' הרמב"ם מהני בקנין קרקע אף כשלא נהנה גופו ממש אלא אף באכילת פירות וה"ה בעבד אבל הכס"מ דחה דבריו דאף דבקרקע מהני אכילת פירות מ"מ בעבד צריך דוקא הנאת הגוף דבעבודה אחרת אין חיוב והפגנת בעלות כלל עי"ש).

אבל לשיטת הרי"י מיגש שהביא המ"מ בפ"ב מזכיה ה"ד וכן הביאו הראשונים בסוגיין הוי משום "פיו קרקע ומייתי ראייה מקנין חזקה דעבד דכמו דמהני בעבד כשהאדון מתקן שערותיו וכדו' שעושה תיקון מסויים בגוף העבד הכא גמי מהני בהציע מצעות בקרקע עי"ש, ונראה דאף דהוי גמי משום השבחת הקרקע מ"מ צריך לזה ראייה משום דאינו דומה כ"כ לנעל גדר ופרץ דאינו תיקון בגוף הקרקע

ולא בנכסי חבירו, דלכאורה כל הני הוי ג"כ תיקון והשבחה בקרקע ובמה שמחובר לה ולמה לא מהני בקונה מחבירו ומ"ש מנעל גדר ופרץ והלא גם אלו מועילים לשדה ולבית, ועוד דהרמב"ם לכאורה סותר דבריו בענין הוריעה והניד דבפ"א ממכירה הט"ו כתב דמהני אף בקונה מאחר ובפ"ב מזכ"י כתב דמהני רק בנכסי הגר כמוכא לעיל.

ונראה בזה דבאמת אם זרע את כל השדה או את רובה או זמר את כל אילנותיה באמת קונה אף מחבירו משום דכל הני הוי ג"כ תיקון המועיל בגוף הקרקע ומהני כמו נעל גדר ופרץ, אבל ברפך בה פורתא או זרע קצתה בלבד לא קנה אלא בנכסי הפקר דזה לא הוי תיקון בשדה אלא במקום מסויים שבה ולכל השדה לא מהני אלא משום הפגנת בעלות דנוהג בה כאדם בתוך שלו והפגנה זו שאינה מוכיחה אלא בעלותו של הקונה ולא על מה שהמקנה כבר אינו בעלים לא מהני בקונה מחבירו כנ"ל, ואין זה דומה לנעל גדר ופרץ דאלו אף שאין מעשה האדם אלא במקום מסויים דהיינו בשער החצר מ"מ הוי תיקון בכל השדה דפתח השדה שעשה ותיקון משמש את כולה וכולה נשתבחה ע"י מעשה זה משא"כ בזריעה או חרישה ותיקון אחר בגוף הקרקע דאינו אלא במקום שנעשה ולא בכל השדה כולה ולכן לא מהני בכל השדה אלא משום הפגנת הבעלות שבו, ודו"ק בזה.

ולפ"ז נראה דמש"כ הרמב"ם בה' זכיה שם פ"ב דניד מהני רק בנכסי הגר כונתו ברפך בה פורתא וכעין מה שכתב באוהת הלכה שם הצר צורה בנכסי הגר קונה דאין הצורה מכסה את כל הנכס וכן המציע מצעות שאין המצעות מכסות את כל השדה ואעפ"כ קונים וה"ה "הגר את השדה" כונתו שגר בה חרישה אחת דהיינו רפך בה פורתא וכן מה דאיתא שם בהלכה ג' דסייד או כייד בה אמה אחת קונה כולה מיירי בכה"ג וכל אלו מהני רק בנכסי הגר דאינם תיקון בכל השדה ורק משום הפגנת בעלות אתינן עלה כנ"ל, אבל בה' מכירה שם מיירי בזרע את כל השדה או חרש את כולה ובהו מהני אף בנכסי חבירו דלאו משום הפגנת בעלות לחוד אתינן עלה אלא משום תיקון השדה וכעין נעל גדר ופרץ דמהני אף בנכסי חבירו דגוף התיקון נחשב ישיבה וקונה בה בכל ענין כנ"ל, ושוב ראיית שגם באבן האזל כתב דבה' מכירה מיירי שגר את כולה ובה' זכיה בגר מקצתה ודייק כן מלשון הרמב"ם עי"ש, ועיין מה שכתב בבאור הדברים לחלק ביניהם, ולענ"ד נראה כנ"ל.

ומה דלא מהני אכילת פירות בנכסי הפקר לשיטת הרמב"ם נראה פשוט דכיון דכל חזקתו הוא משום שעושה בכתון שלו ויש למעשיו משמעות של בעלות, זה דוקא בנכסי חבירו דאין אדם אוכל פירות חבירו כדרך הבעלים אבל בנכסי הפקר אין באכילת פירות שום הפגנת בעלות דכיון שהם הפקר הרי הן עומדין לכך שכל הרוצה ליטול יבוא ויטול וזה דרך העולם שאנשים מלקטים פירות כרצונם בנכסי הפקר ולכן אין אכילת פירות כלל חזקה בנכסי הפקר אלא בנכסי חבירו בלבד, אבל שאר גוני הפגנת בעלות כגון רפך בה פורתא וכדו' או אף הציע מצעות שאין דרך בנ"א לעשותן בשדה הפקר דכיון דאין השדה שלו בודאי לא יעמול בה ולא יעבדה וכן בהציע מצעות נראה דלשיטת הני ראשונים דלאו מטעם הנאת הגוף אתינן עלה אלא משום "פיו הקרקע (וכן היא שיטת הרמב"ם שהרי לא כתב דקונה רק בשבב ע"ג המצעות ונהנה מן הקרקע בלבד כמ"ש הרשב"ם אלא דבהצעה לבד קנה) לא קנה בהציע מצע אחד לישב עליה אלא בהציע מצעות דרך קבע כדרך הבעלים המייפים שדותיהם ע"י מצעות נאות וזה בודאי אין דרך לעשותו בקרקע הפקר, וז"פ.

ונראה קצת בסגנון אחר דנעל גדר ופרץ, אינם מעשה תיקון בלבד אלא מעשה גמור של בעלות שכולם עושים בשערי הבית והשדה, ובהיות כן יש בהם מעשה בעלות בעצם, שאין גדול ממנו, ומהני בין בלוקח ובין בזוכה מן ההפקר, משא"כ שאר התיקונים כגון זריעה, סייד וכיוצא בתיקוני הבית והשדה הם אבל אינם מעשים המסמלים את עצם הבעלות ובהם ס"ל להרמב"ם דלא מהני אלא בנכסי הגר דסגי ביה מעשה תיקון כלשהו שיש בו הפגנת בעלות, אבל אלה לא יועילו להוציא מרשות לרשות, ואכילת פירות ושאר עניני שימוש והנאה כגון שטיחת פירות והעמדת בהמה וכדו' לא מהני בנכסי הגר, דהלא זה מהות ההפקר שהוא מונח בקרן וזית וכל הרוצה ליטול יבוא ויטול ככל העולה על רוחו, ולפיכך לא מהני אלא בלוקח או קונה מחבירו).

ומה מאד שמחתי בראותי עיקר דבריו בשט"מ שם בשם הראב"ד "כי בנכסי הגר הם הפקר והיוצא מהם הפקר ואם זכה ביוצא בהם לא זכה בהם אבל כשתיקן תקון מועיל כבר זכה בגופן, והמחזיק בנכסי חבירו בהפך כי בעל הנכסים מקפיד על היוצא מהם אם יאכל אותו אחר ואינו מקפיד על מי שמשיב נכסיו ואינו אוכל אותם", ודו"ק.

ועיין ירושלמי ב"ב דף ח' ע"א "המוכר בית לחבירו כיון שצבר בו פירות קנאו" וזה מקור הרמב"ם ודייק משם דרך בהמוכר בית לחבירו מהני ולא בנכסי הגר עי"ש.

ג. בגדר "נעל" לקנין חזקה

הנה בגדר "נעל" יש כמה דרכים בראשונים, הרשב"ם פ' דהכוננה היא לתיקון המנעול בדלת אבל נעילה בעלמא אינה קונה דהוי כמבריה ארי בלבד אבל התוס' והרא"ש והרבה ראשונים חלקו עליו וס"ל דנעילת הדלת קונה ואינו דומה למבריה ארי כמ"ש הרא"ש "ולא דמי נעילת דלת למבריה ארי משום שהוא מחוייב להציל ממונו חבירו אבל כשנועל הדלת בפני כל אדם ומונע הכל מלכנס לבית מוכחא מילתא שהבית שלו וקני בנעילה לחודיה" וביאור דבריו נראה דבאמת אין אדם חייב לנעול דלת חבירו הפתוחה דלאו ברי היזיקא ואין זה דומה להשבח אבידה ולכן יש בזה יותר הפגנת בעלות, וכן מבואר להדיא בנמק"י שכתב "כל שנעל את הדלת קנה שהרי הוא נועל את הדלת כאדם העושה בתוך שלו ולא דמי למבריה

כאן חזקה בקרקע כלל, אבל בהציע מצעות שההשבה הוא ע"י יפוי הקרקע ולענין יפוי תלוי הדבר בהתייחסות בנ"א ובעניניהם נתייפה ונשתבח השדה ע"י מצעות יפות שבה ולכן נחשב תיקון בגוף השדה, ועוד שהרי כל סיבת ותכלית המצעות בשדה הם לייפות את השדה ולכן נחשב תיקון בשדה משא"כ הזרעים שאינם כלל לצורך הקרקע לתיקונו אלא לצורך הזרעים וגידולים לכן אין כאן תיקון השדה והקרקע בשעת פיוזום אלא אחר שישתמשו ויחשבו מחובר לקרקע ואז לא מהני כיון שבא מאליו, ודו"ק בזה.

ועוד דרך שלישית יש בדין הציע מצעות ביד רמ"ה דיסוד החזקה הוי ע"י הזמנה והכשר השימוש שיש בהציע מצעות דהזמין לעצמו מקום שכיבה ע"י הקרקע ולמדו זאת ממה שהאדון קונה כשהוא מטעין את עבדו במשא שיוליך אחריו לבית המרחץ, וזה דרך מיוחדת, ע"ש. ולכאורה נראה דאף לשיטתו לכאורה צריך גם לשכב עליהם כמו שצריך שהעבד יולך את הכלים לביה"מ וכלשון הבריתא. אך קצת משמע מלשונם דבאמת לא בעינן אלא הזמנה ואפשר שלדעתו גם בבית המרחץ קנה אף שלא הולך אחריו בפועל וצ"ע עדיין.

וגם אינו דבר קבוע אלא הוי תיקון ויפוי חיצוני וזמני ולכן מיייתי ראיה מזה דמהני בקנין עבד ע"י שמתקן שערותיו דג"כ אינו אלא יפוי חיצוני בעלמא וגם אינו קבוע ומ"מ מהני.

ולכאורה צ"ע לפי"ז למה לא מהני בשדא ליפתא ב' פילי דארעא וכתב הרשב"ם דכיון שלא עושה כלום בגוף הקרקע לא הוי חזקה והרמב"ם כתב בפ"ב מוכי' ה"י "שבעת שהשליך הזרע לא השביח כלום" אך צ"ע דכמו דמהני בהציע מצעות אף שלא עשה מעשה ושינוי בגוף הקרקע אלא עשה יפוי חיצוני בלבד למה לא הינו בזריעה שהרי מ"מ בודאי שוה הקרקע יותר לאחר זריעתו מלפני זריעתו ולמה לא יקנה אף שלא עשה מעשה בגופו.

וצריך לומר דשאני השבחה שע"י יפוי מהשבחת הערך שע"י זריעה, דבזריעה אם לא עשה מעשה בקרקע לא מהני דאף שזרעו והעלה מחירו וערכו מ"מ לא השביח את הקרקע אלא את הזרעים דאף שאם ימכרנו עכשיו ישלם יותר אין זה משום שהקרקע נשתבח אלא משום שמוכר פירות עתידיים ואין ההשבחה בגוף הקרקע אלא בזרעים ואין הזרעים נחשבים מחובר לקרקע עד ההשרשה ולכן אין

• דברי אגדה •

עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו

ושיטות שונות מצינו מה הן עשרה הנסיונות, הרמב"ם בפירוש המשנה, הרע"ב והגר"א לפי פרקי דרבי אליעזר מנו בזה נסיונות שונים זה מזה, אך נראה לכו"ע דאכן נסיונות היו מכוונים בהשגחה עליונה להקיף את תכונת אנוש וכל הקשיים והנסיונות האפשריים, כדי ליתן לישראל שם ושארית לאורך גלותם.

וכבר כתב בעל הטורים (דברים י ה') רמז "ואהבת את ה' אלקיך", "ואהבת. אותיות האבות", דכאשר דרשו חז"ל (ברכות ס"א ע"ב) ואהבת את ה' אלקיך... "בכל נפשך אפילו נוטל את נשמתך", אין זה אלא מכוחם של האבות הקדושים אשר מסרו נפשם על קדושת ה'.

וכבר אמרו במדרש (שיר השירים ד' א') בשעה שמסרו חנניה מישאל ועזריה עצמן לתוך כבשן האש "באותה שעה קרא הקב"ה למלאכי השרת כלן ואמר להם רדו נשקו שפתותיהן של אבותיהם של אלו, שכשם שפעלו הם לפני באש, כך פעלו לפני בניהם באש".

דק בכוחם של האבות זכו אף הם, וזכו כל הדורות הבאים אחריהם למסור נפשם על קידוש ה'.

ופירשתי בדרך זה את מה שאמרו בגיטין (גיטין נ"ז ע"ב) במעשה דאשה ושבעת בניה שמסרו את נפשם על קדושת השם וכאשר קטן בניה הוצא להורג אמרה לו "לך ואמור לאברהם אבינו, אתה עקדת מזבח אחד ואני עקדתי שבעה מזבחות".

ודבריה של אשה זו לכאורה דברי תימה הן, וכי כוונתה להתריס באבינו אברהם ויצחק בנו ולומר אני גדולה מכם, ואף שאין אדם נתפס על צערו, אך אם דבריה אכן אינם ראויים להיאמר לא היו חז"ל מצטטים אותם, ואם אכן חז"ל מספרים על אמירה זו, ע"כ אמירה ראויה ונכונה הוא ויש לנו ללמוד ממנה.

והנראה בזה שהיא התכוונה להודות לאברהם אבינו ולהכיר לו טובה, אתה עקדת מזבח אחד ובכחך הגדול זכיתי אני לעקוד שבע מזבחות!

(אמנם אין פירוש זה מתיישב בלשון חז"ל במדרש איכה [פרשה א' אות כ"א] שם אמרו שאמרה לבנה הקטן, "אתה אמרה וחבתך יתיה ונשקת יתיה וגפפת יתיה ולחשת ליה באודניה ואמרת ליה ברי ברי זעירא דכולהו זיל ואימא ליה לאביך אברהם אל תזוז דעתך, אתה עקדת מזבח אחד ואני עקדתי שבעה מזבחות").

וזו הטובה שאנו מקבלים מאברהם אבינו שעמד בכל הנסיונות שנתנסה בהן, שאף אנו זוכים לעמוד בנסיונות היום יום ואף בנסיונות הגדולים שבחינו.

ומה מאוד שמחתי כשראיתי להגר"ח מולוז'ין ברוח חיים במשנה זו שכתב:

"ירצה בזה על פי מה שכתוב (משלי ב' ז') 'מתהלך בתומו צדיק אשרי בניו אחריו', כי כמה מדות שהצדיק טרח ויגע להשיגם לבניו אחריו המה כטבע מוטבע, ובקצת יגיעה יגיעו לזה. כמו שנראה בחוש שרבים מעמי ארץ מהיהודים מוסרים את עצמם על קידוש השם, והוא מוטבע בנו מאבינו אברהם, שמסר נפשו לאור כשדים על אמונתו. וכן כל העשרה נסיונות היו להישרי הדרך לפנינו".

"עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו עליו השלום ועמד בכלם, להודיע כמה חיבתו של אברהם אבינו עליו השלום" (משנה אבות פרק ה' משנה ג').

ופרש"י שלא להרהר אחר מידותיו של הקב"ה, והביאו התוס' יו"ט. וכנראה שמעלה מיוחדת, נעלית ונשגבה לעמוד בנסיונות החיים הקשים ולקבלם באמונה ובאהבה מבלי להרהר אחר מידותיו. וזכרנו בצעירותי ששמעתי מכ"ק מו"ר בעל דברי יציב זצ"ל כשדיבר על מה שעבר עליו בשואה האיומה והנוראה שם שישל את אשת נעוריו ואחד עשרה ילדיו ונשאר בודד כערער בערבה, ואמר: "לרגע אחד לא הרהרתי אחר מידותיו של הקב"ה", רעד וצמרמורת אחזו לי לשמע הדברים.

זה כחו של צדיק יסוד עולם שהאמין בהקב"ה ובמידותיו אמונה שלימה ודבק בו באהבה בכל לב, וזה מעלתו של אברהם אבינו שעמד בכל עשרת הנסיונות ולא להרהר אחר מידותיו של הקב"ה.

עוד כתב התוס' יו"ט:

"אבינו. שאנו זוכים ומקבלים טובה בזכותו זה שעמד בכל נסיונותיו, לפיכך קראו התנא בכאן אבינו. נראה ל"י".

ולכאורה תימה, הלא זה שמו לעולם וזה זכרו לדור דור אברהם אבינו ראש וראשון לאבותינו הקדושים וכי צריך הסבר בכל מקום שמזכירים את אברהם אבינו.

ונראה פשוט בכוונתו שהרי במשנה הקודמת אמרו "עשרה דורות מנח עד אברהם... עד שבא אברהם וקיבל עליו שכר כולם", ולא הזכירו אברהם אבינו, ולמה שינו במשנה זו לכנותו אברהם אבינו, אין זה אלא משום שאנו מקבלים טובה בזכות עמידתו בעשרת הנסיונות.

אך לא פירש התוס' יו"ט איזה טובה מקבלים אנו בזכות עשרת הנסיונות. ואם כוונתו לענין הכללי של זכות אבות, אין זה ענין דוקא לעשרת הנסיונות, אלא לכל מעשיו הכבירים של האדם הגדול בענקים, והרי כבר כתב התוס' יו"ט במשנה הקודמת שאברהם עשה מעשים טובים שראויים היו להיעשות ע"י כל העולם כולו במשך עשרה דורות. ועוד אמרו (קידושין פ"ב ע"א, יומא כ"ח ע"ב) שקיים אברהם אבינו כל התורה כולה עד שלא ניתנה, ועוד כתב הרמב"ם (ירש הל' עבד"ז) שנתקצצו אליו אלפים ורבבות ושתל בלבם את אמונת הייחוד, ומה חידוש וחשיבות יש בטובה שמקבלים אנו מעשרה הנסיונות שאברהם אבינו עמד בהם.

ונראה בזה דכאשר עמד אברהם אבינו בכל הנסיונות הללו במסירות נפש נטע בזרעו כוחות לעמוד בנסיונות שיעמדו בהם בכל דור דור. וכל המסירות נפש של ישראל לדורותיהם שאלפים ורבבות מסרו את נפשם ונהרגו על קידוש שמו הגדול, אין זה אלא מכוחם של האבות ומכוחו של אותו זקן אברהם אבינו.

ולפיכך נתנסה אברהם אבינו בעשרה נסיונות, ונסיונות אלה הקיפו את כל תחומי החיים וכל רובדי נפש האדם ותכונותיו, כדי לתת לבני ישראל לדורותיהם תקומה ותוחלת בנסיונות שונים ומשונים שיתנסו בהם לאורך השנים.

מערכי תורה

לך לך

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

'שכר הרבה מאוד'

אחר שחזר אברהם ממלחמתו עם חמשת המלכים כתוב (ט"ו, א') 'היה דבר ה' אל אברם במחזה לאמר אל תירא אברם אנוכי מגן לך שכרך הרבה מאוד'. ופירש רש"י, אחר שנעשה לו נס זה שהרג את המלכים, והיה דואג ואומר, שמא קיבלתי שכר על כל צדקותי, לכך אמר לו המקום, אל תירא אברם שכרך הרבה מאוד. וצריך ביאור מה הכוונה 'שכרך הרבה מאוד', מהו ריבוי השכר שהובטח לו, ועל איזה שכר מדובר בזה. עוד צריך ביאור דאם כל מה שאמר לו הקב"ה הוא שלא נגרע שכרו, א"כ היה צריך לומר לו 'שכרך שלם', שמשמעו שלא נגרע לו משכרו, ולמה אמר לו 'שכרך הרבה מאוד'. ונראה לבאר בזה, על פי דברי הרמב"ם בהלכות מלכים סוף פרק ז' דמדבר שם על אותם היוצאים למלחמה שאין להם לירא ולפחד מהמלחמה, וכתב וזה לשונו ומאחר שיכנס אדם בקשרי המלחמה ישען על מקוה ישראל ומושיעו בעת צרה, וידע שעל ייחוד ה' הוא עושה מלחמה וכו', וכל הנלחם בכל ליבו בלא פחד, ותהיה כוונתו לקדש את השם בלבד, מובטח לו שלא ימצא נזק, ולא תגיעו רעה, ויבנה לו בית נכון בישראל, ויזכה לו ולבניו עד עולם, ויזכה לחיי העולם הבא, שנאמר כי עשה יעשה ה' לאדוני בית נאמן כי מלחמות ה' נלחם ורעה לא תמצא בך מימך, והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את ה' אלוך.

הנה מבואר בדברי הרמב"ם דהנלחם מלחמת ה', מובטח לו שכר מיוחד שלא ימצא נזק, ולא תגיעו רעה, ויבנה לו בית נכון בישראל, ויזכה לו ולבניו, ויזכה לחיי העולם הבא, וכל זה נדרש מן הכתוב שהובטח לדוד המלך, ותלה הכתוב טעם הזכיה בכל אלו, בזה שהמלחמות שנלחם היו מלחמות ה'. והנה איתא בחז"ל (מדרש רבה מ"ג, ב'), שבצאתו למלחמה אמר אברהם אבינו לחניכיו 'אצא ואפול על קידוש שמו של מקום', ומבואר מדברי המדרש דהמלחמה נגד המלכים הייתה מלחמה על קידוש השם, וכשאברהם יצא להלחם עמם, היה זה בשביל להלחם מלחמה על קידוש שמו של מקום. וביאור הדבר שהמלחמה עם המלכים הייתה מלחמה על קידוש שמו של מקום, והרי לכאורה היה זה מלחמה בשביל להציל את לוט, ומה ענין הצלת לוט מיד המלכים שייך לקידוש שמו של מקום. אכן הביאור בזה הוא כמו ששמעתי מאמורי"ר הגאון זצ"ל דהנה להלן כשהמלכים תפסו את לוט כתוב 'ויקחו את לוט ואת רכושו בן אחי אברם וילכו', ומבואר מזה שכל עיקר המלחמה של כדורלעומר היה כדי לתפוס את לוט, והמטרה בתפיסת לוט הוא בשביל לכופו להודות בע"ז, וכיון שהיה קלסתר פניו של לוט דומה לשל אברהם וכמו שכתב רש"י 'יוכלו לומר שאברהם אבינו חזר בו והודה להם לכפירתם ח"ו', וזה הוא גם הטעם שאברהם אבינו חגר עצמו למלחמה להציל את לוט, כדי שלא יוכלו לומר שאברהם אבינו חזר בו והודה להם, ונמצא לפי זה שאברהם אבינו נכנס למלחמה זו היה זה למנוע חילול ה', ולמנוע מהכופרים את כפירתם, ואם כן מבואר היטב שמלחמה זו נחשבת למלחמה על קידוש שמו של מקום. וכיון דנמצא דמלחמה זו הייתה מלחמה על קידוש שמו של מקום, והייתה זו מלחמת השם, א"כ כיון שנלחם מלחמה זו, ממילא ראוי הוא אברהם אבינו לזכות לכל הדברים שהובטחו למי שנלחם מלחמת ה'.

ולפי זה יש לומר דזהו הביאור בהבטחה שהובטח 'שכרך הרבה מאוד', דהכונה היא לכל אותן הדברים שמנה הרמב"ם שזוכה מי שנלחם מלחמת השם, והובטח אברהם אבינו שיטול שכר הלוחם מלחמות ה'. ולפי זה מבואר עוד טעם, למה הבטחה זו לאברהם אבינו נסמכה למלחמה, דרך משום שנלחם במלחמה הוא שזוכה להבטחה זו של 'שכרך הרבה מאוד'.

וכמו כן מצאנו בענין מלחמתה של תורה, דהנה במשנה באבות פ"ו תנן, כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה. הנה נקט התנא דהעוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה, ולא פירש מה הם אותם דברים הרבה שהוא זוכה להם. [ועיין שם ברוח חיים שפירש, ד'דברים הרבה', היינו שזו זכיה נוספת מלבד מה שזוכה את כל מה שנזכר שם בהמשך המשנה, שהעוסק בתורה זוכה לזה, שמלבד זאת זוכה לעוד דברים הרבה]. ונראה לבאר בזה, דהנה העוסק בתורה, הרי הוא נחשב לוחם מלחמת השם, כמו שכתוב בפרשת חוקת 'על כן יאמר בספר מלחמות השם', וברש"י בקידושין דף ל' כתב דהפסוק נדרש, ספר מלחמות, מלחמה שעל ידי ספר, וכן איתא שם בקידושין דדרשין מהכתוב 'כי ידברו את אויבים בשער', שאפילו אב ובנו הרב ותלמידו שעוסקין בתורה בשער אחד נעשים אויבים זה את זה, הרי מבואר דעסק התורה הוא בגדר של מלחמה והתנצחות בין אויבים, ועסק המלחמה הוא מלחמה על אמייתה של תורה, והוא מלחמת השם, כמו שכתוב בפסוק 'ספר מלחמות השם'. וכיון דעסק התורה הוא בכלל מלחמת ה', ממילא מי שנלחם מלחמת ה', הרי גם הוא ראוי וזכאי לאותם ההבטחות שכתב הרמב"ם שהובטחו לנלחם מלחמות ה'.

מעתה יש לבאר דזהו כוונת התנא דהעוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה, דה'דברים הרבה', היינו אותם הדברים שכתב הרמב"ם שהובטחו לנלחם מלחמות השם, שגם הלומד תורה זוכה להם. ויש לבאר דקדוק לשון התנא שזוכה לדברים הרבה, שהוא מיוסד על לשון הפסוק שכתוב כאן אצל אברהם אבינו שקראו הכתוב שכר הרבה כמו שכתוב 'שכרך הרבה מאוד', הרי ששכר זה נקרא שכר רב, וכלשון התנא.

ויש להוסיף עוד דהנה התנא תלה הדבר בעוסק בתורה לשמה דוקא. ויש לומר דזה הוא כמש"כ הרמב"ם דרק אם תהיה כוונתו לקדש את השם בלבד, הוא זוכה לדברים הללו, ועל כן צריך שיהא עסקו בתורה לשמה דוקא, שכוונתו לקדש את השם בלבד. והביאור בזה הוא, דהרי זכיותו הוא משום שהוא נלחם מלחמות ה' וכמש"כ 'כי מלחמות ה' הוא נלחם' הרי תלה הכתוב שכרו במה שהוא נלחם מלחמת ה', ובשביל שיהא נחשב מלחמת ה' צריך שתהיה כוונתו לקדש השם, שרק באופן כזה נחשב מלחמת ה', אבל אם כוונתו אינה לקדש השם, אלא לתועלת עצמו ה"ז מלחמת עצמו ולא מלחמת ה'.

הראיני את מראיך - למי את פונה בעת צרה

מתוך משא התעוררות למאות אברכי כוללי 'מורשה ודעת' ב"ב

כתוב ברמב"ם בהלכות תעניות 'מצות עשה מן התורה לזעוק ולהריע בחצוצרות על כל צרה שתבא על הצבור, שנאמר על הצר הצורר אתכם והרעותם בחצוצרות, כלומר כל דבר שייצר לכם כגון בצורת ודבר וארבה וכיוצא בהן זעקו עליהן והריעו, ודבר זה מדרכי התשובה הוא, שבזמן שתבוא צרה ויזעקו עליה ויריעו ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן ככתוב עונותיכם הטו וגו', וזה הוא שיגרום להם להסיר הצרה מעליהם, אבל אם לא יזעקו ולא יריעו, אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם אירע לנו וצרה זו נקרה נקריה, הרי זו דרך אכזריות וגורמת להם להדבק במעשיהם הרעים, ותוסיף הצרה צרות אחרות וכו' עכ"ל. אין לומר על הצרות שהם ממקרי העולם, ואין הכוונה רק לכללות הצרה, אלא גם בפרטות, לומר שמפני שעשו פעולה כזו לכן אירע כך, ומחמת פעולה זו אירע כך, ואילו היו עושים פעולה כזו באופן אחר היה תוצאה אחרת, כל זה נקרא לומר שהוא ממקרי העולם, דברים אלו אינם האמת של התורה ושל כלל ישראל, אלא הכל תלוי בכח התורה והתפילה, ורק בהם בלבד. 'ותשובה ותפילה וצדקה מעבירים את רוע הגזירה', וכך כתוב בנביא ביונה 'ויקראו אל אלוקים בחזקה וגו' מי יודע ישוב נחם האלוקים ושב מחרון אפו ולא נאבד, וירא האלוקים כי שבו מדרכם הרעה וינחם האלוקים על הרעה אשר דיבר לעשות להם ולא עשה'. קשה לומר לכל אחד מה לתקן, כל אחד ואחד יודע נגעי לבבו להשתדל קצת לתקן כל אחד בנקודה שלו, אפילו שכולם צדיקים ותלמידי חכמים אבל מכל מקום כל אחד יש לו איזה נקודה, אומר כמה דברים כללים, על כולנה כתוב בפסוק 'כי ה' אלוקיך מתהלך בקרב מחניך להצילך ולתת אויביך לפניך והיה מחניך קדוש ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך', מבואר שהקב"ה הולך בתוך הכלל ישראל לב' דברים, 'להצילך', כסדר להציל את הכלל ישראל, וגם 'לתת אויבך לפניך', ובשביל זה צריך שיתקיים 'ולא יראה בך ערות דבר', חיזוק בשמירת העיניים. גם צריך חיזוק בשמירת שבת, השבת שומרת על כלל ישראל, כמבואר בטור שהטעם שבמעריב של שבת אין חותמים 'שומר עמו ישראל לעד', מפני שבשבת אין צריך שמירה, כי השבת שומרת על כלל ישראל, וכמו שאומרים בזמירות 'כי אשמרה שבת קל ישמרני'. וכן צריך להשתדל בענין איסור לשון הרע, שזה המקטרג היותר גדול רח"ל כמו שכתב החפץ חיים בהקדמה, והרי כהן גדול ביום הכיפורים בעת שנכנס לפני ולפנים, ביום הקדוש ביותר ובמקום המקודש ביותר, העבודה הראשונה היא להקטיר קטורת שיבא דבר שבחשאי ויכפר על דבר שבחשאי, ורק אח"כ ממשיך בסדר העבודה. כתוב 'אל תיראי תולעת יעקב', דרשו חז"ל 'מה תולעת אין כוחה אלא בפה אף ישראל אין כוחם אלא בפה', כתוב כאן ב' דברים, שאין לישראל כח זולת הפה, ועוד שבפה יש לישראל כח, ע"י תורה ותפילה יש לישראל כח לנצח את האויבים. המלחמה של כלל ישראל זה באופן אחר לגמרי מדרך אומות העולם, כמש"כ 'אלה ברכב ואלה בסוסים ואנחנו בשם ה' אלוקינו נזכיר', הניצחון אינו תלוי לא ברכב ולא בסוסים, הניצחון תלוי רק בשם ה' אלוקינו נזכיר, 'שם ה' אלוקינו' כולל את התורה, שכולה שמותיו של הקב"ה, כמו שאומרים בברכות התורה 'ונהיה אנחנו וצאצאינו כולנו יודעי שמך', והיינו כי ע"י לימוד התורה יודעים את שמות ה', שם ה' זה כולל תפילה, שם ה' אלוקינו כולל להתהלך לפני ה', ועל כל זה כתוב 'המה כרעו ונפלו ואנחנו קמנו ונתעודד'.

כתוב במשנה בסוטה שבעת שיוצאים למלחמה משוח מלחמה אומר להם 'אל ירך לבבכם מפני צהלת סוסים וצחצוח חרבות, אל תיראו מפני הגפת תריסין ושפעת הקלגסין, אל תחפזו מקול קרנות, אל תערצו מפני קול צווחות, כי ה' אלוקים ההולך עמכם, הן באין בנצחוננו של בשר ודם, ואתם באים בנצחוננו של מקום' וכו', למה אין להם לירא כי הם 'באים בנצחוננו של מקום', וכשבאים בנצחוננו של מקום אין מה לירא ולפחד מכל דרכי המלחמות שנוהגים בהם האומות. דוד המלך אמר לגלית 'אתה בא אלי בחרב ובחנית ובכידון, ואנוכי בא אליך בשם ה' צבאות אלוקי מערכות ישראל אשר חירפת'. בשעה שיוצאים למלחמה כתוב שהכהן המשוח אומר להם 'שמע ישראל אתם קריבים היום למלחמה על אויבכם' וגו', כותב רש"י 'אפילו אין בכם זכות אלא קריאת שמע בלבד, כדאי אתם שיושיע אתכם'. מכל זה אנו שומעים ולומדים איך כלל ישראל מנצחים במלחמה, ובמה תלוי הנצחון של כלל ישראל במלחמה עם אומות העולם. ראשית כל צריך לדעת את הכח העצום של תפילת רבים, כתוב בגמ' בברכות שבשעה שהצבור מתפללין הוא עת רצון, ואין הקב"ה מואס בתפלת רבים שנ' הן קל כביר ולא ימאס, וכתוב פדה בשלום נפשי מקרב כי ברבים היו עמדי, מבואר שע"י שרבים היו עמדי, על ידי תפלת רבים, אין הקב"ה מואס בתפלתם, והוא עת רצון. הרמב"ם כותב 'תפילת הציבור נשמעת תמיד, ואפילו היו בהן חטאים אין הקב"ה מואס בתפלתם של רבים'. כתוב בגמ' בר"ה שבכח תפלת הרבים גם גזר דין של ציבור שנחתם נקרא שנאמר כה' אלוקינו בכל קראנו אליו, בכל קראנו, תמיד בכל יום ובכל עת. וזה הביאור במה שאומרים כל יום בתפילת שחרית 'ועונה לעמו בעת שועם אליו', דיש עניה מיוחדת לשועת רבים. כתוב 'יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה הראיני את מראיך השמיעני את קולך', כתוב ברש"י 'זה נאמר על אותה שעה שרדף פרעה אחריהם והשיגם חונים על הים ואין מקום לנוס לפניהם מפני הים ולא להפנות מפני חיות רעות, למה היו דומין באותה שעה, ליונה שבורחת מפני הנץ ונכנסה לנסיקי הסלעים, והיה הנחש נושף בה, תיכנס לפניו הרי הנחש, תצא לחוץ הרי הנץ, אמר לה הקב"ה הראיני את מראיך, את כשרון פעולתך, למי את פונה בעת צרה. כתוב ברש"י שהראיני את מראיך זה למי את פונה בעת צרה, וזה דבר נפרד מהתפלה, שזה הרי כתוב אח"כ בהשמיעני את קולך, הרי שיש עוד דבר שהוא קודם לתפלה, והוא למי פונים בעת צרה, יש ענין מיוחד בעצם הדבר שנעמדים להתפלל לפני הקב"ה, ועל זה נאמר 'הראיני את מראיך', אנו יודעים להיכן הנו צריכים לפנות, אנו יודעים היכן הוא המקום היחיד שאליו אנו יכולים לפנות. כן למדנו מהכתוב ביונה 'ויקראו אל אלוקים בחזקה' שיש תפילה בחזקה ויש תפילה לא בחזקה, ושיעור התפילה צריך להיות בחזקה, לשפוך שיח ותחנונים באמת ובלב שלם מעומק הלב, שיהיה שמירה והצלחה על יושבי ארץ הקודש.

דברי חיזוק וחובת השעה בעקבות המצב

(כו, מ), זה החיים שלו, [ונכמו שאצלנו התורה זה "כי הם חיינו"]
אצלם זה החרב והרצח... ולצערינו, אנו אין לנו הרבה על מי לסמוך,
אז הם יכולים לבא ולעשות את זה מידי יום...
אם כן, המשיך הרה"י, אין לנו על מי להשען אלא על אבינו
שבשמים, הקב"ה כל כך הרבה שנים נתן לך שקט ושלוה, ואף אחד
לא ניגש להגיד לו 'תודה רבה' על זה. ופתאום היום נזכרים...
**הרה"י ר' שמואל רוזנבסקי זצ"ל היה אומר, הקב"ה מאה פעמים
נותן לך מתנות, ואתה בכלל לא מקשר את זה לקב"ה... פעם אחת
אתה מקבל מכה, ומיד אתה שואל רבונו של עולם איפה אתה?...
אמר ר' שמואל, איפה אתה היית עד היום?...
מסירות נפש של יהודי**

אני רוצה להסביר לכם מה זה ישמעאל:
מישהו שאל אותי, למה עושים כזה עסק מכך שיהודי מוסר נפש על
קידוש ה', הרי גם אצל הערבים יש מתאבדים שמוכנים למסור נפש
ולתאבד... מילא במלחמה הוא חושב לנצח, אבל למה הוא הולך
לתאבד?... הוא מוכן למסור נפש! אז למה כשיהודי מוכן למסור
נפש אתה כ"כ מתפעל?...

אבל מה התשובה?... כתוב בפרשת דברים (ב, יא-יב), "האימים
לפנים ישובו בה, עם גדול ורב, ורם כענקים. רפאים יחשבו אף הם
כענקים, והמואבים יקראו להם אימים. ובשעיר ישובו החורים
לפנים, ובני עשו יירשום וישמידום מפניהם וישבו תחתם, כאשר
עשה ישראל לארץ ירושתו אשר נתן ה' להם".

מה פירוש המילה "רפאים"?... אומר הנצי"ב בהעמק דבר,
'משמעו מלשון פראים [רפא - אותיות פרא], אלא שפרא הוא בלי
דרך ארץ, ורפא הוא בלי עול מלכות ואיש הישר בעיניו יעשה'.
פרא אדם - זה אדם בודד שהוא חסר מידות והגינות. רפאים - זו
מדינה. אומה שלמה שאין לה מלך ומושל, 'חבורת מופרעים'...
והנה בכל מדינה שיש לה מלך, אם שבית את המלך והוא נכנע, כל
העם נכנע איתו ביחד, ואתה לא צריך לעבוד עם כולם, משא"כ
בחבורה של מופרעים בלי מלך, כ"א מופרע לכשעצמו ואין לך בעל
הבית אחד על כולם... ולכן הרבה יותר קשה לכבוש אותם.

ומכאן תשובה לשאלה שנשאלה... מעולם לא שמענו שמשוגע מבית
משוגעים שקופץ ומתאבד זה נקרא מסירות נפש... החמאס האלו
הם חבורה של מופרעים. אדם כזה לא שואלים למה הוא מתאבד...
אבל כאשר יהודי בר שכל, בר הבנה, שידוע מה הערך והחשיבות של
החיים - הולך ומאבד חיים - כאן זה מסירות נפש! דבר פשוט מאד.
ממשיך הנצי"ב: הרפאים הללו מופרעים. ואף המואבים קראו להם
"אִיִּמִּים" כי הם פחדו מהם, ואם כן זה הייתה סיבה שהם לא יוכלו
לכבשם. ומכל מקום המואבים כבשו אותם, על כן מובן שאך ירושת
ה' להם ואין מעצור לפניו יתברך".

[ועי"ש ברש"י פ"יב 'ירשום' לשון הווה, כלומר נתתי בהם כח
שיהיו מורשים אותם והולכים].

**אם כן מה שעד היום לא קרה שום דבר... זה לא בגלל המדינה,
כמו שאנחנו רואים בדיוק כמה א"א לסמוך על המדינה, היא רק
מדברת גבוהה גבוהה, וזה צ"ק בלי כיסוי... אז למה הם לא עשו
זאת עד היום?... התשובה היא אחת! הקב"ה אוהב אותנו... וגם
היום הוא אוהב אותנו את האהבה הזו.
"ואני אהבתיך"...**

בסוף ההפטרה של פרשת בראשית למנהג האשכנזים נאמר (ישעיה
מב, כב-כד) "והוא עם בזו ושסוי הפח בחורים כולם... היו לבו
ואין מציל, משיסה ואין אומר השב... מי נתן למשיסה יעקב,
וישראל לבוזים - הלא ה' זו חטאנו לו... וישפוך עליו חמה אפו

הקב"ה אוהב אותנו!

אנחנו נמצאים כבר בשבוע השני... ואנחנו רוצים להמשיך לדעת מה
ה' אלוהינו שואל מעמך?... מה ה' רוצה מאיתנו, ומה תפקידנו
בשעה זו?...

קודם כל בואו נראה איזה מבט מזוית של אספקלריה המאירה,
הרביה מסלונים אמר הרגשה מאד נכונה: יש הבדל עצום בין
מלחמת יום הכיפורים למלחמה של היום. במלחמת יום הכיפורים
- נטלו מאתנו את יום הכיפורים... הקב"ה לקח לנו את יום
הכיפורים, שהוא יום של תפילה ויום של תחינה, ולקחו אנשים
מתוך הבית כנסת עם הקיטל ועם הטלית - - העמיסו אותם על
רכבים וזרקו אותם לתוך המערכה...

השנה זה כמו שאומרים בתפילת יום כיפורים קטן: לו חפץ ה'
להמיתנו לא לקח מידינו עולה ומנחה... אם היום הקב"ה היה כל
כך כועס עלינו, הוא לא היה נותן לנו מתנה לעבור את כל הימים
נוראים וסוכות מתוך שקט...

**אולם במלחמה היום כפי שאנחנו רואים, הקב"ה נתן לנו את כל
הימים נוראים שנעבור אותם בשלום. אם הוא היה כועס עלינו
מאד, הוא לא היה נותן לנו לעבור את 'מערכת הימים נוראים' בלי
אף הפרעה... וברוך ה' היה לנו אלול יפה, ראש השנה יפה, עשרת
ימי תשובה, יום כיפור... סוכות... הושענא רבה... ואפילו בשמחת
תורה, רוב העולם רקדו ושמחו בשמחת תורה. רק חלק ידעו שיש
משהו ולא ידעו עד כמה, אבל יהודים רקדו בשמחת תורה עד הסוף!
כי הם לא ידעו...**

אז הקב"ה נתן לנו את ה-כ-ל!!! אז זה לא חפץ ה' להמיתנו. כי לו
חפץ ה' להמיתנו - לא לקח מידינו עולה ומנחה, הוא לא היה נותן
לנו כאלו ימים נוראים שלווים ויפים, אז ממילא קשה לדבר ולומר
שהקב"ה כועס עלינו ומואס בנו, כי זה לא נכון! ה' אוהב אותנו...
וה' רוצה בנו... הוא גם רוצה מאיתנו משהו, נכון... **אהבה זה דו
צדדי, אי אפשר שרק צד אחד יאהב, אם אני אוהב אותך - גם אתה
צריך לאהוב אותי...**

בפרעות תרפ"ט בחברון, אותם פראי אדם ישמעאלים, עשו
פוגרום... שפכו דם כמים באכזריות גדולה. היישוב שם היהודי
היה קטן, והם איבדו הרבה מן הציבור בני התורה, היו עשרות
נספים! אח"כ הישיבה עברה באופן זמני לביהמ"ד בשכונת
הבוכרים בירושלים, והבחורים שם היו שבורים ורצוצים לגמרי...
ניגש אז המשגיח רבי לייב חסמן בעל ה'אור יהל' לאחד הבחורים,
וביקש ממנו שייגש לתפילת ערבית לפני העמוד. אמר לו הבחור
השבור, מה המשגיח רוצה ממני... זה קשה לי... אך המשגיח דחק
בו. הבחור ניגש להתפלל, וכשהגיע למילים 'ואהבתך אל תסיר ממנו
לעולמים' - - פרץ בכזה בכי... וכל הציבור בכו איתו ביחד 'ואהבתך
אל תסיר ממנו לעולמים' בבכיות נוראות... אחרי התפילה אמר לו
ר' לייב - את זה רציתי... ולזה התכוונתי...

הקב"ה לא עוזב אותנו. גם שמה בשדה הקרב, כ"ש פה... ואהבתך
אל תסיר ממנו... **הקב"ה אוהב אותי - זה יסוד ראשון!!!** ופה הוא
הראה לנו את האהבה שלו... הוא נתן לנו את כל המועדים... את
כל המועדים ולא הפריע לנו בשום מועד! וגם בשמחת תורה רוב
הציבור לא ידע באמת, ושמחו בשמחת תורה, ושרו, ורקדו...

להודות על המצב שהיה עד היום...

בשעתו, היה במלון סבוי בנתניה - הגיעו לשם הישמעאלים פראי
האדם בליל הסדר, ורצחו אנשים בעיצומו של ליל הסדר...
באתי אז למרן רה"י זע"א, והוא אמר לי, בדרך הטבע אין סיבה
שהם לא יעשו את זה כל יום, הדם שלהם בוער ונעל חרבך תחיה"

ועוזו מלחמה, ותלהטו מסביב ולא ידע ותבער בו ולא ישים על לב".... ומיד אחרי זה (מג, א-ד) ממשיכים לקרוא: "ועתה כה אמר ה' בוראך יעקב ויוצרך ישראל אל תירא כי גאלתיך קראתי בשמך לי אתה... כי תעבור במים - אתך אני ובנהרות לא ישטוף, כי תלך כמו אש לא תכוה, ולהבה לא תבער בד... כי אני ה' אלוך קדוש ישראל מושיעך, נתתי כפרך מצרים כוש וסבא תחתך, מאשר יקרת בעיני נכבדת, ואני אהבתיך... כ"כ הרבה לשונות שהקב"ה אוהב אותנו... אל תבהל, אני אתך... אני אוהב אותך!...

הקב"ה אוהב אותנו תמיד, בכל שעה, בכל מצב, ובכל אופן. ואהבתך אל תסיר ממנו לעולמים. האהבה הזו לא סרה מאיתנו...

אז דבר ראשון עלינו לדעת שאנחנו מתעסקים פה רק עם אבא אוהב שדואג לנו. והקב"ה הראה לנו את האהבה הזו.

לחיות באמת עם בורא עולם...

אנחנו יודעים שהכאב הוא נורא... במלחמת ששת הימים היו כחמש מאות הרוגים רח"ל... אמר אז ר"י מיר הג"ר נחום פרצוביץ זצ"ל, שהוא לא יכול להכיל כזה דבר... איך לחשוב על כ"כ הרבה קרבנות... כזו טרגדיה... אמר ר' נחום - אבל אני יכול לחשוב על הרוג אחד! לחשוב עליו עצמו, אח"כ על אשתו האלמנה ובניו היתומים, על ההורים השכולים שלו... אח"כ ה'תדאג כל החבורה כולה! כל המשפחה מסביב... והידידים וכ' בזה עוד אפשר להתבונן ולהצטער... וכשאני גומר לחשוב על הרוג אחד, אני עושה כפול חמש מאות...

והנה היום - יש כ"כ הרבה הרוגים, פצועים, שבויים. הרה"י של סלבדקא הג"ר משה הלל הירש שליט"א אמר להרה"ג ר' יוסף קורלנסקי (נכד מרן הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל) **שצריכים להיות נושאים בעול... אי אפשר לשבת בשאננות כאילו זה לא נוגע אלי... כל בן אדם צריך במשך היום קצת זמן לחשוב ולהתבונן... תחשוב... אתה לא יכול ככה להתעלם, כי אחינו בשרינו הם...**

כ"כ הרבה אנשים ומשפחות סובלים - וכמו"כ מה אני יכול לעשות. ובאמת שאנחנו יכולים לעשות!

בשבוע החולף וכן בהמשך הדברים למדנו כי מרבה תורה מרבה חיים, והתורה היא עץ חיים, ומכוחה ורק מכוחה עמדו רגלינו במלחמה.

ובאמת אם נשים לב בדרך כלל כשיש צרות זה קורה בזמנים של רפיון, של בין הזמנים או בשעות שאין סדרי לימוד מלאים. מרן רה"י זיע"א היה רגיל לחזור על מה שכתב הרמב"ם בפי' המשניות (ברכות ט, ה) שכתוב "עת לעשות לה' הפרו תורתך", יש לפעמים מקרים שהקב"ה רוצה לגזור גזירה, עת לעשות לה' - - - אבל אי אפשר, מפאת שעמ"י יושבים ולומדים, ותורה היא מגן ומחסה... אז הקב"ה גורם שיהיה מצב של "הפרו תורתך", הוא נותן סיבה שיתבטלו מהלימוד, ואז אפשר להביא את הגזירה. רח"ל.

ולכן אמר הרה"י, שהרבה אסונות קורים דווקא ביומי דפגרא, בימי בין הזמנים, משום שאז חסר בזכות התורה שתגן עלינו.

אמר פעם הג"ר משה טיקוצ'ינסקי (משגיח בשיבת סלבדקא) שאנחנו דומים לחולה המוצמד למכונת הנשמה ואין בכחו לנשום לבד, ובא מישהו ומוציא את המכונה ה"י, וכשצועקים עליו הוא מתפלל, מה עשיתי?... רק הוצאתי את המכונה... אתה לא קולט שאין לו חיים בגלל זה!... אתה רוצה!

בזמן הזה, המכונת הנשמה שלנו זה התורה והתפילה. תדע לך שאם אתה מתבטל ומתעסק בדברים אחרים - הוצאת את המכונת הנשמה והמכונת הנשמה עובדת בלי הפסק! זה אחריות גדולה...

ההרגשה שלנו היום, שיש לנו אמונה ובטחון. אבל גם הקב"ה רוצה משהו מאיתנו... אתה באמת מאמין בקדוש ברוך הוא!...! אם כן - אומר חובות הלבבות - גם הקב"ה מבקש משהו ממך!...! ויש דין, ויש דיין.

ונפרש שיחנו, אנחנו יודעים שהכל ביד בורא העולם, והאמונה בו היא אמונה תמימה, ויש לנו את הסגולה של הינפש החיים (שער ג' פרק ג') לקבוע בלב האדם שאין עוד מלבדו יתברך כלל, בשום בחינה ונקדה פרטית שבכל העולמות, עליונים ותחתונים והבריות כלם, רק עצמות אחדות הפשוט יתברך שמו לבד... אומר המהר"ל מפראג, ברגע שהיהודים מגיעים להרגשה הזו שאין מי שיכול לעזור לו... אין מישהו אחר שאפשר לסמוך עליו, רק על בורא עולם - - - זה הרגע בו משתנית ההנהגה בביראה, ואז באה ההנהגה של הקב"ה 'צורתן של ישראל'. רק הבורא עולם ואנחנו. אין שום דבר אחר, לא ערבים ולא חמאס לא

ימין ולא שמאל כלום... יש רק "ימין ה' רוממה ימין ה' עושה חיל".... **אין שום דבר אחר, רק בורא עולם!**

וכל כמה שיותר מתחזקים באמונה ובביטחון, לדעת שהכל מיד הבורא עולם - אז כל החיים שלנו משתנים ונראים אחרת.

כשהיינו בשיבה, אמר לנו הג"ר ברוך מרדכי אזרחי שליט"א, (שהקב"ה ישלח לו רפואה שלימה במהרה - אכ"י"ר) שסיפר לו בעל העובדא שהם היו במקלטים - באזור ישיבת חברון, וגם הרב מבריסק מרן הגר"י סולובייצ'יק בא למקלט. אך כשהגיעה השעה שהרב מבריסק היה צריך ללכת לישון, הוא קרא קריאת שמע, והלך לישון... היה שם מישהו שלא יכל להבין את השלוות נפש הזו... מיד אחרי שהגר"י קרא ק"ש לפני שביד המפיל הוא שאל אותו, כבוד הרב, איך הרב מסוגל כעת לישון?... מי אמר לך שתקום?... [היום שם הפגזות עוצמתיות, זה לא היה רק אזעקות...].

הוציא לו הרב מבריסק ספר תהילים ופתח בפרק ג' והראה לו את הכתוב "מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו", ה', מה רבו צרי, רבים קמים עלי. רבים אומרים לנפשי אין ישועתה לו... זה זמן מלחמה... ומה כתוב בהמשך?... "אני שכבתי ואישנה... הקיצותי כי ה' יסמכני". הכל מיד בורא עולם והכל בא בחשבון... וכבר אמר הג"ר אלחנן וסרמן בשם החפץ חיים זצ"ל - לכל כדור יש כתובת. אין 'במקרה'...! הכל מידו יתברך, ואם מחר אני אחיה אני אצטרך ללמוד, אז מה מוטל עלי באמת?... ללכת לישון. והרב מבריסק יכל להירדם גם כן... הוא חי עם בורא עולם, וככה זה כאשר חיים באמת עם הבורא עולם.

אומרים שבזמן מלחמת ששת הימים שהיה פחד נורא הרבה יותר מהיום... אז כל העולם הערבי היה נגדינו... אך הג"ר יחזקאל אברמסקי זצ"ל היה רגוע. כששאלו אותו למה, הוא אמר כאשר רואים כולם שאי אפשר להיסמך על אף אחד - - - אז היהודים בוטחים רק בקב"ה, וא"כ - אין מה לדאוג.

אחרי זה, כשהיה ניצחון מופלא - הרב אברמסקי התחיל לדאוג... אמרו לו, הרב, עכשיו כולם מאושרים!...! אמר - מזה אני דואג... מפסידים לחיות עם הקב"ה, ובאמת אז כולם האמינו בצה"ל ואמרו כל הכבוד לצה"ל, ואז הקב"ה הביא את מלחמת יום הכיפורים שאז ראו בדיוק מה זה ה"כוחי ועוצם ידי" שלהם...

כל אחד יודע היום שאין לנו על מי לסמוך, זה רוצה לעזור... וזה מאיים שהוא יפתח במלחמה... יש רק בורא עולם...

אנחנו מכונת ההנשמה במלחמה

אבל תדע לך: את הבורא עולם - אתה מפעיל!!! אומר ר' חיים מואלוז'ין, דע מה למעלה - - - ממך! **אתה קובע מה יהיה למעלה - תנו עוז לאלוקים... הדף גמרא שלנו, התפילות שלנו, הם אלו מה שפועלים למעלה. וכי אתה רוצה להוציא את המכונת הנשמה!...**

אמרנו כמה פעמים בשם מרן רה"י זיע"א, אם רוצים דברים גדולים גם אנחנו צריכים לעשות משהו גדול למען זה. יותר מהרגיל שלך...

צריך להיות שבשעה שלש וחצי - תחילת סדר ב' - איש לא נעדר! תחילת סדר זה קודש קדשים! תשע! תפילה בזמן... אם אתה מאמין שזה מכונת הנשמה תדאג להפעיל אותה... ולא - אתה שטיקל אפיקורוס!!!

אם אתה מאמין באמת בתורה הקדושה, ובקב"ה, ואתה מאמין שאתה הוא זה שפועל במערכות... אני לא חושב שיש היום רמטכ"ל או מפקד בכיר שהולך לישון... ואם הוא הולך הוא מושחת! אתה מנהל את המערכה. כל רגע קובע, והחלטות גורליות. וזו היא האמונה התמימה שלנו. וכמו שדיברנו גם בשבוע שעבר.

כח היחיד שיושב ולומד

יש מכתב של מרן הגר"י אלישיב זצ"ל, שלא התפרסם, ויש שם דבר מאד מעניין... היום יש כבר שמנבאים שזו מלחמת גוג ומגוג והמשיח כבר בפתח - והלואי... הרב אלישיב כותב במכתב בכת"י - בפרק א' בתהילים כתוב "אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים וכ' הכל מדבר על תורה, כי אם בתורת ה' חפצו, ובתורתו יהגה יומם ולילה, והיה כעץ שתול, וכל אשר יעשה - יצליח"... ובפרק ב' על מה מדובר?... על מלחמת גוג ומגוג, "למה רגשו גוים ולאמים יחגו ריק יתייצבו מלכי ארץ ורוזנים נוסדו יחד על ה' ועל משיחו" - - -

איך מתקשרים הפרקים אחד לשני, מה הקשר ביניהם?... כותב הרב אלישיב, אפילו מלחמת גוג ומגוג - מי שילמד ויעסוק בתורה - יינצל. תורה מצילה מהכל. והשפעת התורה היא לכל עם ישראל.

כל רגע שאני יכול לשבת פה אני חושב איזה חסד ה' זה... אז חס לי, נכון, מה קרה?... זה עדיין לא מה שהיה לנו במצרים...
אך מרגיש חייל שנמצא במלחמה?... אנחנו כרגע זוכים להיות שבת בביית ה', כי זה התפקיד שלנו. צריכים לכה"פ להרגיש את החסד של ה' שנותן לנו לשבת בביית ה', ולהבין את החובה שלנו בעת הזאת... להבין עד כמה אני חייב היום להתאמץ...!
מי שהיום מתעניין בחדשות ובדברים בטלים, והיום הוא לא בא לסדר בזמן, (אני לא אומר שיש כאלו בחורים...) זה באמת להיות מופקע! לא להיות אפילו 'משהו' נושא בעול!...!

הגאולה היפה - מתוך עסק התורה!...

אני רוצה להגיד לכם דבר:
מדברים כעת על המשיח. אני אין לי מושג בדברים הללו, הלואי...
נראה כעת 'אור החיים' בשני מקומות: בפרשת ויחי (מט, יא) "כבס ביין לבושו ובדם ענבים סותה", ואמר האור החיים, יתבאר על דרך אמרם (זוה"ח בראשית) **כי גלות רביעית שבו יגלה הגאול העצום - צריך שתהיה ביד ישראל מצות עסק התורה, וזולת זה - יתעכב מבוא.** ולזה רמז "כיסס" פירוש כי כוחו של המלך המצופה שילה שמו, הוא בחינת עסק התורה שיתעסקו ישראל ביניה של תורה. [ועי' באוה"ח ריש תצוה שכתב בסיבת עיכוב הגאולה שלנו כי **הגאול האחרון יהיה מרע"ה, ואין משה חפץ לגאול עם בטל מהתורה**]. ועיין מה שפירשו בפסוק הביאני אל בית היין, ואמר כי באמצעותה יהיה לבושו שהוא כינוי למלכות, נכון אליו ללבושו".
ואומרו ובדם ענבים וגו' נתכוון לומר כי אם יגיע זמן הגאולה ולא ימצא יין, פירוש שאין בנו תורה, תהיה הגאולה באמצעות עול ותוקף הגלות אשר יצירון האומות לישראל. כאמרם ז"ל (סנהדרין צו:) כי כשיגיע קץ הנחתם ולא יהיה בישראל זכות לגאול יעמיד להם מלך קשה כהמן וכו', והוא אמרו ובדם ענבים, כי באמצעות היסורין יזדככו הנפשות ויתבררו ניצוצי הקדושה כדרך שיתבררו באמצעות בחינת התורה, אלא שזו מלאכתו נאה, וזו מלאכתו בלתי נאה.
א"כ יוצא שיש שתי אפשרויות, או יינה של תורה או דם כפשוטו, או עסק התורה, או יסורין מן האומות. וממשיך האוה"ח:

"ואמר סותה, לרמוז מדרגה קטנה למטה מהסות (מהלבוש) כי הסות ירצה לשון כיסוי ההכרחי, לשון מסוה. והכוונה בזה - כי הפרש גדול יהיה בין אם תהיה הגאולה באמצעות התורה והמצוה, שאז יגלה בגילוי מלכות עליון, לבין אם תהיה באמצעות הנקמה אשר תהיה בישראל, שאז יהיה זה בבחינת "עני ורוכב על החמור" וגו'.
אנחנו יכולים להפסיד את כל היופי של הגאולה. יכול להיות שהמשיח כעת יבא עם הצרות. אבל אז - הפסדנו את הכל... עני ורוכב על החמור. במקום שאנחנו נבוא כמו מלכים... למה להפסיד... כ"כ חבל.
אני רוצה לעורר על דבר אחד: מדברים לעורר את תכנית החזרה של "הדרן עלך", כאשר חלה השאג"א אמרו לו לומר וידוי, והוא השיב "לא היה לי זמן לחטוא"... הייתי עסוק כל הזמן בגמ' עם הרמב"ם, אין לנו היום זמן מיותר, צריך גם ללמוד בבא קמא, גם לחזור על סנהדרין, אין לך זמן להתבטל... אז ממילא מי שלומד בהתמדה הוא מגן על כלל ישראל!!! זה המצב הכי אידיאלי שיכול להיות.

אהבת חסד - ובין אדם לחברו

אני רוצה לומר עוד דבר אחד קטן שהוא נקודה למחשבה:
החפץ חיים אומר [באהבת חסד] תנא דבי אליהו: כשהיו ישראל במצרים אין יוצא ואין בא. מלך קשה, אומה קשה, פי כמה ממה שיש היום... התקבצו העם יחד וחשב במה להתחזק?... ואמרו שני דברים: א. בכל מה שצויה אותם ישראל אביהם, ב. לגמול חסד איש עם אחיו. כשרוצים לעורר את מידת החסד - זה מידה כנגד מידה. עלינו לגמול חסד איש עם אחיו.
הרב דסלר אמר שכתוב בחז"ל, פעם אחת נח איחר את המזון לאריה, והאריה הכישו והוא נשאר נכה, וזה משי"כ "וישאר אך נחי". והנה כתוב בסוף סנהדרין שאמר שם בן נח: צער גדול היה לנו בתיבה... בריה שדרכה להאכילה ביום - האכלנוה ביום, שדרכה להאכילה בלילה - האכלנוה בלילה. כל אחד מזון אחר ובזמן אחר... וזה נורא... פעם אחת הוא איחר, פעם אחת (!) למה הוא קיבל כזה עונש?... להישאר נכה לכל החיים!...!

אמר הרב דסלר: יש טעות במחשבה, הרי בחוץ השתוללה סופת מכול, אש וגפרית ועד ג' טפחים מן הקרקע בעומק המחרשה גם נטשטש

הראו לי שיש זוהר (פרשת וישב דף קצב, ב - קצג, א) פתח ואמר עה"פ (יואל ב, יא) "וה' נתן קולו לפני חילו כי רב מאד מחנחו כי עצום עושה דברו. ומסבירים, שהשאלה היא, למה הפסוק מתחיל בלשון רבים "לפני חילו", ומסיים בלשון יחיד - "כי עצום עושה דברו". היה צריך לכתוב עושי דברו!

אומר הזוהר, לפני חילו - הם ישראל. כי רב מאד מחנחו, קמה דאת אמרת ויש מספר לגדודיו, כמה ממונים ושלוחים יש לקב"ה, וכולם באים ללמד להשטין על ישראל. כמה יש משטינים ומקטרגים בדרך. ולמה הם לא יכולים?... ועל דא קב"ה איזדמן קמיהו דישראל - לשמור עליהם מפני המשטינים שלא יוכלו לקטרג. ולמה?... כי עצום עושה דברו. בגלל היחיד שיושב ולומד, דא הוא זכאה לאישתדל באורייתא קדישתא יומם ולילה. **לא רק צבור - אלא כל יחיד בעמל התורה שלו כוחו עצום ונורא. בגלל היחיד שיושב ולומד - "עצום עושה דברו"... זהו עולם של תורה בהתמדה...**

הגר"י זילברשטיין שליט"א במלחמה הקודמת, הביא שיש שואלים על הגמ' בב"ב (קכז, ב) מי שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם, ולמה?... כדי שיבקש עליו רחמים, כמבואר בראשונים.
ולכאורה הרי כח הברכה ניתן לכהנים. למה לא ללכת לכהן?... "ושמו את שמי על בני" ואני אברכם".

אלא, כתוב בגמ' בברכות חולה שעלה למיטה (מיסת חליו) יראה כאילו עלה לגרדום. וכשבן אדם עולה לגרדום - כבר קשה לשנות את המשפט... ברכה לבד לא כ"כ תעזור, מה כן?... צריך איזו פרוטקציה מיוחדת אצל המלך... איזה חיוך מהמלך... פרוטקציה כזו אפשר להשיג רק עם דף גמרא, לכן ילך אצל חכם... כי הברכות הרגילות כבר לא יכולות לעזור... אצל חכם יש כח של תורה, וכח זה יכול להשפיע אף בזמן העלייה לגרדום.

הרב רוזנר מירושלים וצ"ל היה יהודי ת"ח וירא שמים חשוב, סופר עליו שבמלחמות (לפני עשרות שנים) הוא פחד מההפצצות. וגש למרן ראש הישיבה להשיח דאגתו ואמר לו ללכת לתפרח. בתפרח לא יפלו פצצות! למה?... כי בתפרח יש את הגאון ר' נחום לסמן וצ"ל, הוא היה דוגמא של עמל התורה. הרה"י סיפר לו שבשנחאי היו זמנים שהיה אסור לשהות בתוך בנין, כי הבנין יכל להתמוטט וליפול מן הפצצות. למדו בחוץ, וכל הזמן נפלו פצצות לידם, ור' נחום לסמן, ור' שמואל בירנבוים וכל הקבוצה שלהם למדו אז בעומק העיון בינות לפגזים.
עם כזה עמל התורה - איפה שר' נחום לסמן נמצא - אין פצצות! לך לתפרח...

אנא עבדא דקודשא בריך הוא!...

ואחד הדברים המעניינים הוא, שבשנחאי הרי א"א היה לחיות שמה בדרך הטבע. היו נופלים שם פגרים מתים בלי סוף... ממש יפול מצד אלף ורבבה מימינך... היו שם גם מחלות רבות. מפאת החום הכבד ששרר שם כמעט לא היה שייך ללמוד בבית המדרש, והיו כמעט כולם נכנסים לחדרים ולומדים עם מגבת רטובה על גופם... אחרת כמעט לא היה שייך...

וידוע שמה שלמדו בשנחאי זה היה בשיא השטייגען! ומדוע? כי המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין וצ"ל לא נתן להם הנחות. אחרים היו אומרים - תבין... זה מלחמה... זה פצצות, זה סכנת נפשות... א"א להשקיע הרבה. אך הוא תבע מהם עמל וגייעה בכל הכח. והוא עצמו היה דוגמא חיה שלמד בשיא החום שלושה סדרים בבימ"ד עצמו עם כל הלבוש, וגאוני עולם צמחו שם בשנחאי... תשאלו את כל מי שהיה אז בישיבה, ולמה?... כי כשאין הנחות באה הסייעתא דשמיא ומסייעת בכפל כפליים.

גם היום, אם אנחנו מדברים שאנחנו 'חיילים בצבא ה' ואנחנו ברום המעלה, זה לא סתם מילים נבובות... עלינו להיות מגויסים! ואנחנו מפעילים את המלחמה, וכמו שדיברנו בשבוע שעבר, מהבית מדרש קובעים את המלחמה, ומה שייך בכלל אחרת...?

כששאלו פעם את המשגיח רבי יחזקאל איך הוא מסוגל... איך אפשר לשבת באולם בית המדרש עם הכובע ועם כל הבגדים כולל החליפה?... כולם היו שם נוטפים מים מרוב חום... אמר לו המשגיח - 'יצאת מצרים'... ולתמיהתו - הסביר: הרי בדרך הטבע אם הקב"ה לא היה מוציא אותנו ממצרים היינו עד היום עבדים למצרים. מה יותר קשה, האם להיות עבד עולם ולקבל מכות עם רצועות, לסחוב אבנים כבדות ולהיות פועל בנין - או לשבת פה עם החליפה בתוך החום!...

ונימוח, אז רק את התיבה לא הצליח המבול למחות!... וכי היה מי שיעמוד בדרכה, אמר הרב דסלר **זה לא תיבת עצים, זו תיבת החסד!!!** ובחסד לא שולט כליון! עולם חסד - יבנה! הם בכלל לא במבול, כי הם בתוך עשיית חסד, וכמבואר בגמ' שכל הייב חודש לא נתנו שינה בעיניהם. ברגע והיה פגם הכי קטן בחסד - אתה כבר במבול. ואם מכל המבול יצאת רק נכה - זה המחיר הכי זול...

מה שאתה נותן לשני - זה יישאר שלך!

השבוע שמעתי את המשגיח של ישיבת 'תורה בתפארתה' - הגה"צ רבי נח פאליי, הוא היה פעם ראש כולל ברמת השרון, וסיפר שהוא נתן פעם דרשה לבעלי בתים שמה, והוא הזכיר להם חפץ חיים. והיה שם זקן בעל בית ששאל אותו - ראית אותו פעם?!... אני הייתי אצלו! ואני אספר לך מה הוא אמר לי... אח שלי למד בראדין, ואני הייתי סוחר. באתי אל החפץ חיים, הוא שאל אותי מה אני עושה, ואמרתי לו שאני סוחר. ומה זה נקרא סוחר אצלך?... רימית היום איזה גוי?!... גם גוי צריך להיזהר לא לרמות אותו. כך אמר הח"ח.

אח"כ אמר החפץ חיים, מה יש לך?... השבתי - יש לי בית. הוא רואה שהחפץ חיים לא מרוצה, אז הוא ממשיך לומר, זה בית שלי! זה רשום על שמי! אין לו שום שותפים... הח"ח אז היה מרוצה - הוא אמר לו, **אני אגיד לך מה יש לך... מה שנתת לשני - זה מה שיש לך!!!**

בהתחלה - המשיך הזקן - לא הבנתי אותו. אחרי זה כשהייתה שואה ולקחו את הכל - הבנתי שמה שנשאר לי לפליטה זה מה שנתתי לשני. עלינו לדעת: מצאנו בחז"ל תורה תחילתה חסד וסופה חסד, למי עשו בתחילה את החסד?... לאדם הראשון שעבר על ציווי ה' ואכל מעץ הדעת - ובדיקו בשבילו הקב"ה תופר עלי תאנה כדי שלא יתבייש... זה 'תחילתה חסד', עם זה מכניסים אותו לתורה.

הג"ר משה שמואל שפירא - ר"י באר יעקב - היה מביא את הגמרא במנחות (ג, ב) יבא טוב, ויתן טוב, מטוב, לטובים. יבא טוב - זה משה, שנאמר ותרם אותו כי טוב הוא. ויתן טוב - זה תורה, שנאמר כי לקח טוב. מטוב - זה הקב"ה, שנאמר טוב ה' לכל. לטובים - זה כלל ישראל, שנא' היטיבה ה' לטובים.

אמר ר' משה שמואל - תורה מסתובבת סביב טוב. הזכרנו שאמר פעם המשגיח ר' יחזקאל לוינסקי למישהו, למה הג"ר שמואל רוזובסקי הצליח כל כך, עד שזכה והוא היום המרביץ תורה של הדור?... הרי היום כולם בישיבות לומדים את תורתו של ר' שמואל.

אמר החבור - כי לר' שמואל יש כושר הסברה נפלא, וידע מקיף... אמר המשגיח - זה בודאי, אבל מכאן ועד לזכות להיות המרביץ תורה של הדור?... אז למה הוא זכה? **כי הוא היה בעל מידות נפלא. והבין אדם לחברו שלו היה נפלא.**

אמר פעם מרן הרה"י זיע"א יש לי פצצה: (ועל הפצצה הזו שום כיפת ברזל לא יכולה להצליח... ובכוחה להבקיע חלוני רקיע...)

מובא בסידור הגר"א על ברכת השיבנו, שכתוב בחז"ל על מרדכי בן יאיר בין שמעי בן קיש, ודרשו בן קיש - שהקיש על דלתי רחמים. והנה איך מקישים על דלתי רחמים, לבטל גזירה כזו קשה, להרוג את כולם ביום א'!... אומר הגר"א שני שערים הם: אחד בלב האדם ואחד בלב השמים. אם בן אדם פותח את השער בלב שלו - נפתחים שערי שמים! אם תפתח את הלב שלך - יפתחו שערי שמים!

היום הזהירות בבין אדם לחברו נדרשת מאיתנו בלי סוף!!! המצב היום הוא שכלל ישראל נתון בסכנה. ואנחנו מקוים לישועת עמ"י. הגר"ח"ק אמר בשם החזון אי"ש שאם לומדים תורה בבני ברק - לא צריכים לפחד מטילים. והגר"י זילברשטיין שליט"א אמר שדברי גיסו זצ"ל קיימים אף לאחר מותו.

את החומה שבנו בעוטף עזה, בטרקטור פשוט הרסו אותה. אך החומות מגן של דברי תורה וכמו שהבאנו בשבוע החולף בשם ספר הזכות לאחי המהר"ל שגמרא זה ר"ת של ארבע המלאכים שמקיפים יהודי גבריאל מיכאל רפאל אוריאל, את החומה הזו אף אחד לא יכול להבקיע.

ואם שומעים על בחורים שנמצאים מחוץ לחדר בפנימייה ומשוחחים ביניהם בקול וזה מפריע לבחור ששוכב על מיטתו בתוך החדר, כך שקשה לו לישון, ולמחרת הוא עייף וקשה לו ללמוד - - - ובפרט בשעה כזו שכלל ישראל בסכנה... אתה לא רואה איך שאתה מתנהג בחוסר אחריות משווע הן בין אדם לחברו והן בין אדם למקום! זה כמו רופא גדול שצריך לרפאות חולים ואתה מעכב אותו ולא נותן לו...

מפורסם שלאחר המלחמה בשעתו אמר מרן רבי חיים שמואלביץ בשיחתו בישיבת מיר, כי כולנו ניצלנו לא בזכותינו - רק אני שמעתי אשה עזובה שהניחה בעלה לאנחות ונסע לחוץ לארץ, והיא חיה בדוחק ובעוני ומגדלת ילדיה, והיא בכתה ואמרה להקב"ה, אתה הרי יודע כמה אני סובלת ומה עבר עלי והכל בגין בעלי - וקשה לי מאד אבל אני מוחלת לו בלב שלם, ואני בוי"ד, וגם אתה תמחול לנו ותצילנו מיד אויב - והיא שעמדה לכולנו.

ואכן - היה הדבר מחודש שבזכות חסד במסירות של אשה אחת במעשה הגדול תציל את כל הכלל, אך הראני הגר"י שיינברג שליט"א, ראש ישיבת 'נחלת שמואל' בנווה יעקב ב"ם. את המדרש רבה באיכה (פ"ד ס"ג) על הפסוק (ד, ו) ידי נשים רחמניות בשלו ילדיהן, היו לברות למו בשבר בת עמי. לפני זה כתוב (פסוק ו) ויגדל עוון בת עמי מחטאת סדום, ההפוכה כמו רגע ולא חלו בה ידיים. מדוע סדום נהפכה מיד ולא נמשכה הצרה, משא"כ חורבן ירושלים.

כתוב במדרש, אמר הקב"ה לא הניחו לי לפשוט ידי בעולמי!! דהיינו כביכול הקב"ה רצה רק לא יכל - ומי עכב על ידו, ממשיך המדרש כיצד הייתה לאחת מהן ככר אחת והיה בה כדי שתאכלנה היא ובעלה [ובמפרשים וכן הילדים כדמוכח בהמשך], יום אחד, וכיון שמת בנה של שכינתה הייתה נוטלת אותו הככר ומנחמה אותה בה, והעלה עליהם הכתוב כאלו בשלו ילדיהן למצוות, הדא הוא דכתיב ידי נשים רחמניות בשלו ילדיהן, דהיינו, מסרו נפשם למנוע לחם מפי עולליהן בשביל שהיו לברות למו - להברות חברתה בעת צרתה לתת לה סעודת הבראה!!

והדברים נוראים - עד כמה פעולת חסד במסירות נפש של יחיד כוחה לעכב פורענות של כל כלל ישראל, אפילו שחטאו יותר מסדום. (ועי' מדרש שהש"ר ד, ד, וילקוט הושע רמז תקכ"ב).

היום העבודה שלנו היא בבין אדם לחברו, בגשמיות וברוחניות. האהבה שלנו אחד לשני צריכה להיות באופן שאין לתאר... כולנו בניס לקב"ה, בניס אתם לה' אלוהיכם... אנחנו רוצים לעורר רחמי שמים, בואו לדאוג באמת לשני גם ברוחניות וגם בגשמיות... לדאוג שלשני יהיה טוב. אם רואים שלחבר אין חברותא - צריך לדאוג לו.

הג"ר בערל אייזנשטיין (הרה"י הראשון של 'קרית מלך') למד בכולל בישיבת מיר, ושמע שהרה"י מרן ר' חיים שמואלביץ אמר אני לא מבין, איך ייתכן שאתה רואה לידך בחור בלי חברותא ואתה לא דואג לו?... הרב אייזנשטיין שמע ולקח על עצמו את העול הזה. ומאז ידעו שמי שצריך חברותא במיר פונה לרב אייזנשטיין.

לדאוג לחבר, לרוחניות, לגשמיות. ולרצות שיהיה לו טוב. אם אנחנו נפתח את הלב שלנו - יפתחו לנו שערי שמים, ונזכה גם שהמלחמה הזו לא תאריך ימים. וכל האנשים הנמצאים בשביה, כתוב בחז"ל שבי קשה מכול... יה"ר שיחזרו כולם בריאים ושלמים.

ועלינו לדעת שזה תלוי רק בנו! עמל של תורה, תפילה, ומידות טובות. זה הדבר היחידי שמעורר רחמים. והלואי ותתגלגל זכות ע"י זכאי, שנהיה אנחנו הזכאים. ואז נקבל שכר טוב לא רק על עצם הלימוד, אלא על כל מה שנגרם מחמתינו (כן כתב הח"ח), להחיות עם רב כיום הזה.

להיות כיוסף, הוא המנהיג והוא המשביר. **ואולי במעשינו נזכה בקרוב לראות את הרגעים היפים של "עד כי יבוא שילה ולו יקהת עמים" במהרה בימינו אמן.**

זכות הלימוד בגליון
מוקדש לרפואת
הרב חנן בן שרה שיחי'
נא להתפלל לרפואתו.

לעיין
מרת לולו בת
שאל וכתון אצלן ע"ה
נלב"ע ל' תשרי
תנצב"ה

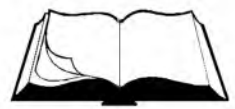

ניתן לשמוע את השיחה ביום שלישי בערב ולאחמ"כ בשידור חוזר וכן שיעור דף היומי ועוד, בקו השיחות שמספרו 074-740-3629

ניתן לתרום לגליון מכל עמדות נדרים פלוס ברחבי הארץ באמצעות לחצן קופות נוספות בחיפוש יש להקיש ארחות חיים או קוד מוסד 1000729 כמז"כ ניתן לתרום דרך המערכת הטלפונית הממוחשבת נדרים פון בחיגו לטלפון 037630585 שלוחה 2071 או במספר פלאי 053-415-3025 כל מי שיכול לעשות הוראת קבע אפילו של 5 ש"ח תבוא עליו ברכה, וכל המוסיף... ניתן לקבל את הגליון במייל: 4166058@gmail.com

מִי יֵרֵא

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח')

גליון 512

חשון תשפ"ד

שאלות בזמן מלחמה,

"ותן טל ומטר", שאלות המצויות, וביאורי תפילה

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"י "דברי שיר" ב"ב

לענין מרן ראש הישיבה

רבי ירחמיאל גרשון אדלשטיין זצוקללה

נלב"ע י' בסיון תשפ"ג

שאלות המצויות בזמן מלחמה

הלך למקלט לאחר שנטל ידיו לפת בגלל אזעקה

שאלה: נטל ידיו לשם אכילת לחם ובירך "על נטילת ידים", והיתה אזעקה וירד למקלט, האם יש בזה ברכה לבטלה?

תשובה:

א. אם ירד למקלט לזמן קצר ולא דיבר ושמר על ידיו יכול לחזור לביתו ולברך ברכת "המוציא" ולאכול.

ב. אם נשאר במקלט זמן רב והסיח דעתו בגלל כל המצב כשחזור אח"כ לדירתו צריך לחזור ולנטל ידיו בברכה, ובכל זאת אין זה נחשב לברכה לבטלה היות שבשעה שבירך היה דעתו באמת לאכול (כמש"כ הריטב"א בחולין שאם נטל ידיו לאכול פת ואח"כ נמלך ולא אכל אין בזה ברכה לבטלה, מובא ב"שערי תשובה" סי' קנ"ח סעיף א', ועיי' "חזון איש" סי' כ"ה ס"ק ח' שמעתיקו ומיישב קושיות ה"שדה חמד" עליו).

אזעקה מיד לאחר הקידוש

שאלה:

א. בליל שבת אחרי הקידוש היתה אזעקה וירד למקלט, ורק אח"כ חזר ונטל ידיו, האם נחשב להפסק לענין קידוש במקום סעודה?
ב. ומה הדין לגבי מי שיצא לחדר מדרגות ואכל שם חלה או מזונות, האם יצא ידי קידוש במקום סעודה?

תשובה:

א. כתב המשנ"ב (סי' רע"ג ס"ק י"ב) שאם קידש ויצא החוצה שלא מחמת צרכי הסעודה, כיון שבסוף היתה סעודה באותו מקום שקידש סבר "שיווי כנסת הגדולה" שאינו צריך לחזור ולקדש. ויש חולקין, ועיי' "בביאור הלכה" שכתב שה"מגן אברהם" כתב שאם יצא ממקומו צריך לחזור ולקדש, ומפרש דמירי בנשתהה בחוץ אז צריך לחזור ולקדש, עיי' שם.

ולפי"ז אם נכנס רק לחדר אחר או אפילו לחדר המדרגות, יש סוברים שזה כמו מחדר לחדר ואינו צריך לחזור לקדש, אבל אם יצא לבנין אחר ונשתהה שם הרבה זמן צריך לחזור ולקדש.

ב. איתא בשו"ע (סי' רע"ג סעיף א'), אם עשה קידוש בביתו ודעתו לאכול סעודתו בחדר השני, נחשב למקום סעודה ויצא, אך אם היה דעתו לאכול כאן ונמלך ואכל בחדר השני, אפילו הוא מתחת גג אחד לא יצא ידי"ח, וצריך לחזור ולקדש (משנ"ב שם ס"ק ד').

ולפי"ז אם בשעת הקידוש חשב לאכול כאן, ונמלך בגלל האזעקה, שמא לא יצא ידי"ח, ואולי י"ל שבשעת מלחמה שעלולה להיות אזעקה הר"י כאילו היה דעתו מתחילה על זה, ויצא ידי"ח (וכעין מה שמבואר ב"ביאור הלכה" שם, שאם ישב בסוכה וירד גשם ונכנס לביתו הר"י כאילו דעתו לכך כיון שזה מצוי, עיי' שם).

והוסיף הגר"י זילברשטיין שליט"א שאפילו אם חדר המדרגות ידון כמו בית אחר (כדעת הגר"י אלישיב זצ"ל), ולא מועיל אפילו לכוון לכך מתחילה, בכל זאת בעת מלחמה שהדרך לאכול בחדר המדרגות בשעת האזעקה, הכל נחשב כבית אחד ומועיל בזה שדעתו היתה לאכול שם.

ייחוד במקלט

שאלה: כל דיירי הבנין עזבו ונשארו רק שכן ושכנה, וכשיש אזעקה רק הם יורדים למקלט, האם מותר לו להיכנס או שמא משום ייחוד "יהרג ואל יעבור", ואסור לו להיכנס אפילו במקום פיקוח נפש? יסוד השאלה הוא, שמא ייחוד נחשב סייג ואבזרייהו דערייות, ואז אפילו אין בו עונש מיתה, יש דין "יהרג ואל יעבור", וכמבואר ברמ"א (יו"ד סי' קנ"ז) שלא רק על ג' עבירות יש דין "יהרג ואל יעבור" אלא על כל אבזרייהו (וזהו דעת ר"ץ, בעה"מ, נמוקי ורמב"ן ועוד, וכמבואר בסנהדרין שאסור לו לדבר עם אשה מאחורי פרגוד, וימות זכאי ולא חייב משום אבזרייהו דערייות).

אולם יש לצדד להקל עפ"י ספר "זר זהב" (על איסור והיתר סי' נ"ט) שכתב עפ"י דברי שו"ת "פני יהושע" (סי' מ"ד) דהיכא דהתכלית המכוון הוא לא מעשה האסור כ"א ההצלה היא התכלית בלבד, אלא שאין מנוס להגיע אליה מבלי לעבור העבירה דאז אולי לא אמרינן "יהרג ואל יעבור".

תשובה: למעשה יש מחלוקת גדולה בזה ויש לשאול מורה הנוראה איך לנהוג למעשה (ועיי' ספר "שער היחוד" על אה"ע סי' כ"ב ס"א, "דרך קצרה" סי' ז' שדן בזה) וכן יש לדון לפעמים כשבתוך המקלט יש גויים שמסתובבים לא צנועים ויש לדון משום אבזרייהו דגילוי ערויות, שגם בזה יש דין "יהרג ואל יעבור", ושמא עדיף לא להיכנס למקלט.

"ותן טל ומטר"

שכן "טל ומטר" במנחה בערב שבת

שכן לומר "ותן טל ומטר" בתפילת שחרית, ונזכר במנחה, יתפלל פעמיים תפילת מנחה, ויכוון בפעם הראשונה לתפילת מנחה ובשנייה לתשלומין, וכן בשאר הברכות. ואם נזכר בליל שבת ששכן לומר "ותן טל ומטר לברכה" במנחה של ערב שבת, כתב בספר "ישועות יעקב" (סי' קי"ז) שבמקרה זה תלוי הדין במחלוקת הראשונים (ברכות כ"ו), האם השוכח "ותן טל ומטר" נחשב כמי שלא התפלל כלל, או שבדאי יצא חובת תפילה, אלא שצריך לחזור ולהתפלל כדי לומר ו"ותן טל ומטר", משום שלדעת הראשונים שסוברים שנחשב כמי שלא התפלל כלל, צריך לחזור ולהתפלל בליל שבת ערבית פעמיים (תפילה של שבת), ולדעת הראשונים שיצא ידי חובה, לא יחזור ויתפלל פעמיים ערבית בליל שבת. ולדבריו, מאחר שיש ספק כמו מי הלכה למעשה, אי אפשר לחזור ולהתפלל מספק, שהרי אין מתפללים תפילת נדבה בשבת.

אולם ב"חידושי מרן הגר"ח מבריסק" (סטנסיל) מבואר, שמחלוקת הראשונים רק לענין "יעלה ויבא", האם זה רק חיוב הזכרה, או חלק מהתפילה, מה שאין כן לענין "ותן טל ומטר", שזה חלק מסדר התפילה, ואם לא אמר הרי הוא משנה מ'מטבע שטבעו חכמים', ובוזה דעת הכל כאילו לא התפלל כלל.

לפי זה, מי ששכח לומר "ותן טל ומטר" במנחה של ערב שבת, בודאי צריך לחזור ולהתפלל בליל שבת פעמיים תפילת שבת, כמי שלא התפלל כלל מנחה בער"ש, שצריך להתפלל פעמיים ערבית של שבת עכ"ד.

ולמעשה: מדברי המג"א (סי' ק"ח ס"ק ט"ז) משמע כסברת ה"ישועות יעקב", שזה תלוי בפלוגתא הנ"ל, וממילא מכיוון שא"א להתפלל בשבת תפילת נדבה, אינו חוזר.

שכן להזכיר "טל ומטר" בשבת

נפסק בשו"ע (סי' רס"ח): המתפלל בשבת וטעה והתחיל לומר תפילת חול, גומר את הברכה שזכר שטעה בה ומתחיל בשבת, ואין הבדל אם נזכר בברכת "אתה חונן" או בברכה אחרת. וכתב ב"שערי תשובה" (סי' א'), שהטעה בשבת בקץ ואומר "טל ומטר", קודם יאמר ברכת "ברך עלינו" כתיקונה, ורק אח"כ יאמר תפילה של שבת, עיי"ש. וביאור דבריו, שמאחר שכבר התחיל לומר ברכת "ברך עלינו", חל עליו החיוב לומר כתיקונה ולפיכך עליו לחזור ולאמרה שנית, ללא "טל ומטר".

ולפי"ז יש לדון, מה יעשה מי שטעה בשבת בחורף ואמר "ברך עלינו" בלא שאילת גשמים, וכבר עמד באמצע ברכת "תקע בשופר", ונזכר ששבת, ושלא אמר "ותן טל ומטר" ב"ברכת השנים". האם גם בשבת ימשיך ל"שמע קולנו" כמו בחול או שיחזור ל"ברך עלינו".

ונראה, שדווקא במי חול שבין כך עליו לומר את כל הברכות עד ל"שמע קולנו", אינו חוזר ל"ברך עלינו" אלא יאמר "טל ומטר" ב"שמע קולנו", משא"כ בשבת, שאין אומרים ברכות אלו, ורק שאת "ברך עלינו" עליו לתקן, כיון שכבר התחיל וכל עליו החיוב לאומרה כראוי, ככה"ג עדיף שיחזור יאמר רק "ברך עלינו", שהיא ברכה אחת, ולא ימשיך לומר עוד ברכות עד "שמע קולנו".

ולמעשה: מכיוון שה"חיי אדם" (ככל כ"ז) חולק וסובר שאם גמר ברכת השנים בשבת, אינו חוזר ומברך, וכן משמע קצת מסתימת המשנ"ב, שלא מעתיק את דברי "שערי תשובה", אמרינן בזה ספק ברכות ברכות להקל, ואינו חוזר על ברכת "ברך עלינו" כלל, וגם אינו ממשיך תפילת חול (הגר"י אלישיב זצ"ל).

בית הוראה ע"י ביהכ"נ "דברי שיר", רח' זכריה 4, בני ברק. פתוח בימות השבוע (א'-ה'):

אחא"צ, בין השעות 13:45 - 14:15. טל': 03-6194741

שאלות המצויות

עניינת אמן על תפילת לחש

◀ **שאלה:** המתפלל תפילת לחש בקול, האם יש לענות אמן על ברכותיו?
תשובה: המתפלל תפילת לחש בקול רם, ואפילו היה אנוס לכך, אין לענות אחריו אמן כיוון ששינה מתקנת חז"ל להתפלל בלחש ("הליכות שלמה" תפילה פרק ח' הל' ל"ב מרשימות, ושו"ת "שבט הלוי" ח"ג תשי"טיו אות א').

מי נטילה

◀ **שאלה:** הכין מי נטילה ליטול מהם בבוקר, וחברו נטל משם מעט מים בידו כדי לנקות כתם בגדו, האם נפסלו המים?
תשובה: אם הכניס ידו כדי לנקות את הכתם בתוך הכלי נחשבים למים שנעשו בהם מלאכה ונפסלו כל המים, ואפילו אם רק נגע במקום טיגופת (והידיים לא היו מלוכלכות ממש), בכל זאת נעשו המים כשופכין ונפסלו, אבל אם הכניס ידו לכלי כדי להוציא משם מים ולשופכו בחוץ על איזה מקום, המים עדיין כשרים לנטילת ידיים, ואפילו היוצא מבית הכיסא ובה ליטול ידיו יכול לשאוב מלוא חופניו מים מן הכלי ולשפכם במקום אחר, וליטול שם ידיו (משנ"ב סי' ק"ס ס"ק נ"ג).

מברך עם קטן ומוציא את הגדול

◀ **שאלה:** ראובן מברך ברכת הנהנין עבור בנו הקטן לחנוך אף שהוא עצמו לא אוכל כלום (כמבואר בשו"ע סי' קס"ו ומשנ"ב סי' ק"ג), האם יכול באותה ברכה להוציא גדול מדין שומע כעונה?
תשובה: מכיון שהוא אינו אוכל כלל אין זו נחשבת ברכה לגבי הגדול (שהרי אין דין ערבות בברכת הנהנין), וגדול לא יכול לצאת בזה ("חזון איש" אורח סי' ל"ה ס"ק ז').

ברכת "שהחיינו" על ריח

◀ **שאלה:** שושנים וצמחי בשמים אחרים הגדלים בגינה ומתחדשים מידי שנה, האם צריך לברך "שהחיינו" כשמריחים אותם בפעם הראשונה כפי שמצאנו באכילה?
תשובה: נהגו שלא לברך ברכת "שהחיינו" על ריח המתחדש משנה לשנה (משנ"ב סי' רכ"ה ס"ק ט"ז).

עד מתי יכול לברך "ברוך שפטרני"

◀ **שאלה:** מי שלא בירך ברכת "ברוך שפטרני" כשנעשה בנו בר מצוה, עד מתי אפשר לברך ברכה זו?
תשובה: לברכה זו אין זמן קבוע, ואם איחר יכול לברכה כל זמן שירצה ("קצות השולחן" סי' ס"ה ס"ק י"ד).

ברכת "ברוך שפטרני" בבת

◀ **שאלה:** האם מברכים ברכת "ברוך שפטרני" כשבת נעשית בת מצוה?
תשובה: אין נוהגים לברך ברכה זו על בת, והטעם משום שיש סוברים שאין חיוב חינוך על בת קטנה (מג"א סי' שמ"ג ס"ק א') ואפילו למ"ד שחייב לחנכה ("ב"י בשם הרשב"א) מ"מ אין בה כ"כ מצוות שמחויב לחנכה בקטנותה (פמ"ג סי' רכ"ה, א"א ס"ק ה').
ו"מ שהטעם הוא כיון שדרך העולם שהבת ניוזנית מבית אביה עד הנישואין, ויכול עדיין להוכיחה, א"כ לא נפטר עד הנישואין שאז היא תחת ממשלת בעלה ("כף החיים" סי' רכ"ה ס"ק ט"ו).

חלוקת ברכונים בשבת בסעודת מצוה

◀ **שאלה:** מי שעורך סעודת בר מצוה בשבת קודש, האם אפשר לחלק ברכונים ומתנה לאורחים, או שמא אסור לתת מתנה בשבת?
תשובה: אסור לתת מתנה בשבת וכמבואר בשו"ע (סי' שכ"ג סעיף ד') ומשנ"ב ס"ק ל"ד, ולכן כשמחלק ברכונים יכוון שלא להקנותם עכשיו, ויאמר לאורחים שזה כפידון אצלם עד לאחר השבת.

קדימה בכניסה לביקור בבית סוהר

◀ **שאלה:** הלך עם רבו לבקר אסיר בבית הסוהר, מי נכנס קודם לבית הסוהר?
תשובה: מעשה במרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל שהלך עם אחד מגדולי הדור לבית הסוהר לחזק אחד מהלוחמים למען קדושת ישראל, וכשהגיעו לשערי הכלא כיבד אותו גדול את הגר"ח זצ"ל להיכנס ראשון, ולפליאת הסובבים תיכף ומיד נכנס הגר"ח ראשון, אף שבדרך כלל דרכו לכבד אחרים ליכנס ראשון, ושאלו אחד ממקורביו למה נכנס ראשון שלא כדרכו, וענה מיד שכתוב במסכת דרך ארץ זוטא (פרק ו' אות ב'): "לבית הכלא הקטן קודם", לכן נכנסתי ראשון, כדי לכבד בכך את כל אלו הגדולים שיבואו אחרי (מהגר"ע טב"צניק שליט"א).

שילוח הקן ע"ג ספרי קודש

◀ **שאלה:** ראה ליד חלון קן עם ביצים המונח ע"ג ספר, האם לחכות עד ללילה ולקיים בו מצות "שילוח הקן" שם (בארץ ישראל אי אפשר לקיים את המצוה ביום, כיון שהאמא דוגרת על הביצים רק בלילה, והאב ביום), או מכיון שהוא ביזיון לספר אין ראוי להשאירו?
תשובה: מסתבר שעכשיו יש ביזיון לספר ולא להשאירו שם בגלל מצוה שעכשיו לא מחויב בה, רק יכול לנסות ולהעבירו בזהירות למקום אחר ואולי היונה תישאר שם.

חיוב מעקה במיטת קומותיים

◀ **שאלה:** מיטת קומותיים, שהמעקה של המיטה העליונה נעלם, האם מותר לישון במיטה העליונה, או שיש בזה איסור משום "וְעָשִׂיתָ מַעְקָה לְגִנְךָ" (דברים כ"ב, ח')?
תשובה: חיוב מעקה מן התורה הוא דוקא על גג של בית שגרים בו, אבל בשאר מקומות הוא רק מדיון "ולא תשים דמים בביתך" (שם), והיות שכל אדם נופל ממיטה רגילה נמוכה, לא צריך לחשוש גם במיטת קומותיים.

סוכן שרוצה למכור ביוקר

◀ **שאלה:** סוכן של חברה שמוכר מוצריה ללקוחות, וכל מוצר עולה ללקוח סכום כסף מסוים, והסוכן מקבל על עבודתו משכורת מן החברה, האם מותר לו למכור את המוצר במחיר גבוה יותר ולקחת את ההפרש לעצמו?
תשובה: אם החברה קבעה מחיר, אזי הסוכן שגובה מהלקוחות מחיר גבוה יותר גונב כסף מהלקוחות, מפני שהלוקח סומך על הסוכן, וכסף זה הוא כסף גנוב ("חוט שני" מילי דנזיקין עמ' שכ"ט).

העלאת דמי שכירות עקב התקנת מעלית

◀ **שאלה:** שכר דירה בקומה רביעית, ובינתיים כל השכנים (וביניהם המשכיר) בנו מעלית, האם יכול המשכיר לחייב את השוכר לשלם יותר דמי שכירות?
תשובה: אם השוכר מעוניין להשתמש במעלית בודאי יכול לחייבו להוסיף על דמי השכירות, היות שהדירה עם מעלית שווה יותר, אבל אם השוכר אומר שהוא לא מעוניין בזה ולא ישתמש במעלית אי אפשר לחייבו תוך זמן השכירות שכבר נחתם, אולם לגבי ההמשך יכול המשכיר לדרוש שישלם תשלום גבוה יותר על הדירה.

ביאורי תפילה

ברכת "מוריד הגשם" ו"טל ומטר"

◀ **שאלה:** מדוע בברכת הגבורות אומרים "מוריד הגשם" ובברכת השנים אומרים "טל ומטר", למה לא אומרים גם בברכת השנים "ותן טל וגשם לברכה" או בשניהם לשון מטר 'משיב הרוח ומוריד המטר'?

תשובה:

א. י"מ שכונות 'גשם' היא בין ברכה ובין קללה (ולכן מתפללים בתפילת גשם "לברכה ולא לקללה"), ומשבחים הקב"ה על הכל בין של ברכה ובין של קללה, וזה בגבורות, אבל כשמבקשים בברכת השנים מתפללים רק על גשמי ברכה, ו'מטר' זה רק של ברכה (הגה"ת "חשק שלמה" ריש מס' תענית).

ב. י"מ שכשיצא למעלה מן העננים קוראים לזה 'גשם', וכן במבול כתוב (בראשית ח', ב'): "וַיִּקְלַח הַגֶּשֶׁם מִן הַשָּׁמַיִם", אבל כשמגיע לארץ נקרא 'מטר', כמש"כ (איוב ה', י'): הַלֵּתֶן מִטֶּר עַל פְּנֵי אֶרֶץ" ולכן בברכת גבורות משבחים את הקב"ה על הגשם שמוריד מלמעלה, אבל בשאלה שמבקשים גשם לצורך הארץ, אומרים "מטר על פני האדמה" ("ערוך השולחן" סי' ק"ד סעיף ב').

ברכת "גואל ישראל"

◀ **שאלה:** בשמו"ע חותמים: "רופא חולי עמו ישראל", "מקבץ נדחי עמו ישראל", וכן "המברך את עמו ישראל בשלוש", א"כ למה אין אומרים "ברוך ... גואל עמו ישראל"?
תשובה: רמז שהקב"ה גאל אותנו במצרים לפני שהיינו "עמו", דהיינו לפני מתן תורה (הגר"ח קניבסקי זצ"ל).

חידה:

◀ **מי האריך ימים למעלה מ-1500 שנה?**

תשובה לחידה מגיליון 511

◀ **חידה:** איך יתכן לאחר ביאת משיח צדקנו במהרה בימינו, שלא יתחילו עדיין לומר "ותן טל ומטר" בליל ז' חשוון? (ב' תשובות)
תשובה:

א. בזמן שמקדשים עפ"י הראיה יתכן שחודש חשוון יהיה חסר, ויתחילו לומר "טל ומטר" רק בח' חשוון, חמשה עשר יום לאחר שמיני עצרת (כמבואר במשנה תענית י'. כדי שיגיע האחרון עד ביתו שבנהר פרת לפני ירידת הגשמים), אבל בזמן הזה חודש תשרי לעולם מלא.

ב. בזמן שמקדשים עפ"י הראיה יתכן שיחול ז' חשוון בשבת, ולא מתחילים להזכיר "טל ומטר" עד מוצ"ש ח' חשוון, ונפק"מ למי שטעה בתפילת שבת והתחיל בטעות שמו"ע של חול, וכבר התחיל "ברך עלינו", שצריך לגמור את הברכה, יאמר רק "ותן ברכה" מכיון שהציבור עדיין לא התחיל לומר ("ביאור הלכה" ס' קי"ד סעיף א' ד"ה עוד), אבל בזמן הזה לא יתכן שיחול ז' בחשוון בשבת.

דעת ואמונה

מתורתו של

הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

גיליון מס' 123

מתי התחילה האנטישמיות בעולם?

פרשת לך לך
תשפ"ד

עבריים – תלמידים של 'עבר'!

הנה אברהם אבינו נקרא "אברהם העברי" (בראשית יד, יג ערש"י שם) וכמו"כ כל בני יעקב נקראו עבריים, כמו שמצינו בתורה בפרשת מקץ "כי יוכלו המצרים לאכול עם העברים לחם" (מד, לג) וצריך להבין מהו המושג עברי, ופעם אמר לי ר' יעקב פוזן שליט"א שהמושג 'עברים' זה בני ותלמידי עבר, והיינו שהם היו מתלמידיו של עבר.

הרי לנח נולדו שלושה בנים, שם חם ויפת, ולשם נולד בן ושמו ארפכשד, ונולד לו בן ושמו שלח, ושלח ילד את עבר, נמצא שעבר היה הנין של שם, ואמרו חז"ל שלשם היתה ישיבה ולימד שם תורה, ואח"כ 'עבר' הנין שלו המשיך ללמד באותה ישיבה, ועל כן נקראת הישיבה של שם ועבר, ויעקב אבינו קודם שברח מחרן נטמן בישיבתו של עבר י"ד שנה, כמש"כ רש"י סו"פ תולדות (כח, ט) וכמו"כ רבקה אימנו כשהיו לה תאומים בבטנה הלכה 'לדרוש את ה' והיינו לבית מדרשו של שם, כמש"כ רש"י שם (בראשית כו, כב) ונמצא א"כ שהאבות הקדושים היו תלמידים בישיבה של שם ועבר, ועל שם עבר שלימד שם תורה - נקראו 'עבריים'.

ומה לימדו בישיבתם של שם ואבר? קודם כל לימדו שיש אלוקות בעולם, ואין עוד מלבדו! והוא שולט בכל מערכות הבריאה! ועל כן ראוי ללמוד את תורת השם. ואברהם אבינו בא והפיץ את האמונה הזו בכל העולם, שאין בירה בלא מנהיג, והעולם איננו הפקר!

ומהטעם הזה באה שנאה לכל העבריים, מפני שהם תלמידים של ישיבת עבר, ששם לימדו ולמדו שהעולם לא נברא מעצמו, יש לו בורא ומנהיג, וצריך לעשות את רצונו, ולפי פשוטו זה הטעם שלא יוכלו המצרים לאכול את העבריים לחם' כיון שהעבריים היו חרדים מדי בשבילם, הם הוכיחו לעולם שיש בורא! ולא יתכן לעבוד עבודה זרה, וזה השניא אותם על שאר העולם.

ונמצינו למדים מזה, שכבר אז באותה תקופה נוסדה ה'אנטישמיות' שכל מי שהוא תלמידו של שם והלך בשיטתו, שיש מנהיג לבירה, זכה לשינאה מצד שאר העולם, וזה גם הכוונה במושג 'אנטי עיבור' והיינו נגד העבריים, ושני השמות חד הם, שכל התלמידים של שם ועבר, היה להם תפיסת עולם שונה מכולם, שיש בעולם מנהיג ומשגיח, והכל שלו, ועל זה שגאונים האומות.

ואכן נמרוד הוא זה שיצא בפומבי ובגלוי, נגד הפצת האלוקות של שם ועבר, ואברהם אבינו, ועליו נאמר "הוא היה גיבור ציד לפני ה'" (בראשית י, ט) וכמו שפירש"י שהיה 'צד דעתן של הבריות ומטען למרוד במקום' זה היה העבודה של נמרוד, להתנגד ללימוד של אברהם אבינו ושם ואבר, ולהטעות ולהחטיא את הרבים למרוד בהשם. רואים מכאן שמתחילת הבריאה כבר הושרש, לשנוא את החרדים לדבר השם, וכל מי שמפרסם את מציאות השם בעולם.

אנשי ארץ כנען נענשו - על חטאו של חם אבי אביהן!

"ויהיו בני נח היוצאים מן התיבה שם חם ויפת" שם היה הבן הכי חשוב ומשובח, וממנו יצא אברהם אבינו, וחם היה רשע, וממנו יצאו כל יושבי ארץ כנען, שעליהם נאמר בתורה, שעשו תועבות רבות, ומחמת זה הקיאים ארץ ישראל.

והנה אמר בתורה שחטאו של חם היה, שראה את ערוות אביו, וסירס אותו [כמו שפירשו חז"ל בסנהדרין, ערש"י] ומפני מה עשה כן? בכדי שלא יהיו לאביו עוד ילדים, כמובא ברש"י (ט, כה) שאמר לאחיו "אדם הראשון היו לו שני בנים, והרג זה את זה בשביל ירושת העולם, ואבינו יש לו ג' בנים ועודנו מבקש בן רביעי"? ואמנם שם ויפת כששמעו על מעשיו של חם, לקחו את

השמלה ושימו על שכם שניהם, והלכו אחורנית וכיסו את ערות אביהם.

ומצינו בזה דבר נפלא מהחפץ חיים, שכאשר נכנסו בני ישראל לארץ ישראל, ונלחמו בכנעניים והרגום, כמו שנצטוונו "לא תחיה כל נשמה" נאמר בתורה "וגם את הצרעה אשלח לפניכם" ואמרו חז"ל שהצרעה היתה הולכת לפניכם, ומסמאה את עיני הכנעניים ומסרסתן, וכך סייעה לעם ישראל להכניע את הכנעניים מפניהם.

וצריך להבין למה הצרעה פגעה בהם דוקא בשני איברים הללו, שסימאה את עיניהם, וסירסה אותם, וביאר החפץ חיים, שהרי בני כנען הם בני בניו של חם, ולכן נענשו מדה כנגד מדה על מעשי חם אביהם, שבתחילה חם ראה את ערוות אביו, וחטא בעיניו, ואח"כ סירס אותו, וכנגד מה שפגע בנח אביו בעיניו ובסירוס, כך נענשו בני בניו - העם הכנעני, שהצרעה סימאה את עיניהם וסירסה אותם. [ורש"י הביא שיש אומרים שכנען עצמו ראה והגיד לאביו, ולפי"ז כנען אביהם היה ג"כ שותף במעשיו של אביו.]

נתבונן, כמה נפלאים הם דברי החפץ חיים, ראשית רואים מזה כמה דברי חז"ל מדוקדקים, שהכל נאמר בתכלית הדיקדוק, ושום דבר מדבריהם אינו לבטלה, ועוד נלמד מזה, היאך עונשי שמם ניתנים באופן שקול ומדוד, כל אחד לפי מה שמגיעו, ואיש לא ימלט בשום אופן, וכנגד מה שחטא יענש בדיוק, מדה כנגד מדה, והדברים נפלאים עד מאד!

יפת אלוקים ליפת - וישכון באהלי שם

"יפת אלוקים ליפת וישכון באהלי שם" יש מפרשים כוונת התורה, שגם החכמה שנתן השם ליפת, הרי היא תשכון באהלי שם, שגם אנחנו באהלי שם, נעזרים ולומדים מהחכמה של יפת, וכמ"ש חז"ל 'חכמה בגויים תאמין'.

אומרת התורה "ובני יפת, גומר ומגוג ומדי ויוון, ותובל ומשך ותירס" (י, ב) הנה מלחמת גוג ומגוג, תעשה לאחרית הימים - בין שני האומות הללו שהם יהיו ראשי אומות העולם, וכמדומה שמגוג הוא רוסיה, וגוג הוא אומה אחרת, שאיננו יודעים מי הוא.

ומהסבא רבי ברוך זצ"ל שמעתי, מה הכוונה 'ומשך' שזה מלשון מסק, וכנראה בערבית מתרגמים משך - מסק, והכוונה היא למוסקבא בלע"ז, ויש שפות שמוסקבא נקראת מוסקוב, וזה התרגום של משך המוזכר בתורה, ולפי זה מוסקבא היא משך ולא מגוג. ויתכן שכל הארצות הללו הם צפוניות, באזור רוסיה. "ובני גומר, אשכנז וריפת ותוגרמה" אשכנז אנחנו יודעים מי הם, ארצות אשכנז. 'ריפת' יש מביאים שזה בריטניה. 'ותוגרמה' נראה שזה טורקיה, וכך מביאים הספרים שזה אומה בדרום טורקיה. [עיין בספר יוסיפון, ובכוזרי]

האם הפלשתינים – הם הפלישתים של התנ"ך?

אומרת התורה "ובני חם כוש ומצרים ופוט וכנען.. ומצרים ילד את פתרוסים ואת כסלוחים, אשר יצאו מהם פלישתים"

כאן נכתב בתורה בפירוש, שהפלישתים הם מצאצאי חם, והאומה הזו היא הנזכרת בתורה בספר בראשית, ובספרי הנביאים. ולפי זה כל הערבים של היום שהם מתייחסים לישמעאל, אין להם שום קשר לאומה הזו, שהרי הפלישתים הם מצאצאי חם, והערבים שהם צאצאי ישמעאל, הרי הם צאצאי אברהם אבינו [שבא משם]

ולכן אותה הטענה של הערבים כיום, שהם עם עתיק שקיים הרבה שנים, והם ההמשך של האומה העתיקה שנקראו פלישתים וחיו בארץ ישראל בזמן האבות ובזמן הנביאים, זה אינו, שהרי הערבים הם צאצאים של אברהם, והפלישתים צאצאים של חם כמפורש כאן בתורה.

צידון בן כנען

"וכנען ילד את צידון בכורו.. ויהי גבול הכנעני מצידון ובואכה גררה עד עזה, בואכה סדומה ועמורה.." (יא, טו-כ)
הבן הבכור של כנען היה צידון, והוא קיבל אז את השליטה בארץ אביו – ארץ כנען, ומקום מושבו היה בצידון [שנקרא כך על שמו] שהוא בצפון הארץ, ושלט בארץ הזו ממקום מגוריו בצפון, עד לצד דרום של הארץ, מצד מזרח הוא שלט עד סדום ועמורה, היכן שהיום הוא ים המלח, וזה הגבול הדרום מזרחי של ארץ ישראל, ומצד מערב הוא שלט עד עזה, שזהו אכן הגבול הדרום מערבי של ארץ ישראל.
באותה תקופה, כל האזור של סדום ועמורה היה כולו משקה, כמו שנאמר בפרשת לך לך (יג, ו) וזה היה אזור חם מאוד, ועשיר מאוד במעיינות קטנים של מים מתוקים [ועד היום ניתן לראות באזור ים המלח מעיינות של מים מתוקים שיוצאים מבטן האדמה וראויים לשתיה] וכך יכלו לגדל שם גידולים מעולים, ומזה התעשרו בני המקום מאוד, והעושר המופלג שלהם גרם להם לחטוא, כמבואר בפרקי דר' אליעזר.

חומש בראשית מלמדנו – מה הם עיוני שמים

והרמש, כולם, וכל זה למה? מפני שחטאו, והשחיתו את דרכם על הארץ, וזה מלמד אותנו, לחיים שלנו, שכל חטא שהאדם עושה, העונש עליו הוא גדול ועצום מאוד, ולא ימלט ממנו איש, ועל כל מעשה יבוא במשפט, ולכן נכתבה פרשת נח באריכות רבה, בכדי ללמד אותנו מה המשמעות של חטא, ומה המחיר שהאדם משלם, על עברו על רצון השם חלילה!
וכך התורה מלמדת אותנו בדור הפלגה, שנענוש על כך שהפיץ אותם השם על פני כל האדמה, ואח"כ בסדום ועמורה התורה מתארת שה' המטיר עליהם גפרית ואש, נורקו עליהם פצצות מהשמים, ונוצר מזה שריפה, ובנוסף לזה נוצר הדף מההתפוצצות של הגופרית [שזה החומר שמשמש גם היום לפצצה] ומההדף הזה, נהרסו הבתים וכל יושביהם נהרגו בסקילה, וזה לא הספיק להקב"ה בכדי להענישם, עד שעשה להם הפיכה מושלמת, שהפך את הסלע שעליהם ישבו הערים הללו, וכך נאבדו מעל פני האדמה.
ומהפרשיות הללו אנו לומדים את מה שאומרים כל יום ב'עזרת אבותינו' ומשפטיך וצדקתך עד אפסי ארץ המשפט של הקב"ה נמצא ומגיע לכל הארץ, ואין להימלט ממנו! וראוי לכל אדם ללמוד מוסר בכדי שיבוא להתבונן הדברים הללו, שמשפטי השם הם בכל הארץ, ולא כדאי לעבור על רצון השם, וכמו שכי' רבינו יונה בשערי תשובה "יבין לבבו כי רע ומר עזבו את השם" השי"ת יכנו לזה.

הכספת שניצלה בזכות הרב אברמסקי

שמעתי סיפור מנשיא ארה"ב ג'ו ביידן. כידוע שהנאצים היו ג'י"כ פראי אדם [וראויים להתחרות בישמעאלים ה"י] לא היה להם רחמים, והרגו ללא הבחנה כל היכן שחשבו שזה ישרת את מטרותיהם, וכפי שידוע שהיה להיטלר גדוד מיוחד שחינך אותם באופן אישי – לאכזריות, לחתוך בבשר החי וכיו"ב.

ובמלחמת העולם אכן היטלר עשה פשעי מלחמה מול הרבה מדינות, ובכל מדינה שרצה לכבוש, הוא היה שולח פצצות כל ערב על העיר, בלי שום הבחנה בין תושבים לחיילים, והיה מפניו מבני ציבור, בנקים, וכיו"ב, עד שכבש את המקום, וכמו"כ עשו הנאצים בלונדון, שלחו פצצות על לונדון כל ערב, ללא הבחנה כמה אזרחים מתים מזה, והעיקר להרוס את לונדון עד שיכנעו להם, לא היו להם שום גבולות, ובפרט בערים של תעשייה היו מפוצצים הרבה, כדי להרוס את המפעלים ואת בתי המסחר כולו. ההתנהגות הזו היא נקראת פשע מלחמה, מה אתה זורק על אזרחים ללא הבחנה? למה אתה הורס את העיר?

באותה תקופה שניקרו הרבה פצצות על לונדון, כולל על הבנקים, כל האנשים חיפשו איפה להתחבא בזמן אזעקות, וחלק גדול היו מתחבאים ברכבת תחתית, שזה היה מוגן בטון שבנוי מעל הרכבת, ובאותו זמן היה הרב אברמסקי בלונדון וחפשו מקום מסתור, והיה שם איזה מנהל בנק בלונדון, שראה את הרב אברמסקי מחפש מקום מסתור, אמר לו, יש לי רעיון בשבילך איך תהיה מוגן, אני יכניס אותך לחדר הכספת של הבנק, שהוא בנוי היטב בטון מכל בצדדים, ובוודאי לא יהרס מהפצצות, וככה תהיה מוגן ממש, ואכן הרב אברמסקי נכנס לחדר הכספות והתחבא שם וניצל.

לאחר שנגמרו הפצצות התברר דבר פלא, שהנאצים הצליחו להפציץ גם את חדרי הכספות של הבנקים, שהם כיוונו במיוחד פצצות רבות לכיוון הכספות כדי להרוס להם את הכלכלה, ואכן הם הצליחו לחדור לכספות, והבנקים קרסו והפסידו המון כסף, חוץ מבנק אחד שלא נפגע, וזהו אותו בנק שהתחבא בו הרב אברמסקי! ויהיה הדבר לפלא!

הוא אומר שילא הכספת שמרה על הרב אברמסקי, אלא הרב אברמסקי שמר על על הכספת! עד כאן סיפר הנשיא ביידן.
עוד ידוע על הרב תלמידיו של הרב אברמסקי, שגם במלחמת העולם הראשונה, היה לו ניסים מיוחדים, שהוא נתפס אצל הרוסים ושלחו אותו לסיביר, וכל העולם היהודי רעש על כך, וכל ראשי המדינות התקשרו לרוסיה שישחררו אותו, וגם הח"ח ידע מזה, כמו שסיפר ר' מרדכי שולמן שהיה איתו באותו זמן, ואז אמר הח"ח "לא יעזור להם כלום, הם מוכרחים לשחרר אותו" ואכן כך היה שלבסוף שחררו אותו. ואמר על כך ר' מרדכי שולמן איך הח"ח ידע מה נעשה? על פי מה שפירש בסידור הגר"א מה שאומרים בברכת יוצר "אשר משרתיו כולם עומדים ברום עולם, ומשמעים ביראה יחד בקול דברי אלוקים חיים ומלך עולם" אומר הגר"א בסידור, מה זה דברי אלוקים חיים? שהם מודיעים את הגזירות שגזור הקב"ה על העולם, והם מכריזים אותם, ואומרים כך נגזר על פלוני וכך על אלמוני! ואמר הרב שולמן שכנראה הח"ח היה שומע מה שהמלאכים אומרים.

ולכן ברור, שהערכים שגרים כיום בארץ ישראל, הם באו מאיזה שבט ערבי שעבר כאן בארץ לפני כמה שנים, ובאו לגור כאן, ואין להם שום קשר לאומה קדומה כל שהיא.

וזכורני שפעם איזה אנשים, טענו לפני והתפארו בכך, שהערכים שנמצאים כאן בארץ, ומכנים את עצמם 'פלשתינים' הם אותה אומה עתיקה של הפלישתים שהיו בימי יהושע.

ואמרת להם, ראשית הפלישתים היו מבני חם, ולא צאצאים של אברהם אבינו, ועוד אם אכן הוא כדבריכם, שהערכים הם הפלישתים, אם כן נאמר עליהם בתורה 'לא תחיה כל נשמה' שהרי כל האומות שהיו בארץ כנען נצטוונו להורגם לגמרי, וא"כ מה יש להתפאר באומה הזו? הרי נאמר בתורה "ולא תקיא הארץ אתכם כאשר קאה את הגוי אשר היו לפניכם" לא סתם הקב"ה אמר לכלות את אנשי כנען, בגלל שהם היו מושחתים, ועשו את כל התועבות, ואינם מתאימים לארץ ישראל.

ואם אכן הוא כך שהערכים של היום, הם הפלישתים הקדומים, א"כ ראוי להם שתקיא אותם הארץ מכאן, וכדאי להם לחפש מקום אחר לחיות בו..

לזכות נמד מורינו הרב שליט"א

הרב יהודה טולדאנו שליט"א לרגל הולדת בנו שיחי יהי רצון שיזכו חוריו לגדלו לתורה ולחופה ולמשים טובים!

גיליון זה נכתב על פי הכנת הכותב בלבד

ניתן להאזין לשיחה בשידור חי בקו 'עוטה אור' 0783-718-148 או במערכת 'קול יהודי מרוקו' 0747-962-335

כמו"כ ניתן לקבל את הגיליון במייל 6082566@gmail.com

מידה בינונית, מידת סדום

הם לא לחמו בקוברי מתים או במבקרי חולים, רק במכניסי אורחים ומאכילי עניים. לאנשי סדום הייתה משנה סדורה שבגללה מצאו עניין במתיחת רגלי האורחים על מיטת סדום, הם ואנחנו

ומשום כך רבותינו דקדקו לבאר עבורנו מה הייתה הפלגת חטאם, בדוגמאות מבתי המשפט ומהתנהלות בין איש לרעהו. אחת הדוגמאות הבולטות הייתה מיטת סדום, את רגלי האיש הקצרות מתחו עד שיגיעו לקצוותיה, ואת רגלי האיש הארוך קיצצו, כדי שיוכל אף הוא להגיע לקצוותיה.

זו מימרה שצריכה ביאור. אתם רוצים להשליך אורחים, השליכו. אתם רוצים להמית אורחים, המיתו. על הכל יבוא האלוקים בחשבון. אולם באותה מתיחת רגליים חסרת פשר, מה רציתם להרוויח!?

זאת ועוד. באלפי השנים מאז נהפכה סדום, כמו הרבה ממלכות מרשעות, הרבה קבוצות שהתנהגו באכזריות ורוע, בכל קצווי אומות העולם. ועם כל זאת, מעודנו לא ראינו אומה שביקשה לחקות את בני סדום באותה מיטה מזוהה.

אבל זאת אשר אמרנו חוזר ונשנן, כי כל אות בתורה הקדושה מכוונת בעומק לפנים מעומק, כפטיש יפוצץ סלע המתחלק לע' ניצוצין, ועל אחת כמה וכמה סיפורים והתרחשויות שהתורה מרחיב לכתבן.

בשבילי נברא העולם

מיסודות בריאת האדם, היא שהוא 'יחיד' (סנהדרין לו.). אין אדם דומה לזולתו, ואין שבט דומה לאחיו. חייב אדם לומר 'בשבילי נברא העולם' (שם) וכל שבט נדגל תחת דגל אבותיו. יש כהנים לוויים וישראלים, יש ממזר ויש נתין, יש בני אל חי ויש את אומות העולם ועשרה יוחסין עלו מבבל. גם אצל אומות העולם יש את בני יפת, ויש את בני חם, עבד עבדים יהיה לאחיו.

דורות הכפירה העצימו בלבם את התוכנה שכל בני האדם שווים לחלוטין הם, אין ערך ליחודיות ולשוני, כולם אותו דבר. אינו דומה צער של אדם הנופל מראש מגדל בבל אל מותו, כמו

כלל מסור בדינו, כי כל בית ישראל כקומה שלמה. בעת שצד אחד נפחת וניזוק, כל הקומה נפחתה. ולעת אשר כזו, עת צרה ליעקב, כל בית יעקב חלים וחשים יחד באותה צרה.

לא רק הרונים ופצועים, שבויים וחטופים, אלא מאות אלפים עזבו את ביתם ומשפחתם, לבושי מדים ומוכנים ליום קרב. כנגדם עוד מאות אלפים שנעקרו מביתם ומסביבתם, מטולטלים עם טף וזקנים אל עיר לא נודעת, מצטופפים באשר יוכלו שאת, עד אשר תחלוף הסכנה.

ובשאר אזורי הארץ, גם הערים השקטות והשאננות, מרגישות עוצר רעה ויגון, מלבד האבל ותחושת הצער הכללית. שמחות נישואין צומצמו למחצה ולשליש, שמחות אחרות נגזזו או נדחו, מצרכי מזון חסרים במרכולים והתחבורה הציבורית כמעט שבתה.

אכן, עת צרה היא ליעקב.

משורר ששיער

וכיון שבני התורה יודעים ש'מלחמות אני עשיתי', וכבר דיברנו בשיחה הקודמת שאין כאן ידי אנוש גרידא אלא שרו של ישמעאל העושה מלאכתו בבני השפחה, צריכים אנו לשאול את עצמנו, האם מורגשת אצלנו אותה 'עת צרה'.

וקודם שנשאל האם אנו עושים את תפקידנו בעת הזו כראוי, נקדים ונשאל מה תפקידנו.

אם ביום רגיל, משורר ששיער חייב מיתה (ערכין יא:) על ששינה את תפקידו, בעת מלחמה על אחת כמה וכמה, אוי לו למי שיימוש את עמדתו ויפקיר את הזירה לטובת דבר אחר שנחשב בעיניו, ומתוך דברי הפרשה נבין ונדע ונשכיל.

רעים וחטאים לה' מאוד

על רשעת בני סדום, הפליגה התורה בתיבת 'מאוד'. הם לא סתם רעים וחטאים לה', אלא 'מאוד'.

נכנעו, ולמרות כל רעשי הרקע והמתחים והנדודים והמחסור, ממשיכים בעסק התורה בריכוז ובהתמדה, האם נהיה עדי ותכשיט לכל הבריאה. או שבכלל לא יהיה מה לכתוב, כי נותרנו באותה בינוניות של מידת סדום.

אל תהי בו לכל אדם

אנשי סדום לא נלחמו כנגד חלקים אחרים במצוות חסד. לא לחמו בקוברי מתים או במבקרי חולים, דווקא במכניסי אורחים ומאכילי עניים. דווקא שם הפריע להם, כי אורח מגיע עם שוני ועם ייחודיות ממקומו, וגדולה לגימה שמקרבת את הרחוקים.

הוא בא מרחוק ורואה לרגע כל פגע, יש לו ביקורת, יש לו רעיונות ועצות, והם לא רוצים לשמוע שום דבר, נוח להם להשתבבל בתוך עצמם, להיות יותר בבינוניות הכובלת והמגוננת.

ואנחנו יודעים שאחד מבני החבורה שמת, תדאג כל החבורה. כי לכל אחד יש את הגוון שלו שהוא תורם לכלל ישראל, את הייחודיות שלו שהוא תורם לצבע הכללי. אל תהי בו לכל אדם, כי גם מגרדיים בשער האשפות תצא הלכה שיהגו בה כל ישראל (עדות א, ג).

התפקיד שלנו הוא לקום בבוקר ולדעת שיש לנו תפקיד שעליו מוטלת המערכה והוא זה שיכול להכריע את העולם. בידינו נמסר נשק ויכולת להכריע את כל העולם, והנשק כבד.

נצא מן התיבה, נצא מהמסגרת הדמיונית שלנו.

נהפוך את סדום, כי בידינו הישועה!

הצער ועגמת הנפש של אריח לבנה הנופלת מראש המגדל, או מי יתן לנו תמורתה.

ואנשי סדום טיפחו אמונה זו של בינוניות והשוואת כל בני העולם, עד לקצה יכולתם. הגדר של 'מידת סדום', זו 'האומר שלי, שלי, שלי, ושלך, שלך', ויש אומרים זו מידה בינונית (אבות ה, יד). מה יש בה באותה קביעה פשוטה, להפוך עצמה כמידת סדום?

כי זו ליבת השקפת סדום, לא להקצין עד הסוף, כולנו אותו דבר. זו הבינוניות שלא מגיעים איתה גם למפתן הדלת.

לאדם שרוצה להצליח ולהגיע רחוק, מוכרחים להיות שיאים אותם ישבור וימשך הלאה. אם בכוונתו להישאר באותה בינוניות, מידת סדום דבקה בו. כי זו היא ממש מידה בינונית, להיות איש פשוט כמו כולם, בלי רצון למצות כוחות עד המקסימום.

מיטת סדום לא באה להתעלל באנשים נמוכים או גבוהים. אילו רצו לענות ולייסר את הבאים בשעריהם, יש דרכים קלות מאלו. מיטת סדום נועדה להבהיר ולחדד לכל עוברי דרכים, אין אצלנו שינויים, אל תכיר לנו עולמות אחרים, אל תחשוף אותנו לפסגות, כולנו בדיוק אותו דבר.

העידותי בכם היום

בתקופת מלחמת רוסיה כנגד יפן (תרס"ד-ה), גויסו לצבא הרוסי מאות מחסידי גור בעל כרחם ונשלחו לחזית הרחוקה במנצ'וריה ובקוריאה, ועם כל זאת עמדו בקשר עם רבם ה'שפת אמת'. פעם הגיע מכתב של עילוי מאוסטרובצה בה הוא מרצה פלפול על חידוש בדברי רבינו יונה. השיבו הרבי באיגרת חזור, 'העידותי בכם היום את השמים ואת הארץ, אברכים כמוך הם התכשיט והעדי של השמים והארץ, בכל מקום שהם'.

התקופה בה אנו נמצאים, קשה היא. ספרי ההיסטוריה יתעדו אותנו, כפי שנתנהל כעת. האם יכתבו עלינו 'אלה שלא

אחינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובפשיה העומדים בין פים ובין ביבשה
המקום ירחם עליהם ויציאם מצרה לרוחה ומאפלה לאורה ומשעבוד לגאולה
השתא בעגלא ובזמן קריב

הרה"ג אשר אברהם שליט"א
ירושלים
לרגל הכנס בנו היקר נ"י
בנועם עול תורה ומצוות
לאילנא רברבא יגדל ויתעבד
ועיני הוריו רואות ושמחות

הרה"ג אשר יהונתן פלג שליט"א
בני ברק
לרגל הכנס בנו היקר נ"י
בנועם עול תורה ומצוות
לאילנא רברבא יגדל ויתעבד
ועיני הוריו רואות ושמחות

הרה"ג מיכאל פלג שליט"א
ירושלים שבין החומות
לרגל הכנס בנו היקר נ"י
בנועם עול תורה ומצוות
לאילנא רברבא יגדל ויתעבד
ועיני הוריו רואות ושמחות

פרשת לך לך תשפ"ד

מישבטי התורה

מקורות

1. מבואר בגמ' ב"מ (נא) שאיסור אונאה, האמור בתורה, קיים - רק כאשר המתאנה אינו יודע מה מחירו של החפץ, ומחמת סיבה זו - התאנה. שמכיון שלא ידע בכמה התאנה - לכן לא הסכים למחול על אונאתו, וממילא המקח בטל או שהמאנה יחזיר לו את אונאתו [הדין תלוי בכל מקרה אם הוא יותר משתות, שתות, או פחות משתות]. אולם אם המתאנה ידע מראש שהוא מתאנה במחיר, ולמרות זאת הסכים לעשות את המקח על מנת שהמקח ישאר בעינו ולא יתבענו מיד בביה"ד כדי לקבל את האונאה [דלא כנידון הגמ' שם לגבי "אתן לו שיתא ואתבענו בדינא" וע"ש] - אין אונאה במקח זה, ואומרים שהסכים למחול מראש על האונאה, משום שהיה חפץ במקח.

לפיכך מבואר שם בגמ', שאם המוכר אמר ללוקח: החפץ שאני מוכר לך למרות ששווה אצל כולם מאה, אני מוכר לך אותו במאתים, ואתה קונהו על מנת שלא תטען אח"כ שהתאנתה במחיר, והקונה הסכים לכך [ואפילו אם הסכים בשתיקה] - אין כאן אונאה במקח ואומרים שהלוקח מחל למוכר מראש עבור יתרת הכסף ששילם לו. וכן גם במקרה הפוך, אם הלוקח אמר למוכר: אני קונה ממך חפץ במאה, למרות שהוא נמכר אצל כולם במאתים, והמוכר הסכים לכך - המקח קיים ואין בו אונאה. וכך גם נפסק להלכה בשו"ע (ח"מ סי' רכז, כא).

מסקנת התשובה ביחס לשני התיקונים הראשונים שנעשו ברכב

לאור האמור, בנידון שאלתנו ביחס לשני התיקונים הראשונים, אע"פ שבעל המוסך התאנה במחיר בזה שתיקן במחיר זעום למרות שהגיע לו מחיר מלא עבורם, אולם מכיון שידע מכך מראש, ומרצונו עשה זאת, וזאת למרות שידע שאין כל ודאות שבעל הרכב הנ"ל יתקן אצלו פעם נוספת את רכבו, ויתכן גם שלא יצטרך יותר לתקן את מכוניתו או שימכרנה וכדו', ובכל זאת בגלל שיקולים שלו הסכים בעל המוסך מרצונו להונות את עצמו במחיר, לפיכך קיימת כאן מחילה גמורה מצידו על אונאתו, ובעל הרכב פטור מלשלם לו כל תוספת במחיר עבור שני התיקונים הראשונים.

ביאור הנידון מהתיקון השלישי ואילך

אמנם ביחס לתיקונים מהפעם השלישית ואילך, שם המתאנה במחיר הוא - בעל הרכב, והוא הרי לא ידע מראש שמאנים אותו במחיר, נמצא שמעולם לא מחל על אונאתו, וממילא יצטרך בעל המוסך להחזיר לו את ההפרש שגבה ממנו מעבר למה שלוקחים בעלי מוסכים אחרים עבור תיקון זה.

הליכות חיים

בס"ד

הטעה את לקוחותיו כדי שיתקנו אצלו

שאלה

בעל מוסך לתיקון מכוניות פיתח שיטה יחודית למשוך אליו לקוחות. שבתיקון הראשון - לא היה גובה כל שכר, והיה אומר ללקוח שמדובר בתיקון קטן, והוא עושה זאת כשירות ללקוחות. בתיקון השני - גבה סכום סמלי בלבד. אולם מהתיקון השלישי ואילך, כשכבר סמך עליו הלקוח "כאדם אמין", היה גובה סכום גבוה בהרבה מהמקובל.

אחד הלקוחות שגילה את שיטתו, תובע אותו להחזיר לו את הסכום שגבה ממנו עבור התיקון השלישי והרביעי, מעבר למקובל אצל שאר בעלי המוסכים.

אולם בעל המוסך טוען, שאם ישלם לו מחיר מלא עבור שני התיקונים הראשונים, הוא יחזיר לו את ההפרש עבור התיקונים האחרונים.

א. מי מביניהם צודק?

ב. האם מותר לתובע לספר לחבריו מהערמה הזו, כך שיבואו למוסך רק לשני התיקונים הראשונים - אותם יקבלו במחיר זעום, ויותר לא יבואו אליו. ולהם יהיה רווח גדול, ואילו לבעל המוסך יגרם הפסד גדול.

תשובה

א. בנידון השאלה הראשונה, בעל המוסך צריך להחזיר לבעל המכונית עבור התיקון השלישי והרביעי שעשה אצלו, את ההפרש במחיר שגבה ממנו מעבר למה שמקובל לגבות במוסכים אחרים עבור תיקונים דומים.

לעומת זאת, פטור בעל המכונית מלשלם לבעל המוסך תשלום נוסף עבור שני התיקונים הראשונים שביצע עבורו. 1

ב. מותר לכתחילה להודיע לבעלי רכבים נוספים שניתן להשיג שני תיקונים ראשונים במחיר זעום אצל מוסך פלוני, אע"פ שלאחר מכן יתקנו את מכוניתם במוסך אחר. 2

אמנם מכיון שראוי להציל את בעל המוסך מאיסורי אונאה וגזל - עליהם עובר מהתיקון השלישי ואילך בכל מכונית שיתקן, לפיכך צריך להודיע לו [ואין צורך להזהרות] שהעורמה שלו התגלתה ברבים, כדי שמכאן ואילך יגבה עבור כל התיקונים מחיר סביר כמקובל אצל אחרים, ויחפש דרכים אחרות וכשרות כדי למשוך אליו לקוחות.

מהפעם השלישית ואילך אסור לתקן אצלו

אמנם מאחר וכאמור לעיל, הרי מהפעם השלישית ואילך עובר בעל המוסך באיסורי תורה של אונאה, וגזל, כפי שמבואר בב"מ (סא.) שהמאנה את חבירו עובר גם באיסור גזל וע"ש, נמצא שאדרבה אסור לשום אדם לתקן אצלו מהפעם השלישית ואילך, כי בכך הוא מכשילו באיסורי תורה של אונאה וגזל. נמצא לפי זה, שבעל רכב שיתן לו את תיקון רכבו - יעבור על איסור של "לפני עיוור לא תתן מכשול". לפיכך לא רק שאסור לתת לו את רכבו מהפעם השלישית ואילך, אלא שישנה מצווה להודיע לאחרים כדי שימנעו מלהכשל ולהכשיל אחרים באיסורי תורה. לכן ודאי שמותר לפרסם לאחרים שלא יתנו לו לתקן מהפעם השלישית ואילך, ובעל המוסך מפסיד לעצמו, בכך שרוצה בדרכי מרמה להטעות ולגזול ממון מאנשים אחרים. אמנם ודאי שראוי, ויש בכך גם מצוות "הוכח תוכיח את עמיתך" להודיע לו שידע שעורמתו גלויה לכל, וימנע מכאן ואילך מלהשתמש בדרכים נפסדות כאלו.

מסרים ורעיונות בפרשת השבוע

אברהם אבינו

כשאברהם אבינו שלח את אליעזר לחפש שידוך ליצחק בנו, כתוב בפ' חיי שרה (כד, ג) שאמר לו - "ואשביעך בה' אלוקי השמים - ואלוקי הארץ" וכו'. ואילו בהמשך (פסוק ז) כשאברהם מספר לאליעזר את עברו, שה' לקחו מבית אביו [מחרן] הוא מתבטא - שה' רק אלוקי השמים. והקשה שם רש"י, מה טעם השינוי? ותירץ, שכאשר ה' לקחו מבית אביו - הוא היה רק אלוקי השמים ולא אלוקי הארץ, מאחר ואנשי העולם לא היו מכירים אותו, ולא ידעו אפילו את שמו. אולם מאז שאברהם יצא מחרן - כשהיה אברהם בן שבעים וחמש שנה [כמבואר במד"ר פ' לך לך (לט, ג)], ועד השנה שבה אברהם חיפש אשה לבנו, שהיה אז בן מאה וארבעים שנה - במשך ששים וחמש שנה אלו, הצליח אברהם ללמד את אנשי העולם, ובפרט תושבי ארץ כנען ומסביב לה, שיש בורא לעולם שממשיך לקיימו ולהנהיגו כל הזמן, והוא הא-לוה היחידי שקיים בעולם - ואין עוד מלבדו. ולכן צריכים לשמוע רק למה שהוא מצווה לעשות, וכן צריכים להתפלל, לברך, ולהודות - לו בלבד. ועל ידי כך נעשה הקב"ה גם - אלוקי הארץ.

גירי חרן היו מעט אנשים

נמצא שלפי דברי רש"י צריך לומר, שאע"פ שבתחילת פ' לך לך (יב, ה) כתוב, שכשאברהם ושרה יצאו מחרן, לקחו עמם לארץ כנען גם "את הנפש אשר עשו בחרן". ופי' רש"י שם, שהכוונה לגרים שאברהם ושרה גירו, וכן כתוב במד"ר שם (לט, יד). אולם מספר הגרים היה כנראה עדיין קטן, ועיקר המלכת אברהם את הקב"ה על הארץ אצל אנשי העולם, נעשה משהגיע לארץ כנען.

ונראה להוסיף, שמאחר שהמרכיב של תיקון רכב מורכב משני דברים: א - עלות חלקי החילוף. ב - עבודת הפועל לתיקון הרכב.

והרי ביחס לעלות חלקי החילוף - אין כל חולק שיש את כל גדרי האונאה הקיימים בכל מקח רגיל. אמנם ביחס לעבודת הפועל, ודאי שמהות עבודתו נקראת - קבלנות, ולא עבודת פועל שכיר יום, משום שהתשלום הוא עבור התוצאה בלבד. וכמו כן הפועל לא משועבד לעבוד דוקא בזמן מסוים עבור תיקון הרכב, אלא הוא המחליט באיזה זמן יתקן את הרכב. ומאחר ומבואר ברמב"ם ובשו"ע (בס"י רכו, לו) ובמפרשיהם שבעבודה קבלנית יש את כל גדרי האונאה הקיימים במקח. לפיכך נמצא, שביחס לשני מרכיבי המחיר קיימים כל גדרי הלכות אונאה, ולכן רשאי בעל הרכב לתבוע שיחזיר לו את אונאתו.

ואמנם הרמב"ן, והרשב"א נקטו, שקבלן - דינו כפועל שכיר יום, ולכן אין בו אונאה. והובאו דבריהם שם ברע"א על השו"ע. אולם למעשה נוקטים הפוסקים בתראי להורות - כהכרעת השו"ע ודעימיה. [אלא שצ"ע, האם כאשר יאמר הקבלן מעצמו [כשמוחזק בכספו] מבלי שביה"ד יטענו עבורו, קים לי כרמב"ן והרשב"א, האם נוציא ממנו ממון.] עכ"פ בנידון דגן מאחר שבעל המוסך לא טוען מעצמו קים לי, ודאי שנוקטים לדינא כהכרעת רוב הראשונים והסכמת השו"ע, הרמ"א, ומפרשיהם - שיש אונאה בעבודה קבלנית כמו במכר ולכן צריך בעל המוסך להחזיר לבעל הרכב את מה שהונה אותו במחיר שלא מדעתו בשני התיקונים האחרונים.

2. מכיון שבעל המוסך לא עשה עם אף בעל רכב, שום תנאי המחייבו להביא בפניו את המכונית לתיקון בפעם השלישית ואילך - הוא הפסיד לעצמו בכך שמסכן מדעתו את שכר עבודתו עבור שתי הפעמים הראשונות שמתקן את הרכבים. נמצא שזה גדר של "אבידה מדעת", ולכן מותר לכתחילה לפרסם לאחרים שאדם פלוני [שאינו שוטה] עושה מעשה בכוונה להפסיד לעצמו את רווחיו והממון שמגיע לו, ושיבואו לתקן אצלו בפעמיים הראשונות.

היתר זה קיים, אפילו לדעת הרמב"ם שהובא בשו"ע (חור"מ סי' רסא, ד) שסובר שאבידה מדעת אע"פ שפטור מהשבת אבידה, אסור לקחתה לעצמו. משום שדבריו אמורים כגון, בחפץ עם סימן שהושלך מדעת לרה"ר, שבעליו חושב שמי שלא ראה אותו זורק בכוונה את החפץ לרה"ר - יחזיר לו את החפץ כמבואר שם בנתיבות (בס"י רסא ס"ק א) וע"ש. משא"כ בנידון דגן שידוע שאין שום התחייבות לבוא אליו בפעם השלישית ואילך, כי אולי המכונית לא תתקלקל עוד פעם, וכן יתכן ובעליה ימכרנה וכדו', אם כן מעשהו נחשב כמפקיר מדעת מה שמגיע לו, לפיכך אין כל מגיעה לשום אדם לבוא אליו בשתי הפעמים הראשונות - למרות שלא יבוא אליו אח"כ.

האופן שבו גייר אברהם את אנשי העולם

והנה האופן שבו קירב אברהם את הגויים לעבודת ה' - נעשה בעיקר מעת שגר אברהם בבאר שבע, וכפי שנאמר בפ' וירא (כא, לג) "ויטע אשל בבאר שבע, ויקרא שם - בשם ה' קל עולם". ופירשו שם: בתרגום יונתן ב"ע, תרגום ירושלמי, ובמדרש תנחומא (פ' לך לך ס"י יב) מהי הכוונה שאברהם נטע - "אשל", כלומר, שהאכיל והשקה בעצמו את כל העוברים והשבים שם שנכנסו לביתו, שהיה פתוח מכל ארבעת רוחות השמים, בכל המאכלים והמעדנים שכל אחד חפץ בהם. ולא רק שנתן להם מה שביקשו, אלא הוא מיוזמתו הציע להם לאכול את מיטב הבשר והמעדנים שברשותו - וללא כל תמורה כספית. וכאשר גמר לאכול כל אחד מהסועדים הרבים שהיו שם מידי יום, ובא להודות לאברהם על מה שקיבל, אמר לו אברהם - אל תודו לי אלא תודו רק לקב"ה כי רק הוא ברא את העולם, והוא זה שנתן לי את הכסף הרב והחכמה לתת לכל אחד מכם את האוכל, השתיה, לינה וכו'.

ועל ידי כך לימד אברהם, מיהו הבורא ית"ש, וכיצד מברכים ומודים לו כמו: לברך ברכת המזון, וכן את יסודות האמונה, ופרטי שבע מצוות בני נח שגם הם מחויבים לקיימן. וכך הם עשו גם כשהגיעו לביתם, והמשיכו ללמד זאת גם לבני משפחתם ולשכניהם. ומסיים שם במדרש תנחומא, שלפיכך אמר הקב"ה לאברהם: אתה זרעת את הצדקה והודעתני בעולם - לכן שכר אתה נוטל שנאמר "שכרך הרבה מאד" ע"כ.

האם אברהם נהג כראוי, למרות שע"י כך המעיט בלימוד תורתו?

ולכאורה מהראוי להתבונן בכך. הרי בזה שאברהם השקיע חלק גדול משנות חייו להאכיל רעבים וצמאים, וללמד כל אחד מהם מהתחלה מידי יום ביומו, את יסודות האמונה וקיום שבע מצוות בני נח. בזמן הזה נמנע מאברהם למרות גדולתו בתורת ה', להמשיך להתעלות, ולהעמיק יותר בהבנת התורה. וכן נמנע ממנו להתבודד עם עצמו, כדי להתדבק ברוחו ובמחשבתו עם הבורא ית"ש, כפי שעשו הנביאים עד שזכו שתשרה עליהם רוח נבואה. וכשם שעשה חנוך עד שהתעלה והגיע לדרגת מלאך, ונלקח חי לשמים, וזכה מאז לשרת את הקב"ה כאחד מחשובי המלאכים שבשמים. ואת כל זה הפסיד אברהם מדעתו, לצורך קירוב גויים לאמונה בה'. ויש להתבונן, האם הקב"ה הסכים עם דרכו של אברהם, וכן מה עלינו ללמוד מכך?

והנה כדי לבאר נידון זה, שגם החתם סופר התקשה בו, עלינו לעיין בתשובתו הארוכה שהובאה ע"י בנו הגאון רבי שמעון זצ"ל, בהקדמה לשו"ת חתם סופר לחלק יורה דעה. וננסה בס"ד לתמצת את עיקרי דבריו בתוספת ביאור נרחב.

ההוכחה שאברהם נהג כראוי, והקב"ה הסכים עמו

כתוב בספר ישעיהו (מא, ח) "ועתה ישראל עבדי, יעקב אשר בחרתיך - זרע אברהם אוהבי" וכו'. והקשה שם החת"ס, למה חיבב הקב"ה את אברהם יותר משאר אבות העולם, שאף אחד מהם לא נקרא בתואר המיוחד - "אוהבי"? ותיירץ, שאברהם זכה לתואר הנכבד

הזה - דווקא בגלל שלימד את אנשי העולם את יסודות האמונה, וקיומו של הבורא ית"ש בעולם, והצורך להתפלל, לברך, ולהודות רק לו וכו'. ומרוב אהבת אברהם את הבורא ית"ש, הפקיר למענו את האפשרות לגדול בתורה ולהגיע לדרגת נבואה כמו חנוך. והשיג אברהם בחכמתו הגדולה, שתכלית בריאת העולם הינה, כאמור בתפילת שמו"ע שתיקנו לנו אנשי כנסת הגדולה בראש השנה, ויוהכ"פ: "וידע - כל - פעול [כולל הגויים, וכ"ש עם ישראל] - כי אתה פעלתו. ויבין - כל - יצור, כי אתה יצרתו. ויאמר - כל - אשר נשמה באפו - ה' אלוקי ישראל מלך, ומלכותו בכל משלה".

לפיכך היות וידע אברהם, שאין באפשרותו לשכנע אנשים בכך בדיבור בלבד, אלא תחילה הוא צריך לתת להם אוכל, שתיה, ולינה בשעת דוחקם - וללא כל תמורה כספית, וכאשר הם ירגישו שהם חייבים קעת לאברהם הכרת הטוב - הוא ינצל זאת ללמד את יסודות האמונה בה', ולברך לו ברכת המזון על אכילתם וכו'. והיות שלצורך כך הוא צריך להקריב את זמנו היקר כדי לשרת בפועל את אורחיו, ולדבר בנפרד עם כל אחד מהם, ממילא לא נשאר לו מספיק זמן לגדול עוד יותר בידענת התורה, ולהתדבקות מוחלטת בבורא ית"ש, כפי שעשו הנביאים. אעפ"כ החליט אברהם להקריב את כל זה למען הקב"ה ולשם שמים בלבד. ולכן אמר עליו הקב"ה - רק אוהב אמתית בכל גופו ונפשו יכול לעשות כך עבורי. לפיכך זכה אברהם לקבל מהקב"ה את התואר הנכסף "אוהבי".

וכמים הפנים - לפני. כך במקביל אהב הקב"ה את אברהם בשלימות. עד שבתמורה לכך, אמר הקב"ה לאברהם כמבואר במד"ר (תחילת פ' לך לך לט, א) בזכות מעשיך הגדולים עבורי - כלל ישראל יברכו את שמך בשמו"ע שלש פעמים ביום. ויותר מכך - אני אקדים את שמך לשמי. כשם שגם אתה הקרבת את כל חיך ועלייתך הרוחנית למעני בלבד, ועשית אותי - לאלוקי הארץ בפי כל. ולכן חותמים בברכה הראשונה בשמונה עשרה - "מגן אברהם" שזה שבח - לאברהם אבינו. ורק בברכה השנייה חותמים - "מחיה המתים" שזה שבח - לקב"ה.

הקב"ה גילה לאברהם עתידות במתנת חינוך

בנוסף לאמור אמר הקב"ה בפ' וירא (יח, יז - יט), שלמרות שאברהם לא זכה להגיע לדרגת נבואה כמו חנוך ולראות עתידות, אולם מכיון שהדבר נבע אך ורק בגלל שאברהם הקדיש את חייו ועלייתו הרוחנית למעני בלבד, לכן - הוא לא יפסיד מכך, ואני אגלה לו מהנהגת הבריהא כמתנת חינוך. וכלשון הפסוק שם "וה' אמר - המכסה אני מאברהם - אשר אני עושה? ... כי ידעתיו [פי' רש"י - לשון חיבה], למען אשר יצוה את בניו, ואת ביתו אחריו - ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט" וכו'. דהיינו, היות וכל פעולתו וחיייו הינם כדי לחנך את בניו ואנשי ביתו. ולכאורה למה נאמר בפסוק "בניו" בלשון רבים, הרי בזמן זה רק ישמעאל בנו נולד? על כרחך שהתכוון הקב"ה - לתלמידיו הרבים של אברהם מכל אנשי העולם. וכדברי חז"ל, שתלמידיו של האדם - נקראים גם בניו. דהיינו, בניו הרוחניים אע"פ שלא נולדו ממנו.

פרשת לך לך

מעריב החיזוק

מאת הרב שמעון פרג שליט"א

יבוא גדול ניסיונו של
אברהם אבינו לעזוב
את ארצו וכו':

בפרשת השבוע הקב"ה אומר לאברהם אבינו לך לך וכו', ונתקשו הפרשים מדוע יש כאן נסיון לאברהם אבינו הרי הקב"ה מבטיח לו ואעשך לגוי גדול וכו', וברש"י הוסיף שכל המשך הדורות זה תלוי בזה. ומדוע יש כאן ניסיון לאברהם אבינו, ויעוין באוה"ח שכתב וזה נסיון מהנסיונות, ועו"ק מדוע משה רבנו התפלל על כניסה לא"י ואתחנן תפילות ואצל אברהם אבינו זה ניסיון ועו"ק מה שהקשו העולם הרי מצד הסדר היה צריך להתחיל מבית אביך, ולגמור מארצך, והנראה לומר בזה ע"פ דברי הרמב"ם בפ"א מהל" עבודת כוכבים הל' ג' שהאריך בכל הדרך של אברהם אבינו ותו"ד שביום שאברהם אבינו הכיר את בוראו התחיל לעסוק בקירוב רחוקים וגילה להם את דרך השקר שהם חיים, ושיבר הצלמים וגילה לכל העולם כולו את הדרך של אין עוד מלבדו וכו' ולא מוזכר ברמב"ם רק שבירת הצלמים, והוסיף הרמב"ם שהיו כל העם מתקבצין אחריו ואחרי כן לימד את יצחק ואח"כ את יעקב, וסיים הרמב"ם עד שנעשית אומה אחת שיודעת את ה'. ומבואר ברמב"ם שכל העסק של אברהם אבינו זה ידיעת ה', ולהכיר שאין כח בעולם חוץ מהקב"ה עצמו, והוסיף הרמב"ם שכל המעלה של שבט לוי שלא עבדו ע"ז. ובודאי שקוראים חומש דברים, מבואר בכל החומש שרוב המצוות שם זה לעקור ע"ז, אבל בודאי שאברהם נכנס לא"י הוא מגלה את כל התרי"ג מצוות ובעיקר את המצוה של והגית בו יומם ולילה והוא רואה שכל ונתתי גשמיכם בעתם זה תלוי ואם בחוקתי תלכו שתהיו עמלים בתורה, ובודאי שהאמונה הזאת זה נסיון גדול שאדם שעוסק בתורה יש לו ס"ד גדולה גם ברוחניות וגם בגשמיות, כמו שכתב הט"ז בריש אבה"ז על ההל' שאסור לאדם להתחתן עם בת ע"ה שנאמר ע"ז ארור שוכב עם בהמה, וכתב הט"ז שטעות שחושבות הנשים שאם בעליהן הולכין ללמוד תורה יש כאן רק עוה"ב ולא עוה"ז

יבואר בגודל הנסיון
שהקב"ה מנסה אותנו
בתקופה זו:

וצריך לדעת שיש כאן גם עוה"ז וגם עוה"ב, שנאמר כי היא חייך ואורך ימך וכו' ומכאן פוסק שכל אשה שיודעת שאם בעלה הולך ללמוד תורה יש להם גם עוה"ז אין את האיסור להתחתן עם בת ע"ה, ולפ"ז מובן היטב בגודל הנסיון של אברהם אבינו ע"ה שאע"פ כשהיה בבית אביו סבל שם רדיפות גדולות כמו שמבואר שם ברמב"ם מ"מ אברהם אבינו שהיה שם, עסק הרבה בגילוי ביטול היצה"ר של ע"ז, והיה בטוח ששם נגמר תכלית הבריאה וכשהקב"ה אומר לו לך מארצך הקב"ה מגלה לו את כל הענין והתכלית של האבות הק' שמצד אחד לעסוק בענין סור מרע, ומצד שני להתעסק בעשה טוב, דהיינו תרי"ג מצוות ובראשם תלמוד תורה כמו שכתוב ותלמוד תורה כנגד כולם, וזה נסיון גדול מאוד לכל בנ"א שמתקרב אל ה' שאפילו אם הוא מכיר בגודל הענין של סור מרע אבל הנסיון היותר גדול זה ועשה טוב כידוע.

ובודאי שאנו עומדים בתקופה זו שמצד הטבע אין אפשרות לצאת מכל התקופה הזאת שכל אומות העולם ששייכים לבני ישמעאל ואדום, עומדים עם עשרות אלפי טילים להשמיד ולהרוג וכו' והקב"ה עושה עמנו ניסים גדולים שלא שייך לתאר מרוב שעמ"י אינו יודע בגודל הניסים הגדולים, ורואים כל העולם בחוש איך שהקב"ה עושה ניסים ובודאי שרואים בחוש כמה הקב"ה מעריך כל לימוד וכל סדר לימוד וכל התחזקות בסור מרע, וכמה צריך ליזהר מפיתוי היצה"ר שמפתה את עמ"י שעדין יש כח בעולם חוץ מאין עוד מלבדו, שכל אדם שיש לו קצת דעת רואה בחוש את כח התורה ולומדיה, ומקיימיה, וגם ביום הגדול שמחת תורה וש"ק שבו היה כ"כ הרבה טרגדיות שלא זכור הרבה שנים ומשפ' שלימות שנתפרקו לגמרי וכמה יהודים נמצאים בשבי, וכשרואים כמה תקנו לומר אחינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה וכו' ורואים שהצער הזה הוא הצער הכי גדול, ומצד שני בכל יום ויום מגיעים ספורים ועובדות כמה נסים היו שם ובפרט אנשים שהתחברו לקב"ה הן בסור מרע והן בעשה טוב וראו בחוש את גודל הערך של תיבת נח שידוע כמה שמרן החזו"א זצוק"ל אמר שבדורנו כל ההגנה האמיתית זה הכוללים והישה"ק, וזה מה שצריך להמשיך ולחזק ולפרסם את גודל הניסים שיש בזמן הזה ע"י ריבוי תורה ותפילה וחסד כידוע ועי"ז יתקיים בנו כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, שנזכה בקרוב לביאת המשיח ולבנין ביהמ"ק אמן.

לזכות ידידינו הרב יונתן חיים בן מלכה הי"ו שכל העלונים הם בזכותו ע"י ידידו משה בן שרה ומשפחתו

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 380
חשוון תשפ"ד

הנס שהתגלה בטיל שנפל ברמה ד' בבית שימוש

ביום שמחת תורה שבו פרצה המלחמה, בעיר בית שמש בשכונת רמה ד', ברחוב חנו פינת מר עוקבא, סמוך למתחם שיש בו חמשה בתי כנסת עם מאות מתפללים, נפל טיל שלא יורט בכיפת הברזל, הטיל פער חור עמוק באדמה, ובחסידי שמים לא נגרם נזק סביב. כאשר פינו את הטיל, ראו שהוא ללא ראש נפץ, חבלני המשטרה חפרו עמוק כשני מטרים ולא מצאו, והבינו שכנראה קרה משהו מוזר, ומשום מה הוא נפל באמצע הדרך. תושבי השכונה הרגישו את הנס הגדול שהיה איתם, ושמו בטחונם בה'.

בבנייה ליישוב בנעם עזה, חוט קשור מזהב

השבוע נשמע פתאום פיצוץ מחריר בשכונה, [ללא אזעקה מוקדמת], התברר שזה היה פיצוץ מבוקר ע"י המשטרה, והתגלה שהנס שלהם היה עוד יותר מיוחד. אחד התושבים עבר בשבת פרשת נח [שבועיים לאחר מכן] בפארק הסמוך לגבול השכונה, וראה את ראש הנפץ של הטיל מוטל כמאה מטרים לפני מקום הנפילה, מעט לפני

גבול העירוב השכונתי, במוצ"ש דיווח זאת למשטרה והם עשו פיצוץ מבוקר. כך שהוברר שאלפית השניה קדם שנפל הטיל, נפל ממנו הראש נפץ מחוץ לשכונה, [ואף לא התפוצץ], וכך נמנע אסון כבד. נפלאים דרכי ה'!

העירוב עושה רשות היחיד שימור מהמזיקים

יש להוסיף דברים ששלח לנו אחד מהעוסקים בעירובין, מה שמוצא בספרים בשם האריז"ל, שע"פ קבלה יש קשר מיוחד שהעירוב הוא שמירה מיוחדת לשטח שמוקף בעירוב כי מקום המוקף בעירוב נקרא רשות היחיד והוא מקום משומר מן המזיקין, וע"פ קבלה זה נקרא רשות יחידו של עולם שעולה עד לרקיע, והוא משומר ע"י שכינתו ית, ואילו רשות הרבים למרות שלמעלה מעשרה טפחים הוא מקום פטור, אבל רשות הרבים הוא מדור הקליפות, וזה הוא הפגם הגדול של מוציא בשבת מרה"י לרה"י וגם לכרמלית, כי בזה מוציא נשמטו וכו', וגם זה הוא הענין של יוצא מחוץ לתחום בשבת ואמנם אין לנו עסק בנסתרות, אבל חשוב לדעת מה שגילו לנו גדולי עולם, שקיום העירוב סביב זה הגנה מיוחדת מפני המזיקים. יתן ה' ששמירה זו תגן על כולנו בכל התקופה, להינצל מכל סוגי המזיקים והנזקים, ומכל הפחדים והחששות ונזכה להתקרב לה' מתוך בריאות ועבודת ה' בשמחה.

עם סיום המלחמה, יצאו העובדים בשליחותן להעמיד עוד עירוב ביישובי הדרום תרומת עמודי עירוב, לזכות בשמירת השבת דרך נציג: 054-84-833-20 - או דרך נדרים פלוס /קהילות לתורם תימסר הודעה באיזה מושב הוקם העמוד שלך! נא להשאיר שם וטלפון עם התרומה

בדיקת העירובים ותיקונם בימים אלו

למרות החשש מיציאה אל יישובי הדרום, חלק מהצוות יוצאים לבדיקת עירובים ולתיקונם בחופים בדרום, במקומות שבלעדי העזרה לא יוכלו לשמור שבת ח"ו. בשבוע הראשון אחד מהבודקים שבדק בקביעות ישוב סמוך לאשקלון, ולא יצא אל הישוב, לא נמלט מהאחריות, וישב בביתו בערב שבת במשך כמה שעות, להתקשר לתושבים שיבדקו קטע מאחורי הבית שלהם, עד שהשלים את בדיקת העירוב של הישוב. שבוע אחר כך הוא כבר נסע בעצמו, כדי שהבדיקה תהיה יותר טובה. רב הישוב שהיה גם שותף במאמץ, התפעל מאוד מגודל האחריות שלו לדבר מצוה.

בשבוע זה היו צריכים להתקין עירוב ביישוב אחר שלצערנו אין לו עירוב, למרות הרצון החזק של כמה תושבים אך יש ביישוב כמה תינוקות שנשבו שמתנגדים לעירוב בתוקף רב. במתחם שבו גרים כמה משפחות, הם עשו

מי אשמרה שבת - קל ושימורני

בימים אלו אנו נמצאים בעיצומה של מלחמה שנפתחה על יושבי הדרום, ביום שמחת תורה הגיעו אלפי מחבלים בכמה צורות, ביבשה באויר ובים, וחדרו לעשרים יישובים וטבחו והרגו רבים מהעם היהודי, ואף לקחו בשבי רח"ל. יחד עם זאת רואים את ההשגחה העליונה של הקב"ה על יישובים ששומרים שבת, וסיפורים מבהילים של הצלה לאנשים פרטיים ששמרו קצת את השבת ועי"ז ניצלו מהטבח הנורא. כל זה בא לעורר אותנו להתחזק, כי לא בחיל ולא בכח, כי אם ברוחי אמר ה'. השמירה האמיתית להינצל מהמחבלים היא, שמירת השבת והמצוות, ולימוד התורה.

כעת שאין אדם יודע מה ילד יום, כולנו חוששים ומודאגים מה יהיה אם יכנסו לעזה, ומה יהיה בצד הצפוני שמתחמם ה' ישמור, אנו יוצאים למבצע חיזוק חומת השבת על ידי תיקון העירובים ביישובי הדרום. אזור הדרום כולל למעלה ממאה וחמישים יישובים, שברובם יש אחוז ניכר של יהודים שומרי שבת, וגם שאר התושבים רובם המוחלט שומר מסורת או לפחות שמח אם יוכל לשמור משהו.

אבל מצב העירובים לצערנו ירד מאוד, ובחלק גדול רק סבורים שיש להם עירוב, ובפועל אינו תקין. מחמת חוסר יכולת להשקיע בתיקון העירוב, וממילא גם אין מוטיבציה לבדוק אותו כראוי.

עשרות יישובים זקוקים לעזרה בתיקון העירוב

בשנתיים האחרונות טיפלו בארבע עשרה מושבים באזור אופקים. בכל מושב שהגענו הרב כבר אמר שצריך תיקונים פה ושם, אבל כשעברנו גילינו שזה יותר מקצת תיקונים, והיו מקומות שהיה רק זכר לעירוב, עמודים חסרים וחוטים קרועים, שאיש לא שמ לב. יש מקומות שקשרו את החוטים לעמודי חשמל וטלפון בצורה שאינה כשרה, וחשבו שכך עושים עירוב. יש מקומות שהרב אמר בצנעה שאין עירוב רק לאלו שידעו עליהם שלא יטלטלו, והשאר ירחם ה'.

אחד עשרה יישובים מתוך הארבע עשרה כבר עשו עירוב מושלם (בדרגת כשרות בסיסית), אך בחלקם חסר בדיק שבועי והמועצה מתקשה לשאת בעול הזה. בשניים מהם גם עמודי העירוב עדיין לא נעשו. ובשניים מאלה תיקונים לא כל כך טובים. ויש עוד עשרות יישובים שעדיין לא הגענו אליהם.

בתקופה זו גם המועצות קומצות את ידיהם, בגלל הוצאות המלחמה ושינוי תקציב הרשויות. ואנו צופים שלא יהיה כעת אפשרות ליישובים לדאוג לתיקון העירוב. עשרות אלפי אנשים שנמנים על ציבור שומר שבת, ומחוסר מודעות ויכולת אין להם עירוב, ומגיעים לידי חילול שבת כמה פעמים בכל שבת רח"ל.

הזכויות האלו ממתניות לנו. כעת שאנו רואים את החשיבות של העירוב גם בשמירה ממזיקים גשמיים, אנו מבינים כמה זכויות רוחניות יש לכל מי ששומר שבת, ולכל מי שדואג לאחרים שישמרו שבת.

כיפת הברזל הרוחנית ליישובי הדרום - עמודי עירוב

לאור המצב אנו פותחים כעת מוקד סיוע מיוחד לאזור הדרום, שיכלול את היישובים הנמצאים במועצות - מרחבים, אשכול, שפיר, חוף אשקלון, לכיש, שדות נגב, באר טוביה - היישובים שספגו את מטחי הטיילים הרבים, נעזור להם עכשיו לחזק את השמירה הרוחנית של המקום, נקדיש כמה עמודים או לפחות עמוד אחד, להתקין אותו במקום שנראה שצריך ואין מי שיעשה אותו. הזכות הזאת תהיה שלך!

ובע"ז גם התורמים וגם היישובים, יזכו לשמירה המיוחדת של השבת, להינצל מכל פגע ומכל נזק, ונזכה לשלווה ולשמחה בעבודת ה' בבריאות כל הימים.

לתרומת עמוד אחד של עירוב ליישובי הדרום - 850 ש"ח

לתרומת 10 עמודים ליישובי הדרום - 8500 ש"ח

בקופת "מוקד העירוב" ע"י נציג בטל' 054-84-833-20

ובבתי הכנסת בעמדות נדרים פלוס / קהילות - בחיפוש "מוקד העירוב"

איך אני יוכל לדעת הלכות עירובין בלי שיש לי מושגים? מתחילים את סידרת השיעורים. הצטרף כעת 055-678-3323

חומת הקושי לטווחי תאורה סודית

בית כנסת פרטי, ומזמינים לשם בחורים מידי שבת כדי שישלימו להם מנין. באותו מתחם עשו עירוב לפני כמה שנים, וכעת אחד מהשותפים קרא לנו לבדוק אותו. כשהגענו גילינו לצערינו שהיו טעויות כבר בהתקנתו, בקטע מסוים קשרו חוטים לעמודי תאורה מהצד ממש, שכל מי שמבין מהו עירוב יודע שאי אפשר לעשות כך. וגם מעט דברים שהתקלקלו במשך השנים. בעלי המקום ביקשו מיד שנעשה את התיקונים, אך בשלב זה הצלחנו לתקן רק מתחם אחד משטח העירוב, מכיון שבחצי השני צריך להמציא תשתית חדשה ממש, שהיא בעייתית מצד התושבים.

עמוד על מדרגה ברוחב 33 ס"מ

אחד מהמקומות במתחם שתקנו השבוע, היה עמוד מחובר למבנה מעץ, אך העמוד היה מחובר בגובה שלוש ס"מ. דהיינו שהוא כמחיצה תלויה, ואינו כשר. הצוות שבדק התפלא מאוד מה הביא את המתקין הראשון לעשות דבר כזה, אין שום בעיה להעמיד אותו נמוך יותר בצורה כשרה. הדבר הזה מגלה שהיה פה חוסר ידיעה בסיסית, למרות שהוא כנראה היה אדם שעושה עירובים. לא הצלחנו לברר מי עשה את העמוד הזה, וזה לא יתן לנו כעת מענה. לכן פירקנו את העמוד, וחברנו אותו סמוך לקרקע שלפני המבנה. לאחר שהנמכנו אותו, יצא שהחוט נתקע בכבל חשמל שעבר באמצע. שוב פרקנו וחתכנו, גזמנו מהעץ שהיה בדרך, ובס"ד הסתדרנו שיהיה חוט ישר מעמוד לעמוד.

במקום העמוד הזה, היתה עדיין בעיה הלכתית, שנפתרה על ידי חישוב מדויק. לפני המבנה שאליו מוצמד העמוד, יש מדרגה קטנה שגם היא מעץ, ויוצא שהעמוד חייב להיות על המדרגה. אבל בחז"א (סי' ע' ס"ק י"ח) מבואר שהעמוד צריך להתחיל תוך ג' טפחים לקרקע, ואפילו אם אין חלל מתחתיו כגון שהוא יושב על מדרגה, אם היא גבוהה ג' טפחים, הרי העמוד נחשב למחיצה תלויה ואינו כשר, אלא אם יש על המדרגה שטח בשיעור קרקע בפנ"ע, דהיינו ד' על ד' טפחים. מדדנו את גובה המדרגה, והנה היא 24 ס"מ, כלומר שהיא גבוהה ג' טפחים לשיעור רח"נ התחבטנו מה לעשות, כיון שאם נעביר את העמוד לקרקע שלפני המדרגה, יצטרכו להביא עמוד אחר יותר חזק מאשר זה שצמוד לקיר, וגם יהיה רווח בין העמוד למבנה, בקיצור זה יהיה הרבה יותר מסובך. מדדנו את רוחב המדרגה, והנה היא

לאחר התיקון על מדרגה קטנה בגובה 24 ס"מ

בדיוק 33 ס"מ, כלומר, לפי שיעור רח"נ יש בה שיעור ד' טפחים. א"כ אפשר לומר בזה ממה נפשך, לפי שיעור רח"נ המדרגה גבוהה ג' טפחים אך היא גם רחבה ד' טפחים כשיעור קרקע בפנ"ע ולפי שיעור חז"א שאין בה שיעור קרקע, הרי המדרגה אינה גבוהה ג' טפחים, והיא מצרפת לקרקע שלמטה, וא"כ העמוד כשר לכל השיטות.

אבל עדיין יש לדון בזה, כיון שהעמוד עצמו נמצא על שטח זה של המדרגה, ומסוף העמוד עד קצה המדרגה נשאר רק 30 ס"מ [במקרה זה העמוד היה דק וגם נכנס בשקע במבנה, באופן שבוטל רק 3 ס"מ], וא"כ בחלל של הפתח לפני העמוד אין שיעור ד' טפחים גם לפי מידת רח"נ והספק הוא האם צריך שטח ד"ט לפני העמוד, כדי שייחשב שגורד ומשמש מחיצה לשיעור קרקע, או שמא ניתן להתחשב בשטח שכולל את העמוד עצמו, כי העיקר שיהיה עומד על מקום. ועיין בזה.

עמוד שימתקצר והחוט בחלק הצד מתי נחשב על גביו

במקום אחר באותו מתחם, היה עמוד מעץ שבראשו אין מקום ישר, אלא העמוד חתוך באלכסון, והולך ומתקצר כמו צורת משולש. במקרה זה יש אפשרות אחת להעביר את החוט מעל השפיץ שנוצר בראש שני האלכסונים, וזה דאי נחשב מעל ראש העמוד. אבל כאן לא העבירו אותו על השפיץ, אלא רק על החלק האלכסוני, וכך סיבבו את החוט מסביב לעמוד כביכול, באופן שלמרות שהחוט מסובב מהצד, שזה לא טוב, אבל סוף סוף יש מתחת החוט את העמוד. האם צורה כזו נחשבת מעל העמוד, או מהצד של העמוד.

והנה בחז"א (סי' ע"א ס"ק י"ב) עמד על צורות שונות של ראשי העמודים, וכתב שאם יש עמוד כעין חרוט, שמתחילתו עד סופו הוא

חומת הקושי לטווחי תאורה סודית

הולך ונהיה צר, [כפי שמצוי היום בעמודי תאורה שבכבישים בין עירוניים], וקשר את החוט מסביב לעמוד בגובה, שיוצא שהחלק התחתון מתרחב עד מתחת החוט, זה פסול, ולא אומרים שכלפי החלק התחתון זה מעל גביו. והטעם, כיון שהעמוד הוא יחידה אחת ארוכה, ומקום החוט זה צידי העמוד, אין זה צורת פתח, ועל זה אמרו שצריך שיהיה על גביו. אבל הוסיף שם, שאם חתך את ראש העמוד באלכסון והניח את החוט על האלכסון, נחשב על גביו וכשר, שהרי זה הצד העליון של העמוד. [והתקשה שם דא"כ אין לנו שיעור לדבר, וסיים שאם מתחיל להתקצר בתוך י' טפחים התחתונים, זה צידי העמוד, ואם מתקצר רק בחלק העליון זה על גביו]. ומרבני העירובים שמענו עוד תנאי בזה, שגם כאשר מתקצר רק בחלק העליון צריך שיהיה שבר, דהיינו שניכר שזה צד עליון של סיום העמוד, ולא מספיק שיש נטיה קטנה, [וגם בלשון חז"א שם כתוב שחשק אלכסון].

לפי דינים אלו, נראה שיש להכשיר את החוט בעמוד זה, שאע"פ שאינו מעל השפיץ של העמוד, והוא כביכול בצד, אך כיון שזה צד של השפיץ, שכולו נחשב לצד העליון של העמוד, נחשב מעל גביו, וכשר. [אך למעשה העמוד ההוא היה עוד בעיות, הוא היה בתוך גדר חי, מוקף במחיצה מכל הכיוונים, וגם היה עקום מאוד, והחוט נתקע בכבל חשמל ולכן עשינו שם עמוד חדש מברזל, שיש עליו כיפת ברזל חלקה עם וי, והחוט יושב על גבי הראש בצורה טובה].

הגדרת מחיצת שתי ולא ערב במשבצות פסים אלכסוניים

במסגרת כולל יום ששי שע"י מוקד העירוב, יושבים מידי שבוע עשרות אברכים בלימוד הנושאים ההלכתיים של עשיית העירובים בזמננו. בשבוע זה למדנו את הנושא של מחיצה גרועה, שתי ללא ערב, או ערב ללא שתי, כמבואר בגמ' (עירובין דף טז:) ובשר"ע (סי' ש"ט) שאי אפשר להקיף בה מקום גדול, אפילו שיש הרבה אנשים אם נשאר בית סאתיים פנוי משימוש באותה שבת דין זה נוגע בזמננו לפי חלק מהשיטות, כיון שאין לנו מחיצת שתי בלא ערב אלא רק בגדר של סורגים, ולפי שיטת החז"א שאינו נחשב שתי וערב.

עוד הזכרנו שדין זה נאמר גם לגבי סוכה, שכתבו המג"א והמשנ"ב (ריש סי' תר"ל) שאי אפשר לעשות את הג' דפנות של הסוכה ממחיצת שתי או ערב לבד, [אא"כ עושה ד' רוחות]. וכתבו פוסקי זמננו שאם המחיצה היא שתי וערב, כשר גם לסוכה, [וצ"ע איך דימו מחיצת עירוב שנאסרה רק מדברין ורק ביותר מב"ס, למחיצת לבד שפסל הר"ן מדאורייתא מדין שתיים כהלכות, ואפילו בסוכה קטנה. ואכמ"ל].

בענין זה נביא שאלה שהגיעה בשנה זו למוקד העירוב בקו הסוכות, על סוג חדש של מחיצה, שמשמשים בה בסוכות מבד [שהבד פסול מפני שמתנדנד ברוח], ויש בה קנים מחוברים בצורה שיכולה להתקפל, וכשפותחים אותם נוצר חורים כמו

האם מחיצת חשבונות אלכסונים נחשב שתי וערב

משבצות, שכל חור הוא בצורת מעוין, כעין ריבוע שעומד באלכסון, וגודל החור משתנה קצת לפי חוזק המתיחה בפתיחת הקנים. נקח מקרה שפתחו את הגדר עד הסוף, ויש חור בגודל 20 על 20 ס"מ, אבל בגלל שהוא באלכסון, יוצא שבמרכז החור הוא בגובה 28 ס"מ, ורוחב 28 ס"מ,

יותר מג' טפחים, [כי זה האלכסון של המרובע], אבל יש לבד בכל מקום כאשר עושים קו בצורה אלכסונית. ויש להסתפק, האם זה נחשב מחיצת שתי וערב, כי בצורה אלכסונית יש לבד משני כיוונים, או שמא מחיצת שתי וערב צריכה לבד במאונך ובמאוזן, וכאן במאונך הישר ביחס לקרקע ובמאוזן הישר, אין לבד בחלק מהמחיצה.

ואם תאמר שאפשר לומר שתי וערב בצורה אלכסונית, כי זה צורת הגדר, יש לדון בגדר סורג שהפסים שלו באלכסון, [ויש בו רק קוים לצד אחד, ולא משבצות כמו במקרה הנ"ל]. האם זה נחשב מחיצת שתי לבד, כי לפי צורת הפסים יש לבד רק מצד אחד, או שמא נחשב שתי וערב, כי יש בזה לבד גם במאונך ישר, וגם במאוזן ישר, ורק באלכסון הוא לבד רק מצד אחד. וזה ספק נפלא. ועיין.

למי השיעורים מיועדים?

למי שעדיין לא מכיר אפילו מושגים בעירוב,

למי שכבר למד ונבחן על כל המשנ"ב,

למי שלמד סוגיות בכולל במשך שנה וחצי,

לכולם זה מוסיף ידע עצום וברור במציאות של ימינו!

למעלה מאלף אברכים כבר יודעים, ומה איתך?

בירושלים, בני ברק, מודיעין עילית, אלעד

הצטרף עכשיו ללימוד העירובין למעשה

הודעה חשובה לכוללים שלומדים ענייני עירובין

ניתן לקבל ספרים וחומרות בהלכות עירובין, וכן מאגר ממוחשב ליותר

ממאה ספרים. נא לפנות אלינו לצורך קבלת הספרים, בטל' 83320-05484

ניתן לקבל את העלון במייל כשר, לשלוח בקשה ל- AB83320@GMAIL.COM

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת לך לך תשפ"ד

עבודת הבחינה - המדע האמיתי

תוכן

א' - אחד היה אברהם / א

ב' - בחינה ללא מורא / ג

ג' - בדרכו של הבוחן הגדול / ו

זוהי נקודה שחשוב לשים לב אליה: אברהם כבר היה בן למעלה מגיל שבעים כאשר אנחנו מתוודעים אליו בפעם הראשונה.

והנה, מאז שאדם נולד ועד גיל שבעים, הוא מספיק לעשות דברים רבים, וניתן להניח שאברהם ניצל את השנים הללו כדי לעסוק במעשים שהפכו אותו לראוי לחזון נבואי מאת ה'. הלא ה' אינו מדבר עם אדם ללא שקדמה לכך סיבה מצד מעלתו של האיש. גם דמויות ההוד הגדולות ביותר המוזכרות בתנ"ך, לא בהכרח זכו לגילוי נבואי. הקב"ה מעולם לא התגלה בנבואה ליוסף הצדיק - אפילו לא פעם אחת. הוא מעולם לא דיבר אל ראובן, שמעון, לוי או יהודה. בתורה לא מסופר דבר אודות כך. איני מדבר כעת על מקורות אחרים, אבל בתורה זה לא כתוב.

מתוך הפסוקים בעצמם עולה אפוא תמונה ברורה, ומוכח מתוכם שהיתה כאן הקדמה כלשהי לנבואה זו. חייבת היתה להיות איזושהי עשייה גדולה, מעשים נפלאים שאינם מוזכרים בתורה, שמחמתם נבחר אברהם על ידי הקב"ה, להיות אדם הראוי שהאלקים בכבודו ובעצמו ידבר אליו.

הסיפור המרכזי

כולנו יודעים שאברהם אבינו עשה דברים גדולים ביותר במשך השנים הללו. גדלנו על הסיפורים הללו, שסופרו על ידי הגננות והרב"ס. סיפור שבירת הפסלים, ההשלכה לכבשן האש על ידי נמרוד, וכן סיפורים נוספים. הסיפורים כולם אמת, אולם עלינו לדעת שהסיפור המרכזי, מה שיחד את אברהם משאר בני האדם והקנה לו את הזכות לגילוי אלוקי, היא העובדה שהוא הגיע להכרה בבורא עולם. זה היה הרקע לכל הסיפורים שאנחנו

א' - אחד היה אברהם

"לך לך" - מתי והיכן?

"ויאמר ה' אל אברהם לך לך" - הקב"ה הודיע לאברהם כי הוא בחר בו על מנת להשיג את השלמות האמיתית, ולכן הוא מצוה עליו לעזוב את מקומו וללכת אל הארץ שיראה לו.

המפרשים דנים בשאלה מתי בדיוק ניתן ציווי זה לאברהם? האם זה קרה בעודו צעיר לימים, באור כשדים, או שמא הדבר אירע בשלב הרבה יותר מאוחר, לאחר שעזב את אור כשדים עם תרח אביו והתיישב בחרן?

יתכן ליישב את שתי הדעות גם יחד. אפשר לפרש שכבר באור כשדים החלה רוח ה' לפעם באברהם ולהמריצו לעזוב את אור כשדים, ואברהם ותרח אביו החליטו לשמוע בקול קריאתו של ה', והם עזבו את אור כשדים ונסעו מתחילה אל חרן, בדרכם אל ארץ כנען.

אולם יש לציין שבציווי עצמו, שניתן לאברהם בנבואה, נאמר לאברהם בפירוש שעליו ללכת "אל הארץ אשר אראך", ומאור כשדים אברהם לא הלך לארץ כנען, אלא לחרן שהיתה צפונית לכנען, והיא נמצאת בארץ אחרת לגמרי. נראה אפוא שהציווי המפורש ניתן לאברהם רק לאחר ששהה זמן מה בחרן. אחרת, אם לא שנצטווה כן במפורש, מדוע עזב אברהם את משפחתו והלך לכנען? מכך נראה שציווי זה ניתן בחרן.

בחירתו של אברהם

משמעות הדבר היא, שכאשר התגלה ה' אל אברהם בפרשת לך לך, ודיבר אליו בפעם הראשונה, אברהם כבר היה אדם מבוגר למדי, מישהו שכבר עבר דבר או שנים.

מחבט הזבובים המופלא

והוא לא הפסיק להביט סביבו. הוא לא עשה זאת פעם אחת אלא אלפי פעמים. בעודו נער צעיר הוא הלך בשדה ואמר לעצמו: "הבט בפרה הזו העומדת בשדה ומזבלת אותה. היא אוכלת עשבים, ובו בזמן מזבלת את השדה. אולם הזבל מושך אליו זבובים, וזבובים עלולים לעקוץ את הפרה. ולכן ניתן לפרה זנב ארוך שבראשו יש מעין מטלית המשמשת כמחבט זבובים. הפרה מנענעת את זנבה הלך ושוב, ובכך מגינה על עצמה מפני הזבובים".

יצא לכם פעם לראות פרה? אני ישבתי פעם והתבוננתי בפרה במשך זמן רב. היה זה מחזה מיוחד במינו. הפרה מניעה את זנבה ללא הפסקה, כי אחרת, הזבובים יעקצו אותה וימצצו את דמה. הפרה מגינה אפוא על עצמה באמצעות מחבט זבובים מיוחד במינו שסופק לה על ידי הבורא. כמה נפלא היה לראות את זה.

בין אברהם לבין "חובבי טבע"

אברהם לא היה כמו אותו טיפש שכתב כתבה ארוכה, שבה הוא משבח את העיצוב האינסופי הקיים בטבע. הוא קורא לזה "עיצוב אינסופי", אבל בו בזמן טוען שהכל הגיע במקרה. שמעתם? עיצוב אינסופי-מקרי. "שוטה שבעולם!" חשבתי לעצמי. "האינך מבין שעיצוב אינסופי פירושו שיש מעצב אינסופי?"

אבל אברהם אבינו הבין שהמציאות הזו לא נוצרה במקרה! הקב"ה תכנן הכל בצורה המדויקת ביותר. "הבריאה כולה עוצבה במטרה לגלות את הבורא שעיצב אותה", היתה מסקנתו. "משכך, אקדיש את כל חיי כדי לראות המעצב הגדול מתוך התופעות המופלאות שהוא ברא בעולמו".

הוא התבונן לא רק בתופעות שבעולם מסביבו, אלא גם בגוף שלו בעצמו. אברהם חשב לעצמו: "איך זה שבדיוק כשאני זקוק למזון, אני מרגיש רעב? האין זה נס מופלא מאין כמותו? המציאות הזו מורה באופן ברור ביותר שהיא תוכננה בקפידה ובחכמה, חכמה מורכבת ונשגבה, למעלה מכל סוגי החכמה המוכרים לנו. אף אחד אינו מסוגל לשחזר מערכת מעין זו! כיצד זה שכאשר אני זקוק למים, אני מרגיש צמאון?" אברהם חשב על הדברים הללו שוב ושוב.

בכל פעם שאברהם הרגיש תחושת רעב - איני אומר שזה קרה כשהיה בן שלוש, אולי הוא כבר היה בן שבע, אולי עשר, אולם בשלב מסוים אברהם אמר לעצמו: "ראה זה פלא! מה היה קורה אילו לא הייתי מרגיש רעב? כיצד היה נראה העולם אילו כל אדם היה צריך לשאת בכיסו כרטיס מיוחד שאמור להזכיר לו כמה עליו לאכול היום

מכירים. גדולתו של אברהם אבינו היתה בכך שהוא האמין בה'.

במבט ראשוני זה לכשעצמו לא נשמע לנו דבר גדול כל כך. גם אנחנו מאמינים בה', עוד מאז שאנחנו ילדים קטנים - הרב'ה בחיידר לימד אותנו את זה - כך שכאשר אנחנו שומעים שאברהם אבינו האמין בה', זה לא עושה עלינו רושם גדול כל כך.

אך זו טעות. האמת היא שהאמונה שלנו אינה חזקה וברורה כפי שאנחנו סבורים. אך גם אילו היתה כזו, הרי שגדולתו של אברהם אבינו התבטאה בכך שלו לא היה רב'ה בחיידר שלימד אותו על הקב"ה. העובדה שילד קטן הגיע לבדו לאמונה הזו, בלי שלימדו אותו על כך, היא כמעט ניסית. אברהם אבינו התחיל מאפס - לא היה לו כל חינוך בעניין.

כך מלמדים אותנו חז"ל, שאף אחד לא הדריך את אברהם אבינו בדרך זו. לא היה לו כל מורה ומלמד, מה שמביא אותנו לשאלה הגדולה: איך? איך מילד קטן ששמו אברם, יצא אברהם אבינו?

עבודת אברהם

התשובה היא שאברהם עבד. "בן ג' שנים הכיר אברהם את בוראו" אומרים חז"ל (נדרים לב, א). כבר מגיל צעיר התבונן אברהם סביבו וראה את העדויות הברורות המוכיחות מעל לכל ספק שהעולם נברא על ידי מעצב-על.

כיצד הכיר אברהם את בוראו אם אף אחד לא לימד אותו על כך? הוא הביט סביבו. אתם יודעים מה הוא ראה? הוא ראה זרעים עפים ברוח. יש זרעים בעלי כנפיים. ראיתם פעם דבר כזה? יש מינים רבים של זרעים שנישאים ברוח בעזרת כנפיהם, והם מסוגלים לעוף למרחק של קילומטרים רבים. הם יכולים להגיע אל מעבר לאוקיינוס. זה דבר נפלא. כאשר מתבוננים בזרעים ומבחינים בכנפיהם, הכנפיים מראות לנו שהן נבראו לתכלית מסוימת. מי יצר את התכלית הזו? "כְּבוֹד מַלְכוּתְךָ יְאִמְרוּ" - הזרעים מכריזים על גדולתו של הבורא שעיצב וברא אותם בחכמתו האינסופית. ובתוך כל אחד מהזרעים הללו דחוסים מאות אלפי פיסות מידע, כל אחת מהן חיונית לתפקודו המושלם של הזרע.

אברהם אבינו בחן את העולם שהוא חי בתוכו, וידע שיש בורא. כל דבר שהוא ראה בעולם, חיזק אצלו יותר ויותר את ההכרה הברורה שהוא מביט במעשי ידיו של יוצר הכל. הוא ראה מכל עבר את הקב"ה שברא את עולמו בחכמה ובחסד.

בקפידה בבנין הזה, והוא אומר לעצמו את המילים הללו שוב ושוב: "מי כאן בעל הבית? חייב להיות בעל הבית!" עד שלבסוף: "הציץ עליו בעל הבירה, אמר לו אני הוא בעל הבירה" - בעל הבית מוציא את הראש מהחלון ואומר: "נכון, צדקת. יש בעל הבית, והנה אני כאן!"

זו הסיבה שה' יתברך דיבר אל אברהם כאשר היה בשנות השבעים. "כעת אתה שלי. הואיל והצלחת לגלות אותי בתוך הטבע - ולא רק שגילית אותי, אלא המשכת להביט עוד ועוד, וחיזקת יותר ויותר את ההכרה בנוכחותי, אני בוחר בך. אתה בחרת להיות שלי על ידי שהבחנת בי בעולם שסביבך, ואני בוחר בך למשימה הגדולה - להיות אביהם של האומה שלי. ובכן, לך לך" - התחל במשימה."

ב' - בחינה ללא מורא

ערים של אלילים

עלינו להבין שההישג הגדול הזה של אברהם אבינו - להגיע להכרה ברורה ובהירה ב'בעל הבירה', לא בא לו בקלות. לא רק שהוא הגיע למסקנה זו לבדו, בלי מורה ומדריך, אלא שהיה עליו לעמוד מול דעתה והשפעתה של האנושות כולה. אברהם נולד באור כשדים, וחפירות שהתגלו מראות שאור כשדים היתה עיר של עבודה זרה, עיר שלמה שהוקדשה לעבודת הירח. היתה זו מעין 'עיר הקודש' לעבודת אלילים. אור כשדים היתה מלאה במקדשים שבה סגדו לירח. זה אנחנו יודעים היום מממצאים ארכיאולוגיים.

תארו לעצמכם שאתם מבקרים במקום כזה - אל תבקרו שם - אבל נניח והגעתם לעיר 'לורדס' שבצרפת, שאליה מגיעים מדי שנה עשרות אלפי נוצרים כדי לזכות ב'ברכתם' של 'קדושים' מתים, שאמורים לרפא אותם.

יש 'באבע מעיישה' שלמה שהומצאה יש מאין אודות מקום זה, ועד היום מגיעים אליו חולים מכל רחבי העולם על מנת למצוא מזור למחלתם. יש כל מיני שקרנים שטענו: "נכנסנו למקום העבודה זרה עם קביים, קיבלנו את ברכתם של ה'קדושים', וזרקנו את הקביים. יצאנו משם בריאים ושלמים". כששומעים סיפורים כאלו, לא קל להימלט מהשפעתם.

כמובן שהכל שקר וכזב. הם לא מספרים לכם שרובם המוחלט של אלו שמבקרים שם חוזרים יוצאים משם בדיוק באותו מצב כפי שהיו קודם לכן. וגם אלו שזרקו את הקביים - אם אכן כך אירע אי פעם - אין ספק שהם נזקקו להם שוב כעבור זמן לא רב. אין ספק שאילו היו חוקרים

כדי להחליף את החומרים שהגוף שלו משתמש בהם מדי יום. אני זקוק לכמות כה רבה של פחמימות, כל כך הרבה מים, כל כך הרבה מלח, וכן הלאה וכן הלאה. מה היה עושה ילד שאינו מרגיש רעב, אלא צריך לאכול על פי הוראות של כרטיס? הוא היה תוחב את הכרטיס לכיסו, שוכח מהענין כולו, ורץ החוצה לשחק. את מי מעניין כרטיסים כאלו ואחרים? יש לו דברים יותר חשובים לעשות מאשר לבזבז זמן על אכילה... ומה היה בסופו? הוא היה נופח את נשמתו באמצע הרחוב.

אילו בני אדם היו נאלצים לחיות על פי כרטיסים, האנושות לא היתה שורדת! אולם העולם ממשיך להתקיים, בזכות אותה תבונה עליונה שחזתה מראש את כל צרכי האדם - חכמה אדירה שיצרה את המושגים רעב, טעם, הנאה ושובע, וכל שאר צרכי האדם.

פלא על גבי פלא

מדוע כאשר האדם נצרך להתפנות, הוא מרגיש דחף לכך? מדוע שיהיה דחף כזה? וכשכבר יש את הדחף - כיצד מצליח האדם לשלוט בעצמו? האין זה פלא? יש לאדם דחף, אבל הוא מצליח לשלוט בדחף הזה. המוח פוקד על גופו להתאפק עד שהוא מגיע למקום המתאים.

זוהי מציאות פלאית ביותר. איך זה קורה? הדחף עצמו הוא נס עצום, והיכולת לשלוט בו היא פלא על גבי פלא. מציאות זו אינה פשוטה כלל וכלל, אלא מורכבת מאין כמותה!

בחירתו של בעל הבירה

אברהם חשב על הדברים הללו כל הזמן; כשהיה בן שלוש, שבע, חמש עשרה, עשרים ושלשים - הוא אף פעם לא הפסיק. עד שיום אחד, כשהיה בשנות השבעים לחייו, ה' דיבר אליו. בשלב זה, אברהם הגיע להכרה כל כך ברורה בה', עד שהוא אמר לעצמו: "אני רואה את ה'! אני מרגיש כאילו אני רואה אותו ממש מול עיני!" "אם כך", אמר ה', "אז הנה אני!"

המדרש רבה (לט, א) מביא משל: "אמר רבי יצחק, משל לאחד שהיה עובר ממקום למקום, וראה בירה אחת דולקת" - הוא רואה בנין גדול המואר באור יקרות. הוא שם לב שהבנין מטופח ומסודר; צירי הדלתות משומנים היטב, החלונות נפתחות ונסגרות בקלות, והכל עובד מצוין. המסקנה ברורה: יש כאן בעל הבית שמתחזק את המקום.

האיש הזה חושב לעצמו: "תאמר שהבירה הזו בלא מנהיג?" - היתכן שבנין כזה יתפקד בלא בעל הבית? וככל שהוא מוסיף להביט בבנין, הוא שם לב לעוד ועוד פרטים המוכיחים בבירור על הסדר והתכנון הנשמרים

קול ה' בבריאה

כמה חבל שיהודים רבים כל כך נשארים כל חייהם עם הסיפורים של אברהם אבינו ותרם אביו, אבל אינם מבינים את משמעותם. עלינו להפנים שסיפורים אלו התרחשו אך ורק בגלל מסירותו של אברהם אבינו לראות את השי"ת בעולם שמסביבו. זה כל מה שהיה לו! עד לאותו יום שבו זכה לחזון הנבואי של "לך לך", לא היה לו דבר מלבד האמונה שהשיג מכח ההתבוננות בבריאה. הקב"ה דיבר אליו מתוך טבע הבריאה.

אבל זה היה כל כך ברור לו, קולו של הקב"ה היה כל כך חד ועוצמתי, שלא היה דבר שיעצור אותו. אברהם אבינו סבל קשות, ולא רק מאביו. הרשויות שמעו את שמעו של ה"כופר" הצעיר, ונקטו נגדו בצעדים. עלינו להבין עד כמה מסוכן היה להיתפס על עוון כזה באותם ימים, שכן כולם האמינו בעבודה זרה וסגדו לה. בכל מקום שאליו הלך אברהם, הוא נתקל בפרצופים כועסים של עובדי אלילים. לא רק כמרים, אלא המון העם תיעב אותו גם כן. הוא נתפס כשוטה, כרשע, כאפיקורוס. היה עליו לסבול חרפות וגידופים, יריקות וקללות.

לא זו בלבד, אלא שהוא אף הושלך לבית הסוהר. ברמב"ם ובמדרשי חז"ל מובא שאברהם נאסר במשך שנים רבות. הוא כמעט הוצא להורג, ואז היה עליו להסתתר ביערות ובמדבריות במשך זמן רב עד שהצליח להימלט על נפשו למדינה זרה. רק לאחר שהמלך מת, הוא יכול היה לשוב לארצו, אבל הרדיפות כלפיו המשיכו הלאה.

הסטודנט האמיץ

קשה עד מאוד לעמוד בפני גינוי ציבורי בקנה מידה שכזה. לפעמים יותר קל לקפוץ אל תוך כבשן האש ולמסור נפש, מאשר ללכת ברחוב, מוקף באויבים השולחים לעברך מבטי שנאה ויריקות. זהו ניסיון קשה ביותר.

ניקח לדוגמא מקרה שיכול להתרחש בימינו: סטודנט יהודי הלומד באחת האוניברסיטאות, מעז להרים את קולו ולומר שה' ברא את העולם. מה תהיה התגובה? אין ספק שהמרצה שלו יפסוק שהוא "נכשל" בכל הקורסים. ראשי מוסד הלימודים יטענו שהוא נכשל בקורסים על האבולוציה. וכמובן, כל מיני איגודים ינקטו כנגדו בצעדים משפטיים. הם יתבעו אותו על כך שהוא מנסה להכניס דת אל תוך מוסדות הלימוד. אפיקורסות מותר ללמד שם כמה שרק רוצים, אולם הם יכריזו מלחמת חורמה נגד כל מי שרק יעז להזכיר את הבורא.

את המקום הזה בצורה אמיתית ומדעית, היו מגלים שמדובר בהונאה אחת גדולה. זה הכל.

כלכלה של פתיים

אולם הודות לתעמולה מוצלחת, 'לורדס' הפכה ל'עיר קדושה', ותושבי המקום מנצלים היטב את המצב הזה. יש שם כל מיני חנויות המוכרות 'מוצרי דת' כאלו ואחרים: ספרונים, שרשראות, כל מיני קשקושים. המקומיים מתפרנסים היטב הודות להמון התמים.

זו היתה המציאות באור כשדים. עסקים למכר פסלים שגשגו ופרחו, ותרם, אביו של אברהם, ניהל גם הוא חנות כזו. הוא מכר פסלים מפסלים שונים: פסלים גדולים, פסלים קטנים, פסלים לכל מטרה. מי שביקש ילדים, קנה פסל מיוחד המועיל לילודה. מי שרצה להיות עשיר, היה עבורו אליל של עושר. כל מיני פסלים, כל אחד עם מומחיות מיוחדת - וכמובן גם עם תג מחיר מיוחד...

לא תמיד תרח יכול היה לשהות בחנות במשך היום כולו. מפעם לפעם היה עליו לגשת למפעל הפסלים כדי לבצע הזמנות, והחנות הופקדה בידי הצעירות של אברהם, שהיה אמור למכור את מרכולתו של אביו.

איש המכירות

אולם אנחנו יודעים מדברי חז"ל שאברהם לא היה 'איש מכירות' כל כך מוצלח. פעם הגיע אדם שביקש לקנות פסל שיביא לו כח וכבוד. אברהם אמר לו: "הנה, זהו הפסל הגדול ביותר שיש לי בחנות. כמובן שגם המחיר שלו הוא הגבוה ביותר. אם הוא מתאים לך - קח אותו".

האיש עמד וחכך בדעתו.

אברהם פנה אל האיש: "בן כמה אתה?"

"בן חמישים", ענה.

"את הפסל הזה ייצרו אתמול. הוא בן יומיים. נראה לך שהוא יוכל לעזור לך?"

האיש קיבל את דבריו, השאיר את האליל על הדלפק, לקח את כספו והסתלק לדרכו.

אברהם לא הכניס שום כסף לקופה, וכשאביו חזר ושמע מה שקרה, מן הסתם הוא נתן לאברהם 'פאטש' חזק, וגער בו: "אתה הורס לי את הפרנסה!"

פעם נפל פסל מהמדף, ונשבר לו האף. כשתרח חזר לחנות, הוא שאל את אברהם מה קרה. אברהם ענה לו: "אם הפסל אינו מסוגל להגן על עצמו מפני נפילות, אז איזה מין אליל הוא זה? הספקים מוכרים לך סחורה פגומה. הפסלים הללו לא שווים כלום".

ל"ומצאת את לבבו נאמן לפניך". אברהם לא נע ולא זע מעיקרי האמת שהוא גילה. ברגע שהוא ראה בעיניו את האמת הפשוטה, שכל פרט קטן ביותר בעולם מגלה על מציאות הבורא, שום דבר לא יכול היה להזיז אותו או להחליש את השכנוע הפנימי שלו בדבר חובתו לראות את הבורא בכל אחת מבריותיו.

לא מספיק "אמונה פשוטה"

הנושא הזה - כיצד אברהם אבינו הקדיש את חייו כדי להבחין בבורא יתברך מתוך הבריאה, הוא דבר שצריך לשים עליו דגש, משום שאצל רבים מבין שומרי התורה והמצוות בימינו, הרעיון הזה נשמע כמיותר לחלוטין. הם מאמינים, כפי שנאמר להם בטעות, ש"כל מה שצריך זו אמונה פשוטה" - ובמילים אחרות, מספיק לומר "אני מאמין", ואין צורך ביותר מכך. לנסות ולשכנע את עצמך מעבר לזה, הוא עיסוק מיותר לגמרי.

פעם, לפני שנים רבות, אירחתי תלמיד חכם מסוים בשולחן השבת שלי, והתחלתי לשוחח איתו על הנושא האהוב עלי: התפוח. סיפרתי לו כיצד קליפתו של התפוח מזכירה לנו את הקב"ה. כיצד יתכן שיש עטיפה שמגינה על הפרי, ואז כשרוצים לאכול את הפרי, אפשר לאכול את העטיפה גם כן? זהו נס של ממש! "איזה דבר נפלא", אמרתי לו. אבל הוא הביט בי במבט חלול, בפנים אטומות! פירוש של דבר שאפילו מבין תלמידי החכמים ישנם כאלו שאינם מבינים עד כמה חשוב לראות את השי"ת בבריאה.

חיים של אמונה

אבל אברהם אבינו הוא הסמל שלנו, הוא לימד אותנו לנסות ולהשיג עוד ועוד אמונה בבורא עולם, עוד ועוד שלמות הדעת על ידי התבוננות ביד ה' הניכרת בבירור בעולם שמסביבנו.

כמובן שאחרי זכינו לקבל את התורה, התבוננות בטבע הבריאה אינה הדרך היחידה להגיע להכרה בבורא. ה' נתן לנו מצוות שמטרתן להזכיר לנו אותו. אנחנו מניחים תפילין וחושבים על ה'. יש לנו מזוזות בפתחינו, והמזוזה מכריזה בפנינו שה' נמצא כאן. אנחנו מקפידים על הפרדה מוחלטת בין בשר לחלב. לשם מה? הרבה יותר זול ופשוט שיהיה כיור אחד ושיש אחד. אין זה אלא מפני שהבורא יתברך ציווה עלינו לנהוג כן. כשלומדים בבא קמא, עושים את זה מפני ציווי ה'. אנחנו לומדים בבא קמא כי ה' אמר

אבל אברהם אבינו עמד בניסיונות! הוא ראה את ה' בחוש ממש, ולכן שום דבר לא עמד בדרכו. ככל שהוא הגיע להכרה ברורה יותר, בזרעים, בפרות, ובכל שאר נפלאות הבריאה, כך גבר כח התנגדותו. ברגע שהבין שיש כאן בירה שבראשו עומד בעל הבירה, הוא הפך את הענין הזה למטרת חייו: להכיר טוב יותר את אותו בעל בירה. זה נתן לו את העוז והתעצומות לעמוד מול העולם ולהילחם בו בגבורה. "אתם יכולים להמשיך לדבר כמה שאתם רוצים על אלילי הכזב שלכם, אולם אני אמשך להתבונן בעולם ולראות את מעשי ידי הבורא".

מדענים כוזבים

עבודת חיים זו הפכה את אברהם לגאון, ל'מדען', להבדיל אלף אלפי הבדלות. אני נוקט בכוונה תחילה בביטוי הזה, כי זוהי ההגדרה אמיתית של המושג 'מדען' - אדם בעל ידיעות בטבע הבריאה. ה'מדענים' של היום אינם יודעים דבר, כי לא זה מה שמעניין אותם. ה'מדע' של היום משמש כאמצעי להסתיר את האמת.

עולם המדע היום מאוגד במטרה להונות את העולם כולו ולגרום לו להאמין באתאיזם. הם מוציאים סכומים אדירים של כספים עבור מטרה זו. ואגב, הכסף הזה מגיע מהמיסים שאנחנו משלמים. נאס"א (סוכנות החלל של ארה"ב) נוטלת את הכסף שעמלנו עליו קשות, ומשתמשת בו במטרה לגלות חיים בחלל החיצון. מדובר בחלום בהקיץ, אולם תיאורית האבולוציה מחייבת זאת, כי אם כאן בכדור הארץ נוצרו חיים בטעות (עפ"ל), הרי שיתכן מאוד שכך אירע גם בעולמות אחרים, אז בואו ננסה ליצור קשר עם אותם עולמות עלומים. אמנם זה יעלה לנו מיליארדי דולרים, אבל למה לא? אם זה יוכיח את תיאוריות הכפירה, הרי שזה שווה כל מחיר. אז בעודם מבזבזים את כספי משלם המיסים האמריקאי כדי לקדם את מטרות האתאיזם, העולם כולו מקבל את הרעיון הזה, שאין הכי נמי, יתכן שישנם עולמות נוספים שגם בהם מתקיימים חיים. אם הממשלה מוציאה כל כך הרבה כסף על זה, בוודאי שיש בזה משהו.

אולם אברהם אבינו לעג לכל זה. הוא ראה את חכמתו של הבורא יתברך, ואמר: "למי בכלל אכפת מטענות הכזב של עובדי האלילים?!" והוא הוכיח את טענותיו על פי היגיון. הילד הצעיר הצליח בכוחות עצמו לזנוח את דעת הקהל העולמית ולדבוק באמת שהוא ידע, וזה מה שהביא

מערכת תורת אביגדור זקוקים לעזרתכם.

לפרטים נא ליצור קשר

ey@torasavigdor.org | 02-9665295

ולמרות שחז"ל אומרים ש"בן ג' שנים הכיר אברהם את בוראו", וכבר בגיל צעיר כל כך הוא הכיר במציאות הבורא ובנוכחותו, הרי שככל שהוא גדל, הכרתו זו התחזקה יותר ויותר עד ש"בן ארבעים שנה הכיר אברהם את בוראו" (רמב"ם פ"א מהלכות עבודה זרה ה"ג) - כלומר הכיר שוב את בוראו והגיע להכרה ברורה וחזקה יותר. פירושו של דבר הוא שאברהם לא הפסיק לחשוב, אלא המשיך להתעלות ולהתקדם בעבודת האמונה בבורא. לא כמו אנשים שבאים לשמוע שיחת מוסר, ואחרי שהשתכנעו בצדקת הדברים, חוזרים הביתה ושוכחים מהכל. אברהם לקח כל התקדמות שהוא עשה, והעצים את אמונתו הברורה בבורא העולם עוד ועוד.

לראות את ה' בכל מקום

החובות הלבבות כותב שזו הסיבה שה' בחינה' היא אחת העבודות החשובות ביותר בחייו. 'בחינה' פירושה להביט בעולם שמסביבנו לראות את ה' בכל מקום - ללמוד את הטבע במטרה להכיר בחכמתו ובחסדו של הבורא יתברך.

אין צורך בשום ספרים כדי לעשות זאת. העולם מלא בחכמה; מי שרק יפתח את העיניים, יגלה את הקב"ה כפי שעשה אברהם. אברהם אבינו לא ביקר בשום ספרייה. הוא בחן את העולם שמסביבו, והגיע להכרה ברורה בה' בעזרת שתי עיניים ושכל ישר, ללא שום ספרי לימוד או פרופסורים למיניהם.

כל אחד יכול לעשות את זה! המקור הטוב ביותר לעבודת ה' בחינה' הוא שתי העיניים שלך, עם השכל הישר שלך. העולם כולו מלא בטוב, המעיד כל כולו על הבורא יתברך, וכמו שאנו אומרים בברכת 'יוצר אור': "טוב יצר כבוד לשמו" - ה' טוב', כלומר ה' שהוא הטוב, יצר את כל זה כדי להביא כבוד לשמו. "הכל יודוך" - כל דבר בעולם מרומם את כבוד ה'. אלא שצריך לפתוח את העיניים. מי שיעשה כן, ימצא הרבה מאוד חומר למחשבה בנושא הגדול של ה' בחינה'.

מדען הזרדים

כעת מתחילה עונת הסתיו. אתה הולך ברחוב, ותוך כדי הליכה בועט ברגליך בעלים הפזורים על גבי המדרכה. זה נחמד, לא? אתה נושם את האוויר הצלול של הסתיו, ומתבונן בצבעים המרהיבים של העלים, ואתה חושב לעצמך: למה העלים בכלל נושרים?

מה אתה עונה לעצמך? "נו טוב, העלים נופלים מהעץ, מה יש?" אתה חושב שהעלים נופלים מהעץ סתם כך, כמו שלך נופלים מדי פעם דברים מהיד? לא ולא! העץ מפיל את עליו משום שהוא מדען! העץ מוכרח להפיל את עליו באופן מדויק ומתוכנן ביותר!

שיש ארבע אבות נזיקין, ושעלינו להיזהר שלא להזיק את ממון חברינו. מדוע אנחנו אוהבים יהודים? כי ה' אוהב אותם. למה אנחנו מקפידים שלא ללבוש שעטנז? כי אנחנו יודעים שה' מסתכל עלינו.

כל התורה כולה, כל חייו של היהודי, מגלים על נוכחותו של הבורא. בזה אנחנו שונים מהקדמונים שחיו קודם מתן תורה. לנו יש חיובים מוגדרים שמחזקים ומחדדים את אמונתנו בבורא.

אך לא די בזה. כולנו יודעים ש"דרך ארץ קדמה לתורה". יש הסבורים ש"דרך ארץ" פירושו להתנהג בנימוס ובנעימות, אולי גם ענייני מידות טובות, ושכל אלו צריכים להגיע לפני התורה. אולם זה לא מדויק, כי נכלל בזה יותר מרק הנהגות של מידות טובות. "דרך ארץ קדמה לתורה" פירושו שכל דבר שהשכל האנושי מסוגל להשיג גם בלי התורה, צריך להיות קודם לתורה. נמצא שאמונה בה' נכללת גם היא ב"דרך ארץ", ולכן עלינו לזכור שלמרות התורה והמצוות שאנחנו מקיימים, לב ליבו של חייו צריך להיות חיזוק והעצמת האמונה וההכרה בה', באמצעות הליכה בדרך שאברהם אבינו סלל בפנינו - לראות את ה' בעולם שמסביבנו.

ג' - בדרכו של הבוחן הגדול

"מה עשו הראשונים?"

יסוד זה - ללכת בדרכיו של אברהם, מלמד אותנו הרמח"ל בספרו "דרך עץ החיים". הוא כותב שכל אדם צריך, מפעם לפעם, להיות עם עצמו, רק הוא ומחשבותיו, ולשאול את עצמו: "מה עשו הראשונים, אבות העולם שכך חשק ה' בהם?" זו שאלה טובה. מה עשה אברהם אבינו שהביא את ה' לאהוב אותו כל כך? וזה מוביל למחשבה כי "מה טוב לאדם כל ימי חייו לעשות כן גם הוא וטוב לו!" - גם אני רוצה לעשות כך. שגם אני אמצא חן בעיני ה'.

כעת אנחנו יודעים מה מוטל עלינו לעשות. אברהם חשב באופן עצמאי, יותר מכל אדם אחר שהעולם ראה אי פעם, ועל ידי זה הוא השיג הכרה ברורה בה' יותר מכל אדם אחר. הרמב"ם מלמד אותנו שמסעו המופלא של אברהם אל ה' עבר דרך בחינה מדוקדקת של תופעות הטבע שהוא ראה סביבו. הוא למד היטב את הבריאה, וראה תכנית ותכלית בכל פרח, כל עלה, כל צמח, כל פרי, כל בעל חיים, כל ענף. הוא ראה בבירור כיצד הקב"ה מילא את עולמו בחכמה אינסופית, במטרה ללמד את האדם להכיר בו.

מחזיקים בידינו משא כבד, הוא היה נופל לקרקע. אבל כעת, במציאות המופלאה שברא ה', אפשר להחזיק שקית כבדה, בלי לחשוש שהאצבעות יקרסו תחתיהן. הן ננעלות במקומן, ואפשר לכופף אותם רק פנימה. כשבוחנים את זה, מתחילים לראות פלאים על גבי פלאים.

שיעור מופלא

כדאי לתרגל את הענין הזה מדי יום ביומו; פעם ביום, לבחור דבר אחד מתוך הטבע, ולחשוב עליו. יום אחד לחשוב על עצים, אתמול על האצבעות, והיום תוכלו לחשוב על השיער שלכם. איך זה השיער צומח מתוך הראש? מנין מגיע השיער? האם אוכלים שיער? זה הרי חייב היה להגיע מהיכן שהוא! אוכלים לחם, והלחם הופך לשיער. כיצד זה קורה? מדובר בנס של ממש!

יצא לכם אי פעם לחשוב על כך? הזקן הזה שצומח בפניך, הוא למעשה מזון. זה לחם, גבינה, עוף. כל מה שאכלת הופך לשיער. זה נשמע כמו סיפור דמיוני מהאגדות - אוכלים עוף והוא הופך לשיער, אבל זו המציאות. זו כימיה - אי אפשר להתכחש לזה. אנחנו מתבוננים ומגלים כיצד השי"ת, המעצב הגדול, הופך את המזון שאנחנו אוכלים לכל החומרים הנחוצים לגוף עבור ייצור השיער.

בכל מקום אליו רק נביט, נראה את יד ה' ואת "חכמתו שאין לה ערך ולא קץ" (לשון הרמב"ם פ"ב מהלכות יסודי התורה ה"ב). נבחין בחכמתו הגלויה של בורא העולם המלמד את העולם כולו על יד ה' המופלאה.

שרשרת הניסים

אתן לכם דוגמא אחת נוספת. אתמול נחתכתי באצבעי; ירד לי מעט דם, ואז הדימום הפסיק. איך זה הפסיק? זה נראה פשוט בעינינו; הדימום פסק, וזה הכל. אבל זה לא כל כך פשוט. מי אמר שזה אמור להיעצר? מה היה קורה אילו היית מחזיק בידך שקית ענקית מלאה במים, ואז אתה שם לב שבטעות נפער בשקית נקב זעיר ביותר, וזרם דק של מים מתחיל לנזול החוצה - האם הזרם הזה יפסיק איכשהו? לא, המים ימשיכו לזרום. יתכן אפילו שהחור ילך ויגדל. אז מדוע שהפצע באצבע יהיה שונה?

התהליך הזה מכונה בשפה המדעית 'קסקדה', שפירושו מספר תהליכים שמגיעים אחד בעקבות השני, כל אחד מהם מורכב ביותר, וכולם - כל אחד מהם, לפרט פרטיו, הוא חיוני ביותר! ובסופו של דבר, הדימום פוסק. הדם נקרב והעור מתחיל לצמוח שוב מעל מקום הדימום. הצמיחה החוזרת הזו של העור מעל מקום הדימום היא ניסי ניסים ממש! תאים ועצבים צריכים להתאחות. מדובר בניתוח שהוא מורכב יותר מבנייתו של גורד שחקים!

עליכם לדעת כי בתוך הזרד הקטנטן המחזיק את העלה יש מעין שעון. זהו פלא עצום. בכל אחד מהזרדים יש שעון זעיר שמודד את אורכו של היום, וכאשר שאור השמש פוחת והולך, העלה פותח בפעולה, ומתחיל לייצר תאי חיתוך, תאים מסוימים הפועלים כמו מספריים, שמתחילים בתהליך כריתת העלים.

מי לימד את הזרד לעשות כך? מי ייצר את השעון המופלא הזה? העלים המונחים על גבי הקרקע מראים בבירור על יד ה'.

אחד מתוך עשר מיליארד

אבל הסיפור הזה של כריתת העלים הוא רק אחד מבין אותם פלאים מדהימים - אחד מתוך עשרה מיליון - עשרה מיליארד - פלאים, ומוטל עלינו לבחון כל אחד מהם. כך מלמד אותנו דוד המלך ע"ה: "שִׁיחֹו בְּכָל נִפְלְאוֹתָיו" (תהילים קה, ב) - צריך לדבר אודות כל הנפלאות של ה'. זוהי עבודה גדולה ביותר.

אפשר להביט בעץ ולומר: "מדוע ענפיו של העץ אינם גדלים אחד מעל השני?" מעולם לא עצרת כדי להביט בזה ולחשוב מדוע זה כך? צריך להשתמש בעיניים ולהתחיל לראות. אף פעם לא קורה שענף אחד גדל בדיוק מתחת לחבירו. ענף אחד גדל לכיוון הזה, וזה שמתחתיו גדל לכיוון ההפוך. מדוע זה כך? משום שהעץ מנסה להפיק את מירב אור השמש שהוא מסוגל, ולכן הוא דואג שענף אחד לא יגדל בצילו של חבירו. בנוסף, זה מספק יותר צל לאדם החוסה בצילו של העץ.

צריך להתרגל לרעיון הזה; עלינו להרגיל את עצמנו להסתכל על העצים מתוך כוונה לראות את הניסים שה' עושה. בכל עץ שהוא, מעולם לא תמצאו שני ענפים הגדלים בדיוק אחד מעל השני. אף פעם לא! רואים מזה את מעשי ידי ה'. ה' יצר את העץ ואת הטבע כולו באופן מושלם.

אצבעות מושלמות

ברגע שהתחלנו בדרך חיים זו, הרי שאין סוף לדברים שנמצא. גם כשמביטים בשתי הידים שלנו, אפשר להתפעל מהסידור המושלם של פרקי האצבעות. כשמכופפים את האצבע כלפי פנים, לא חשים שום שפשוף, ולא מרגישים כלל את חיכוך הפרקים זה בזה. הכל מעוצב בצורה מושלמת. הפרקים משומנים באופן המבטיח שהעצמות לא יישחקו בחיכוך ביניהם.

מדוע אפשר לכופף את האצבעות רק כלפי פנים ולא כלפי חוץ? זו שאלה מעניינת, שכדאי לתת עליה את הדעת. למה שלא יהיה ניתן לכופף אותם לשני הכיוונים? התשובה היא, שאם זאת היתה המציאות, הרי שכשהיינו

ה" - להביט במתיקות השכינה, להתענג על ה' ולהנות מזיו שכינתו בעולם הבא".

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים

לראות את ה' בעולמנו

במשך עשרות שנים, אברהם אבינו היה ללא מורה ומדריך האם וכיצד לעבוד את ה', ובכל זאת הוא גילה את הבורא יתברך בכח שכלו, על ידי התבוננות בעדויות הברורות הקיימות בכל חלק בבריאה. הרמח"ל לימד אותנו שמוטל עלינו לדבוק בדרכי האבות הקדושים, ולנסות למצוא חן בעיני ה' כפי שהם עשו.

השבוע נקבל על עצמנו בלי נדר לעסוק בעבודת הבחינה. בכל יום נקדיש שתי דקות כדי להתבונן בחלק כלשהו של הבריאה, וננסה להבין את מקורו: מהיכן מגיע העץ? והגרעין? מנין מגיעות הנעליים? מאיפה מגיע העור? ומה עם הדשא והבהמות? כך במשך שתי דקות בכל יום.

שאלה:

מה צריכה להיות תגובתם של ההורים כאשר ילד מדבר בחוצפה לרבה בחיידר?

תשובה:

אולי הרבה לא היכה את הילד, אבל ההורים צריכים לתת לו 'פאטש'. אולם כאשר הם מכים אותו, הם צריכים ליידע אותו שהם עושים זאת על פי משפט צדק. עליהם לומר לו כך: "בני, עברת עבירה חמורה ביותר! דיברת אל הרב'ה בחוצפה. מגיע לך לקבל שש מכות, אולם אנחנו נרחם עליך וניתן לך רק חמש. באמת היית צריך לקבל שש, כך שאתה מקבל הנחה". כך הוא יודע שיש כאן משפט, לא כעס. ואז צריך להכות אותו פעם, פעמיים, שלוש, ארבע, חמש. והוא יעריך את זה. הוא יעריך את התגובה שלכם.

אם תכו אותו מתוך כעס ועצבים, ללא כל הקדמה, הוא יראה בכם אויבים. אך אם תאמרו לו כנ"ל, הוא יראה בכם דיין שעושה משפט צדק, שבנוסף לכך גם עושה לו הנחה.

אם האמירה הנ"ל נשמעת לכם מוגזמת, אפנה אתכם לספר שנכתב על ידי מדען ידוע בשם מייקל בהה, מומחה בביולוגיה מולקולרית, העומד נדהם לנוכח התהליך המורכב של קרישת דם! בקטע בספר שהוא עוסק בפלא הזה הוא כותב כך: "איני יודע מי כן ברא את זה, אבל זה בוודאי לא ברא את עצמו".

והעולם שלנו מלא בתופעות מסובכות בהרבה מקרישת הדם! כל אדם שאינו מטורף ועקשן - ובמילים אחרות, מי שאינו ממאמיני האבולוציה - עיניו ייפתחו לרווחה והוא יראה את הקב"ה בכל פינה בעולמנו. כל אחד ואחד יכול לראות את ה', כפי שאברהם אבינו ראה אותו.

לגדול באמונה

ככל שנשקיע יותר בעבודת הבחינה, כך נצליח להפיק עוד ועוד אמונה מעולמנו. "מלא כל הארץ כבודו" (ישעיה ו, ג) - בכל מקום שאליו רק נביט, נראה את הניסים והנפלאות של הבורא יתברך; לאט לאט תתחיל לחלחל בנו ההכרה ש"יודוך ה' כל מעשיך" - כל אחד ממעשיך מודה לך ומשבח אותך! "כבוד מלכותך יאמרו" - הם מספרים את כבוד מלכותך לכל! ולשם מה? "להודיע לבני האדם גבורתי" - כדי שנוכל להתקרב לה'!

עלינו לדבר על כך כל הזמן - עם עצמנו ועם אחרים! צריך להתבונן בזה ולהתפעל! להתרגש! לא לאפשר להרגל להקהות את החושים הללו! לא נקשיב להבלים שהעולם מנסה למכור לנו! לא נתפעל מעדר הבהמות המטופשות שמסביב! עלינו לדבוק בעקשנות בבהירות ההיגיון הצרוף, ולהזכיר לעצמנו ללא הרף את כל הניסים והנפלאות שמקיפים אותנו!

אלו שיחליטו להירתם למשימת חיים זו, יתוגמלו בדרכים רבות. הם יקנו בנפשם שכנוע אמיתי ואיתן, כזה ששום רוח בעולם לא תוכל לערער אותו. הם יזכו לאמונה אמיתית וחושית, שעל בסיסה הם יוכלו לבנות עתיד של שמחה ואושר, כי עולם שבו רואים את השי"ת, הוא עולם שמח.

ובנוסף לכך, הקב"ה יאמר לכל אחד ואחד מהם: "הואיל ושאפת כל חיך לדבוק בי בעולם הזה, לראות אותי כמה שיותר בתוך טבע הבריאה, אני אשלם את שכרך לעתיד לבוא. כשם שבחרתי באברהם, כך אבחר בך לַחֲזוֹת בְּנֶעֱמֶם

קדושת בתי מקדש מעט

בהכוונת הגאון הגדול רבי מנחם מנדל לובין שליט"א
רב בית הכנסת לדרמן ושכונת רמת אהרן ב"ב

גליון זה נועד לחזק את שמירת קדושת בית הכנסת ותפילותיו. המעיין בו בשעת התפילה הרי זה רח"ל כמעיד עדות שקר

"ואיך לא נהיה חרדים זעים וחלים בבואנו לבית הכנסת מקום רנה ותפלה"

ובהמשך דבריו בעניין חשיבות הישיבה, שבבירה להקב"ה, כתב וז"ל, מכל הנ"ל נלמד גודל שלימות התדבקות בה', וזהו אלינו בני ישראל נאמר בקרא ואתם הדבקים בה', ואם כן עלינו להזהר מבלי נכוה באשו הגדולה, ולכך חובה עלינו להתפלל ולקדש קריאת שמע בכוונה שהיא שירה שלנו, ואם אומרים אותם בכוונה, בודאי נוסיף כח להתדבק בשפעת אלוה.

בני אחי, צאו וראו כמה פחד יש לכוכבי מעלה בגשתם אל הקודש לבוא במערב לקבל שלימותן בהשפעתן, ואיך לא נהיה חרדים זעים וחלים בבואנו לבית הכנסת מקום רנה ותפלה, וכן בבית המדרש מקום תורה, אשר שם שכינת קדשו, ואין לה' בעולמו אלא תורה ותפלה, ואנחנו באים להתדבק בו ומטובו חיינו, איך לא נגור ונפחד בצירים ובהלה באימה וביראה, ולא יהיה קלות ראש בבית הכנסת בשיחה בטילה, דברי צחוק והיתול, וקורות הזמן, הלא בעונותינו הרבים מערת פריצים היה לנו בית זה, בו ישיחו כל ענייני משא ומתן, בו ידברו איש ברעהו ואשה ברעותה, אין נעדר משיחה בטילה שחוק וקלות ראש, עד שענין תפילה בטל במיעוטו, וברוב דברים לא יחדל פשע, ופתי הקריבהו נא לפחתך, מושל ארץ, אם בעומדך לפניו תוכל לדבר בדברים כאלה, הלא תשים סכין בלועך, ולמה תפרצו פרץ בבית הכנסת אשר הוא לנו למקדש:

...והנה מזאת ילמד אדם, כמה צריך להיות באימה ויראה לפני ה', וביחוד במקום קדשו בבית הכנסת ובבית המדרש, ומכ"ש בעת התפללו - לפני ה' יפושך שיחו, וקורא קריאת שמע שהוא שירה של ישראל, והורשה להם להזכיר השם אחר שתי תיבות, איך לא יחיל באימה וביראה וחיל ורתת, אוי לנו בהזכירו שם שמים לבטלה.

...וראו וחכמו כמה יש לנו להתפלל בכוונה ולומר קדיש ויהא שמיא רבה בכוונה, היא המגונת עלינו בגולה ובצלה נחיה, ואם כך הדבר בדברים כאלה שהם ממש לאו מעיקרי תפלה, מכ"ש בקריאת שמע וכדומה כמה עולמות בונה האומרים בכוונה, וכמה עולמות מחריב האומרים בלי דעת ולבו בל עמו, ומכ"ש המשיח בו דברים בטילים, כי הכל יסוד לתקון עולם.

ביחורי הלכה

שאלה שנשאלה ע"י קהילה חשובה שקבלו עליהם חיזוק לא לדבר כלל דברים בטלים בביהמ"נ, אי שרי לדבר ב'מחוג' עיני ברכות מ"ו ע"ב (ר"ל דבור באמצעות תנועות הידים). מורינו הרב שליט"א נהנה מהשאלה, אולם לגופו של דבר אמר להם: אף שיש בזה הוראה והכרה באיסור דברים בטלים בבית הכנסת שהוא גדול מאוד מ"מ אף דבר זה מהוה זלזול במורא מקדש ובשלמא רמז קצר ביד אפשר, אך לנהל שיחה שלמה בצורה כזאת בודאי יש למנוע, וכ"ש באמצע קדיש שאין לנהל רמזים ודבורים באצבעות, אלא כולם צריכים לכונן כמבואר בפוסקים, ואז אשרי העם שככה לו.

עראי המותר לכל אדם בשעת לימודו מה החילוק בין ביהמ"נ דאסור לבין ביהמ"ד דמותר, וצ"ב.

עוד עיין בביהמ"ל דכתב לדון בבית המדרש שגם מתפללים בהם, אם יש להאי היתרא או דכיון שבביהמ"נ אסור שינה ואפילו עראי א"כ אסור, והיינו דנהי דבית המדרש הותר לישון בו, אבל צד בית הכנסת יאסור עליו לישון בו. ויל"ע על דבריו דכה"ג ספק היה לדון לעיל, בהאי קולא דכתב הרמ"א להקל לת"ח לאכול בביהמ"ד ואפילו שלא לצורך הלימוד, וכל זה בביהמ"ד אבל בביהמ"נ אסור, והיה להביה"ל לדון בבתי מדרשות שגם מתפללים שם אם מותר או אסור, וכדרך שזן גבי היתרא דשינת ביהמ"ד, ולומר דשמא כל ההיתר הוא רק בביהמ"ד ולא בביהמ"נ, וצ"ב.

והנראה ברור שבהיתרא דת"ח בבתי מדרשות, אין זה קולא בקדושת ביהמ"ד וכנ"ל, אלא יסוד היתרם בביהמ"ד זהו משום שהוא כביתם, והוא מחמת שהוא מקום לימודם, ואדם בביתו אין גנאי וקלות ראש לאכול בביתו, וע"כ פשוט דלו יצויר שיהיה עיקר לימודו גם בביהמ"נ גם בביהמ"ל יהיה מותר, וע"כ בתי מדרש שמשמשים גם בתי כנסיות, הרי דעתה ביהמ"נ יהיה כביתם, וע"כ ביהמ"ד שהוא גם ביהמ"נ תרוייהו בכלל ביתם, משא"כ גבי היתרא דשינת עראי דהוא קולא בבית המדרש ולא בביהמ"נ, א"כ אף שמצד קדושת ביהמ"ד מותר, מיהו מצד קדושת ביהמ"נ דן הבה"ל לאסור.

דברי חיזוק בעניין בית הכנסת מתוך דרשת רבי יהונתן אייבשיץ זצוק"ל בחנוכת ביהמ"נ בעירו 'מץ' (חלק א' דרוש ט"ו) וז"ל:

ואנחנו בבית הכנסת שחדשנו, נחדש ברית עם ה', והוא לחדש ימינו כקדם, לעובדו ביראה בקדושה ובטהרה, ואמרו נא עכשיו שביית הכנסת מרום גבוה עד למטה מסויד ומלובן, אם יבא איש וישליך עליו טיט ועפר עד שיהיה בו כתמים, ידעתי כי יחרה אפכם בו, והאיש ההוא מבזה נאות יעקב.

והעבודה! הבל פה שיש בו חטא היוצא מפיכם בבית הכנסת, מנבל פה ומנוול כל ביהמ"נ בכתמים ונגעים, קיא צואה בלי מקום, וסר צל השכינה ח"ו מאתנו, כדכתיב 'ולא יראה בך ערות דבר' וכו'.

ובעונותינו הרבים כמה בתי כנסיות היו בפראג אשר כדמותן לא היה בכל העולם, 'ובלע ה' ולא חמל נאות יעקב ולא זכר הדום רגליו ביום אפי' ואין קודשא בריך הוא עבד דינא בלי דינא, ובלי ספק שהיה הואיל והוציאו בבית הכנסת הבל שיש בו חטא, וכל הגדול מחברו קודם לעונש בעונותינו הרבים, ולכן הוסרו והתפללו לה' בכוונה, ועבדו ה' בכל לבב במקדש מעט, ואולי נזכה לראות מקדשו בנוי לנס עמים, אז יגל יעקב וישמח ישראל, והי נעם ה' עלינו, ששון ושמחה ימצא בה תודה וקול זמרה, ובא לציון גואל אמן.

ובדרוש ד' כתב וז"ל: ובדוק ומנוסה, אם יתפלל אדם שחרית וקריאת שמע בכוונה, שבו ביום יזכה לדבר מצוה ויצליח בעסקיו, ואף שלשעה יחשוב שאינו בסופו ימצא שכן הוא, ואצ"ל שיצליח בו ביום בתורה, ומצוה גוררת מצוה, וכן להיפך, אוי לי על שברי, בעת שאני מתפלל בכוונה כראוי, כל היום אין שמועתי בתורה מכוונת וקריעים אלביש, ולהיפך אם אזעק ואשוע לה' מקירות לבבי בתפלה לחונני דעה כי דלותי עד מאוד בעו"ה, אף הוא ירחם עלי להאיר עיני בתורתו.

שינה בבית המדרש ובבית הכנסת ובמקום המשמש שניהם

בשרע קנ"א סעי' ג', אין ישנים בבית הכנסת אפילו שינת עראי אבל בבית המדרש מותר וכו'. וצ"ב בהחילוק בין ביהמ"נ לבין ביהמ"ד, וביותר דהא מבואר בס' קנ"ג סעי' א' דבית המדרש קדושתו חמורה יותר מקדושת בית הכנסת, דמוכרים בית הכנסת לקנות בדמי בית המדרש, ואין מוכרים בית המדרש לקנות בדמי בית הכנסת, משום דמעלין בקודש ואין מורידין, ומעתה יש לדון דאם אסור שינה בביהמ"נ משום דש בזה מקום קלות ראש, כ"ש לביהמ"ד דקדושתו יתירה, וכבר נתעורר בזה בגליון הרעק"א, וצ"ב.

ובאמת יל"ע עוד, דאף דקדושת ביהמ"ד חמורה יותר מקדושת ביהמ"נ, הא מצינו עוד קולא בביהמ"ד יותר מביהמ"נ דבסעי' א' גבי איסור אכילה, דכתב הרמ"א להקל בביהמ"ד באכילה ושתייה לת"ח הלומדים שם, מיהו זה אינו, דכבר נתבאר שם שאין זה 'קולא' בביהמ"ד דכל שהוא קלות ראש ודאי דביהמ"ד חמור טפי, אלא דיסוד ההיתר שיש בביהמ"ד לא שייך בביהמ"נ, דכלפי ת"ח אינו קלות ראש כלל, דכיון שתלמידי חכמים דרים בבתי מדרשות כביתם, ובבית אין זה קלות ראש, דהרי שני סוגי קלות ראש איכא, האחד שהוא קלות ראש מחמת עצמותו, והאחד שהוא קלות ראש מחמת המקום, וכמו אכילה ושתייה ושינה, ולזה כתב הרמ"א דלת"ח הלומדים שם, אין זה קלות ראש, משום שביהמ"ד כמו ביתם, משא"כ בית הכנסת, מיהו בעניין שינת

ובלבוש כתב, דכיון שביהמ"ד נעשה מתחלה לכך שישנו התלמידים בו שאי אפשר בלאו הכי היו כאילו התנו, ומבואר דהוא קולא מיוחדת שהקלו בביהמ"ד, והוא כאילו התנו ונקט מה"ט דביהמ"ד אף שינת קבע מותר, (וצ"ב בכוונתו דהא דין תנאי תליא באשלי רברבי כמבואר בסעי' יא, וצ"ב). ובמשנ"ב סקט"ז כתב דכיון שעשו לשהות בו הרבה זמן וקשה לזיזה משינת עראי ע"כ לא אסרו זה לשום אדם, ופליג על הלבוש שהתיר אף בשינת קבע לכל אדם, ויש לבאר כוונתו דכיון שעשו לשהות בו הרבה זמן לא אסרו עליו, אין זה קולא מיוחדת, אלא ע"פ המבואר לעיל דשינה הוא מכלל קלות ראש שנקבע מחמת המקום, דהמקום גורם לזה להחשב קלות ראש, והיינו

שאף שעצם שינה אינה קלות ראש, מיהו במקום מקודש הוא קלות ראש, (וכמאמר יעקב אבינו, וירא ויאמר מה נורא המקום הזה ואנכי לא ידעתי וגו'), דאין ראוי לישון במקום קדושה, ולזה כתב דכיון שדרך ביהמ"ד לשהות בה זמן רב, דרך שאדם נרדם וישן שינת עראי, וממילא שינת עראי לא מינכר כקלות ראש, ולפ"ז אין זה קולא בקדושת ביהמ"ד אלא דכל כה"ג לא מחוייב כקלות ראש, ובאמת לטעם זה כתב הביה"ל דאף בתי מדרש שהם בתי כנסת יש להקל, דסיבת הקולא שיש בביהמ"ד בכה"ג יש גם אף שמשמש לביהמ"ד. (הדברים נכתבו ע"י הגאון רבי אביעד אברהם קורצטג, ר"מ ישיבת הרב מן ההר)

חיזוקים בבתי הכנסת

בית הכנסת 'קהילת מרומי שדה', רח' מרומי שדה 13, מודיעין עלית.

בס"ד לאחר כעשרים שנה שביהמ"ד שכן בקראוונים, זכו בני הקהילה להיכנס לקראת חג הסוכות למבנה פאר שכל כולו אומר כבוד בית ה'.

במבנה המרווח נבנו שני בתי מדרשות מפוארים בשני קומות, כשכל אחד מכיל כ-300 מקומות ועזרת נשים. (כאשר אחד מהם כבר זכו להכנס, והשני עדיין בבניה ומקוים להכנס גם לשני בקרוב ממש) בני הקהילה השתדלו 'לרומם את בית אלקינו' בכל יכולתם, כשגובה ביהמ"ד המרכזי הוא 9 מטר! דבר נדיר המציאות ורב העלות.

בהודאה לה' שזכו בני הקהילה לזכות להיכנס לביהמ"ד החדש החליטו בני הקהילה **שבביהמ"ד ישמר בס"ד כל כללי וגדדי הלכות קדושת בית מקדש מעט' ללא הוראות חיתור כלל.**

הדבר הראשון התבטא בזה שקבוצה גדולה וחשובה מבני הקהילה חתמו על השתדלותם בכל כוחם שלא לשוח חולין בביהמ"ד כלל וכלל. בתחילה כאשר רבני ועד הקהילה בקשו זאת מהציבור היתה תחושה שזו מעין גזירה שאין הציבור יכול לעמוד בה, לשם כך נערך כעין מסע פרסום לחדד את מעלת וקדושת בית הכנסת וגדדי ההלכות, את המותר ואת האסור. ועד הקהילה הוציא חוברות לימוד עם פרטי ההלכות שנלמדו במסגרת אבות ובנים ובכך הושרשה ידיעת ההלכה אצל כלל בני הקהילה אבות עם בנים. וכן בימי חול המועד עוררו רבנים ודרשנים שדרשו בביהמ"ד לחדד את חשיבות שמירת קדושת בית הכנסת. אפשר לומר שבקראות ההלכות ביהמ"ד בקרב

חלק מדרשת רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל (יערות דבש דרוש ט', ראה תחילת הגליון) בחנוכת ביהמ"ד בעירו מיץ. בעז"ה בשבוע הבא נשתדל להרחיב בענין החיזוק הגדול שעושים עבור ילדי הקהילה.

התרגשנו מאוד כאשר שמענו, שהעלון (המופץ בס"ד גם בקרית ספר) היה חלק מרכזי בהתעוררות בענין קדושת בית מקדש מעט, כאשר ועד הקהילה נסתייע רבות בדברי חיזוק מתוך העלון לעורר בהם את הציבור, אשרינו שזכינו. **יה"ר שיזכו בני קהילה זו** להתחזק תמיד בשמירת קדושת בית הכנסת יחד עם שאר קהילות הקודש ונזכה בע"ה לבנין בית המקדש בב"א.

סיפור השבוע

ידוע ומפורסם שכ"ק האדמו"ר מלעלוב זצוק"ל, היה מקפיד מאוד שישמרו על שתיקה מוחלטת בשעת התפילה וקריאת התורה, ואף העמיד שומרים מיוחדים שתפקידם היה לגעור בכל מי שהעז לדבר בשעת התפילה, כשהוא מורה להם מפורשות שינהגו ללא משוא פנים, ולא יעלמו עין גם מאנשים נכבדים ונשואי פנים שמדברים בשעת התפילה. הרבי מלעלוב, גם העיד שבקהילתו נהגו להיאבק במחלה הארורה על ידי הימנעות משיחה בשעת התפילה, ואף הורה לכתוב על גבי ארון הקודש שבבית מדרשו את האמרה: "שתיקה יפה בשעת התפילה" - ראשי תיבות 'שיבה' אות לכך שהשתיקה בשעת התפילה היא סגולה בדוקה ומונסה לאריכות ימים. באחת הפעמים נזדמן לבית מדרשו שבבני ברק יהודי נכבד שהשתתף בשבת אייפרוף על חתן מקרובי משפחתו. אותו יהודי שראה את המודעות המזהירות שלא לדבר בשעת התפילה, חשב שמדובר בהמצאה בלבד, ובזמן קריאת התורה, בין גברא לגברא דיבר עם היושבים לצדו. השומר' שמינה הרבי העיר לו בעדינות פעם ופעמיים, וכששב האיש לסורו, הבהיר לו הממונה במילים נחרצות שאם יראה אותו מדבר פעם אחת נוספת הוא יחזיק בזרועו ויגרור אותו החוצה מבית המדרש, תוך השפלה וביזיונות גדולים. נחרד האורח חרדה גדולה ושתק עד סוף התפילה. לאחר התפילה ניגש האיש לרבי והעיר על ההתנהגות הלא מקובלת של השומר שפגע בכבודו: "אומנם מבין אני שיש חשיבות רבה לעניין של הימנעות משיחה בטלה בשעת התפילה וקריאת התורה, אבל האם נכון היה לגעור בי בצורה כזאת ולפגוע בכבודי עד כדי כך?". השיב לו הרבי בחריפות רבה: "אילו היה לי מקל, הייתי נותן אותו לשומר כדי שיכה את המדברים בשעת התפילה". (ומקדשי תיראו)

ה' ילחם לכם ואתם תחישון. בשנת תשכ"ז קודם פרוץ מלחמת ששת הימים, היתה מתיחות רבה בארץ. אף היו כאילו שברחו לחוץ לארץ ברוב פחד. קרא ה'בית ישראל' זצ"ל מגור לחסיד ר' יוסף קונס ז"ל, שהיה רגיל לעורר ולהזהיר על שתיקה בשעת התפילה, והראה לו את הקונטרס 'מורא מקדש' (להרה"ק ר' יעקב יוסף מאוסטראה זצ"ל, נדפס בספרו רב ייבי), שם (אות י"ז) מביא מספר דרך משה' (נדפס עם ספר הגן) שכתב, שעל כל מה שהשטן מקטרג הקב"ה במידת רחמיו משתיקו. למשל, כשהשטן אומר: ישראל גנבים או גזלנים הם, משיבו הקב"ה: מי יאמר אם האומות קבלו התורה שלא היו גנבים וגזלנים יותר מישראל? אבל אם מקטרג ואומר, שישראל אין להם יראה, ומדברים בבית הכנסת, לזה אין להקב"ה תירוצו כביכול, כן עכשיו ראינו בעוונותינו הרבים, שהאומות עומדים בבית תפלתם באימה ויראה, וכן כתב בספר חרדים שלא מצינו יד שום אומה שיבואו לבית תפלתם וידברו באמצע תפלתם. ומיד נותן הקב"ה למשחית לחבל העולם, וזהו דְּבַר רח"ל, אל תקרי דבר אלא דיבור, שהיה מדבר בבית הכנסת וברא מלאכים משחיתים, המה הממיתים אותו בשעת הדבר בר מינן. והוסיף ה'בית ישראל' זצ"ל ואמר: נראה לי לרמוז בפסוק ה' ילחם לכם' נגד השטן, 'אתם תחישון', רוצה לומר, אם אתם תחישון ולא תדברו בבית הכנסת, וקל להבין. עכ"ד. וציווה ה'בית ישראל' לר' יוסף קונס ז"ל, שיראה לכל הציבור בבית המדרש בגור את הקטע הנ"ל, ושיראו להיזהר בזה ולפרסם את חומר האיסור, ואכן, נתקיים בעזרת השם יתברך ה' ילחם לכם' וזכינו לנשים ונפלאות, כן יתן ה', וכימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, אכ"ר.

*****

לעילוי נשמת מזכי הרבים הגה"צ רבי יהודה אריה בן רבי יעקב שכטר זצ"ל והגאון הגדול רבי עוזר בן רבי שלמה זלמן דרורי זצ"ל

יישר-כח לכל אלו שתרמו בעין יפה למען הרחבת הגליון, ישלם ה' בפעלם ויזכו בעז"ה לשנה טובה. עדיין מבקשים אנו מכל מי שנשאו ליבו לבוא ולשאת בהוצאת והפצת הגליון באופן קבוע ובאופן חד-פעמי, נא לפנות לטלפון 0527176420, 0527101970 בשעות בין הסדרים ניתן להנחיל לרפואה וישועה. לשליחת חומר ולקבלת הגליון: פקס: 15335748722

ברומז של עולם

גליון היוצא מבית ועד של חכמים העוסקים בענייני תפילה | גליון לו

מקורי התפילה • טעמי התפילה • מסורת התפילה • ביאורי התפילה • עבודת התפילה • תפילה כהלכתה

ענייני לבן ותכלת של ציצית

מצות ציצית
חלק ג'

פרשת לך לך
תשפ"ד

ולא תמנה בשתי מצות אע"פ שהתכלת אינה מעכבת את הלבן והלבן אינו מעכב את התכלת (קס לח א) לאמרם בספרי יכול שהן שתי מצות מצות תכלת ומצות לבן ת"ל והיה לכם לציית מצוה אחת היא ואינה שתי מצות, [רמב"ם ספ"ה ע"ה י"ז, ודלא כהצעה"מ]

לבן ותכלת - כנגד הגוף והנפש

שערי קדושה ביאר הדברים היטיב, וז"ל "נודע אל בעלי המדע, כי גוף האדם איננו האדם עצמו מצד הגוף, כי זה נקרא בשר האדם, כמש"כ "עור ובשר תלבישני וגידים תשככני" וכו', וכמו שלבוש האדם יעשהו אומן בתבנית אברי הגוף, כן עשה הוא יתברך את הגוף שהוא לבוש הנפש, בתבנית דיוקן הנפש ברמ"ח אברים ולהם שס"ה גידים המקשרים את האברים, ולהמשיך על ידם הדם והחיות מאבר אל אבר כדמיון צנורות. ואחר יציאת הגוף נפח בו רוח חיה, כלולה מרמ"ח אברים ושס"ה גידים, ויתלבשו תוך רמ"ח אברים ושס"ה גידים של הגוף, ואז פועלים אברי הנפש פעולתן ע"י הכלים שהם אברי הגוף, כגון ביד החוצב בו. ועל דרך זה שס"ה גידים רוחניים של הנפש מתלבשין תוך שס"ה גידים שבגוף, וממשיכין מזון הגופני שהוא הדם אל רמ"ח אברי הגוף עם מזון הרוחני פנימי בתוכו לפרנס רמ"ח אברי הנפש".

ולפי"ז, יבואר מה שהלבן ותכלת מרמז לבני ענינים אלו, שכל מצוה הוא הנפש ומחיה את אחד מאברי הגוף.

תכלת דומה לים - כנגד לימוד התורה

ורבנו חיים מוואליזין זצ"ל (רוח חיים פ"ג מ"ג) ביאר דלבן כנגד מצות לית, ע"פ מה שאמרו חז"ל (שבת קנ"ג ע"א) "בכל עת יהיו בגדיך לבנים אלו ציצית", רצונם לומר הלבן שבציצית מרמז על מצות לית שיהא האדם נקי מעבירות, וצבע התכלת שבציצית נגד עשה. וע"ש מה ביאר ענין תכלת דומה לים, שהוא כנגד עסק התורה כמו דגים שבים שאם פורש ממנה מיד מתים, ויש להביא מקור לדבריו מתנחומא עה"פ "וראיתם אותו וזכרתם" - משל לאחד שהיה מושך לתוך המים הושיט לו הקברניט את החבל אמר לו תפוש החבל הזה בידך ואל תניחוהו שאם תניחוהו אין לך חיים אף כאן אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל כל זמן שאתם מדובקין במצות נאמר עליכם ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כלכם היום". וע' בנפח"ח (שע"ד פכ"ט) דלבד מחיות פרטי של כל אבר המכוון כנגד מצוה אחד, ע"י עסק התורה מתקדשים ומזדככים כל אבריו וגידיו וכחותיו כולם, והוא ע"פ דברי החז"ל מה דגים שבים וכו'.

כתב החינוך (מצוה שפ"ו) "ועוד אומר לי לבי שיש בו רמז וזכרון שגופו של אדם ונפשו הכל לה' ב"ה, כי הלבן רמז לגוף שהוא מן הארץ שנבראת מן השלג שהוא לבן וכו' וחוטין רמז אל הגוף, כי תחילת בריאת הגוף הוא כעין חוטין, וכמו שאמרו ז"ל [נדה כ"ה ע"ב] "שני ירכותיו כשני חוטין של זהורית, שני זרועותיו כשני חוטין של זהורית. והתכלת אשר עינו כעין הרקיע ירמז לנפש שהיא מן העליונים וכו' ומפני כן אמרו שכורכין חוט התכלת על הלבן, שהנפש היא העליונית והגוף תחתון. ואמרו שעושין ממנו שבע כריכות או י"ג לרמז הרקיעים והאזורים שביניהם וכו'".

אחרי לבבכם - כנגד הנפש, ואחרי עיניכם - כנגד הגוף

ויש לבאר, דע"י מה שזכר שהגוף והנפש הם קדושים לאלוקין, ע"י ניצול מלתור 'אחרי לבבכם ואחרי עיניכם', ודרשו בספרי [כאן], ולא תתורו אחרי לבבכם, זו מינות, ואחרי עיניכם, זו זנות. והענין, ע"פ מש"כ המהר"ל (נתיבות עולם נתיב הלשון פ"ו) ד"אלו שני יצר הרע הם כנגד הגוף והנפש, כי מצד הגוף נוטה האדם אל הערוע שהוא מתאוה לו ומצד הנפש נוטה האדם לעבודה זרה, כי בודאי הגוף אין נוטה לע"ז, שהע"ז הם כחות רוחניות ושייך זה אל הנפש בפרט, לא אל הגוף, כי אי אפשר שיהיה גוף האדם ונפש שלו מסולקים מן הרע בעבור שהם הפכים שזה גוף וזה נפש. ולפי"ז מבואר להפליא, מה שהציצית מרמז על הגוף והנפש שהם משועבדים להקב"ה, וע"י זכר האדם שלא לתור אחר התאוה והמינות וכל הכלול בו.

כל אבר יש לו מצוה המחיה את האבר

עוד יש לבאר, לענין מה שהציצית מרמז על תרי"ג מצוות ומביא לידי זכירת המצוות. אמרו חז"ל (מכות כ"ג ע"ב) רמ"ח עשה כנגד אבריו של אדם, וע"ש ברש"י, ומקורו במדרש משלי (פלא), רמ"ח מ"ע כנגד רמ"ח אברים כל אבר ואבר אומר לו לאדם בבקשה ממך עשה בי מצוה, ושס"ה יום כנגד שס"ה לית וכל יום יום אומר לאדם אבקש ממך שלא תעשה בי עבירה זו. אמנם בזוה"ק (ח"א ק"ע ב) מבואר דשס"ה לית כנגד שס"ה גידים. ובריש ספר

מסורת המצוה

מחלוקת הראשונים מה מביא לידי הזכירה

הנה דעת רש"י (ע"ה"ת) והטור (ס"י כ"ד) דע"י מנין תרי"ג הרמזים בחוטים מגיעים לזכירת המצוות והרמב"ן ע"ה"ת חולק דהזכירה הוא מהתכלת. והמקור הוא מהזוה"ק (שלח קע"ה א') שהובא בב"ח שם דתכלת דומה לכסא הכבוד, וזה יגרום לאדם ליראה מלפניו, וזה מביא האדם לזכור כל המצוות תמיד.

אמירת 'בציצית' בפת"ח או בשו"א

ומסיים הב"ח "ולפי"ז צ"ל להתעטף בציצית בפת"ח תחת הבי"ת להורות על עיקר המצוה שהיא פתיל תכלת שעל ידו יזכור כל מצות ה'". ומהלך זה כבר הובא בלבוש, והלבוש תמה ע"ז, דא"כ בזמן הזה שאין תכלת נמצא, המברך בציצית בפת"ח הרי זו ברכת שוא ושקר, לפיכך טוב יותר לומר בציצית בשו"א, שפירושו בציצית כל שהוא, כלומר אעפ"י שאין בידי לקיים המצוות מן המובחר, מ"מ מצות ציצית אני מקיים. [וכ"ה דעת המג"א, והמ"ב כ' דכ"ה דעת רוב הפוסקים]. והמהצ"ח (ס"ז) הליץ בעד הב"ח דאדרבה אע"פ שאין לנו תכלת, מ"מ יזכור אותו בברכתו ועל ידי זה יתן אל לבו אימת הדין". וע' במנחות דילפינן אותו אותו בג"ש מקרא "את ה' אלוך תירא ואותו תעבוד", ויל"פ לפי הזה"ק, דע"י היראה יבא לעבודת ה' - קיום כל המצוות.

ציצית - לשון הבטה

כתב בשו"ת הרשב"א (ח"ז סימן תקלח) "דע שענין ציצית הוא ענין הבטה מלשון מציץ מן החרכים, ר"ל שיביט האדם אחריתו ויביט לארץ. ולכן צוה הכתוב על כנפי בגדיהם לפי שהכנף למטה מן הבגדים, וארבע כנפות כנגד ארבע רוחות ר"ל שלא יוכל להסתתר מיום הדין באחד מארבע פנות. פתיל זה יצר הרע שהוא פתלתול ועקש ומסית האדם, ואחז"ל יצר הרע בתחלה נעשה כחוט של עכביש. וגומר ואמר תכלת שיביט ויכיר תכליתו. שמונה חוטין כנגד שמונה עשרות חיי האדם דכתיב ואם בגבורות שמונים שנה. חמשה קשרי כנגד חמשה חושים והם ראייה ושמיעה וטעם וריח ומישוש ונפסדין בתכליתו מן העולם".

וכתב רבנו בחיי "וע"ד המדרש: (ספרי קטו ע"ש) "ועשו להם ציצית". ציצית לשון ראייה, מלשון: (שיר השירים ב, ט) "מציץ מן החרכים", והלבוש ציצית צריך שיזהר מן העברות שהרי כסא הכבוד רואהו, שהוא דומה לתכלת".

לבן ותכלת - שכרו של שם ואברהם

מיוסד על מאמרו של הגאון הגדול ר' דוד כהן שליט"א (מזמור לדוד ח"ב)

בפרשת נח (ט כ"ג) כתיב "ויקח שם ויפת וכסו ערות אביהן", וכתב רש"י אין כתיב כאן ויקחו אלא ויקח, לימד על שם שנתאמן במצוה יותר מיפת, לכך זכו בניו לטלית של ציצית, ויפת זכה לקבורה לבניו. וטלית וקבורה שניהם עניני כיסוי כנגד מה שכסו ערות אביהם, אלא ששם זכה למעלת הטלית שנתאמן יותר. וביאר המהר"ל (גור אריה) דקבורה הוא רק כיסוי להגוף, אבל טלית הוא בגד המכסה את האדם בחייו שהוא כבוד האדם כאשר הוא עם נשמתו דרך כבוד. ויש להוסיף ע"פ מש"כ המהר"ל בנר מצוה דהא דאמרו חז"ל הזהיר בציצית זוכה לטלית נאה הטלית הנאה הזה הוא לתחיית המתים, שיעמדו בלבושיהן, (כדאיתא בסנהדרין צ ע"ב). ולפי"ז, בא וראה מעלת שכרו של ציצית יותר מקבורה, דקבורה הוא רק על הגוף אחר המות, אבל בניו של שם זכו לציצית המביאן לתחיית המתים שהוא חיים בכבוד נצחיות.

והק' הרא"ם מהא דאיתא בסוטה (יז א) "בשכר שאמר אברהם (יד, כג) 'אם מחוט ועד שרוך נעל' זכו בניו לשתי מצות לחוטין של תכלת, ולרצועות של תפילין", דמשמע דמצות ציצית לא זכו בה אלא מדבור "מחוט" ולא משום כסויו של שם. ותי' טלית של ציצית לחוד ותכלת לחוד, דמשום כסויו של שם זכו ישראל לטלית של ציצית לבן, ומשום דבורו של אברהם זכו ישראל לחוט של תכלת, וכמש"כ "זכו בניו לחוטין של תכלת".

וכדי לבאר המדה כנגד מדה, נקדים דברי הגמ' במנחות (מג ע"ב) "גדול עונשו של לבן יותר מעונשו של תכלת משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שאמר לשני עבדיו לאחד אמר הבא לי חותם של טיט ולאחד אמר הבא לי חותם של זהב. ומבואר דלבן הוא חותם של טיט דמורה על פחיתות העבד, וזהב הוא סימן של עבד חשוב". והענין הוא שיש ב' עניני 'עבד ה', א' מה שהאדם משעבד ומכבול עצמו להקב"ה כמו עבד שאין לו עצמיות וכולו נמסר לעבודת רבו, ב' מה שכלל ישראל הם 'ממלכת כהנים' ופרש"י "שרים".

שכרו של שם - בשביל ההתאמצות

והדרגא הראשונה שמורה ענין הלבן זכה שם דמעלתו של שם היה ההתאמצות במצות, וזהו באמת מורה על ענין של עבדות, וכמו שאמרו חז"ל (חגיגה ט ע"ב) "מאי דכתיב ושבתם וראיתם בין עבד אלקים לאשר לא עבדו וכו' אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד", דהסימן של עבדות אמיתי הוא מי שמוכן לעבוד בלי גבול ובלי קצבה, ומתאמן לעבור על הגבול ולחזור גם מאה ואחד פעמים. ובוה יבואר דברי הפסיקתא זוטרתא (רות ד' יז) שדורש מהאי קראי "עובד אלקים לאשר לא עבדו" - בין רות לערפה, לכך קראו שמו עובד וכו' שלישי לו בחר בו הקב"ה שנ' ויבחר בדוד עבדו". והנה מה שהביאה לנעמי להכיר רצונה האמיתי של רות היא "ותרא כי מתאמצת היא ללכת וכו'", ועי' זכתה לבן ע"ש "עובד", ולנכד "דוד עבד ה'".

שכרו של אברהם - מדת המלכות

ומה שאברהם אבינו זכה למצות התכלת, מבואר בחז"ל (זוה"ק פ' בהעלותך קמ"ח ע"ב) דתכלת זו מדת המלכות, וזהו מ"ש תכלת דומה לכסא הכבוד, וענין הכסא היינו המלכות שנקרא כסא שנאמר "רק הכסא אגדל ממך". ואברהם זכה למדת המלכות, וכמו שכתבו התוס' (ברכות מט). בהא דברכה דאין בה שם ומלכות אינו ברכה - באמירת 'אלוקי אברהם' חשיב אמירת מלכות, ואמר' (שם ז ע"ב) משנברא העולם לא היה אדם שקראו להקב"ה אדון עד שבא אברהם וקראו אדון. וא"א ה' הראשון להוריד השכינה לארץ אחר שנסתלק ע"י חטא אדה"ר, (ע' שה"ש רבה ה' א'), וענין שכינה הוא כבוד ה' (ע' ר' בחיי משפטים כד, טז). וזהו מעלת עבד ה', שהוא שירות בבית המלך, וזהו הענין דכתיב "ממלכת כהנים", וכתב רש"י "שרים". וזהו המישל של "חותם של זהב", שמרמז עליו התכלת המורה על חשיבותו שנשמתו נחצב מתחת כסא הכבוד, ותפקידו הוא לשרת בבית המלך ולהיות מרכבה לשכינה. ומבואר היטיב לפי"ז דברי הרמח"ל בדרך ה', שציצית מורה (ולדברנו הוא מיוחד להתכלת), "היות האדם עבדו של הבורא, יתברך, שנמסר לו הענין הזה של תיקון הבריאה והופקד בידו".

עיוני המצוה

יסוד החילוק בין מצות לבן למצות תכלת

בעיקר מצות ציצית יש לחקור ביסוד המצוה, האם הוא לעשות לבישת בגד מצויצת, או אין המצוה בהלבישת הבגד, אלא המצוה הוא שיהיה ציצית על בגדו, [דומיא דמזוזה על פתחו]. ומביאים ראיה דלבישת הבגד הוא חלק של המצוה מהא דכתב רש"י בב"ק דהדין הדור מצוה הוא לעשות טלית נאה. [ולקמן יתבאר עוד בעומק החקירה].

ובדברי הרמב"ם משמע דיש חילוק בזה בין לבן לתכלת, וז"ל הרמב"ם (פ"א ה"ג) "נמצאו במצוה זו שני צווים, שיעשה על הכנף ענף יוצא ממנה, ושיכרוך על הענף חוט תכלת שנאמר ועשו להם ציצית ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת". ומשמע מהרמב"ם דלא הרי הדין של תכלת מהדין של הלבן, דדין של הלבן הוא להוסיף על הכנף חוטין, דבזה יוצא חוטין מהענף, אבל דין התכלת הוא לכרוך חוט תכלת על הענף, ולא שיעשה חלק של ענף הכנף. ולפי"ז מסתבר דדין הלבן מתקיים בלבישת הבגד עצמו באופן מצויצת, אבל דין תכלת הוא דין בפניע לכרוך החוטין עם חוט של תכלת, ודין הזה מתקיים כל כולו בהחוט עצמו, ואינו אופן של לבישת הבגד. [כ"ז מצאתי ברשימות שיעורים (יבמות צ ע"ב) ובחבצלת השרון פ' שלח]. אולם יל"ה ע"ז מדברי הרמב"ם בהשגות שורש י"א דהטעם דתפילין נמנה לב' מצוות ותכלת ולבן של ציצית למצוה אחת, "שזה המעשה אחד לבישת התכלת והלבן כאחד והתפילין שני מעשים", ומשמע דהכל מעשה אחד אלא בהוספת מין תכלת אבל מהות המצוה שוה, אולם י"ל דבדודאי אינו קיום בפניע, אלא התכלת השלמה לכריכת הלבן, והמצוה מתקיים ע"י החוטין היוצא ממנה עם כריכת התכלת, וכ"ז חשיב מעשה אחד, אמנם זה גופא דכל דינו של התכלת הוא רק להשלים דין הלבן, ואין התכלת עצמו יחוצא מן הענף, ממילא כל דינו הוא בהחוט, ודו"ק].

ויסוד הדבר לחלק בין תכלת ללבן, הוא לפי מה שנתברר בחלק מאמר לבן ותכלת, דדין הוא דין הנאמר על טלית, וכלשון המדרש ששם זכה לטלית של מצוה שכר על מה שכיסה אביו עם בגד, אבל דין התכלת הוא שכר של אברהם אבינו שאמר 'אם מחוט ועד שרוך נעל', שהוא שכר עבור על מה שאמר אודות ה'חוט', ושפיר נאמר דין התכלת רק בהחוט עצמו.

והנה ידוע שיטת המרדכי (רמז תתקמ"ג) שאם נפסק לאיש חוט של טלית בשבת דליכא איסור ללבשו בלא ציצית, דמ"ע דציצית אינו אלא מ"ע גרידא להטיל בו ציצית, ולא נאמר בה איסור ללבשו בלי ציצית. וכיון שאין עתה יכול להטיל בו שהוא שבת אין כאן ביטול מצוה, ותדע דאטו בלא מזוזה יאסר ליכנס בבית אלא בעמוד ועשה קאי ותו לא. וע"ש מששיג ע"ד ר' שלמה מדריש שאסרו. ומבואר דס"ל באמת דומה למזוזה דכל מצותו הוא להניח מזוזה בבית שדר בה, ויל"פ דר' שלמה ס"ל דדינו הוא ללבשו הבגד עם ציצית, ושפיר י"ל דנאמר כאן איסור ללבשו בלי ציצית. וע' בשגי' (ס' ל"ב) דהוכיח כהמרדכי מהא דעכשיו מקיימים המצוה בלי תכלת, דאין התכלת מעכב את הלבן, והא סו"ס קעביד איסורא במה שלובשו בלי תכלת, אולם לפי דברנו י"ל דגם רבנו שלמה מודה להמרדכי לענין תכלת, כיון דעיקרה מצוה הוא בהחוט, דאינו אופן של לבישת הבגד, אלא מ"ע לכרוך עליו חוט, ולכו"ע במקום אונס שרי.

מצות צריכות כוונה בציצית

ויש להעמיק עוד בחקירה זו, בהקדם דברי הביאור הלכה (ס"י ס"י) שלמ"ד מצות צריכות תכוונה, אם אינו מכווין לצאת יד"ח עובר בזה על המ"ע. ומבואר מדבריו דמי שלובש ציצית בלי כוונה ביטל בזה מצות עשה. ובקו"ש (כתובות אות רמ"ט) דן הג"ר אלחנן דבמצות שהעיקר הוא התוצאה כמו פריעת בע"ח ליכא דין מצות צריכות כוונה, והביא ראיה לסתור מהביאור"ל כאן. ומבואר מדבריו דציצית ג"כ עיקר מצותו הוא התוצאה - במה שהכשיר הבגד ללבשו ע"י מה שיש בה ציצית. וזכינו להרחבת הדברים בענין זה מתלימדו של ר' אלחנן, ר' אפרים אליהו דושניצר זצ"ל, (ספר נחלת אליהו עמ' תקי"ב) שהביא בשם רבו י"ש להסתפק אם המצוה היא המעשה היינו הטלת הציצית בהבגד, או י"ד המצוה היא שיהיה ציצית בהבגד בהכשר כפי הדין דציצית, ובלא מעשה ההטלה לא משכחת שיהיה ציצית בהבגד כדין, אבל אם הטיל ציצית בהבגד אז בכל רגע שיש ציצית בהבגד מתקיים המצוה דציצית ע"י מה שהם בהבגד, וזהו המצוה. וא"כ י"ל דבכה"ג לא שייך לומר דבלא כוונה בהלבישה לשם ציצית אינו מקיים מצות ציצית, כיון דמ"מ המצוה ממילא מתקיים ע"י מה דיש ציצית בהבגד, וצ"ע, עכ"ד.

ובעיקר חידושו של הביה"ל דהלובש ציצית בלא כוונה הוי ביטול המצוה, ע' במנחת שלמה (א' א') שהאריך להשיג עליו, אולם ר' שריה דובליצקי (ע' בדרך ישרה) העיד שהחזו"א נקט כהביאור הלכה לדבר פשוט.

זרע שמשון

רבי שמשון היים
ב"ר נחמן מיכאל נחמני זצ"ל
הבטיח למי שילמוד בספריו:
תשלומי חן וחסד ושלומא רבא
מן שמיא ועיניכם תראנה בנים
ובני בנים כשחילי וידיהם סביב
לשולחנכם, הכמים ונבתיים
ובתים מלאים כל טוב, גם עושר
גם כבוד לא יסופו מזיעכם וכו',
בני חיי ומזוני טב.

מלא העומר

רבי אריה לייב ב"ר משה
צינץ זצ"ל ביקש קודם
פטירתו שיתנו לו דף ורשם
בשאריות כוחותיו:
מי שישתדל בהדפסת ספרי אחיה לו
למליץ, וכ"כ הנח"ק רבי צדוק הכהן
מלובלין ח"ל: הבטיח הגאון שיעשה
טובה לכל המשתדלים והמסייעים
בהוצאת היבוריו לאור, וכן היה באמת
שעשה טובה לכלם.
(הקדמה למלא העומר)

אבני נזר

רבי אברהם ב"ר זאב
נחום בורנשטיין זצ"ל
הבטיח קודם פטירתו:
אם ילמדו בספרים שלי,
אחיה למנן ולקדור גם אחר פטירתי
ממש כמו בחיים.
(ארץ צבי להגה"ק מקודינגלוב עה"ת
עמוד רמ"ב) וכל השם משמאל:
ובטח יהיה למליץ יושר
למיימנים בה

ילקוט סופר

רבי יוסף לייב ב"ר אליעזר
זוסמאן סופר זצ"ל
כתב בציואנו למי שילמד או יפרסם דבריו
אני אטיב עמכם להמליץ טוב בעדכם
לפני אל חי, ואם יבואו על קברי
יתפלל ויאמרו איזה מונורי תהלים
נ"כ אשתחוה גם אני לפני שומע
קול בבית עמו ישראל ברחמים
ואצטרף תפלותי עמכם
לשוב להם כל הימים

לב העברי

רבי עקיבא יוסף
ב"ר יחיאק שלעזיגער זצ"ל
כתב בציואנו
בקשתי שטוחה שישתדלו
להדפיס ספרים שלי, ואני
תפילה להש"ת, צעק לבי אל ה'
בין בחיי בעוה"ז, ובעוה"ב אם
יהיה בכוחי, אקוה שלא לחיות
כפוי טובה חי, ובעולם האמת
אקוה כי לא יבשו בי תומכי.

מלליצי יושר

אתון דאורייתא

רבי יוסף
ב"ר יהודה ענגיל זצ"ל
העיד חתנו הגאון רבי יצחק
מנחם מארגענשטערן זצ"ל
בהספרו
רבינו בטרם עלה השמימה
הבטיח כל מי שייסיע בהדפסת
החיבורים שלו יהיה לו למליץ
ישר בעולם העליון

צדקת הצדיק

רבי צדוק
ב"ר יעקב רבינובין זצ"ל
אמר קודם פטירתו
שמבטיח כמו הבטחת בעל
מלא העומר שמי שידפיס
דבריו יהיה לו למליץ יושר

שערי זבול

רבי זבולון
ב"ר אברהם משה המבורגר זצ"ל
הבטיח כמה פעמים שיעשה
טובה וימליץ טוב למי שיעשה
טובה לנשמתו, וכך חיות על
מצבתו

הגירוי

זייל די מקטריגים לאזען נישט אז מיינע תפילות זאלען נתקבל ווערען
וואס איז די עצה? זיך איינקויפען מליצי יושר!

זייט מקיים די ציוואה פון די זרע שמשון, פלאצקע גאון, אבני נזר, ילקוט סופר, צדקת הצדיק, לב העברי, רבי יוסף ענגיל, רעננה רב, און ר' יחזקאל אברמסקי, ר' זבולון המבורגר זצ"ל וואס האבען מבטיח געווען צו זיין מליצי יושר פאר ווער עס וועט פארשפרייטען אדער לערנען זייערע ספרים.

לע"נ הרה"ק המקובל המלובן ר' רפאל ב"ר אברהם ריס זי"ע

ויעתק משום ההרה מקדם לבית אל, ויט אהלה בית אל מים והעי מקדם ויבן שם מזבח לה' ויקרא בשם ה'. ברש"י: אהלה כתיב, בתחילה נטע אוהל אשתו, ואח"כ נטע את שלו. יש להבין למה עשה שתי אהלים אחד לעצמו ואחד לאשתו, הלא די להם באוהל אחד לו ולאשתו, וכמו שמצינו אצל יעקב (בראשית לא: לג): 'ויבוא לבן באוהל יעקב ובאוהל לאה', וכתב רש"י: אוהל יעקב הוא אוהל רחל, שהיה יעקב תדיר אצלה, ע"כ. הרי שהיה דר יעקב באותה אוהל של רחל, ואף שהיה לו עוד נשים, ומכל שכן אברהם שהיה לו רק אשה אחת, היה ראוי שידור באוהל אחד עם שרה. ויש לבאר, שכוונת שתי אוהלים אלו היתה בכדי לקבל את הגרים, וכמו שמבואר בגמרא (סוטה י'): שאברהם היה עושה פונדק ומאכיל את העוברים ושבים, ומלמד אותם לברך לפני השי"ת, שהקריא שמו של הקב"ה בפי העוברים ושבים ע"ש. ובדואי בכדי שיוכל לדבר על לבם ויתקבלו דבריו, היה צריך לעשות כן בתוך אוהלו במקום צנוע, שאז לא יתביישו לאכול אצלו ויוכל לדבר על לבם. ולכן הוצרכו שתי אוהלים, שהלא היו צריכים גם לגייר את הנשים, ואברהם אינו יכול להתייחד עם הנשים, משום כן הוצרך לעשות אוהל מיוחד עבור שרה שהיא תקבל שם את הנשים לגיירם.

ויל"ל שזה הטעם שהקדים להקים את אוהל שרה קודם שהעמיד את אוהלו, כפי שמצינו במתן תורה שקרא הקב"ה לנשים תחילה דכתיב 'כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל, ואמרו חז"ל: 'כה תאמר לבית יעקב', אלו הנשים, 'ותגיד לבני ישראל' אלו האנשים. (זרע שמשון פרשתנו אות י').

וילך אברהם כאשר דבר אליו ה', וילך אתו לוט ואברהם בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן. מה שדקדק הכתוב לכתוב 'וילך אתו לוט', ולא כתיב

מ'מעגלי צדק' על פרשת ראה מסוגל לעשירות

ר' ישראל וואלף מאנדעל היה עשיר, ונהפך עליו הגלגל ונעשה יורד ונצרך לבריות, ואמר לו הרה"ק בעל מעגלי צדק מדענש: **תהגה בספרי מעגלי צדק פרשת ראה, ותוושע ממצוקתך ויהיה לך הרחבה גדולה בלי מצרים.** וכך היה, שאחר שלמד מעגלי צדק על פרשת ראה, נושע ויצא ממצר למרחב, והתברך בהשפעה מרובה בכל עניניו. (הקדמת מעגלי צדק).

כי ירחיב ה' אלקיך את גבולך כאשר דבר לך ואמרת אוכלה בשר כי תאיה נפשך לאכל בשר, בכל אות נפשך תאכל בשר. אינו מובן. גם יש לברר מה דכתיב 'וזהבחת מבקרך ומצאנך אשר נתן ה' לך כאשר צויתך', והן הלכות שחיטה הלכה למשה מסיני, ואינו מפורש [בקרא הלכות שחיטה]. וצריך להבין מדוע. דאה"צ דרש"י כתב (פרשת חיי שרה) 'יפה שיחתך של עבדי אבות מתורתן של בנים', הגה זה נכון כמו שנאמר 'כי מידי דברי בו זכור אזכרנו', והיינו מחמת חביבות הבן חוזר דבריו, אבל למה גופי הלכות ברמז.

ואולי יש לומר על פי מה שכתב הרמב"ן בפרשת בראשית על מה שנאמר דלא היה צריך להתחיל את התורה אלא מ'החדש הזה לכם' שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל, ומה טעם פתח בבראשית, משום כח מעשיו הגיד לעמו. דהכוונה בזה, משום דמעשה בראשית אי אפשר להבין רק בקבלה איש מפי איש, ואם כן שאל ר' יצחק דלמה נאמר כלל בתורה הקדושה [מעשה בראשית, כיון דממילא] אין מבין. [ז"ל הרמב"ן: מעשה בראשית סוד עמוק, אינו מובן מן המקראות, ולא יודע על בוריו אלא מפי הקבלה עד משה רבינו מפי הגבורה, ויודעיו חייבין להסתיר אותו, לכך אמר רבי יצחק שאין להתחיל התורה צורך בבראשית ברא, והספור במה שנברא ביום ראשון ומה נעשה ביום שני ושאר הימים, והאריכות ביצירת אדם וחווה, וחטאם ונעשם, וספור גן עדן וגורש אדם ממנו, כי כל זה לא יובן בינה שלימה מן הכתובים וכו'].

וכמו כן יש לומר דמצות שחיטה וסודותיה גדולים למאוד, שצריך דוקא [ללמוד הלכות אלון] פנים אל פנים, לכך לא נאמר בפירוש בתורה הלכות שחיטה.

ויש לומר דראשי תיבות הלכות שחיטה [מרומוז בתיבת] 'חדשה' [ח'לדה, ד'ריסה, ש'היה ה'גרמה לעיקור, דע"י שחיטה מחליף נפש הבהמה לנפש המדבר, וזה 'חדשה', דעושה חידוש וטובה בנפש הבהמה להעלותו]. וכן יש לומר דלמה נקרא שמו של הסכין 'חלף', דנראה לענייני דעתי משום דמחליף מנפש הבהמה להיות בנפש המדבר לעלותו, כמו שכתב המקנה (קידושין פב. ד"ה רשב"א אומר), והיינו 'חלף' שמחליף לטובה, כמו שנאמר (תהלים נ"ה) 'אין חליפות למו ולא יראו אלקים'.

והרמז הוא כמו שנאמר (ש"ע ריש י"ד) דמאוד צריך להיות ירא שמים לבדיקת הסכין, כפי בחינת הלב וכו', על כן מי שאינו ירא שמים, לא יוכל להעמיד החלף, כי אין בכחו להחליף לטובה, דהיינו להעלות מנפש הבהמה למדבר, אדרבא מקלקל ביותר. והנה ודאי אשרי הזוכה להיות שוחט באופן שידע כוונת הלכות שחיטה, כמו שכתוב בהסכמה לרזא מהימנא.

ומה יעשו אזובי הקיר שאין יודעין כלל, רק התקנה לזה כמו שפירשתי בכמה מקומות לפי דברי התפארת ישראל (להמר"ל פ"י). כמו שנאמר (ספרי פנחס כ"ח) 'נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני', שמתדבק ברצון הקב"ה, ואם מכיון כך ומברך הברכה 'אשר קדשנו במצותיו וצונו וכו'', ואני עושה רצון קוני, אז ממילא כל הכוונות נעשו ממילא, כמו שנאמר במנורה [שהיה משה מתקשה בה, אמר לו הקב"ה 'השלך את הככר לאור והיא נעשית מאליה'], וכמו שנאמר בשו"ע (או"ח סי' צ"ד ס"ה) לענין כוונת התפלה, דמי שאינו יכול לכונן הרוחות יכוין לבו לשמים.

והנה בגמרא פסחים (מט:) אמרו, דעם הארץ אסור לאכול בשר, וזה יש לרמז בפסוק על פי הגמרא (תמורה טז.) על מה שאמר עתניאל בן קנז 'אם ירחיב ה' גבולי', דהיינו הרחבת גבול בתלמידים, והיינו כעין 'ואתהלכה ברחבה', וזהו גם כן כשתזכה לתורה הקדושה, 'כי ירחיב ה' אלקיך את גבולך', אז בכח התורה הקדושה תוכל להחליף נפש הבהמה למדבר ולהעלותו, והיינו 'כי תאיה נפשך לאכל בשר', מחמת הנפש שיעלו עמו בצויות הקדושה שבבשר הבהמה וכו', העצה איך תוכל לעשות כן, כי קשה מאוד לשחוט על פי הכוונות, רק 'וזהבחת כאשר צויתך', דהעיקר של כל הכוונות הוא שתזבח 'כאשר צויתך', [לעשות רצון קונו] וכנזכר לעיל.

כאן בתינוק, הרי גם בתחילת היום שהיה חולה, היה מחויב במילה, אלא שלא היה יכול למולו משום סכנה, דסכנת נפשות היה דוחה מצות מילה, מ"מ לא נדחה המצוה בעצמותו, דהרי אם היו עוברין ומלין אותו גם בעת חליו, היה מצוה בדיעבד, לכן אחר כך שנתרפא, הוא מצוה גם לכתחילה וכו', וכמ"ש הריטב"א (ע"ז מז.) דדבר שפסול רק לכתחילה, לא שייך לקרותו 'דחוי'. וכ"ש הוא מהתם דלכתחילה אסור משום דמאיס למצוה, א"כ הוא גריעותא דמצוה לכתחילה מיהת, משא"כ הכא דאין גריעות כלל במצות מילה וכו'.

ודוקא תינוק שמתו אחיו מחמת מילה, דליכא אופן למולו עוד בשמיני, אז בטלה ממנה מצות מילה בשמיני גם לענין דיעבד. אבל תינוק חולה קצת, שאם הבריא בו ביום, מלין אותו, א"כ לא בטלה מצות מילה בזמנה, ואם נימול בדיעבד גם בעודה חולה, נתקיים מצות מילה בזמנה, בפרט בתינוק זה שהבריא באמת בו ביום, הרי הוכיח סופו על תחילתו שעומד היה להבריא בו ביום. עוד יש מקום לומר דלא שייך דחוי בתינוק הנימול, שהרי אכל חלב בשוגג והפריש קרבן, והמיר דתו, הואיל ונדחה אידיחי, והוא חייב להביא קרבן אחר, ולא נדחה החיוב שבו (ע' וזבחים יב.). והיינו משום דלא שייך דחוי באדם המתחייב, אלא בחפץ שנעשה בו המצוה. והכי נמי התינוק הוא המתחייב במצות מילה, אלא שהוא קטן, לכן הטילה התורה החיוב על אביו ועל ב"ד, ומ"מ אין התינוק כחפץ מצוה, אלא כאדם המתחייב, [ולא שייך דחוי באדם].

וכן איתא במדרש (ילקוט שמעוני שיר השירים רמז תתקפ"א): ר' אליעזר אומר, משל למלך שהיה לו מרתף של יין, נכנס אורח הראשון מזג לו כוס, השני מזג לו כוס,

וכן לשלישי ולרביעי, בא בנו ונתן לו כל המרתף. כך אדם הראשון נתן לו שש מצות, נח נתוסף לו אבר מן החי, אברהם על המילה, יצחק חנכו לשמונה, יעקב גיד הנשה, יהודה יבמה, כיון שעמדו ישראל על הר סיני נתנה להם כל התורה כולה, ע"כ. הרי דנחשב שיצחק עשה המצוה [של מילה, דהרי המדרש מונה זאת למצוה של יצחק], ודו"ק. (אבנ"ז יו"ד סי' של"ט).

וכ"כ האבנ"ז באו"ח (סימן קכ"ג אות ב'), דלא שייך דחוי באדם, וז"ל: בגברא לא שייך כלל דחוי, וכמה ראיות לזה: א) מהא דעתים חלים ועתים שוטה שאכל מצה בשטותו לא יצא, וצריך לחזור לאכול מצה בחלמותו, אע"ג דנפטר לגמרי [מקודם] ושוב נראה ונדחה. ב) כתב הרמב"ם (פ"ב חגיגה ה"ה) דנטמא ביום ראשון של יו"ט מביא חגיגה כשיטהר, כיון שכבר נתחייב בתחילת היום אע"ג שנדחה כשנטמא ונראה ונדחה.

לע"נ הג"ר דוב בער ב"ר מאיר דושינסקי זצ"ל מפעסט יא"צ ח"ח חשון

ואעשך לגוי גדול. בפסחים (דף קיז:): 'ואעשך לגוי גדול', זה שאומרים 'אלקי אברהם', 'ואברכך' זה שאומרים 'אלקי יצחק', 'ואגדלה שמך' זה שאומרים 'אלקי יעקב', יכול יהיו חותמין בכולן, תלמוד לומר 'והיה ברכה' בן חותמין. ובזוה"ק (ח"א עה.) איתא: 'ואעשך לגוי גדול', בגין דכתיב 'לך לך', 'ואברכך' בגין דכתיב 'מארצך', 'ואגדלה שמך' בגין דכתיב 'וממולדתך', 'והיה ברכה' בגין דכתיב 'ומבית אביך'. רבי שמעון אמר 'ואעשך לגוי גדול' מסיטרא דימינא (-הארת צד ימין), 'ואברכך' מסיטרא דשמאלא (-הארת צד שמאל), 'ואגדלה שמך'

מסיטרא דאמצעייתא (-הארת קו האמצעי) וכו', ע"כ.

הדר חיוב אכילת מצה עליו, דהואיל ואידיחי בשטותו אידיחי לאחר מכאן אפי' כי קחזר וחלים וכו', דאי אפשר לומר כן, דלא שייך לומר דחיו מחמת דגברא לא היה בר חיוב בתחילת חלות חיוב המצוה.

ב וכן משמע מדברי הטורי אבן (ר"ה כח.) שכתב בנוגע מי שאכל מצה כשהיה שוטה, וז"ל: אין לומר דכיון דכשהוא שוטה הרי הוא כשוטה לכל דבריו ופטור מן המצות, א"כ ה"ל דחוי, ואי בתחילת ליל פסח נעשה שוטה ופקע חובת מצוה מיניה, אע"פ שחזר וחלים באותו לילה לא

לכבוד עורך הגלילון מליצי ישר

בנוגע המכתב בפרשת בראשית תשפ"ד, איך לקבל היסורים בשמחה, ראיתי לנכון להביא רעיון נפלא שישמעתי ממגיד אחד, וכך אמר: בבחורתי למדתי אצל מגיד שיעור למדן גדול, כל השיעור היה מלא הגדרות ולומדות, לפעמים לא ידענו פשוט הפשוט בגמ', אבל לא נורא, העיקר שמבינים היטב החילוק בין שני התיאורים של הקובץ שיעורים.

פעם כשבאנו לתוס' ארוך ומסובך, התוס' מביאים שם הרבה ראיות לכאן ולכאן אם ר' יוחנן סובר קנין פירות קנין הגוף או לא, אז המג"ש במקום שייסביר לנו התוס', הוא אמר כך: התוס' כבר עשו החשבון דר' יוחנן סובר דקנין הגוף הוא, ועכשיו יש להסביר מהו הגדר של קנין הגוף.

וסיים המגיד: הנוגע לעניינינו, יש לשנן לעצמינו הרבה פעמים: הקב"ה כבר עשה החשבון שהמצב שאנו נמצאים, הוא באמת דבר טוב, איך הצרה הוא דבר טוב? על זה יש אנו לסמוך על הקב"ה שהוא כבר עשה החשבון איך זה טוב, והנשאר לנו הוא להודות לו על הטובה, ולהיות בשמחה.

החותם בברכה

מ.ר. א. מאבסי

ונראה לפי מה שפירש בספר באר מים חיים (בפרשתנו), מה שאמר הקב"ה לאברהם 'אשר יצא ממעיך הוא יירשך', דהנה אמרו חז"ל 'תולדותיהן של צדיקים אלו מעשיהם הטובים', וברוחניות יש להם בנים הרבה ומולידים נשמות חדשות בעולמות העליונים, וגם 'בן משק ביתי הוא דמשק אליעזר' היה תולדה רוחני שלו, מ"מ אמר לו הקב"ה: 'זה אשר יצא ממעיך הוא יירשך', והיינו שהבטיח לו גם על תולדה גשמית ממש שיצא ממנו, עכ"ל.

והנה כי כן ראינו אצל כל הצדיקים, שאף שזכו לתולדות רוחני, מ"מ שפכו לבבם כמים לפני ה' שיצא מהם גם תולדות גופני, ואף שהצדיק בכח מעשיו מעורר שפע לעולם, ובזכותו מתקיים עולמות עליונים ותחתונים, וא"כ כל הברואים הם תולדותיו לפי שמתקיימים בזכותו, וא"כ יש להבין איזה רצון יש להם גם לתולדות גופני. ויש להסביר הדבר דהנה כן יסד הקב"ה בתחילת הבריאה, שהעליונים יושפעו מן התחתונים ע"י מעשיהם הטובים, והיו העליונים והתחתונים אחד, כבד אחד שלם, רק ע"י מה שחוטאים חלילה נעשה קרע בין העליונים לבין התחתונים, והעובד ה' הבונה עולמות ותולדות רוחניים, הרי הוא בבחינת מאחה את הקרע בין העולמות, ומחברם שוב יחד להיות לאחדים, אמנם אין זה נחשב כבנין חדש. אמנם המעמיד תולדות גופניים שהם יאחזו במעשים טובים, נמצא הרי הוא בבחינת בונה בנין חדש מה שלא היה עד עתה. ומהאי טעמא לא הסתפקו הצדיקים בתולדות הרוחניים, ובמה שזכו להעמיד שמים וארץ ע"י מעשיהם הטובים, כי רצו להעמיד דבר חדש לה'.

וזה כונת המדרש 'אחות לנו קטנה שאיחה את כל באי עולם כזה שמאחה את הקרע', היינו שאחה אברהם את כל באי עולם כזה שמאחה את הקרע, היינו דבר שהיה תפור מקדם, ונעשה קרע ביניהם, כן אברהם איחד את העולמות העליונים והתחתונים בכח צדקתו, אמנם 'שדים אין לה', שעדיין לא היה לו בנים גשמיים, שהצדיקים חפצים בזה להעמיד דבר חדש לה', ולכן אמר לו הקב"ה 'לך לך מארץ ואעשך לגוי גדול', כאן אי אתה זוכה לבנים היינו לבנים גשמיים, ואף שכבר היה לו תולדות רוחניים, מ"מ שם 'אעשך' לגוי גדול, והיינו שיהיה לך מגופך ממש תולדות.

לע"נ הג"ר יעקב אהרן ב"ר שמשון פישער זצ"ל יא"צ ט' חשוון

ואעשך לגוי גדול. אמרו חז"ל: ואעשך לגוי גדול, זה שאומרים אלקי אברהם. ואברכך זהו שאומרים אלקי יצחק, ואגדלה שמך זהו שאומרים אלקי יעקב, יכול יהיו חותמין בכולם, תלמוד לומר 'ויהי ברכה', בן חותמים ולא בהם. וכתב בספר גליא רזא, דהנה על ג' דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמ"ח, אברהם הוא נגד עמוד גמילות חסדים, יצחק נגד עמוד עבודה שהיה קרבן עולה תמימה, ויעקב נגד עמוד התורה יושב אהלים. ובסוף הגלות בזמן הגאולה, כתיב 'ושביה בצדקה', דגם אם נתמועטו עמוד התורה ועבודה, אבל בזכות גמ"ח יגאלו כדכתיב 'בחסד ריחמתיך', וזה 'בן חותמין', במדת אברהם אבינו שהוא מדת החסד והצדקה, עכ"ל.

ועוד אפשר לומר באופן אחר, היות אם יהיה סוף הגאולה רק בזכות יעקב, אז אין זה כי אם ישועת ישראל, ונבדל מהם שאר עמים. ואם יהיה סוף הגאולה רק בזכות יצחק, הרי נבדל מהם בני קטורה. אבל כיון דכאשר רק בן חותמים והיינו לאברהם, אז יהיה כדכתיב 'ונהרו אליו כל הגוים', ואז אהפוך אל שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' שכם אחד. לכן בן חותמים, כי אברהם הוא אב המון גוים.

ושמעתי לפרש באופן אחר על דרך זה, כי ראינו בדורות הקדמונים, אשר היו דורות שבהם היה שמדיות רח"ל, ובני ישראל מסרו נפשם על קדושת ה' על מוקדה על המזבח, לפני ה' עולה, וזה בבחינת 'אלקי יצחק', כגון בשנת תתנ"ו ושנת ת"ח וכו' ה"י, וכן כאלו אשר בסגופים ותעניות עבודתם, וזה ג"כ בחינת יצחק. ושוב היו דורות מלאים תורה בישיבות, בבחינת 'אלקי יעקב', יושב

הנה כל דבריהם הקדושים מרמזים על ענין אחד, על פי מה שמובא בזוה"ק (שם עז): 'לך לך וכו' לאתקנא דרגא דילך', והיינו כי אברהם אבינו ע"ה היה מדרתו חסד שהוא ענין התפשטות, והשתדל לפרסם כבוד אלהותו יתברך בהתפשטות רב בכל העולם, ולכן גייר גוירים הרבה להכניס כל העולם תחת כנפי השכינה. ואמר לו הקב"ה 'לך לך' מאותו התפשטות שבין האומות, כי באמת כל הגרים שגייר, חזרו לסורם אחר פטירתו (ע' פרקי דר' אליעזר פרק כ"ט). וכנגד 'לך לך', זה 'ואעשך לגוי גדול', והיינו התפשטות הקדושה בזרעו, וכמו שאמרו חז"ל 'אותה אומה שכתוב בה כי מי גדול, אני מעמיד ממך'. וזה כוונת הגמרא 'זה שאומרים אלהי אברהם', כי שלושה תוארי ה' יתברך 'הגדול הגבור והנורא', נגד קדושת האבות, ו'הגדול' היינו התפשטות, וזה מצד הגדולה והחסד. וזהו ג"כ מה שאמרו 'מסיטרא דימינא' והתהגלות ע"י אברהם אבינו ע"ה.

'ואברכך' מרמז על יצחק אבינו ע"ה, וזה שאמרו 'ואברכך' בגין דכתיב 'מארצך', והיינו שנצטוו לצאת מהתפשטות שלו 'אל הארץ אשר אראך', שזה מרמז על יצחק, שבו נאמר 'גור בארץ הזאת', ומדת יצחק הוא הצמצום, שראה שמכל גיורי אביו לא נשאר שחזרו לסורם, ולכן צמצם

קדושתו שלא להתפשט בין העכו"ם, ולכן לא כתיב ביצחק שגייר גוירים, רק ברמז שרמזו חז"ל (בר"ר פ"ד: ד:) 'בארץ מגורי אביו' - מגורי אביו. כי מעט היו הגרים שגייר, שלא גייר רק יחידים שהבין שלא יחזרו לסורם. וזה שאומרים 'אלהי יצחק', מדת 'הגבור', דגבורה היא מדת צמצום. ומרמז בזוה"ק 'ואברכך' מסיטרא דשמאלא, שמצינו בו ברכה מפורש 'וימצא בשנה ההיא מאה שערים ויברכהו ה'', כי מדת הצמצום שם צריך לברכה. וגם להמדרש שהובא ברש"י 'ואברכך בממון', זהו ממדתו, דכתיב 'מצפון זהב יאתה', והרועה שיעשיר יצפין (ע' ב"ב כה:), וביצחק נאמר 'כי גדול מאד', שאמרו (בראשית רבה ס"ד, ז') זבל פרדותיו ולא כספו וזהו של אבימלך, דכל כך היה עושרו בהפלגה כמשמעות לשון 'מאד' דקרא וכו'.

'ואגדלה שמך' בגין דכתיב 'וממולדתך', וזה שאומרים 'אלהי יעקב', כי 'ואגדלה שמך' מרמז על יעקב אבינו ע"ה, כי שם כל דבר מורה על החיות שיש בו, וכמו שנאמר באדם הראשון 'וכל אשר יקרא לו האדם נפש חיה הוא שמו'. 'ואגדלה' לשון גדולה הוא התפשטות, 'ואגדלה שמך' שיהיה הקדושה בהתפשטות בחיות בלא הפסק, והתפשטות מצד אברהם עצמו עדיין אין בטוחות על הקיום לעד, כי היה גם פסולת בזרעו, וכן בגרים שגייר כנ"ל. אבל יעקב הוא 'שפת אמת תכון לעד', ולא יצא פסולת מזרעו, ומאתו נתפשט קדושת ישראל לעולמי עד. וכן הגרים שבשם ישראל יכנו, הם ג"כ כקטן שנוול להיות בהם ג"כ כח הקיום לעד, וזה גידול השם, דהיינו התפשטות החיים לזכות לחיי עולם, דכל ישראל יש להם חלק לעוה"ב, וזוה"כ לחיי עולם, וזה מצד מדת אמת ליעקב, וקו האמצעי הוא הממשיך מן הקצה אל הקצה, וזה שאמרו 'ואגדלה שמך' בגין דכתיב 'וממולדתך'. והיינו דכתיב (תהלים נא: ז') 'ובחטא יחמתי אמי', ומצד זה בא הפסקת החיים בעולם. ויעקב אבינו ע"ה שהיה כמו אדם הראשון קודם הקלקול, ולא היה בו שום צד שליטה מיצה"ר, ולכן יעקב לא מת, והוא החיות שבעולם, והיינו חיות הקדושה שבווע ישראל בלא הפסק.

לע"נ הג"ר שלום ב"ר אליעזר אבא ליטוואק זצ"ל יא"צ ט' חשוון

לך לך מארצך וממולדתך ואעשך לגוי גדול. וברש"י: שם אתה זוכה לבנים, וכאן אי אתה זוכה לבנים. ונראה דאיתא במדרש: רבי ברכיה פתח, אחות לנו קטנה ושדים אין לה, 'אחות לנו קטנה' זה אברהם שאיחה את כל באי העולם, בר קפרא אמר כזה שהוא מאחה את הקרע, 'קטנה' שעד שהוא קטן היה מסגל מצות ומעשים טובים, 'ושדים אין לה', שעדיין אין לו בנים, ע"כ. וצ"ב מה הכונה שהוא מאחה את הקרע.

כניסת שבת ב"ב 5:34

יציאת שבת ב"ב 6:33

פרשת לך לך

גיליון 73

שנה ב'

תשפ"ד

משלחן גבוה

חידושי תורה באגדה ובהלכה
מהרב הגאון ר' אלעזר יועץ קופל זצ"ל

פרשת לך לך

חינוך

הוצאת תלמיד כדיני נפשות

כאשר ארע שנתהווה צורך להרחיק תלמיד לגמרי מכותלי הישיבה, והתעורר חשש פן יגרום הדבר שיפרוק עול ח"ו, במקרה כזה נהג הגר"י צדקה לכנס את כל ההנהלה, הרמ"ם והמשגיחים כשמונה עשר איש, על מנת שידונו בצוותא בנושא הגורלי מה לעשות עם אותו תלמיד, נושא שדן בו "כדיני נפשות".

כשרבי שמשון קרלין זצ"ל שאל את החזון איש על תלמיד בישיבת "היכל התלמוד" שעמדו להוציאו בגלל שגרום הפרעות רבות בישיבה, השיב החזון איש שחולה שנמצא בבה"ח לא זורקים אותו מביה"ח. בחור זה חולה והישיבה ביה"ח עבורו, ולא זורקים חולה מביה"ח.

הגרמ"ל ליפקוביץ זצ"ל סיפר ששאל פעם את הגה"צ ר"א לאפיאן זצ"ל עד כמה צריך לגלגל עם תלמיד? השיב רבי אליהו מיד "עד כמה שמגלגלין עם בן". והוסיף, שאם התלמיד מקולקל ומזיק לאחרים התשובה שונה.

וכך מקובלנו מרבתינו ש"בחור המזיק לאחרים, יש לשיבה אחריות כלפי אחרים וצריכים לשלחו. וגם אם הוא מתחצף טובא, ברור הדבר שזה משפיע לרעה על אחרים" (לשון תשובת הגרש"ז אורבך זצ"ל).

הגר"ח שמואלביץ זצ"ל הביא סמך להנהגה זו, בפרשתינו נאמר שאברהם הלך עם לוט, וכל זמן שהיה עמו היה הדיבור (נבואה) פורש ממנו, אבל משום כך לא גירשו אברהם, אף שבדאי ידע שבגללו נמנעת ממנו נבואה, מסר נפשו על קירובו. אימתי גרשו מעל פניו? כשהזיק לרבים, כדכתיב "ויהי ריב בין רועי אברהם ובין רועי לוט". מניעת התעלות פרטית אינה סיבה לריחוקו אבל היזק לרבים היא סיבה להרחיקו (ואעפ"כ נתבע על הרחקתו על במד"ר מ"א י"א).

עליו שיהיה פרא אדם ו'יהיה' פירושו גם לעתיד, לנצח.

"ואפילו אם ישכיל ישמעאל ללמוד, ויהיה למשל עורך דין וכדומה, אז יהיה 'עו"ד פרא אדם'. ואם ישכיל להיות פרופסור, אז יהיה 'פרופסור פרא אדם' - כי הפראות שבו לא תסור לנצח"

ונאמר: "אוי! מי יודע מה הפרא אדם הזה עלול עוד לעשות לעם ישראל באחרית הימים"

וסיים את שיחתו ואמר לי "מכל מקום אין חשש זה צריך להיות עיכוב לעלות לארץ ישראל, ובדרך אותי בברכת 'עלה לשלום' וה' יצליח דרכך' ונפרדתי ממנו לשלום" ע"כ מהספר הנ"ל.

"אחינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובשיבה"

"וישמע אברם כי נשבה אחיו וירק את חניכיו ילידי ביתו" (יד, יד)
פירש התרגום "ארי אשתבי אחוה".

העיר ה"נתינה לגר" מדוע כאן פירש התרגום "אחוה" ואילו בפסוק ט"ז "וישב את כל הרכוש וגם את לוט אחיו" פירש "ואתיב ית כל קניא ואף ית לוט בר אחוה" כפי האמת שהיה בן אחיו? ונראה שבקרא ד"וירק את חניכיו" כונת התורה לומר, מה הביא את אברהם אבינו לידי כך שמסר נפשו להסתכן ולצאת למלחמה נגד ארבעה מלכים גיבורים להוציא את לוט מהשיבה, משום שהרגיש קשר של אחווה ממש ללוט. משא"כ כשהתורה מספרת שבפועל השיב את לוט, שם פירש את האמת שהיה בן אחיו.

באחד השנים שהיתה עצירת גשמים עשו עזרת תפילה והגאון רבי ניסים קרליץ זצ"ל עמד לומר דברי התעוררות. אחד המתפללים ביקש מהגר"ק שיוסיף בדבריו לערר על כך שפעמים עושים שמחה עד שעה מאוחרת וזה גורם צער לשכנים.

רבי ניסים זצ"ל לאחר שגמר את דברי ההתעוררות וירד מבימת ארון הקודש, חזר ועלה באומרו שביקשו ממנו לעורר על ענין השמחות בשעה מאוחרת, והוסיף כשפניו מאדימות שאכן אין סיבה לערוך שמחות בשעה מאוחרת, אבל כיצד יתכן שלשכנים יש תרעומת וקפידא על כך, וכי אם אחיו היה עושה שמחה גם היה לו תלונות על כך?!

"והיא יהיה פרא אדם" (טז, יב)

אומר המהר"ל דיסקין: הנה ידוע שבכל מקום תחילה יבוא שם העצם ואח"כ התואר, כמו איש חכם, איש נבון, אדם טוב, אדם רע, וכדו' ולא נמצא בכל המקרא שם התואר קודם, וכאן אמר "פרא אדם" לרמז שעיקרו הוא "פרא" ושם "אדם" יהיה טפל אצלו לשם פרא [כע"ז כתב בעל ה"תורה תמימה" בספרו "תוספת ברכה", וביאר ש"פרא" הוא שמו של חמור הבר, חית בר ידועה הנזכרת בירמיהו (בכד) כינוי לחסר תרבות וחסר רגשות "רצה לומר שיהיה פרא בדמות אדם"].

הגר"ש דיכובסקי זצ"ל בהקדמה לספרו "נאות דשא" מספר, שנסע לראדין לשאול את ה"חפץ חיים" (בשנתו האחרונה - תרצ"ג) אם לעלות לארץ ישראל.

וכך מספר "בטרם הספקתי להביע בפניו את שאר החששות שבליבי, וביחוד החשש הגדול למצב הביטחוני בארץ ישראל, בגלל בני ישמעאל המתנכלים לכל יהודי אשר יושב שם, כי רק כמה שנים חלפו מאז טבח חברון שהיה בשלהי תרפ"ט - ובזה הוכחה לעין כל טיבה של החיה הטורפת ששמה ישמעאל, שבפראות עצומה ובאכזריות נוראה התנפלו על כל בני הישיבה, ולא חסו אפילו על נשים וטף. אבל הוא הקדימני בשאלה זו, ולא הייתי נצרך להעלות שאלה זו כלל... וכך אמר:

"הנה התורה הקדושה אומרת על ישמעאל 'והוא יהיה פרא אדם'. הלא ידוע כי התורה שלנו היא ניצחית. ואם היא אומרת על ישמעאל 'והוא יהיה פרא אדם', הרי משמעותו, שישמעאל ישאר לנצח פרא אדם."
"ואפילו יתאספו כל עמי התרבות שבעולם, וירצו לחנך את ישמעאל ולעשותו כבן תרבות, שלא יהיה פרא אדם - הלא ודאי לא יוכלו בשום אופן, ולא יעלה בידם כלל, כי לא בן תרבות הוא, שהרי התורה העידה

לעילוי נשמת רבי אלעזר יועץ בן ר' אברהם יהודה זצ"ל

נלב"ע י"ד אדר ב' תשפ"ב ת.נ.צ.ב.ה

דברי חיזוק לעת הזו

משאר דברים שעשו הגוים שהקב"ה משיב להם שאמנם הם עשו, אבל עשו לעצמם]. (מהגרי"מ פיינשטיין זצ"ל בימי מלחמת יו"ה כ')

חיזוק בתורה

העיצה להינצל מן הפורענות וכן להגן על כלל ישראל, היא חיזוק בלימוד תורה.

נבר אחז"ל "תורה מגנא ומצלא" ובגמ' ב"ב ז,ב איתא שתלמיד חכמים אינם משתתפים בבניית חומות העיר כיון שאינם צריכים לשמירה זו "שהתורה שומרתן" (לשון הרמב"ם פ"ו מהל' שכנים). למחרת יום הכיפורים תשל"ד, יום לאחר תחילת המלחמה, נכנס תלמיד אחד אל מרן הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל בביתו שבירושלים ושאל: "מה אומר הרבי על המצב?" והשיבו בקול חוצב להבות אש: "לדוד, ריבה ה' את יריבי, לחם את לוחמי, החזק מגן וצינה וקומה בעזרתי - אמר לו הקב"ה לדוד: וכי אני צריך למגן? - יהיו כמוץ לפני רוח, אני נופח בהן והן פורחין....

והקב"ה אמר לדוד עסוק בתורה ואני לוחם מלחמתך. וכן משה רבינו אומר: על כן יאמר בספר מלחמות ה' - אם עסקתם בתורה שנכתבה בספר - אני נלחם על ידיכם... [מדרש שוחר טוב תהילים ל"ה]

ובזמן מלחמת תש"ח אמר מרן החזו"א לתלמידי ישיבה, שכל לימוד תוס' נוסף מציל נפשות בני ישראל בזמן המלחמה. וכ"כ באגרות חזו"א (ח"א ס"ג) "אשרי חלקך, חזק ואמץ ובימים האלו המתחזק בלימוד התורה הוא עושה חסד עם כל ישראל להוסיף זכות מגן ומחסה" ע"כ. [באברתו יסך לך] - "באברתו" בגימטריא "תורה" (מהרב גולדשלגר)

לצאת מאדישות, להימנע מחרדות

בעת הזו יש להתעורר ולהתחזק, אך לא להיכנס לחרדה ופחד. וכך אמר החכם מכל אדם בספר קהלת (ז,יח) "אל תרשע הרבה ואל תהי סכל, למה תמות בלא עתך". **"טוב אשר תאחוז בזה, וגם מזה אל תנח ידך, כי ירא אלוקים ייצא את כולם"**.

פירש המצודות דוד: **"אל תרשע הרבה"** - אם בא לך דבר המחריד, אל תחרד יותר מדאי ואל תבלבל דעתך. **"ואל תהי סכל"** - לבלי הרגיש כלום בדבר המחריד. **"למה תמות בלא עתך"** - למה תעשה כזאת אשר בעבורם תמות בעוד שלא נשלם ימך, כי החרד ביותר, הנה החרדה ממיתו, ומי שאינו מרגיש כלום, אינו נשמר מדבר המחריד והמוות נכון בידו. **"טוב אשר תאחוז בזה"** - ר"ל להחרד מדבר המחריד. **"וגם מזה אל תנח ידך"** - ר"ל לאמץ הלבב לבלי ירגיש הרבה להטריד ביותר. **"כי ירא אלוקים"** - מי שהוא ירא אלוקים, הוא יוצא ידי שניהם, מעט להחריד ומעט לאמץ הלבב. כי החרד ביותר הוא כאילו מסיר בטחונו מה', ומי שאינו מרגיש כלום, כאילו אינו חושש על גזירת המקום אשר שלח עליו החרדה. ע"כ דברי המצודות דוד. קילורין לעינים.

רבינו יונה - החרדה עלולה להוות סכנה מצ"ע, והביטחון סיבה להינצל

ובספר משלי (ג,כו) נאמר "חרדת אדם יתן מוקש ובוטח בה' ישוגב" ופירש רבינו יונה "החרדה שיחרד האדם היא חטא נפשו ונותן מוקש ומגברת האויב ומקרבת הצרה עליו, כי ראוי לאדם שלא יחרד מבשר ודם וכיני יראת ליבו בה', 'בוטח בה' ישוגב' מן הצרה - בשכר הביטחון, אע"פ שהיתה הצרה ראויה לבוא עליו" עכ"ל.

תכלית הסכנה לעורר אותנו

הגה"צ רבי דן סגל שליט"א שיש טעות במהלך החשיבה של בנ"א. נדמה שכאשר יש מצב סכנה צריך להתחזק על מנת להסיר את חרון אף ה' ולהעביר את הסכנה המרחפת עלינו. אבל באמת ההיפך הוא הנכון. הקב"ה חפץ שנתעורר, ולצורך תכלית זו מביא עלינו מצב של סכנה. והוסיף, דוד המלך בתהילים ב"ברכי נפשי" מהלל ומשבח את השי"ת על הבריאה כולה "נוטה שמים כיריעה... גבול שמת בל יעבורון, מעינים.. בין הרים יהלכון" המזון מוכן לכל בעלי החיים - "מצמיח חציר לבהמה ועשב לעבודת האדם" והכין לכל הבעלי חיים את מקום חיותם - "הרים הגבוהים ליעלים, סלעים מחסה לשפנים". ואז נאמר "יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו" - היה נראה שפסוק זה מסכם ומסיים את שבח הבריאה, ואילו דוד המלך ע"ה ממשיך "המביט לארץ ותרעד, יגע בהרים ויעשנו", א"כ הפסוק "יהי כבוד וגו'" היה צריך להיכתב לאחר "אלא הביאור הוא, שמתחילה אדם יכול להגיע להכרה בבורא עולם על ידי התבוננות בנפלאות ה' בבריאה המתחדשת בכל יום, ואז זוכה ל"יהי כבוד ה' לעולם" בשלווה ומנוחה. אבל אם זה לא מועיל, אז יש צורך לזעזע ע"י "המביט לארץ ותרעד".

בשעת צרה זוכים לקירבת ה'

"מזמור לדוד ה' רועי לא אחסר, בנאות דשא ירביצני..." כולו בלשון נסתר, אך כשמגיע לגלות נאמר בלשון נוכח "גם כי אלך בגיא צלמות כ"י אתה עמדי. שבטך ומשענתך המה ינחמוני" כי כאשר יש מידת הדין וצרות ומתחזקים בעבודת ה', זוכים לקירבת ה', ומרגישים את הקב"ה נוכח בחוש.

חיזוק באמונה

עלינו לזכור ולשנן שהעולם אינו הפקר ח"ו בידי שליטים ונשיאים שונים, אלא יש מנהיג לבריאה - הבורי"ת, וכמ"ש "פלגי מים לב מלך על כל אשר יחפוץ יטנו" (משלי כא,א) ופירש הרלב"ג (ועד"ז במלבי"ם שם) שהמלך אין לו בחירה, והטעם בזה כי השי"ת שומר על הכלל ביותר והמלך בחמתו היה יכול להמית עם רב, לפיכך שלל ממנו השי"ת בחירתו והוא בידו של השי"ת המכלכל חיים לכל חי עיי"ש. וכ"כ רבינו יונה שם והוסיף "על כן ראוי שתהיה מגמת פני הלבבות ליראה את ה', ולא ליראת חמת המלך, ומה' יבקש רחמים ואליה יצפה וישא עיניו. כי הוא המטה לב המלך לכל אשר יחפוץ, כאשר יטה אדם פלגי מים לכל מקום שיצטרך להטותם".

ה' "בעל מלחמות"

בברכת "יוצר אור" אנו אומרים "כי הוא לבדו פועל גבורות, עושה חדשות, זורע צדקות, מצמיח ישועות, בורא רפואות" בכל אלו משבחים ע"ש הפעולה פועל - עושה - זורע - בורא, ואילו במלחמות לא אומרים "לוחם מלחמות" אלא "בעל מלחמות".

והביאור הוא שמלחמות הכל בידיו של הקב"ה, מי ימות מי יתיישר במעט או בהרבה מי יצטרע וכו' מי יפצע ואיזה דרגת פציעה, מי יעני ומי פרנסתו תיפגע, הכל בדקדוק רב. וזהו שאמרין בגמ' ע"ז ב,ב שהקב"ה אומר לגוים "מלחמות אני עשיתי" ואין לגוים בזה חלק כלל [בשונה

לתרומות להחזקת הגיליון אפשר לפנות בעמודות 'נדרים פלוס'

לפי החיפוש 'גיליונות משולחן גבוה'

וכן בהנצחה ע"ג הגיליון ניתן לפנות במייל mg036198046@gmail.com

שיחה על עניני השעה מהגאון רבי ברוך הלוי סולובייצק שליט"א ראש ישיבת "תורת זאב"

ורכב וגו' (עם רב ממך) **ונאמר לא תירא מהם וגו' אבל את השם ירא**, (ובספר חרדים (ל"ת א, לא) מנה זה במנין הלאוין, וציין למקור את דברי רבינו יונה הנ"ל).

***

הרמב"ן על הפסוק בפרשת וירא (יח, יט) **כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת אחרייו ושמרו דרך ה'**, מפרש הרמב"ן שידעתיו הוא השגחה פרטית, שה' אמר שהוא משגיח בהשגחה פרטית על אברהם אבינו, וזה בעבור אשר יצוה את בניו לעשות את הישר לפניו, וכתב שם שככל שהאדם יותר קרוב אל ד', הוא מושגח יותר בהשגחה פרטית, וככל שאדם מתרחק מהקב"ה ח"ו, כך נמסר יותר ביד הנהגת הטבע.

ובשם הגר"א מובא שככל שאדם יותר תולה תקוותו בהקב"ה ובהשגחתו, כך באמת גדלה השגחת ה' עליו, ואם ח"ו בוטח בעצמו וכביכול לא נצרך להשגחת ה', באמת מתמעטת ההשגחה עליו. ובוזה מבאר מה שאמרו בגמ' ב"ק (צ"ב ב') **מנה"מ דאמרי אינשי כד הוינן זוטרי לגברי דקשישנא לדרדקי וביאר רש"י שם כשהיינו קטנים היינו חשובים כגברי, עכשיו שהזקננו הננו שפלים כתינוקות**. ומובא בשם הגר"א (בביאורי אגדות שם, הובא באבן שלמה בסוף הספר), וז"ל **כמ"ש במדרש (ויקרא פכ"ה) משל התרגולות כשהיא קטנה אמה זנה אותה ונותנת בפיה וכשמתגדלת ובאה לאכול עמה מכה אותה לפי שכבר יכולה לזון את עצמה**. כן כשהאדם קטן בוטח על בוראו מאד ומנהיגו הקב"ה בהשגחה עצומה פרטיית וכשנתגדל בוטח בעצמו וכמו כן ההשגחה נתמעטת מעליו, וכמו כן בישראל קודם הים היו מתיראין מן המצרים והיו בוטחים בד' מאד ואח"כ כשנתמעט בטחונם נתמעט ההשגחה מעליהם, וע"ז היה במקדש הכרובים כרביא להורות שהקטנים הם קיום השכינה. עכ"ל.

והנה בגמ' ברכות (ז, ב) **מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו, מזמור לדוד, קינה לדוד מיבעי ליה**, אמר רבי שמעון בן אבשלום משל למה הדבר דומה לאדם שיצא עליו שטר חוב, קודם שפרעו היה עצב, לאחר שפרעו שמח, אף כן דוד, כיון שאמר לו הקדוש ברוך הוא הנני מקים עליך רעה מבידתך, היה עצב, אמר שמא עבד או ממזר הוא דלא חייס עלי, כיון דחזא דאבשלום הוא שמח, משום הכי אמר מזמור. ושמעתי מאאמו"ר זצ"ל שהק' הגר"ח מוואלאזין¹ מה השמחה במה שבנו הוא המורד בו, אדרבה צריך להיות צער גדול יותר. ועוד הק' דמשמע בגמ' דאבשלום חייס על דוד, והרי בפשטות

אין בדעתי לומר חידושים, אלא להעמיד את הדברים הפשוטים שאולי מטושטשים בגלל הבהלה והבלבול, ובעיקר מפני שאנו מקבלים את המידע דרך הרחוב שמבטו שטחי.

***

מפורסמים דברי הרמב"ם בהלכות תעניות פרק א' **מצות עשה מן התורה לזעוק ולהריע בחצוצרות על כל צרה שתבא על הצבור, שנאמר על הצר הצורר אתכם והרעותם בחצוצרות, כלומר כל דבר שייצר לכם כגון בצורת ודבר וארבה וכיוצא בהן זעקו עליהן והריעו**. ודבר זה מדרכי התשובה הוא, שבזמן שתבוא צרה ויזעקו עליה ויריעו ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן ככתוב **עונותיכם הטו וגו'**, וזה הוא שיגרום להם להסיר הצרה מעליהם. אבל אם לא יזעקו ולא יריעו אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם אירע לנו וצרה זו נקרה נקריה, הרי זו דרך אכזריות וגורמת להם להדבק במעשיהם הרעים, ותוסיף הצרה צרות אחרות, הוא שכתוב בתורה **והלכתם עמי בקרי והלכתי עמכם בחמת קרי, כלומר כשאביא עליכם צרה כדי שתשובו אם תאמרו שהוא קרי אוסיף לכם חמת אותו קרי**.

וא"כ לדון על כל מה שהיה, ולהסביר במנהג העולם למה קרה כך ולמה לא קרה כך, זו דרך אכזריות, ואין הכוונה למה שאנו קוראים אכזריות, אלא לחוסר בהרגש. וידועים דברי הגר"י (ע"ת בפרי' בא) שדייק ברמב"ם שעל חטא זה לבד שאומרים שהצרה באה במקרה, זה עצמו מחייבם עוד צרות אחרות.

למעשה כשמתבוננים, הרי כל קיומנו כאן הוא שלא כדרך הטבע, אנו מוקפים בלמעלה ממאה מליון שונאים הרוצים להשמידנו, ואם יבואו רח"ל להרגנו אין בדרך הטבע אפשרות להנצל, כי אפי' יהרגו מהם חמישים מליון, עדיין יישארו חמישים מליון.

אבל רבינו יונה בשערי תשובה (שער ג אות לא-לב) כתב וז"ל **כי תצא למלחמה על אויבך וראית סוס ורכב עם רב ממך לא תירא מהם, הוזהרנו בזה שאם יראה האדם כי צרה קרובה תהיה ישועת ה' בלבבו ויבטח עליה, כענין שנאמר אך קרוב ליראיו ישעו, וכן כתוב מי את ותיראי מאנוש ימות**. והיינו שלפחד מעם רב ממך הוא לאו גמור, ואין הכוונה שאסור לפחד כלל, אלא שאין לפחד מחמת שהוא עם רב ויש בכוחו להלחם בך, רק צריך לפחד מה' ששולח את העם הרב, ולהתבונן מה ה' שואל מעמנו, כמו שכתב רבינו יונה במשלי (ג, כו) **כענין שנאמר וראית סוס**

¹ ועתה לא מצאתי כתוב בשם הגר"ח. והחלק של ביאור הגמ' בברכות, מצאתי כתוב מר' יהונתן אייבשיץ

הפסוקים משמע שרצה להרוג את דוד, וביאר הגר"ח מוואלאזין שלפעמים כשאדם נענש, מקבל העונש בדרך הטבע, אך פעמים שאפילו בשעת העונש אין הקב"ה מניח ממנו השגחתו ואדרבה שולח לו העונש שלא כדרך הטבע, ומתחילה היה דוד עצב שחשב שיבוא עליו עונש בדרך הטבע, והיינו שעבד או ממזר שלעולם אינם חסים על אדונם, הם ימרדו בו, אך כיון שראה שבא העונש שלא כדרך הטבע, והיינו שקם עליו בנו שבדרך הטבע חס על אביו, ונגד טבעו רוצה להרגו, שמח שאפילו עונשו הוא ע"י הקב"ה באופן פרטי, וע"ז אמר מזמור לדוד. והוסיף הגר"ח מוואלאזין שזה הוא ביאור הפסוק בתהלים (כג, ד) **שבטך ומשענתך המה ינחמוני**, ומשענתך היינו כשהקב"ה הוא משענת לאדם, ושבטך היינו מקל שבו מעניש הקב"ה, ובשלמא משענת מובן שמנחם, אך למה עונש מנחם, ואמר הגר"ח שלפי דבריו הנ"ל מבואר, שכשנענשים ע"י שבטך שזה מקל של הקב"ה, דהיינו בהשגחה פרטית, הוא נחמה שלא עזבנו ד' ועדיין אנו בהשגחתו יתברך.

והנה אנו אף שאנו מתקיימים כאן שלא כדרך הטבע, כשרצה הקב"ה לעוררנו, לא סיבב כן על דרך הטבע, שניפול מעטים ביד האויבים הרבים שסביבנו, אלא בצורה הפוכה מדרך הטבע, עד שכל ההגנות החזקות היו נראים כמו קרטון חלש.

***

ועצם הדברים, ששומעים שיש ר"ל כאלו שנעשה בשרם מאכל לעוף השמים, והיה נראה כביכול בזמננו הרבה מן הקללות האמורות בתורה לא יכולות כבר להתקיים, ורואים שבכל אופן בהיפך מכל העולה על דעתנו, מתקיים כל מה שכתוב בתורה, וכל מה שכתוב בתורה הכל נצחי.

***

ולפעמים טועים לחשוב, נכון שבהתחלה נכשלו בשמירה, אבל עכשיו אין מקום לפחד כי אח"כ התעשתו, והם מנעו אסון גדול יותר, וכבר אפשר לסמוך על כוח הטנקים והמטוסים. והסתכלות כזאת מגיעה מזה שמקבלים את המידע מהרחוב ומהעיתונים, שהסתכלותם שטחית ומסולפת, ואיני מדבר על מי שניזון ח"ו מן החילוניים, אלא על העיתונים החרדיים.

ושמעתי על זה ממרן הגרא"מ שך זצ"ל כשהיה מצב דומה, שבתחילה היה פחד גדול ואח"כ חזרו להאמין בכוחם, שהביא על זה דברי הרבינו ניסים בברכות (יט, ב) שהקשה על המעשה שנחלקו חכמים ור' אליעזר, ואמר ר"א חרוב יוכיח, אמת המים תוכיח, כותלי ביהמ"ד יוכיחו, ויצאה בת קול, ואף שהוכיחו כולם דבריו, מ"מ עמד רבי יהושע על רגליו ואמר לא בשמים היא, והקשה רבינו ניסים א"כ למה נעשו כל האותות הללו, ותי' וז"ל **שלא היתה הכונה אלא לנסות את החכמים אם יניחו הקבלה שבידם והגמרא שבפיהם בשביל בת קול ואם לאו**

ודומה למה שכתב (דברים יג) כי מנסה ה' אלהיכם אתכם. ואמר מרן הגרא"מ זצ"ל שכמו כן מה שנראה כאילו יש כח להדוף שונאי ישראל עם טנקים ומטוסים, הוא כדי לנסותנו.

וכך רואים בפרשת השבוע (בראשית), שיש הנהגה להקב"ה שמראה את האמת, אבל משאיר מקום שייראה כאילו אין העולם מונהג רק על ידו, דאיתא בסנהדרין (לח, ב) **אמר רבי יוחנן כל מקום שפקרו המינים תשובתן בציזון, נעשה אדם בצלמנו, (ואומר) ויברא אלהים את האדם בצלמו.** כלומר כשכתוב נעשה אדם יש לטעות כאילו ח"ו נעשה האדם ע"י שניים, ותשובתו בצדו ויברא אלוקים שרק הקב"ה בראו. ובמדרש (בראשית רבה ח, ח) מובא **רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן אמר, בשעה שהיה משה כותב את התורה היה כותב מעשה כל יום ויום, כיון שהגיע לפסוק הזה שנאמר ויאמר אלהים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, אמר לפניו רבון העולם מה אתה נותן פתחון פה למינים, אתמהא, אמר לו כתוב, והרוצה לטעות יטעה, והיינו שהשיב הקב"ה, כתוב, היינו שכבר כתוב ויברא אלוקים ואי אפשר לטעות בזה, רק מי שרוצה לטעות ימצא בזה מקום לטעות.**

וביותר מצינו גבי נביא שקר בפרשת ראה (יג, ד) **לא תשמע אל דברי הנביא ההוא או אל חולם החלום ההוא כי מנסה ד' אלוקים אתכם לדעת הישכם אוהבים את ד' אלוקים בכל לבבכם ובכל נפשכם.** ומבואר שהמופתים של נביא שקר הם נסיון, שהאמת ברורה וגלויה בתורה שהמופתים אינם כלום, אלא שהרוצה לטעות כלומר שאינו רוצה ואוהב האמת הוא יטעה.

והנה כל מה שקורה עכשיו, ודאי הקב"ה מדבר אלינו, ונהרגו ר"ל כל כך הרבה אנשים כי הקב"ה רוצה לעורר אותנו, והקב"ה מראה לנו שיש לבטוח רק בו לבדו, ואין לסמוך על שום דבר אחר, ועדיין מנהל הקב"ה הדברים באופן כזה שמי שרוצה לטעות ולתלות בטחונו בכוחם, נתן לו הקב"ה מקום שיטעה. וזהו הניסיון שהעמידנו הקב"ה בו עכשיו, שלא לתלות הביטחון בהם ובכוחם, וגם לפחד רק ממנו ולא מהמקל שעל ידו מכה אותנו.

***

הקב"ה יעזור בזכות זה שנתחזק בתורה, במדות טובות ובתפילה, ירחם ד' יתברך עלינו, וככל שנגביר בטחונו בקב"ה, כך יגביר השגחתו עלינו, ויאמר די לצרותינו.

(נכתב ע"ד אחד השומעים)

דברי חיזוק ממרנן זרבנן גדולי ישראל שליט"א בעקבות המצב הקשה השורר באה"ק (חלק ג')

מרן גאון ישראל הגר"ד לנדו שליט"א

פתיחת תלמודי התורה

לאחר התייעצות מנהלי תלמודי תורה רבים עם מרן שליט"א בענין פתיחת תלמודי התורה בימים אלו. הורה מרן שליט"א שבהתאם למצב הנוכחי הוראתו בענין היא: כל מנהל יעשה כפי הבנתו כמובן בכפוף להנחיות הזהירות הנדרשות, אין הוראה לפתוח ואין מניעה, וליידע את ההורים שזה רשות, ולסיים את הלימודים לפני השקיעה כך שהילדים יספיקו להגיע לביתם לפני החשיכה. וכמובן שבאזורי הדרום ובמבני קראוונים שיש בזה סכנה אין לקיים לימודים. מנכ"ל החינוך העצמאי הרב אליעזר סורוצקין עלה לבית מרן שליט"א להתייעץ עמו בדבר פתיחת שנת הלימודים לילדי החינוך העצמאי, ואמר לו מרן שליט"א, שאם ההוראות הביטחוניות מאפשרות חזרה הוא שמח מאד, ומברך שלא תצא תקלה תחת ידינו.

בני הישיבות הם אלו שמגינים

בימים האחרונים העלו גורמים שונים בפני מרן שליט"א טענות על כך שכביכול צריך בתקופה קשה זו שבני הישיבות יגישו סיוע ועזרה לחיילים ולבוא לבקר את הפצועים. והשיב רבינו: חס ושלום! מי ישמור עלינו? בני הישיבות שיושבים והוגים בתורה הם אלו שמגינים על כולנו!

בחורי ישיבות המתגוררים בחו"ל

מרן שליט"א נשאל ע"י בחורים המתגוררים בחו"ל ולומדים בישיבות גדולות בארה"ק, ששלחו לשאול האם יש להם לשוב לארץ ישראל במצב הנוכחי השורר בארה"ק, והשיב: בני חוץ לארץ שאינם מפחדים, והוריהם אינם מפחדים, שיחזרו ללמוד כאן, ותורה מגנא ומצלא.

פתיחת הישיבות לצעירים

מרן שליט"א הכריע לפתוח את הישיבות הקטנות כרגיל, בהתאם לשמירה על נתוני הביטחון והיכולת לשמירה על הכללים, והורה לראשי הישיבות הקטנות שעלו למעונו, שששיש אזעקה חובת ההשתדלות הוא לרדת למחסה, ולהכין את התלמידים מראש שיצאו בצורה מסודרת מתוכננת ורגועה, ומי שלא יספיק לא נורא.

פתיחת גני הילדים

מרן שליט"א נשאל, האם אפשר לפתוח את גני הילדים הימים אלו. בשבוע הראשון של המלחמה השיב מרן שליט"א, שילדים קטנים אין תועלת בכך שישבו ללימודים, ולכן עדיף שלא יתחילו עדיין. אך ביום ראשון ל' תשרי, נשאל מרן שליט"א, שכעת האברכים מתחילים את הזמן בהיכלי הכוללים, ויש נשים שעובדות בימים אלו, ואם הילדים יישארו בבית, האב יצטרך להישאר עימם ולא ללכת לכולל, והורה מרן שליט"א: אם ההורים רוצים והמנהלים רוצים, אפשר לפתוח, אך בכפוף לכללי הזהירות. כמו"כ הנהלת רשת הגנים בראשות המנכ"ל הרב ישראל גולומב נכנסו לקבלת עצה והדרכה מרבן של ישראל שליט"א לגבי אופן פתיחת הגנים בתקופה זאת. בסוף דבריו אמר מרן שליט"א שצריך להימנע ולא לדבר על המלחמה ליד הילדים שלא ישמעו ויבהלו. וגם למבוגרים טוב לשתוק ולא לדבר.

דברי חיזוק לתלמידי ישיבת מגדל עוז

מרן שליט"א נשא דברי חיזוק וברכה לתלמידי הישיבה הגדולה מגדל עוז, וזה לשון קדשו: לבני הישיבה היקרים, ישיבת מגדל עוז בראשות מכובדי הגאון הגדול ר' יחזקאל אתרוג שליט"א, הנני בזה לאחל לכם לקראת התחלת הזמן הבא ברכת הצלחה רבה בלימודכם בכל תהלוכותיכם כבני תורה הדבקים ושקועים בלימודה ובעיונה, ותשמעו ותאזינו לכל מה שמלמדים ומדריכים אתכם רבותיכם שליט"א, ואז תהיו מאושרים בכל מילי דמיטב.

מעמד תפילה לילדי ישראל

מרן שליט"א הורה, שבעקבות המצב הקשה השורר בארץ הקודש, יש לערוך מעמד תפילה על ידי כל ילדי ישראל, שיזעקו בתפילה ובתחנונים לפני הקב"ה שיחוס וירחם על כלל ישראל, ובפרט על הנתונים בשביה.

ואכן המעמד האדיר נערך השבוע ביום שני קמא [ח' חשוון] בשעות הבוקר, על ידי רבבות תינוקות של בית רבן, בכל תלמודי התורה ובתי הספר בכל רחבי ארץ הקודש, כאשר מאות ילדים התכנסו במעונו של מרן שליט"א בראשותו יחד עם מרן הגרמ"ה הירש, מרן הגר"י זילברשטיין, והגר"ש גלאי שליט"א, ויחד עמם רבבות ילדי ישראל בכל רחבי ארץ הקודש.

סדר התפילה נערך לבקשת מרן שליט"א על ידי המשגיח הגה"צ רבי דן סגל שליט"א שתקן לומר בנוסח כדלהלן:

ז' פרקי תהילים, מזמור י"ג פסוק בפסוק, מזמורים כ' צ"א, ע"ט, כולם יחד. מזמור קכ"א פסוק בפסוק, מזמור ק"ל כולם יחד, ומזמור קמ"ב פסוק בפסוק, סליחה מתוך בה"ב שני קמא, ישראל נושע בד', י"ג מידות, קבלת עול מלכות שמיים ואבינו מלכינו כולם יחד.

מרן שליט"א נשא דברים קודם המעמד ואמר: "בזמן שמידת הדין תפילת תשב"ר בכוחה להציל את השרויים בצרה ולהגן על הכל". והוסיף מרן שליט"א: "יש להרבות בתחנונים בעד הנמצאים בשביה אשר קשה מכולם".

דברי חיזוק להורים

מרן שליט"א נשא דברי חיזוק עבור ההורים, ואמר:

צריך לדעת שהקב"ה עושה שאנשים יפחדו כדי שיתעוררו לעשות תשובה, מה שקרה הוא בגלל שהיה מידת הדין והקב"ה נתן עונש. אבל לגבי הילדים חשוב לדאוג שהם לא יפחדו, על ידי שיאמרו להם שבעזרת ה' זה יחלוף בקרוב וכולנו נמצאים ביד ה' ומתפללים אליו שיעבור הכי מהר.

ההורים גם צריכים לשמור שהילדים ישמעו כמה שפחות ממה קורה כדי שהם לא יהיו לחוצים, כמו כן חשוב לשדר נוחות ונועם בבית, יש להתחזק בבין אדם לחבירו בלהיות יותר טוב אחד לשני ולוותר אחד לשני, ולהרבות תורה.

מרן פוסק הדור הגר"מ שטרנבוך שליט"א

פתיחת תלמודי התורה

נשאל מרן שליט"א ממנהלי תלמודי תורה האם יש לפתוח את תלמודי התורה, והשיב שפשוט שיש לפתוח כדי לזכות להבל פיהם של תינוקות של בית רבן שבזכותם העולם עומד, והוסיף "אם לא פותחים החיידרים אז הם עלולים לנצח" רח"ל.

מה לעשות להמתיק מידת הדין

נשאל מרן שליט"א בימים אלו, מה ניתן לעשות להמתיק מידת הדין, והשיב: "תורה, יראת שמים, פחד מחטא, ותפילה עם דמעות לבטל גזר דין".

והוסיף עוד מרן שליט"א, שיש לזהר לא להיות במקומות סכנה, כי בשעה שניתנה רשות לשטן להשטין אינו מבחין בין צדיק לרשע.

אין לנו על מי להישען אלא על אבינו שבשמים

מרן שליט"א עורר בימים אלו, שחובת השעה להתבונן שאין לסמוך על כח הצבא, ובדווקא סיבב הקב"ה את הגזירה באופן זה ששיבר את גאוות הצבא וביטל את ה'כוחי ועוצם ידי' שלהם, כדי שנבוא להכרה ברורה שאין אנו שמורים מחמת הצבא כלל ואין אנו מובטחים מחמתם, אלא נתלה עינינו לקב"ה בלבד מתוך הבנה שאין לנו על מי להישען אלא על אבינו שבשמים בלבד.

והתבטא מרן שליט"א, שהוא נזכר בדברי מרן הגר"ח הלוי מבריסק זי"ע שאמר: "אני הולך ברחוב בבריסק ובסמוך אלי הולך גוי. הגוי רוצה להרוג אותי, ויכול להרוג אותי, אז למה אינו הורג אותי? רק כי ה' עוצר בעדו", וגם כאן ראו כולם כי ברגע שהשי"ת לא עצר בעדם, ממילא הם הרגו אותנו, וכל מה שעד עכשיו לא אירע כזאת - אין זה אלא מפני שהשי"ת עצר בעדם עד עכשיו.

שמירת הלשון וצניעות

נשאל מרן שליט"א על ידי רב אחד שהולך לדבר דרשה לפני בנות ישראל, על מה יש לעורר בפניהם להתחזק בעקבות המצב, והשיב מרן שליט"א "לא לפטפט לשון הרע". ונשאל עוד אם לעורר על עניין הצניעות, והשיב "לעורר שלא ללכת בפאות ארוכות, וכן לא להתבלט בבשמים או בצבע הפנים באופן בולט, שדבר זה מסלק את השכינה מאתנו רח"ל, וכשהשכינה אינה שורה אצלנו הרי אנו מופקרים כאיילות השדה רחמנא ליצלין".

מרן ראש הישיבה הגר"ד פוברסקי שליט"א

בחורי ישיבות בני חו"ל

מרן שליט"א נשאל על ידי ראשי 'אגודת ישראל' בארה"ב בעניין חזרתם של בני חוץ לארץ הלומדים בישיבות בארץ ישראל. והשיב כי מי שרוצה לחזור ארצה בוודאי שיכול לשוב אך מי שהוא, או הוריו, חוששים מאד - יכול להישאר בחו"ל.

אשה החוששת מאוד ורוצה לשוב לחו"ל

מרן שליט"א נשאל על ידי רב קהילה מירושלים, עבור זוג צעיר, בני חו"ל, שהאישה מאוד חוששת מהלחימה עד כדי כך שאין ביכולתה לתפקד מרוב חשש, ולכן היא רוצה לחזור לבית הוריה לתקופת מה. מרן שליט"א השיב כי למרות שההוראה הכללית היא לא לצאת מארץ ישראל, מכל מקום כהוראה פרטית הרי הבעל התחייב בשעת הקידושין לדאוג לאשתו ואם השתהו בארץ גורמת לה פחד שיכול להזיק לה הוא מחוייב להתחשב בזה ולשוב עמה לארץ מולדתה.

הליכה למקלט באמצע התפילה

הגרי"י פינקוס שליט"א רב קהילה החרדית באופקים שלח לשאול את מרן שליט"א בדבר הכניסה למקלטים באופן כללי ובשעת התפילה, מרן שליט"א הורה, כי מחוייבים להקפיד על הוראות פיקוד העורף בעניין ההתמגנות הנצרכת, וכך גם מחוייבים להפסיק את התפילה, הן תפילת לחש והן חזרת הש"ץ, לצורך שהייה במרחב מוגן.

נסיעה מב"ב לכולל בתל אביב

ביום חמישי שעבר, נשאל מרן שליט"א על ידי ראש כולל מתל אביב שהאברכים מגיעים לכולל מב"ב, האם להעביר את הלימוד לב"ב בעקבות המלחמה, מרן שליט"א השיב: לא רק שלא להעביר לב"ב אלא להוסיף עוד אברכים שיבואו ללמוד בת"א גם הם צריכים הגנה של התורה וכל אברך שלומד תורה תורתו מגינה על מקומו.

הצפינו עצמכם בתורה

בחור ישיבה תלמיד אחת הישיבות בדרום הארץ נכנס למעונו של מרן שליט"א בשאלה מה לומר להוריו החוששים שישבו לישיבה בעקבות המצב הקשה.

אמר לו מרן שליט"א: כשכלל ישראל נכנסו לארץ ישראל אמר להם הקדוש ברוך הוא אל תפחדו, ולמה שלא יפחדו, הרי יש פחד מהמלחמה, התשובה היא פנו לכם צפונה, תצפינו עצמכם בתורה, זאת אומרת שזו התרופה למצב היום, מפחדים מטילים, צריכים מקום מוגן, המקום המוגן הוא שלומדים תורה, זה אני עונה לך וזה תשובה על הכל.

מרן שליט"א נשאל, האם אפשר לומר בשמו להורי הבחור שישע לשיבה ? השיב מרן ראש הישיבה שליט"א: הקב"ה אמר פנו לכם צפונה, פחדו מהמלחמה אז הוא אמר אל תפחדו תצפינו את עצמכם בתורה, זה אמר הקב"ה, זה במדרש כתוב פנו לכם צפונה, נו אז מה אתם צריכים, אם הקב"ה אמר אז זה העצה אז תעשו ככה.

תפילת תינוקות של בית רבן

מרן שליט"א נשא דברים לקראת מעמד התפילה שהתקיים על ידי רבבות ילדי ישראל, ואמר: "תפילת תינוקות של בית רבן תפילה מיוחדת היא, שלא טעמו טעם חטא, ותפילתם היוצאת מפה טהור עולה עד כסא הכבוד להושיע את ישראל".

מרן שליט"א הוסיף וביקש שיעוררו בכינוס על חובת שמירת הלשון מלשון הרע, כי כוחינו בימים אלו בפה, ואם הפה אינו נקי אין תפילתינו ותורתנו מגינים.

מרן עמוד ההוראה הגר"י זילברשטיין שליט"א

כל מקום ששומרים שבת תחול ההבטחה

במוצאי שבת בראשית קודם תפילת ערבית, נשא מרן שליט"א דברים בבית מדרשו ברמת אלחנן, וחזר שוב על דבריו שאמר בימים האחרונים שבני ברק היא המקום המוגן ביותר בעולם, לאחר שרבותינו החזון איש וגיסו ר' חיים קניבסקי אמרו שבבני ברק לא יפלו פצצות.

לשאלת הקהל האם הדבר נכון גם לגבי ישובים חרדיים נוספים כמו מודיעין עילית למשל, וכל כיו"ב, השיב מרן שליט"א ואמר, שאמנם החזו"א לא אמר את דבריו אלא על בני ברק, והוסיף בענותנותו כי הוא אינו ממלא מקום של החזו"א, אך מן-הסתם הדברים נכונים גם לגבי ישובים אחרים, שהרי ביאור הבטחתו של החזו"א היא משום שמירת השבת של תושבי בני ברק, ואם כן כל מקום ששומרים בו שבת - תחול ההבטחה, והביטחון, שלא תיפולנה פצצות.

בהמשך דבריו חזר מרן שליט"א ועורר שוב על חיזוק שמירת השבת, ולימוד שתי הלכות-שבת כל יום, שעל ידי זה מובטח לכל אחד שינצל מכל פגע רע.

מרן שליט"א סיים את דבריו מוקדם מהרגיל כדי שיהיה זמן לומר תהילים, וניגש לפני העמוד ואמר חמש עשרה פרקי תהילים בהתרגשות עצומה.

...

פינוי המקלטים

ביום ראשון א' דר"ח מרחשון כתב מרן שליט"א מכתב לתושבי שכונת רמת אלחנן, בענין פינוי המקלטים, לפנינו נוסח המכתב המלא:
א' דר"ח מרחשון תשפ"ד.

לאחי ורעי היקרים, נועם ה' עליכם, שמעתי שיש מקלטים התפוסים בחפצים שונים, וגם חלקי סוכות, ובעוונותינו הרבים הזמן כעת שולטת בו מידת הדין. וצריך שהמקלט יהיה פנוי, והדבר גורם בפיקוח נפש.
אי לכך, אני פונה אליכם, אחים יקרים, בפקודת המרא דאתרא, **לפנות מיד את המקלט, תוך 24 שעות**, ולשומעים ינעם. ואם חלילה לא תשמעו לי, נתונה הרשות לוועד הבית לפנות את המקלט בעל-כרחכם. מברככם באהבה ובשלום.

אחיהם

יצחק זילברשטיין

...

בני הישיבות המתגוררים בחו"ל

מרן שליט"א נשאל בדבר בחורים המתגוררים בחו"ל ולומדים בישיבות בארץ ישראל, האם יש להם לשוב לישיבה, או שעדיף שלא יבואו עקב המצב.

השיב מרן שליט"א: אם הבחור לומד בישיבה בבני ברק ודאי שאין מה לחשוש, כיון שבני ברק היא העיר המוגנת ביותר, שהרי יש את הבטחתו של החזון איש שלא יפלו טילים בבני ברק, ואם הבחור לומד בירושלים הרי נאמר עליה יפה נוף משוש כל הארץ והקב"ה משגיח עליה בפרטות, אך גם אם הישיבה נמצאת בעיר אחרת, כיון שהבחור מגיע כדי ללמוד תורה בישיבה, אם כן שלוחי מצוה אינם ניזוקין, ואין לו ממה לחשוש.

תספורת ושמיעת שירים

עוד נשאל מרן שליט"א האם יש ענין להחמיר בימים אלו שלא להסתפר ולגלח ולא לשמוע שירים עקב האבילות והצער, מרן שליט"א השיב שאנו לא גוזרים גזירות שכאלו מעצמנו, אך משמיעת שירים יש להימנע בימים אלו כיון שבזמן הזה אפשר לשבת וללמוד עוד קצת [מרן שליט"א נשאל האם בזמן שבלאו הכי אינו לומד אפשר לשמוע שירים, ואמר שאין דבר כזה].

דחיית חתונות

חתנים וכלות רבים, מהם כאלו שכבר תאריך חתונתם נקבע לפני כמה חודשים, וזמן שמחת הנישואין אמורה להתקיים ממש בימים ובשבועות אלו, שלחו לשאול את מרן שליט"א כיצד לנהוג, האם לערוך את החתונה במצב הקיים, למרות החשש שלא יבואו מספיק מוזמנים עקב האזעקות והחשש מנסיעה מעיר לעיר, או שמא ידחו את החתונה לעת עתה, בתקווה שסיום המלחמה יבוא במהרה, ואז יוכלו להינשא בלב רגוע ושקט.

מרן שליט"א השיב על כך, כי **ודאי שאין לדחות את החתונה, אלא יש להתחתן בתאריך המקורי שנקבע**, וזאת בטענה כי נישואין של חתן וכלה זו מצוה גדולה עד מאד, ואין לדחות מצווה זו, כמובן כשהכל במסגרת הוראות גורמי הבטחון.

מרן שליט"א הוסיף כי יש להתחתן בזמן שנקבע, גם במחיר שציבור המוזמנים יהיה מועט יותר, וכמו כן אמר מרן שליט"א כי אין לחשוש מהנסיעות מעיר לעיר, **שכן שומר מצוה לא ידע דבר רע, וכל אלה שהולכים לשמח חתן וכלה מקיימים מצווה, ובפרט החתן והכלה עצמם שעוסקים במצוות פריה ורביה.**

מרן שליט"א התבטא בחיור: "אם יהיה חסר להם מניין בחתונה, אני יבוא להשלים להם...", אך שב על דבריו כי בוודאי אין לדחות חתונה אם אין סיבה נצרכת מאד, כאשר כמובן מדגישים בקו 'שיח יצחק' כי זו הוראה כללית, ובכל מקרה של ספק, ושינוי הנתונים, יש לעשות שאלת רב.

הליכה למקלט באמצע הסדר

כמה ישיבות שלחו לשאול את מרן שליט"א, כאשר נשמעת אזעקה באמצע הסדר בישיבה, האם יש לילך למרחב המוגן או לא. מרן שליט"א השיב, **ישיבות בבני ברק לא מחויבים להיכנס למרחב המוגן באמצע הסדר, ואילו בכל הארץ חייבים גם באמצע הסדר.**

הלכות שבת

מרן שליט"א החל לכתוב מדי ערב שבת כמה הלכות שבת בכתב יד קדשו, למען לחזק לימוד הלכות שבת, כפי שקרא ללימוד הלכות שבת, בעקבות המצב הקשה.

הגאון הגדול רבי שרגא שטינמן שליט"א

ביום רביעי כ"ו תשרי, נשא ראש הישיבה שליט"א את שיעור הפתיחה בהיכל ישיבת ארחות תורה, כאשר בסופו נשא משא חיזוק מיוחד בחובת השעה, כדלהלן:

מחילת היחיד ומחילת הציבור

בדבריו עמד ראש הישיבה שליט"א על מה שאמרו בגמ' ר"ה (דף י"ח א') מבואר דגזר דין של יחיד נקבע בעשרה ימים שבין ר"ה ליום הכיפורים דכתיב דרשו ה' בהמצאו (ישעי' נ"ה). וגזר דין על הציבור שנחתם נקבע שנאמר (דברים ד') בכל קראנו אליו, דהיינו שליח יחיד יזמן מיוחד של עת רצון למחילת עוונות, שזה בין ר"ה ליום הכיפורים, ולציבור אין זמן מיוחד אלא בכל קראנו אליו. ולכאורה לא מובן אחרי שלכל יחיד ה' כבר מחילה בעשרה ימים שבין ר"ה ליוהכ"פ, למה צריכים הציבור מחילה נפרדת, והרי הציבור מורכב מכל היחידים, וליחידים כבר נמחל, ומי מהציבור צריך עוד מחילה.

אלא - ביאר מרן ראש הישיבה שליט"א - כתוב כאן שיש תביעה על היחיד ויש תביעה על הציבור, את כל יחיד תובעים על מצוות שהוא חייב בהם כיחיד כגון ציצית ותפילין וארבע מינים ומצה בפסח, וע"ז מועיל מחילה בעשרה ימים שבין ר"ה ליוהכ"פ, אבל יש תביעה על הציבור בחיובים שיש על ציבור, וכל יחיד כשנמצא בציבור מחויב כחלק מהציבור לחזק את סדרי הלימוד של הציבור ושל התפילה בציבור, וקריאת התורה בציבור וכדומה.

וכגון כשנמצאים בבית המדרש מוטל על כל יחיד לדאוג שיהי' רוח ואוירה של התמדה בתורה, ולמחות ביד כל המפריע לזה, ולהתפלל ביותר כוונה ויותר חיות והתלהבות, וזה תביעה על הציבור כציבור, אע"פ שהציבור נהי' ציבור ע"י הכינוס של היחידים מ"מ התביעה וכן הגזר דין לטובה או חלילה להיפך היא על הציבור.

וכיום שיש גזירת שמים על הציבור, יש כנראה תביעה על הציבור [והיו לצערנו יהודים מסכנים שלא הבינו מעלת המצוות, ולחמו בכל כוחם נגד תורה וקיום תפילות ומצוות, ואפי' ביום כיפורים]. מוטל על הציבור להתחזק בשקידת התורה והתפילות ככוונה ובחיות והתלהבות.

הגאון רבי שריאל רוזנברג שליט"א

ברכת דיין האמת

הרב שליט"א נשאל, האם יש לברך ברכת דיין האמת בשם ומלכות לאחר השמועה על הטבח המחריד שאירע בשמחת תורה, וכמו שנפסק בשו"ע (סי' רכ"ב סעיף ג') שהשומע שמועות רעות אומר ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם דיין האמת. והשיב, שמי שמרגיש צער גדול מכך, יש לו לברך.

והוסיף הרב שליט"א, שבעצם כל פעם ששומעים על פיגוע רח"ל היה צריך לברך מדין שמועות רעות, אלא שבעוה"ר זה דבר שקורה הרבה ולכן כבר הרגשות קהים, ולא תמיד באמת מרגישים צער כל כך גדול, אך כאן שזה אסון שלא קורה כמותו, ודאי שהצער הוא יותר גדול מתמיד, ולכן מי שמצטער צער רב יש לו לברך.

ביום רביעי כ"ו תשרי, נשאל הרב שליט"א, מי שלא בירך ברכת דיין האמת בעת שמיעתו, האם יכול לברך כעת, והשיב, שכיון שכבר עברו כמה ימים, והצער כעת כבר אינו כבתחילה, אין לברך [ונשאל הרב שליט"א, האם כדאי לעשות את העצה המובאת בפתחי תשובה (יו"ד סי' שכ"ח ס"ק א') לומר במקום ספק ויברך דוד וגו' ברוך אתה ה' וגו', ואז להשלים את הברכה, והשיב שלמעשה לא נהגו לעשות כך במקום ספק, ואין לעשות כן].

הגאון רבי יהושע אייכנשטיין שליט"א

חיזוק ההכרה באין עוד מלבדו

ראש הישיבה שליט"א נשאל בפני בני ישיבתו יד אהרן משא חיזוק מיוחד בעקבות המצב הקשה השורר בארץ הקודש, ובתוך דבריו עורר על כך שכאשר קמה המדינה, הרעיון שעליו ביססו את המדינה היה כזה: הציונים כפרו בהשגחת ה' ואמרו שהשואה באה כי לא היה לנו צבא שיגן עלינו והיהודים הלכו 'כצאן לטבח'. עכשיו אנו מקימים מדינה ויהיה לנו צבא חזק שיגן עלינו, וכך לא יוכלו עוד להתנכל לנו. הצבא יגן עלינו! האווירה הזו השפיעה ומשפיעה מאוד על כל אחד מאתנו. אנו מסתובבים בתחושת ביטחון, שאין סיבה לפחד משום שהצבא מגן עלינו.

אך הקב"ה מראה לנו, שאנו מוקפים כל העת באויבים ממדינות ערב שמנסים ללא הפסקה לפגוע בנו ולכלותינו. יש להם יכולות צבאיות אדירות שאם ישתמשו בהם כולם יחד, לא נוכל להם בשום צורה טבעית. ההתמודדות מול הטרור מראה לנו עד כמה גלות ישמעאל היא קשה ואכזרית, ומכל זה עלינו להגיע להכרה שאין בידנו מה לעשות כדי לעצור את המצב. ובעקבות כל מה שקרה כעת, מתחילים כבר להרגיש את קושי הגלות ואת הזעקה להקב"ה - מתוך הכרה שאין בידינו להינצל מהם בדרך הטבע.

הגאון רבי שבח צבי רוזנבלט שליט"א

אמירת תהלים בשבת

הרב שליט"א נשאל האם אפשר לומר תהלים בשבת קודש עקב המצב הקשה השורר באר"ק, והשיב שאפשר לומר תהלים, וכן תפילת אחינו כל בית ישראל, וכן כל אחד יכול לבקש במילים שלו, כיון שהיא עת סכנה.

הגאון רבי מנחם מנדל לובין שליט"א

ברכת דיין האמת

הרב שליט"א הורה, שכל מי שמרגיש צער מחמת השמועה על הטבח המחריד שאירע בשמחת תורה, יש לו לברך ברכת דיין האמת בשם ומלכות.

עוד הוסיף הרב שליט"א, שאין צריך להרגיש צער במשך כל היום. אלא מספיק אם מתרכז ומרגיש צער בשעת הברכה, יש לו לברך ברכת דיין האמת בשם ומלכות.

ביום רביעי כ"ו תשרי, נשאל הרב שליט"א, האם מי שלא בירך ברכת דיין האמת, יש לו לברך כעת, או שאין לברך, כיון שכבר עברו כמה ימים מאז. והשיב, שכיון שכל יום מתפרסם יותר ויותר מספר ההרוגים, הרי זה נחשב שמועה חדשה, ולכן מי שמרגיש צער על תוספת במספר ההרוגים יכול לברך דיין האמת בשם ומלכות אפילו שכבר עברו ארבעה ימים.

קידוש השם

אמר הרב שליט"א, שאף יהודים רשעים שנהרגו על ידי גויים, נחשב שמתו על קידוש השם, דכיון שאלו שנהרגו על ידי מכפרת להם [כמבואר בסנהדרין (מ"ז א') ובמדרש תהלים (פרק ע"ט), ונפסק בדרכי משה (יו"ד סי' ש"מ) ע"ש], ממילא גם להם יש את המעלה של אלו שמתו על קידוש השם.

הגאון רבי ישראל בונים שרייבר שליט"א

שמחה בזמן צער

ראש הישיבה שליט"א השתתף בשמחת נישואין שהתקיימה בימים אלו, באמצע השמחה פנה הגר"י אבר שליט"א לראש הישיבה שליט"א ושיתף אותו בתחושה שחש באותו זמן וכן בשמחת תורה: אנחנו נמצאים כאן בחתונה, רוקדים בשמחת תורה, הכל כאילו רגיל, ובצד השני של הארץ נמצאים במקלטים וקוברים את מתיהם. מאות רבות של לוויית. זה הזכיר לי את דברי הגמרא על העיר ביתר בזמן החורבן, שהייתה כל כך גדולה, שבחלקה רקדו ושמחו ובחלקה השני קברו את המתים מהמלחמה. ראש הישיבה שליט"א הגיב על כך: "בזמן מלחמת יום הכיפורים, היה משבר נוראי. כולם היו בפחד עצום. כשחזרו הוא ואביו מבית הכנסת, עשו הבדלה ואכלו דבר מה. מיד לאחר מכן, אביו, שהיה מתמיד עצום, התיישב ללמוד. שאלתי את אבי: "אבא, וכי אתה לא מפחד?". "אני מפחד!", אמר לי ומיד אמר, "אמר אבי...". כשאנחנו, בני תורה, מפחדים - אנחנו מכניסים את הראש ללימוד התורה. מפחדים, וזה הפתרון!"

הגאון רבי משה שאול קליין שליט"א

הרב שליט"א הורה, שמי שמרגיש צער על הטבח הנורא שאירע בשמחת תורה יש לו לברך ברכת דיין האמת בשם ומלכות, כדין השומע שמועות רעות, שנפסק בשו"ע (סי' רכ"ב סעיף ג') שמברך ברכה זו בשם ומלכות. לאחר כמה ימים, נשאל הרב שליט"א, האם מי שלא בירך בזמן ששמע, יכול עדיין לברך, והשיב, שכיון שכבר עברו ארבעה ימים מאז, אין זה שעת חימום, ולכן אי אפשר לברך בשם ומלכות.

הגאון רבי יהודה אריה הלוי דינר שליט"א

בליל שב"ק פר' נח נשא הרב שליט"א בסיום שיעורו השבועי הנמסר מידי ליל שב"ק בהיכל בית מדרשו 'דברי שיר' ברחוב זכריה בני ברק, דברי חיזוק מיוחדים על המצב. בדבריו עורר הרב שליט"א על כך שיש להתחזק מאד בימים אלו בשמירת הלשון. "פעם הגיעו בחורים בישיבת חברון למשגיח הגר"מ חדש זצ"ל ואמרו לו שמתחילים ללמוד שמירת הלשון והוא החל לבכות באומרו שבספר זה אמנם יש את הדינים איך ומתי מותר לדבר וכו' ומי שצריך לזה בוודאי שחייב ללמוד, אך הצער הגדול הוא ע"ז שבכלל עולה בדעתו של א' לדבר על חברו. וכלשונו של ר' הירש קופשיץ ז"ל "שהשם של השני לא צריך להיות בפה שלי לטוב ולרע". עוד עורר הרב שליט"א על ענין ההקפדה בצניעות, וכפי שמסופר שבכנסיה הגדולה של אגו"י עשו מחיצה בין אנשים לנשים והי' נדון על כשרותה בהלכה ונגשו לח"ח לדון בזה ואמר להם שרק בזה כ' "ושב מאחריך" שהקפדה בצניעות ולא רק לפי ההלכה בדיוק ה"ז גורם קירבת ה' ולכן כדאי להחמיר בזה יותר וכל תוספת צניעות מקרבת הקב"ה אלינו יותר. ענין נוסף עליו עורר הרב שליט"א הוא הכבוד לקב"ה, והביא שמרן הגר"י זילברשטיין שליט"א לפני 17 שנה כשאירע הפיגוע הנורא במלון בנתניה בליל הסדר וניספו בו 30 יהודים ל"ע, פנה לחמיו מרן הגר"י ש אלישיב זצ"ל ושאל מה התיקון וענהו שככל שמכבדים

הקב"ה יותר אזי הוא איתנו וח"ו להיפך ולכן כמו שלפגישה חשובה מגיעים מוקדם וככל שהפגישה חשובה יותר מקדימים יותר. כך גם צריכה להיות ההתייחסות הראויה לתפילה להקדים ולבוא ולא מבעיא שאין להתאחר ולהגיע באמצע התפילה. [והגר"י עדס שליט"א סיפר ששאל את מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל מהו בחור הראוי בשידוכים וענהו לבדוק מתי בא לתפילה שאם מתחילים ב-7 ומגיע אחר 6:50 אינו כדאי...].

"ענין נוסף שהוזכר הוא "השבת" שאירע ביום זה, ואכן היו גם ניסים גדולים שראו בחוש שניצלו בזכות שמירת שבת - "כי אשמרה שבת קל ישמרני" ולכן ראוי להתחזק וללמוד בכל סעודה 2 הלכות שבת."

"הגר"ד סגל שליט"א הוסיף והזכיר את דברי חז"ל "כל האומר אמן יש"ר בכל כוחו קורעים לו גזר דינו של שבעים שנה", ופרש"י כוחו כפשוטו ותוס' כ' שזה "בכוונה".

"יעזרנו השי"ת להתחזק בדברים הנזכרים כ"א לפי ענינו, ועוד יש להוסיף ולזכור תמיד "שאינ אדם נוקף אצבעו מלמטה עד שמכריזין עליו מלמעלה" וראו בחוש שהיו מקומות (אופקים וכדו') שבצד א' ה' ממש שמח"ת רגיל ולא ידעו מכלום ובצד הב' של העיר ארע האסון הנורא, ואפי' שם באיזור עצמו ה' נס גדול שיש שם יש"ק (עטרת שלמה) והיו ג' בחורים שהסתובבו שם לתומם, עד שקראו להם והצילו בנס ממש, ויה"ר שנזכר לשמירה יתירה ולגאולה שלימה במהרה ברחמים גדולים אמן כי"ר."

השבת מגינה על עם ישראל

בשיחתו השבועית נשא הרב שליט"א דברי חיזוק בעקבות המצב הקשה השורר בארה"ק.

בדבריו עורר הרב שליט"א על כך שכידוע יושבי ארץ ישראל זקוקים לרחמי שמים שנצל מכל האויבים, מעת שנכנסו הצוררים ימ"ש בשבת שמחת תורה והרגו וטבחו באכזריות גדולה ביום אחד ריבוי גדול של יהודים הי"ד, שמאז השואה האיומה לא היה ריבוי גדול כל כך של יהודים שנהרגו ביום אחד, וכעת נמצאים במצב מלחמה ומצפים לישועת ה'.

ולכן - עורר הרב שליט"א - על כל אחד ואחד להתחזק בשמירת שבת כהלכתה, הן על ידי לימוד הלכות שבת וזהירות בכל פרטי ההלכה, או להתחזק בקדושת השבת, על ידי זהירות מדיבורים בטלים בשבת, או להתפלל במנין מסודר וקבוע, ולומר דברי תורה בשולחן שבת, וכל חיזוק זה עצום, ובזכות זה השבת תמליץ טוב בעדינו, וכמו שאומרים בפזמון 'כי אשמרה שבת א-ל ישמרני'.

ריבוי זכויות

סיפר הרב שליט"א שבערב ראש השנה האחרון באה אשה מאלעד לחנות תשמישי קדושה בבני ברק וביקשה לקנות כמות גדולה של כרטיסים עם קריאת שמע.

ותוך כדי הקניה היא סיפרה למוכר שהיא אלמנה שבעלה נהרג בפיגוע שהיה באלעד לפני כשנה וחצי, והוא נגלה אליה עכשיו בחלום ואמר לה שיש גזירה גדולה על עם ישראל ועלול ח"ו לבוא פיגוע גדול על עם ישראל, ולכן שתנסה מאוד להוסיף זכויות לעם ישראל. וכל זה היא סיפרה בערב ראש השנה האחרון.

וכעת מתברר הדברים, והרי הוא אמר בדבריו מה העצה להינצל מהפורענות, על ידי ריבוי זכויות לעם ישראל, ועל כן כל אחד ואחד ימצא לעצמו במה הוא יכול לחזק את עצמו, ובזה יוסיף עוד זכויות לעם ישראל, ונזכה בקרוב לישועת ה' כהרף עין.

ענייני דברים שבקדושה דרך הטלפון

הרב שליט"א נשאל בתקופה זו שיש אנשים שמפחדים לצאת מהבית, מי שמתפלל בבית, ושומע תפילות מעריב, שחרית ומנחה ממנין אחר בשידור חי, האם מותר לענות על קדושה, "ברכו" וכו' וכל דבר אחר שבקדושה?

ואמר הרב שליט"א בשם מרן הגר"נ קרליץ זצ"ל, שמכיון שע"י השמיעה בטלפון יש לו ידיעה שאומרים עכשיו דבר שבקדושה, מותר לו לענות ביחד עמם, וכעין שמצינו באלכסנדריה של מצרים שהיה ביהכ"נ גדול ורק ע"י הנפת הדגל ידעו שאומרים עכשיו קדושה וכו', ומותר היה להם לענות.

והוסיף הרב שליט"א, שזו באמת עזרה גדולה מאוד לכל אלו שמפחדים לצאת מהבית, שיכול לבקש מחברו או בן משפחתו ההולך להתפלל שיצלצל אליו, ויניח את הטלפון קרוב לש"ץ כדי שישמע את כל התפילה, וזה נחשב שמתפלל בשעה שהציבור מתפללים, ויכול לענות גם דברים שבקדושה בטלפון (כמו כן ניתן לשמוע תפילות ממנין בשידור חי בטל' 077-2705270 שלוחה 1).

ברית מילה בלי השתתפות האב

הרב שליט"א נשאל, בדבר חייל הנמצא בחזית המלחמה ולא יכול להגיע לברית המילה של בנו ביום השמיני, האם יכול לברך ברכת "להכניסו בבריתו..." וכן ברכת "שהחינו" בטלפון באותה שעה ששומע שעושים את ברית המילה?

והשיב הרב שליט"א: בברכות שצריך להוציא את הציבור, לא שייך להוציא ע"י הטלפון, שאין זה נחשב כקולו, אבל היות שזו רק ברכת השבח שמוטלת על האבא, ויש לו ידיעה שעכשיו מלים את בנו, באותו זמן שמלים אותו יכול לברך בכל מקום שהוא (קובץ תשובות ח"ג תש"קמ"ח, שאם האב נמצא מחוץ לחדר ניתוחים יברך בזמן שנראה לו שעושים, וע"ע "אשל אברהם בוטשאש" או"ח ס' קל"א ד"ה ורב אחד, שלא יברך אם נמצא במקום אחר דחיישינן שמת התינוק, שהרי אין לו חזקת חי, עי' שם. ולפ"ז בנד"ד שידועים שהוא חי בודאי יברך, וכן אמר ידידי הגר"י דרזי שליט"א בשם הגר"י ש"ש אלישיב זצ"ל שיכול האב לברך במקום אחר אם שומע דרך הטלפון).

שיעור בהלכות שבת

הרב שליט"א החל בימים אלו למסור מדי ערב שיעור בהלכות שבת - כל יום שני הלכות, על פי קריאתו של מרן הגר"י זילברשטיין שליט"א שכל אחד ואחד ילמד מדי יום שני הלכות מהלכות שבת, ועל ידי זה מובטח לו שינצל מכל רע.

הגאון רבי יהודה טשזנר שליט"א

סכנה גשמית או רוחנית

עקב המצב הקשה השורר בארה"ק, ובפרט בעיר אופקים אשר שם היה אחד המקומות המרכזיים שבהם אירע הטבח המחריד בשמחת תורה, כאשר הסתובבו שם המחבלים במשך שעות ארוכות ורצחו עשרות יהודים, ובהם כמה יהודים שומרי תורה ומצוות מבני הקהילה החרדית, וכן העיר נתונה כל הזמן למתקפת טילים, ורבים חששו מאוד וע"י זה רצו להרבות בהשתדלות, על כן פירסם הרב שליט"א את הדברים הבאים, אשר נוגעים למעשה בשעה קשה זו:

הנה אנשים בורחים ממקום "הסכנה" - סכנה גשמית ולפעמים ע"י"ז הם מכניסים את עצמם לסכנה יותר גדולה - סכנה רוחנית.
וכדי להבהיר הענין נביא מעשה שמסופר על הרב מבריסק (הגר"ז) זצ"ל, שבתחילת מלחמת העולם השנייה היה בוורשה שהיתה אז בשליטת הגרמנים ימ"ש, והיה דיון אם לברוח משם ולהגיע לעירו שהיתה בידי הרוסים. והחליט הגר"ז להשאיר בוורשה ולא לבא לבריסק, מפני שאצל הרוסים הוי מקום שמד של כפירה, ואילו אצל הגרמנים הוא מקום של סכנת נפשות, ועדיף להשאיר במקום סכנה [סכנת נפשות] מאשר לבא למקום שמד, שהיא סכנה רוחנית. וכשהיה אפשרי לצאת מאירופה למדינה אחרת עלה נדון לאן לברוח. והגר"ז העדיף לנסוע לארץ ישראל, למרות שהיה שם מקום סכנה [כי באותה זמן הגרמנים הגיעו לשערי ארץ ישראל] מלנסוע לאמריקה, מפני שאמריקה לעומת ארץ ישראל נחשבה למקום שמד. והוסיף, שאמנם בארץ ישראל ישנם ציונים ... אך בירושלים עיה"ק נמצאים קנאים שנלחמים נגדם במסירות נפש, ושם אפשר להיות.

וסופו הוכיח שהגר"ז זצ"ל צדק, שהרי אחרי כל ההרפתקאות שעברו עליו הגיע לארץ ישראל בשלום, כידוע, משא"כ אשתו ומשפחתו שנשארו בבריסק נספו בשואה, כשכבשו הנאצים את העיר בריסק. אבל הגר"ז ניצל וחי בירושלם כעשרים שנה כעמוד חזק של היהדות התורנית, והשפעתו מגיע עלינו עד היום.

ולכן מי שרוצה לנסוע ממקום שיש שם חשש סכנה גשמית, צריך לשקול היטב אם אינו מגיע למקום שיש שם סכנה רוחנית. כי סכנה רוחנית היא הרבה יותר גרועה מסכנה גשמית. ואפילו אם השאלה היא אם לישון בלילה בבית או לישון במקלט, צריך לשקול היטב אם אין סכנה רוחנית ללכת למקלט ולהפגש שם עם אנשים ומצבים הנוגדים את קיום התורה.
ובודאי שאין להבהל ולברוח למקומות שאינם לפי רוח התורה, שאין שם כשרות מספיקה או חוסר צניעות וכדומה מהנסיגות. והבוטח בה' חסד יסובבנו.

הגה"צ רבי חזקיהו מישקובסקי שליט"א

מכתב חיזוק

בעקבות המצב הקשה השורר בארה"ק, כתב המשגיח שליט"א מכתב חיזוק מיוחד עבור בני ישיבתו - ארחות תורה, לעורר חיזוק בלימוד התורה בכמות ובאיכות אשר היא תריס מפני הפורענות. כאשר לאחר מכן הצטרפו למכתבו ראשי ורבני הישיבה שליט"א. להלן המכתב המלא:

בס"ד תחילת זמן ה'תשפ"ד

אחי ורעי בני הישיבה"ק שיחיו.

מאחר ועדיין לא זכינו לראות את ישועת ד' אשר אלי' מיחלות עינינו, הורנו רבותינו שליט"א כי עלינו להתחזק בלימוד תוה"ק אשר היא תריס בפני הפורענות.

וע"כ ע"ד רבותינו ראשי הישיבה שליט"א נפשינו בשאלתינו להגביר חיילים בלימוד התוה"ק בכמות ובאיכות דהיינו להוסיף זמן על מה שהיו רגילים, ובאיכות להשתדל ללמוד בתענית דיבור כ"א כפי יכולתו. ואין ספק כי זכות התוה"ק תעמוד לנו ולכל ישראל-ל, ותשועת ד' כהרף עין.

אחיכם חזקי' מישקובסקי

**יחיאל קלרמן
נחום ב. לבא**

**איתמר גרבוז
אהרן אוסטרון**

**ברוך דב דיסקין
צבי יהודה אדלשטיין**

הגאון רבי יעקב חיים סופר שליט"א

חיזוק בתורה ובשמירת הלשון

הרב שליט"א נשאל במה יש להתחזק בימים קשים אלו שדם ישראל נשפך כמים, והשיב שיש להתחזק בשני דברים:
א. להתחזק בהתמדת התורה הקדושה. שהיא הנותנת סם חיים וישועה לכל ישראל בכל מקום שהם, ומאידך סם המוות ומכה גדולה לכל שונאי ישראל והסטרא אחרא. כמובא בדרך עץ חיים לרבינו הרמח"ל.
ב. להתחזק בלימוד שמירת הלשון. רבינו החפץ חיים זצ"ל בספרו שמירת הלשון מביא את דברי הזוה"ק (פקודי דף רס"ד ע"ב וז"ל "אם אדם מדבר לשון הרע על חבירו ומעורר עליו מדנים, הוא מעורר בזה למעלה ענין קטגוריא על כל עם ישראל, ונותן בזה כח לשטן שיקטר על ישראל, ובעת שאדם שומר את לשונו למטה מדברי לשון הרע וכד' אין השטן יכול לקטר למעלה על עם ישראל").

הגאון רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א

הגדרת פיקוח נפש

נשאל הרב שליט"א, האם אכן התרעות פיקוד העורף עומדות בהגדרת פיקוח נפש?
והשיב: כתב החזון איש (אגרות וכתבים מח): "ההודעה לציבור למהר למקלט לפי מצב הנוכחי יש לחשוב להצלת נפשות. אך יש להיזהר ממלאכה דאורייתא בכל מאי דאפשר כיון שאין כאן סוף סוף שאלת נפשות לפנינו, ואף שאין הולכין אחר הרוב בפיקוח נפש, מכל מקום בדברים רחוקים הרבה מפיקוח נפש אין דנים כפיקוח נפש, ותלוי כפי מדת הביטחון והמחמיר בכאן אין מוחין בידו. ולענין הוראה לרבים יש להורות בזה כדין פיקוח נפש.
"ובמלאכות דרבנן אין להחמיר כלל, והמחמיר במלאכות דאורייתא אינו רשאי להחמיר ולמנוע מלהודיע לאחרים האזעקה, רק רשאי להשתמט ושיעשה על ידי אחרים, אבל במלאכות דרבנן אין ראוי להשתמט. אך לכבות הנר בבית האפל יש להחמיר שזה בכלל דברים רחוקים הרבה מפיקוח נפש ואין כאן גורם בטוח לפיקוח נפש במצב הנוכחי דיש כאן יותר מתלתא מי יאמר."
והנה דברי החזון איש נכתבו בימי מלחמת העולם השנייה כשנכנס מטוס אויב הופעלה אזעקה בכל רחבי הארץ מחשש שיטיל פצצות על התושבים, כפי שאכן קרה בתל אביב ר"ל. ובוודאי שהסכנה באותם ימים היתה פחותה מזמננו, שהרי האזעקה היתה בכל רחבי הארץ ממטוס בודד, ולא כפי שהיום מתריעים רק באזור המועד, ולא סתם ממטוס אלא מפצצה ששוגרה, ואף על פי כן כתב החזון"א שבמלאכות דרבנן אין להחמיר כלל, ומעתה כל שכן שאין להחמיר מלהפסיק באמצע התפילה.

הגאון רבי ישראל יעקב פינקוס שליט"א

דברי מספד בהלויית הרב בנימין רחמים הי"ד

כידוע, אחד המקומות המרכזיים שבהם אירע הטבח המחריד בשמחת תורה, היה בעיר אופקים, שם הסתובבו המחבלים במשך שעות ארוכות ורצחו עשרות יהודים, ובהם כמה יהודים שומרי תורה ומצוות מבני הקהילה החרדית.
במסע הלוייתו של הקדוש הרב בנימין רחמים הי"ד נשא הרב שליט"א דברי מספד וחיזוק, כאשר בתחילת דבריו דיבר בשבח ומועלתו של הרב בנימין הי"ד, ועל כך שהוא היה עולה תמימה שהקב"ה לקח כקרבן ציבור כדי להציל את כלל ישראל, ולאחמ"כ עורר את הדברים הבאים:
רבותי, כשמקריבים קרבן צריכים לעשות תשובה. "אחד מבני החבורה שמת תדאג כל החבורה" אנחנו בני החבורה נמצאים פה. חז"ל אומרים 'איבעית אימא גדול איבעית אימא קטן' היית גדול והיית קטן שהקטנת את עצמך.
רבותי, אני לא יודע להגיד עצות, אנשים שואלים במה להתחזק, לב יודע מרת נפשו כל אחד צריך לחשוב בעצמו, שלא הקרבנו כאלו קרבנות וח"ו הקב"ה יגיד "לשוא הכיתי את בניכם, מוסר לא לקחו."
כמה יתומים חדשים רח"ל אצלנו בקהילה, ח"ו שהכל יהיה לשוא, אם לא נתגדל במשהו, לא נתקדם במשהו, לא נהיה אחרים במשהו, ח"ו שזה לא יקרה.
ח"ו שנעבור את התקופה הנוראה הזו בלי איזה שינוי בחיים אם זה בתורה הקדושה, בקדושה, ביראת שמים, בלימוד המוסר.
אמרו שהרב זילברשטיין שליט"א אמר שברור לו שצריכים להתחזק בשמירת שבת ללמוד הלכות שבת בסעודה, מגיעים ימי החורף שההכנות של שבת לא יהיו סמוכות לשבת --- כל אחד יקח איזה סוגיה לעצמו שנוכל לומר לקב"ה הקרבנו קרבן אנחנו סומכים את ידינו על הקרבן הקדוש הזה ואנחנו רוצים לחזור בתשובה שלימה.

בעקבות המצב הרב שליט"א פירסם מאמר מיוחד בענין חיוב תפילה בעת צרה, הנוגע להלכה ולמעשה בימים אלו.

הרב שליט"א פתח את דבריו בדברי הרמב"ן בהשגתו על הרמב"ם בשה"מ (מ"ע ה') שמנה מצוה דתפילה כמצוה בפני עצמה, וילפינן לה מלעובדו בכל לבבכם, ד"לעבדו זו תפילה, ולדעתו יש מצוה להתפלל בכל יום, והרמב"ן הוכיח שתפילה דרבנן, ומה שנאמר מצות עשה 'לעבדו בכל לבבכם', מבאר הרמב"ן שהיא מצוה כללית בכל המצוות שתהיה עבודתנו לקל יתברך בכל לבבנו, כלומר כוונה רצויה שלמה לשמו בלא הרהור רע וכו'.

ואחר כך כתב שמה שדרשו בספרי "ולעובדו זו התלמוד, דבר אחר זו תפילה" אסמכתא היא, או לומר שמכלל העבודה שנלמוד תורה ושנתפלל אליו בשעת הצרות, ותהיינה עינינו וליבנו אליו לבדו כעיני עבדים אל יד אדוניהם, ומביא על זה הפסוק ד"ו כי תבואו מלחמה בארצכם על הצר הצורר אתכם והרעותם בחצוצרות ונזכרתם לפני ה' אלוהיכם" והיא מצוה על כל צרה וצרה שתבוא על הציבור לצעוק לפניו בתפילה ובתרועה, וזה הענין שביאר שלמה ע"ה במלכים ח' בהעצר השמים ולא יהיה מטר וכתב רעב כי יהיה וכו' ופרש כפיו אל הבית הזה וכו'. ומבאר בדבריו שמה שדרשו חז"ל מצות תפילה מ'לעובדו' הוי או אסמכתא בלבד, או על שעת הצרות שאז איכא מצוה לזעוק אל ה' וכמו שמבאר מהפסוק דכי יבוא הצר וכו' ונזכרתם, ועיי"ש שכתב שאולי יש למנות מצות "ולעבדו" על ענין מיוחד שיהא כל לבבנו מיוחד אליו יתעלה בענין עבודת המצוות.

ובסוף דבריו שם מסיים הרמב"ן: "ואם אולי יהיה מדרשם בתפלה עיקר מן התורה, נמנה אותו במניינו של הרב ונאמר שהיא מצוה לעת הצרות שנאמין שהוא יתברך ויתעלה שומע תפלה והוא המציל מן הצרות בתפלה וזעקה. והבין זה."

והנה בדברי הרמב"ן יש קושי לכאורה, שבתפילה כתב שיש חיוב תפילה בעת הצרה וזה נכלל בהדין של כי תבואו וכו', שהיא מצוה על כל צרה וצרה שתבוא על הציבור לצעוק לפניו בתפילה וכו', ואם כן מהו שכתב לבסוף שאולי נמנה במצוה מיוחדת תפילה לעת הצרות, הרי זהו ממש אותו דין, ושם היה נראה שפשיט"ל שהוי מצוה, וכבר הרגיש בזה המגילת אסתר שמקשה על הרמב"ן ומדוע ימנה כמצוה בפני"ע לזעוק על הצרות והרי כבר נצטוינו בתרועת החצוצרות עיי"ש [ואמנם לא ברירא אם כוונתו להקשות אף על תחילת דבריו אף ששם לא מנה זאת במצוה בפני"ע, או שרק על סוף דבריו שנסתפק הרמב"ן למנות זאת כמצוה בפני"ע].

ונראה בביאור דברי הרמב"ן, שהנה בתחילת דבריו שכתב שנצטוינו בשעת הצרות, כתב להדיא שאינו רק להתפלל אלא ש"מכלל העבודה שנלמוד תורה ושנתפלל ושנהיה עינינו וליבנו אליו לבדו כעיני עבדים אל יד אדוניהם", הרי שגדר המצוה הוא שכשיש צרות ח"ו אז הוא זמן להתקרבות מיוחדת לה' שזה תכלית הצרות כנגד מה שנרחקנו מה' ועל ידי זה באו הצרות, אז מוטל עלינו להתקרב אליו ולהרגיש כעבדים אל אדוניהם, וענין העבודה כאן הוא כענין העבודה הכללית של כל מצוות ה', ורק שבזמן הצרות הוא זמן לחדש עבודה כללית זו, שזה ענין הצרה לעוררנו על ריחוקינו מה' ושנתקרב אליו ית', וזה בין בתורה ובין בתפילה, ובכללות שייך ענין זה לתשובה שנצטוינו לשוב אל ה', וכמו שכתב הרמב"ם ריש הלכות תעניות "מצות עשה מן התורה לזעוק ולהריע בחצוצרות על כל צרה שתבא על הצבור, שנאמר על הצר הצורר אתכם והרעותם בחצוצרות, כלומר כל דבר שייצר לכם כגון בצורת ודבר וארבה וכיוצא בהן זעקו עליהן והריעו. ודבר זה מדרכי התשובה הוא, שבזמן שתבוא צרה וזעקו עליה ויריעו ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן ככתוב עונותיכם הטו וגו', וזה הוא שיגרום להם להסיר הצרה מעליהם."

ולכאורה גם מצוות החצוצרות הוא מענין זה, לעורר לב האדם אל ה'. ונתבאר שענין התפילה הוי מעשה התקרבות אל ה' והוי בתורה או בתפילה ומוכן שאין זה נמנה למצוות תפילה שאינו דין בתפילה בעצם.

ומה שסיים הרמב"ן לבסוף שאולי יש למנות מצוות תפלה למצוה בפני"ע שבעת הצרות צריך להתפלל, שם רוצה לומר שאולי נאמר מצוה על החפצא בתפלה במסויים, ואינו רק כהיכ"ת להתקרבות ולחזור לעבודתו ית', וכמו שמבאר בלשונו שנצטוינו להתפלל שנאמין שהוא ית' שומע תפילה והוא המציל מהצרות בתפילה וזעקה, וגדר המצוה נראה לבאר שאינו כהיכ"ת להתקרב אליו (שהוא הענין הקודם וכו"ל) אלא דשייך למצוות אמונה ביחוד ה' והשגחתו עלינו, שהנה אדם שיש לו צרה ל"ע, ויש לו אב רחמן שיכול להושיעו מצרתו הרי אין ספק שיפנה אליו ואם לא כשוטה יחשב, ואם אינו פונה או שמפקפק ברחמיו עליו או ביכולתו להושיעו, וכך אנו בניו של השי"ת ואם קורה ח"ו צרה נצטוינו להתנהג אליו ית' כמו האמת הגמור שהוא אב הרחמן וביכולתו להושיענו, וכאן הוי דין במסויים על מעשה התפילה ואינו שייך למשל לתורה [ואף שוודאי לימוד התורה פועל זכויות להנצל, אבל אין בזה את הגוון של ההרגשה הפשוטה לבקש ממני שיכול להושיע, ולכן אם אינו עושה כן לא נחשב כמבטל מצוה אבל תפילה זהו מעשה פשוט של בקשה ממני שיכול להושיע ואם אינו עושה כן מבטל מצוה]. וזה שכתב שצריך ראשית "שנאמין שהוא יתברך שומע תפילה" היינו שמשגיח עלינו ורוצה בנו "ושוא המציל מן הצרות בתפילה וזעקה" היינו שביכולתו להושיע, וזהו הנהגתו להושיע למי שונה אליו בתפילה ובזעקה, וכל זה הוי מצוה מסויימת על מעשה תפילה, ושייך להכרת יחודו והשגחתו עלינו, וכמו שמפורש בדברי החינוך על הרמב"ן הנ"ל, שמי שאינו עושה כן עונשו גדול שהוי כמסיר השגחת ה' מעליו, והיינו שנוהג כאינו מאמין ח"ו בהשגחת ה' עליו שתסור הצרה מעליו.

והעולה מהנ"ל שבעת צרה ח"ו איכא ב' מצוות חלוקות, מצוה אחת השייכת לפרשה דחצוצרות וכמבואר ברמב"ן הנ"ל וכן ברמב"ם הנ"ל בריש הלכות תענית, וזהו מצוה של התקרבות לה' בתורה או בתפלה והוי מלתא דתשובה וכו"ל, שזה תכלית ענין הצרות להחזירנו אליו יתברך. ומצוה הב' שהיא מסויימת לתפילה שבעת צרה יש לנו להאמין שה' שומע תפילה וכו', וזהו מצוה אמונה ביחוד ה' והשגחתו עלינו. [כאן האריך הרב שליט"א טובא בביאור גדרים אלו לפי כל דעה מהראשונים, ואכמ"ל].

הרב שליט"א נסתפק, אם רח"ל אירע שעת צרה בתוך התפילה (וכגון כשיש אזעקה של טילים באמצע התפילה, שצריך רחמי שמים מרובים ובפשטות הוי עת צרה המצריך תפילה) האם שרי להפסיק באמצע התפילה ולהתפלל על הצרה, דהוי חיוב מדאורייתא להתפלל, והפסק בתפילה הוא מדרבנן, ושוא אינו חשוב הפסק כלל, וכן יש להסתפק מה הדין בזה באמצע קר"ש, והניח בצ"ע לדינא.

לישועתך קויתי ה'

סיפר הרב שליט"א בשם אביו הגרש"ד פינקוס זצ"ל, שמרן הגרי"ז זצ"ל היה ממלמל כל העת "לישועתך קויתי ה'" ואף כשהיה לומד או מדבר עם בני אדם, וביאר אאמו"ר את הנהגתו, שחשש לדעת הרמב"ן שבשעת צרה יש חיוב להתפלל לה' ואם כן בעת שהיה צריך לתת עצה לאחרים היה סובר שהוא כמו עת צרה שזוקק להתפלל. והוא חידוש שנחשב עת צרה, ואמנם לפי מה שנתבאר בגדר המצוה הב' למסקנת הרמב"ן שהיא להאמין שה' עוזר בשעת צרה, וביארנו משל למי שיש לו אב רחמן שהוא פונה אליו לבקש, ואם כן יש לומר שבכל מצב שאילו היה כאן מי שיכול לפנות אליו לעזור לו ודאי היה פונה אליו, אז מצוה לפנות לה'.

הגאון הצדיק רבי אלימלך בידרמן שליט"א

איך אני לא יפחד? תדע שהכל זה האבא

סיפר החסיד המפורסם רבי מנחם מענדל פוטרפאס זצ"ל מעשה שראה בעיניו בשהותו בגלות 'סיביר' [עם עינויים עצומים בגוף ונפש שאי אפשר לתאר ולשער], יהודים וגם להבדיל גויים. וכך הווה מעשה, אחד מגויי המקום טיפס על הר גבוה מאד ותקע יתד של ברזל בראש ההר, לאחמ"כ קשר בו חבל גדול וארוך מאד, משם פנה ועלה על הר שני הסמוך גם שם תקע בפסגת ההר יתד ברזל, וקשר בו את קצהו השני של החבל, והנה, בין ההרים הייתה בקעה עמוקה מאד. שאל הגוי את הקהל, האם ברצונכם לראות איך שאנכי עובר ומהלך על החבל מהר אחד למשנהו, ויענו כל העם יחדיו, אין רצוננו להתעסק היום ב'מצוות ליקוט עצמות', כי בוודאי תיפול תיכף ומיד אל התהום הפעורה תחתך, אך למרבה הפלא עבר האיש בין ההרים כשהוא נשאר חי וקיים, [חכמה שהקב"ה ברא...]. ויהי ממחרת הודיע הגוי שכמעשהו אתמול יעשה גם היום לעבור מהר להר על ידי החבל, אך האנשים הפצירו בו שלא יסכן את חייו שוב, דלאו בכל יומא מתרחש ניסא, אולם ההוא גברא אטם אזנו משמוע, וטיפס שוב לראש ההר ועבר על החבל בהצלחה מהר להר, בגמרו שאל את הקהל האם מאמינים אתם שאוכל לעבור על החבל בשלישית, ויענו כל הקהל לא מאמינים אנו, אלא להדיא ראינו שבידך עשות כן. הוסיף הגוי לשאול, האם מאמינים אתם שביכולתי לעבור על החבל הדק ו'עגלה' ביד, ויענו כל הקהל פה אחד, אם יכולת עבור עד עתה ודאי שלא תפריע לך העגלה, הוסיף הגוי לשאול האם יש מי מביניכם שיסכים לשבת בתוך העגלה כאשר אגרור אותה על החבל, אך בזה כבר לא היה מי שהסכים לסכן חייו.

אחר כמה רגעים ראו את האיש מהלך על החבל עם עגלה ובתוכה יושבת לה ילדה בניחותא בלא שום פחד, וכך עבר מהר אחד למשנהו, והיו אנשים תמהים 'מי הוא זה ואיזה הוא' הילדה שהסכימה להסתכן כך? משירדה הקיפו הקהל את הילדה ו'חקרוה' כיצד לא אחזזה חיל ורעדה לשבת באותה עגלה התלויה בין שמים לארץ, הסבירה הילדה, האיש שעבר עמי על החבל הוא אבי בכבודו ובעצמו... כאומר, אין לך שלוות הנפש גדולה יותר משיבת הבן בתוככי עגלתו של אביו, ואם אבי ציוה עלי לשבת בעגלה הייתי סמוך ובטוח שאינו מסכן אותי כלל.

סיים ר' מענדל ואמר, מסיפור זה למדתי, כי כך צריכה להיות אמונתו ובטחונו של היהודי, כהוא ינוקא שסמך על אביו בידעו ש'אב' אינו מזיק לבנו, כשהאבא מחזיק את העגלה - לא מפחדים משום דבר!!! ותמיד רחמי האב על הבן להיטיב לו כל הימים, והזכור זאת, אשריו וטוב לו הן ביושבו בביתו בהרווחה, והן בגלותו בסיביר, כי מרגיש תמיד את עצמו כ'יושב בעגלתו של אביו', והמנהיג הוא הבורא בכבודו ובעצמו.

אלה הם דברי הרמב"ם, שכל המבהיל עצמו עובר בלא תעשה - כי אתה מצווה לחשוב קצת אחרת... האבא הגדול מחזיק את העגלה, לקשור את עצמינו בחבל ל-למעלה.

לכל תקופה יש את התפקיד שלה, התפקיד שלנו בתקופה הזאת - להתחזק חזק באמונת איתן שהוא לבדו עשה עושה ויעשה לכל המעשים.

ספרו נפלאותיך

עובדות ופנינים על התורה

לך לך תשפ"ד

מעלת ארץ ישראל

א'. [י"ב, א'] "ויאמר ה' אל אברהם לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך".

שמעתי ממור' הגר' צ"ר גדליה אייזמן זצ"ל שהביא בשם האלשיך הקדוש שכתב שהקב"ה אמר לאברהם שתוכל להגיע לשורש נשמתך רק בארץ ישראל. וזה הביאור לך לך תלך לעצמותך, מכיוון שרק בארץ ישראל תוכל להגיע לשורש נשמתך.

ואם מדברים על מעלת ארץ ישראל, הביא מור' צ"ל הביא את דברי המדרש רבה [ויקרא לו, ה] שכתב, "ולמה הוא מזכיר זכות אבות ומזכיר זכות הארץ עמהם אמר ר"ל משל למלך שהיה לו שלשה בנים ושפחה אחת משלו מגדלתו כל זמן שהיה המלך שואל שלום בניו היה אומר שאלו לי בשלום המגדלת כך כל זמן שהקב"ה מזכיר אבות מזכיר הארץ עמהם הה"ד וזכרתי את בריתי יעקב וגו' והארץ אזכר".

ואמר ע"ז מור' צ"ל שהנה אנו היינו בטוחים שהאבות הקדושים לרוב גדלותם וקדושת נשמתם אינם צריכים שום סיוע לגדילתם, אך המדרש מגלה שרק ארץ ישראל היא זאת שגידלה אותם. (מפי הרה"ג ר' אברהם קופרמן שליט"א)

העמידה בנסיונות

ויאמר ה' אל אברהם לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך. [לך לך י"ב, א]

הכוח לעמוד בנסיונות מאבינו

תנינן באבות (פ"ה מ"ג) "עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו עליו השלום ועמד בכולם להודיע כמה חבתו של אברהם אבינו עליו השלום".

וברוח חיים שם כתב וז"ל "עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו. כאן אמר אברהם אבינו. ולעיל אמר מנח ועד אברהם. ולא אמר אבינו. ירצה בזה על פי מה שכתוב (משלי כ, ז), מתהלך בתומו צדיק אשרי בניו אחריו. כי כמה מדות שהצדיק טרח ויגע להשיגם. לבניו אחריו המה כטבע מוטבע. ובקצת יגיעה יגיעו לזה. כמו שנראה בחוש שרבים מעמי ארץ מהיהודים מוסרים את עצמם על קידוש השם. והוא מוטבע בנו מאבינו אברהם שמסר נפשו לאור כשדים על אמונתו. וכן כל העשרה נסיונות היו להישרי הדרך לפנינו. וכן ההתעוררות לאדם פתאום לילך לארץ הקודש הוא מנסיון "לך לך". וקבלת כל דעבדין משמיא לטב מנסיון הרעב שלא הרהר אחר מדות השם יתברך וזה שאמר הכתוב (משלי כד, טז), כי שבע יפול צדיק וקם. ורשע יפול באחת (כן מובא הלשון בסנהדרין ז). ובמקרא כתיב יכשלו ברעה) פירוש כי הצדיק אף אם יפול לא יחשוב מאומה כי נופל הוא כי אם הוא קם ועומד על עמדו. ובאחת יפול הרשע. כי למפלה יחשב ולא יחשוב זאת לתקומה להיטיבו באחריתו".

ושמעתי לבאר דברי הגמ' בברכות (סא, ב), "תנו רבנן: פעם אחת גזרה מלכות הרשעה שלא יעסקו ישראל בתורה, בא פפוס בן יהודה ומצאו לרבי עקיבא שהיה מקהיל קהלות ברבים ועוסק בתורה. אמר ליה: עקיבא, אי אתה מתירא מפני מלכות? אמר לו: אמשול לך משל, למה הדבר דומה - לשועל שהיה מהלך על גב הנהר, וראה דגים שהיו מתקבצים ממקום למקום, אמר להם: מפני מה אתם בורחים? אמרו לו: מפני רשתות שמביאין עלינו בני אדם. אמר להם: רצונכם שתעלו ליבשה, ונדור אני ואתם כשם שדרו אבותי עם אבותיכם? אמרו לו: אתה הוא שאומרים עליך פקח שבחיות? לא פקח אתה, אלא טפס אתה! ומה במקום חיותנו אנו

מתיראין, במקום מיתתנו על אחת כמה וכמה! אף אנחנו, עכשיו שאנו יושבים ועוסקים בתורה, שכתוב בה (דברים ל') כי הוא חייך וארך ימך - כך, אם אנו הולכים ומבטלים ממנה - על אחת כמה וכמה. אמרו: לא היו ימים מועטים עד שתפסוהו לרבי עקיבא וחבשוהו בבית האסורים, ותפסו לפפוס בן יהודה וחבשוהו אצלו. אמר לו: פפוס! מי הביאך לכאן? אמר ליה: אשריך רבי עקיבא שנתפסת על דברי תורה, אוי לו לפפוס שנתפס על דברים בטלים". בשעה שהוציאו את רבי עקיבא להריגה זמן קריאת שמע היה והיו סורקים את בשרו במסרוקות של ברזל והיה מקבל עליו עול מלכות שמים אמרו לו תלמידיו רבינו עד כאן אמר להם כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה בכל נפשך אפילו נוטל את נשמתך אמרתי מתי יבא לידי ואקיימנו ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו היה מאריך באחד עד שיצתה נשמתו באחד יצתה בת קול ואמרה אשריך רבי עקיבא שיצאה נשמתך באחד אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא זו תורה וזו שכרה ממתיים ידך ה' ממתים וגו' אמר להם חלקם בחיים יצתה בת קול ואמרה אשריך רבי עקיבא שאתה מזומן לחיי העולם הבא".

והשאלה למה דוקא ר' עקיבא חיכה מתי זה יגיע לדיו ואקיימה. אלא ע"פ דברי הרוח חיים שמבאר את המש' עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו שמוזכר כאן אבינו להראות שהוא השריש בנו את כל הנסיונות שלו ולכן עם ישראל יכול למסור נפשו למען ה'. וממילא ר' עקיבא שהיה בן גרים ולא היה מיוחס לאברהם אבינו הוצרך לפעול קדושת השם בעצמו, ולכן חיכה כל ימיו לזכות לראות אם הוא יצליח למסור את נפשו.

והנה שמעתי מסורת אנשי ירושלים ושמעתי בדקדוק מהגרא"ד אויערבאך זצ"ל שהוא שמע ד"ז מאביו רבי שלמה זלמן זצ"ל, בשם רבי לייב טודרוס'ס זצ"ל, בשם רבי זלמן בהר"ן זצ"ל, בשם רבי זונדל מסלנט זצ"ל, בשם הגר"א. שבעת שריפת הגר צדק, יצא אור מקברי אבות ובטלה הקליפה של טומאת ידים בבוקר, ולכן יש שהקילו בהילוך ד"א לפני נטילת ידים. [והסיבה שלא התפרסם כל כך ד"ז מהגר"א, כיון שלא רצו להזכיר כ"כ את פטירת הגר צדק מאימת המלכות].

והנה הסיבה שזה יציאה ממערת המכפלה, כי הביאו מהזוה"ק שהנשמות של הצדיקים עוברים דרך מערת המכפלה, והארכנו בזה בבאור פניך פר' חיי שרה].

אמנם לכאן' למה זה קרה דוקא בהריגת הגר צדק, הרי אלפים ורבבות מישראל מתו על קידוש ה' במעשי הצלב בספרד, ועוד. אלא על כרחנו הוא כנ"ל כיון שהוא היה גר, ואצלו המעשה לא מושרש מאבותיו ולכן אצלו זה חידוש גדול יותר.

[ושמעתי מח"א שהקושי בנסיון שיש היום באינטרנט, הוא בגלל שבשאר הנסיונות כבר קבלנו מאבותינו את הכוח לעמוד כנגדם, וזה מושרש אצלנו, אבל זה נסיון חדש שלנו מבלי הכוחות שיש לנו מאבותינו]

דוגמאות מנסיונות של אברהם

ונביא קצת דוגמאות מהנסיונות של אברהם. כידועים דברי הגר"א בקול אליהו על נסיון העקידה בזה"ל, "בפסוק (בראשית כב. יב) כי עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה וגו'. ויש לדקדק מאי לשון עתה ידעתי והלא אברהם אבינו ע"ה היה צדיק גם מקודם לכן ועיין ברש"י. אמנם הענין כך הוא על פי מה דאיתא במס' ברכות (דף ל"ג ע"ב) האומר על קן צפור יגיעו רחמך וכו' משתקין אותו, והטעם מפני שעושה מדותיו של הקב"ה

לו הקב"ה כפליים שנא' איוב מבי ויוסף ה' כל אשר לאיוב למשנה ע"כ

סיפר הגאון ר' יעקב אדלשטיין זצ"ל בהיותי בישיבה היה פעם בחור שהלך לחזו"א וביקשו שיברכנו שיסתלק ממנו היצר הרע ולא יהיו לו נסיונות יותר השיב לו החזו"א מה אתה כזה טיפש אתה רוצה למות ולאדם חי יש יצר הרע רק בשביל זה אדם חי להתגבר על היצה"ר אם אין לו יצה"ר למה לו לחיות בכלל רק למת אין יצה"ר, אבל החכם יודע מה לעשות עם היצה"ר.

והסבר בזה, הרי בשביל מה ה' הוריד אותנו לעולם, לא היה עדיף שנישב ונהנה מזיו השכינה. אלא ידוע מחז"ל שאדם שאוכל נהמא דכיסופא, אוכל שמקבל במתנת חנם זה בושה עבורו.

לדוגמא שני בחורים התקבלו לישיבה. א' בחור טוב למד ויגע זמן ממושך ונבחן והצליח והתקבל. והשני לא למד ולא הצליח במבחן, רק יש לו פורטקציה ולכן התקבל. האם הבחור השני מרגיש טוב כמו הבחור הראשון, הוא יודע שכל מה שהוא נכנס לכאן זה בפורטקציה. כך הקב"ה רוצה שנישב בזיו השכינה מתוך שכר ע העבודה שלנו, ולכן ירדנו כאן לעולם בשביל לעבוד.

ולכן אם היה לנו קל ללמוד קל להתפלל א"כ איזה שכר נקבל, הרי שוב עשינו את זהבלי עמל וטריחה מצדינו ולכן אנו צריכים לדעת שכפי גודל הצער והשקעה כך גודל השכר, וא"כ שיש זמן של קושי אדרבה זה הזמן הכי טוב בשבילך.

אנו מתקדמים לימי החנוכה שאומרים שם "ואתה ברחמך הרבים" צ"ע אמאי הוזכר כאן רחמך הרבים, דמאי שנא מברכת המזון שאומרים בחדס וברחמים, ולא מוזכר רחמים רבים, רק רחמים לחודיה.

ושמעתי לבאר בשם רבי אליהו לופיאן זצ"ל שלבקשת דברים גשמים צריך רק רחמים, אבל לקבל רוחניות צריך רחמים רבים, דהא קי"ל (ברכות לג, ב) הכל בידי שמים חוץ מיר"ש, וא"כ על הדברים הגשמים שהם בידי שמים צריך רק רחמים כדי לקבלם, אבל יר"ש שצריך להעשות ע"י האדם, אם רוצה עזרת שמים, צריך לזכות לרחמים גדולים.

ואפשר להמשיך דוגמא לזה, חילים בצבא המלך אם יבקשו בגדים חדשים ודאי שיתנו להם, אבל אם יבקשו להקל באימונים ללעג וקלס יהיו, דזהו כל מטרת האימונים כדי שידעו אח"כ להלחם, וכן הוא בנמשל דברים גשמים הם עזרה לרוחניות, וע"כ אפשר לבקש ולקבל, אבל רוחנית א"א לבקש כי זהו כל מטרת האדם בעולם, שיעמול ולהתיגע בעניני יר"ש, וע"כ צריך רחמים רבים.

ומעתה ביאר הלב אליהו שנס חנוכה שהיה הגזירה על עניני רוחניות, בזה הוצרך העבודה של החשמונאים כדי לנצח, וע"כ רק ברחמים רבים זכינו לישועה, אבל ברכת המזון דהוא הודאה על הענינים הגשמים בזה סגי רק ברחמים, כי דברים גשמים הם בידי שמים ורק בקשה מועטת כבר מזכה ברחמים.

מספרים שפעם אחת נכנס אחד מגדולי ראש הישיבות עם עסקן אחד שאוסף כספים בחו"ל למטרה חשובה, וביקש הלה מרבנו הגרא"ל שיתן לו ברכה שילך לו בקלות אסיפת הכספים. אמר לו רבנו: ח"ו, אתה רוצה שאקלל אותך. והתפלא הלה מה כונת רבנו, ואמר לו רבנו 'הרי לפום צערא אגרא', לגודל הצער שלך כך גודל השכר שלך בשמים, ואם ילך בקלות תפסיד שכר נצחי, וכי אתה רוצה שאני ח"ו אקלל אותך שתפסיד שכר.

וכע"ז שח הגרמ"ב זילברברג: הייתי נוכח כשאברך ביקש מרבנו ברכה שיהיה לו קל בלימוד, וסירב רבנו לברכו ואמר אין זה ברכה שיהיה קל בלימוד, אדרבה ככל שיש יותר קשיים וטריחה ויגיעה בלימוד כך גודל ההצלחה.

כשנתמנה רשע מפורסם לשר אוצר, אמרתי לרבנו לפני ר"ה: הולכת להיות שנה קשה, לא יודע איך אני הולך לעבור אותה, אני מבקש מהקב"ה שאני אעבור אותה בקלות. רבנו הסתכל עלי עם העינים, אני זוכר את המבט הזה עד היום: אתה לא רוצה שכר? קשה, אבל יש שכר (מפי הרב יעקב רוזנבלינסקי).

בעולם הישיבות ממשיכים את זה לאדם שנוסע עם אופנים, שאם יש הילוכים אז קשה לסובב את הגלגל, אבל כה שקשה יותר כך נוסעים מהר יותר, שאין הילוכים וזה קל אז נוסעים פחות.

ובחז"ל ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם, כתיב (תהלים ס) נתתה ליראיך נס להתנוסס מפני קושט סלה, נסיון אחר נסיון וגידולין אחר גידולין בשביל לנסותו בעולם, בשביל לגדל בעולם כנס הזה של ספינה וכל כך למה מפני קושט בשביל שתתקשט מדת הדין בעולם שאם יאמר לך אדם למי שהוא רוצה להעשיר מעשיר, למי שהוא רוצה מעני, ולמי שהוא רוצה הוא

רחמים ואין אלא גזירות וכו' ע"ש. ועיין במפרשים שם. ויש לבאר מ"ש (משלי ל. יז) עין תלעג לאב ותבזז ליקהת אם יקרוה עורבי נחל ויאכלוה בני נשר. ומפרש בירושלמי (פאה פרק א' הל' א' ועוד) עין תלעג לאב זו מצות כיבוד אב, ותבזז ליקהת אם, זו מצות שילוח הקן לשלח האם, יקרוה עורבי נחל שהם אכזרים שאין להם הנאה אלא שמנקרים. ויאכלוה בני נשר שהם רחמנים. והכי פירושו שבכל התורה לא נאמר אריכות ימים כי אם בשני מצות הללו כיבוד אב ושילוח הקן, לפי שאין השלימות ניכר באדם אלא כשיש לו שני מידות הפוכות כגון מדת רחמנות ואכזריות, לפי שכשהאדם נוהג במדה אחת אין מוכרח לומר שהוא צדיק אלא י"ל שכן הוא טבעו, אבל כשיש לו שני מדות הפוכות כגון רחמנות ואכזריות אז מוכח שהוא צדיק. לכן נתן השי"ת לישראל מצוה של רחמנות דהיינו מצות כיבוד אב שהוא רחמנות גדולה לפי שכשבאים לידי זקנה ואין להם מקום לנוח דין הוא שירחם עליהם, ושוב נתן להם מצות שצריכין להתנהג בהם קצת באכזריות, דהיינו מצות שילוח הקן שנוטל הבנים ומשלח האם. דאיתא בירושלמי שכשמשלח האם לפעמים הולכת מחמת צער וטובעת במים, א"כ הוא בודאי אכזריות גדולה, לכן כתיב בשני מצות אלו אריכות ימים לפי שבשני מדות הללו נשלם האדם בתכלית הטוב. וזה שאמר מפני שעושה מדותיו של הקב"ה רחמים ואין אלא גזירות ר"ל שבאמת אין זה רחמים רק שכן גזר השי"ת.

וכן הנסיון לצאת מאור כשדים, להשאיר את אבא שלו לבד, וכולם יאמרו הזה האדם השלם, שלמד להכיר את בוראו כך מתנהג.

עוד נסיון מוזכר בפסוק שאברהם אמר אמרי נא אחותי את למען יטב לי בעבורך וחיתה נפשי בגלגל. [לך לך יב, יג] ופרש"י יתנו לי מתנות. וק' וכי אברהם ביקש ממנה לעשות לו טובה בשביל כסף ומתנות. ועוד דהזכיר את זה קודם הבקשה וחיתה נפשי בגלגל משמע שזה היה חשוב לו יותר מחייו.

ושמעתי בשם הגר"י גלינסקי זצ"ל לבאר על דרך הדרוש, שהנה אברם יורד למצרים ובכל מקום שהגיע צחקו עליו ואמרו לו זה האלוקים שאתה מאמין בו, הוא אומר לך לרדת לארץ ישראל, וא"כ מביא רעב וכו', ואמר להם המתינו אני חייב לכם תשובה [כלוה החייב להחזיר הלוואה]. ותוך זמן קצר אברם חזר טעון בכסף ובהבט וכו', והשיב להם תשובה [- פרע להם את הקפותי] ואמר להם אתם מבינים עתה שהכל היה לטובתי זה האלוקים שלי תראו איך הוא דואג לי.

תפקיד הנסיון

אחר כל זה שאנו מבינים את הנסיונות של אברהם אבינו, ואת הכח שהוריש לנו, אכתי יש לנו להבין בכלל מה הרעיון של הנסיונות, למה לא היה עדיף שלא יהיה נסיונות בכלל.

ובין נסיונות הרגילים התמידים, לבין הנסיונות הקשים. שנקום בבוקר בשמחה בלי נסיון לישראל לישון במיטה. ואח"כ לבוא לתפילה בלי הרעות בדרך להתפלל בכונה גדולה וכו' כו', ואנחנו מלאים בקשים ונסיונות על כל צעד ושעל.

והנה באמת כבר היה תקופה כזו בלי נסיונות ויהיה בעזה"ת תקופה כזו.

בזמן שלפני מהבול שכל תינוק נולד כבר כמבוגר בלי קשים שלגידו בני, אין קושי של קור וחורף חום וקץ, כל הזמנים היו כמו בן פסח לערת.

ומה קרה ירדו עד תהום רבה עברו את העבירות הכי חמורות שיש. וגם לעתיד לבא לא יהיו נסיונות, מלאה הארץ דעה את ה' אבל גם שכר לא יהיה כל כך, כי יהיו אלו ימים שאין בהם חפץ.

והנה המסילת ישרים בפ"א כותב "נמצינו למדים, כי עיקר מציאות האדם בעולם הזה הוא רק לקיים מצוות ולעבוד ולעמוד בנסיון". וצריך להבין בשלמא לקיים את המצוות נחא, אבל לעמוד בנסיון לכא' האדם לא נברא בשביל זה, רק יש לאדם חובה לקיים מצות גם מתוך נסיונות, ולמה כותב המסילת ישרים שהאדם נברא עבור זה.

ובמדרש (משפטים לא ג) אשרי אדם שהוא עומד בנסיונו שאין בריה שאין הקב"ה מנסה אותה העשיר מנסהו אם תהא ידו פתוחה לעניים ומנסה העני אם יכול לקבל הייסורין ואינו כועס שנא' ישעיהו נחז ועניים מרודים תביא בית ואם עמד העשיר בנסיונו ועושה צדקות הרי הוא אוכל ממונו בעוה"ז והקין קיימת לו לעוה"ב והקב"ה מצינו מדינה של גיהנם שנא' תהילים מאב אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטוה ה' ואם עמד העני בנסיונו ואינו מבטע הרי הוא נוטל כפליים לעולם הבא שנא' תהילים יחכח כי אתה עם עני תושיע ממי אתה למד מאיוב שנתייסר בעוה"ז ושלם

כוח לימוד להגן

מספרים שפעם בחור בשיבת סלבודקה עבר באמצע הסדר ליד הנהר, ורואה פתאום אחד שנולד לנהר, ומיד קפץ והצליח במאמצים רבים להצילו, וכך הוא חזר לשיבה עם הרגשה נפלאה ביותר, ראה אותו הסבא שאל אותו לשמחה זו מה היא עושה, וסיפר לו מה הוא עשה, מיד הכניס אותו הסבא לבית מדרש והראה לו את הלומדים ואמר לו מה נראה לך בזכות מה הצלחת להציל בזכות התורה שלומדים כאן, אולי אתה המצבע אבל הכוח והמוח זה בזכות הלומדין כאן.

יש עובדה נוראה שמעתי על מרן רבי אהרן קוטלר זצ"ל שפעם באמצע השיעור נכנסו ואמרו לו שילד יהודי נהרג ליד הבית מדרש, ואמר שזה לא ילד יהודי זה גוי והמשיך בשיעור, ובאו שוב ואמרו לו יש לו כיפה על הראש הוא ודאי יהודי אמר אעפ"כ אני אומר לכן הוא גוי, וכך התברר בסוף שהוא חטף את הכיפה לחבר שלו ורץ לכביש ונדרס.

ואח"כ שאלו את ר' אהרן וכי רוח הקודש יש לך שידעת דבר כזה לומר ואמר לא רק ידעתי נאמנה שלא יתכן שאני ימסור כאן שיעור וכאן מות ילד יהודי כוח קדושת התורה כזה גדול שא"א שימותו סביבה.

ושמעתי בשם הגר"א קוטלר דהנה בגמ' בשבת (ל, א) "אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם הודיעני ה' קצי אמר לו גזרה היא מלפני שאין מודיעין קצו של בשר ודם ומדת ימי מה היא גזרה היא מלפני שאין מודיעין מדת ימי של אדם ואדעה מה חדל אני אמר לו בשבת תמות אמות באחד בשבת אמר לו כבר הגיע מלכות שלמה בנך ואין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלא נימא אמות בערב שבת אמר לו כי טוב יום בחצריך מאלף טוב לי יום אחד שאתה יושב ועוסק בתורה מאלף עולות שעתיד שלמה בנך להקריב לפני על גבי המזבח כל יומא דשבתא הוה יתיב וגריס כולי יומא ההוא יומא דבעי למינח נפשיה קם מלאך המות קמיה ולא יכיל ליה דלא הוה פסק פומיה מגירסא אמר מאי אעביד ליה הוה ליה בוסתנא אחורי ביתיה אתא מלאך המות סליק ובחיש באילני נפק למיחזי הוה סליק בדרגא איפחית דרגא מתותיה אישתיק ונח נפשיה". ושאל ר' אהרן למה השטן הוציא את דוד החוצה ולא עשה את זה בתוך הבית מדרש, ואמר שמבואר בזה שא"א להפריע באמצע בית המדרש, רק כאשר דוד המלך יצא אז אפשר להפריע לו.

והנה הרמב"ם בפישתהש"נ בברכות פ"ט וז"ש הפרו תורתך עת לעשות לה'. אבל מי שיעזוב הפסוק על סדורו ויפרשהו ויאמר עת לעשות לה' הפרו תורתך יאמר כי כשיבא העת להפריע מהם ולהנכם יזמנו סבות לבני אדם להפר התורה כדי שיבא עליהם העונש במשפט.

וידוע שאמר המשגיח הגר"א גרדזונסקי זצ"ל שהגרמנים לא היו מצלחים להרוג את בני הישיבות, אלא קודם הגיעו הרוסים ואז הפריעו ללמוד וכשהפסיקו ללמוד הצליחו הגרמנים לבא ולנצח. ובאמת זכינו במלחמה זו שהשאיר לנו ה' כוח התורה בישיבות ואפי' הרשויות הסכימו שילמדו ללא שום תנאים ועי"ז ננצל מכל. ויש לי הגר"א אפרים נתן רוטשילד: לפני מלחמת המפרץ היה פחד גדול מהאיומים של אותו רשע. פגשתי אז את רבנו ברח' חזון איש פינת רבי עקיבא ושאלתי אותו, כיון שיש לי דרכון שוויצרי האם עלי לברוח לשוויץ מפני הסכנה, וענה לי: לא, אין ממה לחשוש כיון שאין סכנה, שברור שלא יצליח אותו רשע במזימתו. שאלתי אותו מאיפה הרב יודע? ואמר לי: יש זכות התורה שמגינה, שאלתי אותו הרי עם ישראל סבל צרות נוראות כמו השואה ואע"פ שהיו אז הרבה לומדי תורה. וענה לי שלפני השואה היו לומדים עד שהתחתנו ואח"כ כשהוזקקו לפרנסה היו יוצאים לעבוד, ורק לפנות ערב היו קובעים עתים לתורה, ורק יחידים היו יכולים לשבת וללמוד במשך כל היום – אלו שחותנם היה בעל יכולת לפרנסם על שולחן או הרבנים ומגיד השיעורים, אבל בימינו אכשר דרא ורוב בני הישיבות נשארים ללמוד אף לאחר החתונה ומקדישים את חייהם לעסק תורה, ולכן ברור ופשוט שלא יצליח אותו רשע. כך ענה לי בשעתו בפשיטות ולא ראה בזה שום חידוש. ודבר חדש הראוני בהשגות הרמב"ן לסה"מ לרמב"ם מצ' ה' וז"ל ומה שדרשו בספרי (עקב) ולעבדו זה התלמוד ד"א זו תפלה אסמכתא היא או לומר שמכלל העבודה שנלמד תורה ושנתפלל אלו בעת הצרות ותהיינה עינינו ולבנו אלו לבדו כעיני עבדים אל יד אדוניהם. והיינו שיש חיוב מיוחד ללימוד תורה בעת צרה, והדברים ארוכים.

עושה מלך, אברהם כשרצה עשאו מלך, כשרצה עשאו עשיר, יכול את להשיבו ולומר לו יכול את לעשות כמו שעשה אברהם אבינו, והוא אומר מה עשה, ואת אומר לו ואברהם בן מאת שנה בהולד לו, ואחר כל הצער הזה נאמר לו קח נא את בנך את יחידך ולא עיכב, הרי נתת לי יאיד נס להתנוסס". והיינו שנסיון זה מלשון נס להתרומם לגובה, כוח הנסיון זה להרים את הבן אדם.

ומה שמבקשים שאל תביאנו לידי נסיון, הכונה שמתפללים שלא נבוא לידי נסיון ולא נעמוד בזה ואז זה יהיה בזיון. כך ביאר בסידור הגר"א.

וע"כ בזמן הזה שיש לנו נסיון כזה לכלל ולפרט ננצל את זה לעלות ולהתרומם לקירבת ה' ולהשגות בתורה ותפילה.

השגת התורה בעת צרה

לי קוו רשעים לאבדני, עדותיך אתבונן (תהלים קיט, צה). פעם אחת טרם התחיל הרבי ר' בונם זי"ע לנהוג ברעביסטווע, היה לו מסחר סיטונאי של גלנטריה, ובהתאם לחוק עבור כל הסחורות, היה צורך לשלם לממשלה מכס. ולסימן, היו המוכסין מדביקים בנדרולות על הסחורה.

ובדרך כלל כל הסחורות בחנות, היו מודבקים בנדרולות כדן, ובמקרה, היה ברשותו סחורה, שטרם הודבק עליה הבנדרולות, ומציאת סחורה כזו ברשותו היתה גוררת מאסר וקנס כספי כבד. ולפתע פתאום, נכנסו לחנותו אנשי חיל ואנשי המכס, והתחילו לעשות חיפוש רציני בחורים ובסדקים על מנת למצוא את הסחורה הלא כשרה. והיה צר לו מאד, כי ידע אשר בודאי ימצאו את הסחורות. וגם לזוגתו, הרבנית מרת רבקה'לה ע"ה שהיא נהלה את החנות אחזתה רעדה ופחד, ואמרה לבעלה, הלא איש חכם אתה, תן עצה מה לעשות בעת צרה כזאת, כי בסכנה גדולה אנחנו. והשיב לה הר"ב זי"ע, הנה הצדק אתך, אלך לי לחדרי הסמוך לחנות, ושמה אחשוב מה לעשות, ואשוב ואגידה לך. וכן עשה, והלך לחדרו ושהה שם די הרבה זמן. והרבנית ע"ה חשבה, שבודאי יבא כל רגע עם עצה נכונה. אבל לשוא היה תוחלתה, כי הוא בושש לבא. וביני ביני, אנשי המכס והשוטרים גמרו את החיפוש המדוקדק, ובעזר השם, הם הוכו בסנורים ולא מצאו שום סחורה לא כשרה, ובקשו סליחה והלכו לדרכם.

והנה הרבנית ע"ה, היתה סקרנית לדעת לאן נעלם בעלה זי"ע ומה מעשיו, ותפתח את דלת חדרו, וראתה שבעלה הקדוש מחזיק גמרא בידו, ואומר בשמחה, ברוך הש"ת, אשר דברי התוספות נכונים מאד אנשטרענגען, "... [תלך מיד לישון, אסור להתייגע יותר מדאי]. על בוריים, בלי שום קושיא.. והיא היתה נדהמת, ותשאל את בעלה, וכי לשם כך נכנסת לחדרך, הלא בקשתי ממך לטכס עצה מה לעשות עם המוכסין.

והשיב לה הר"ב זי"ע, תאמיני לי, אשר זה איזה שבועות שאני מתקשה בדברי התוספות הללו, אשר לא היו מובנים לי כלל, ומאד קשה היה לי לעמוד על דעת התוספות ז"ל, אולם, כאשר הרשעים הללו באו לעשות לי ח"ו רעה, אמרתי בלבי, הנה אולי זה העת והזמן הנכון, שאעמוד על סוף דעת דברי התוספות ז"ל. וכן הווה, אשר ב"ה נתיישב לי דברי התוספות על מכונם.

ואמר שדבר זה מפורש בתהלים 'לי קוו רשעים לאבדני עדותיך אתבונן, והפירוש הוא, שדהיה'א אומר, דאם ח"ו יבואו רשעים וירצו לאבדני עדותיך אתבונן. היינו, באותו עת שהרשעים ירצו לאבדני אתבונן בתורתך, ואוכל להשיג בתורה הקדושה, מה שלא יכולתי להשיג בפעם אחרת.

וזה גם עכשיו, שאם ח"ו יבואו רשעים להרע לאחד, יוכל להשיג אז בהתורה הקדושה, מה שלא היה יכול להשיג בזמן אחר. (עשר זכיות, מע' הרבי רבי בונם אות ל')

וביאר החת"ס בספר "דעת חתם סופר" (עמ' קיב) וז"ל: אחז"ל ת"ח מרבים שלום בעולם, הכוונה הנכונה בזה דהנה כל המדות נבראו מאת הבורא ית"ש, מדות הבושה והעזות, מדות הגאווה והענוה, מדות השלום והמחלוקת, וא"א לעולם בלי מדות האלו שתעקר מדה א' מכל וכל, אך ראוי להשתמש בהם במקומות הראויים, והנה המחלוקת נאה ויאה לעוסקים בתורה ופלפול, זה יאמר לפי שכלו זה לפי שכלו עד כי יכריח א' את חברו להעמידו על האמת כמחלוקת שמאי והלל, ועי"ז לא יהא כח לשטן לגרום מחלוקת בעולם [כי כבר יש מחלוקת בעולם ע"י מחלוקת בתורה]. ועד"ז מרבים שלום בעולם שמחלוקתם גורם הסתלקות אחיזת השטן, אמנם בשעה שמתעצלים מלעסוק בתורה ופלפול ושלוש ביניהם אז השטן מתגרה להרבות מחלוקת, כי א"א לעולם בלא מדה זאת, וכיון שלא תמצא בקדושה ע"כ תמצא בטומאה. עכ"ל.

המכתבים מימי מלחמת השחרור בפרסום ראשון ובלעד

בימים אלו לפני שבעים שנה בדיוק, ירושלים היתה נצורה ומופגזת. מלחמה שהחלה בחודש כסליו תש"ח ונמשכה קרוב לשנה שיתקה כמעט לגמרי את החיים בירושלים. הגאון הגדול רבי אריה פינקל זצוק"ל ראש ישיבת מיר מודיעין עילית היה באותם ימים בחור בישיבת מיר בירושלים לצד סבו מרן הגרא"י פינקל זצוק"ל. אביו המשגיח הגר"ז שהיה בחו"ל בכל תקופת המלחמה, יתום היה לאמו והוא בירושלים שלח מכתבים בהם מתאר את המצב הן לאביו והן לחבריו בישיבת פוניבז' בבני ברק. המכתבים נמצאו בין גנזיו של רבי אריה זצוק"ל בעבודת עריכת ספר תולדותיו שיראה אור בעז"ה בחדשים הקרובים ומובאים כאן בפרסום ראשון.

'נצטוונו לעמוד כחומה בצורה ביום שידובר בנו, ותופשי התורה בעיה"ק ת"ו נענו לקריאה ונדברו איש אל רעהו שלא להיסחב אחרי מדוחי שוא. גמרנו אומר להכחיש את היסוד המוטעה כאילו ישועת כלל ישראל הוא בדרך טבעי גרידא, כי רק בדרך סגולה ע"י כח התורה נוכל לנצח ולא ע"י לימוד התורה ח"ו, ודברי מורנו ראשי הישיבות שליט"א באו רק לחזק ולהשריש עוד יותר אמונה זו בליבותנו'.

'לו היה ברור לנו כי יישר חיילא היינו מכריזים בריש גלי לנעוץ חרב בבית המדרש כחזקיה בשעתו, הרי עתה שאין כוחנו זה אתנו, חובה כפולה ומכופלת שלפחות אנו חובשי ביהמ"ד נתחזק בלימודה של תורה. אם מאמינים אנו בדברי תורה"ק כי כל הרעה הזאת באתנו רק על עזבנו תורת ד' הרי עלינו לשוב אליה להתחזק בלימודה ובקיומה, ומה מר הטעות שנשתרשה בשורותינו כאילו גם במיעוט הלימוד והעיון מלעומת ימים כתיקונם יצאנו ידי חובתנו בעת צרה ודאגה זו, עד כמה רחוקה מחשבה זו מאמונה ויראת ד', אדרבה עלינו להתחזק ביתר שאת בלימוד ועמלה של תורה, וביחוד אם רבים אינם מבינים זאת וחושבים להועיל בדרך לא יועיל, הרי אנחנו תופשי התורה יודעי האמת, נבין ונכיר זאת. עלינו לעמוד מנגד לכל רפיון והפרעה בלימוד בישיבה, וכל הדברים הבטלים של חדשות המדומה שההמון להוט אחריהן, אל יבואו בתוך כתלי הישיבה'.

קריאה זו מצאנו בין כתביו עליה חתומים 'התאחדות בני הישיבות ירושלים ת"ו' כפי הנראה כנגד רוחות זרות שנשבו באותם ימים גם אצל יהודים חרדים כי צריך לצאת להגנה וכידוע מרנן ראשי ישיבת חברון זצוק"ל עמדו בעוז נגד יזמות אלו. מאחורי אותה קריאה, רבי אריה כדרכו ניצל את הדף ורשם שיעור 'מדודי מו"ר הגר"ח שליט"א ער"ח שבט תש"ח'.

בעוצר חמור

מכתב לחברו (רבי נחמיה קלויזנר זצ"ל בישיבת פוניבז') באור לב' ויצא כותב רבי אריה: פשוט הנני נמצא יחד עם כל אחינו בית ישראל בירושלים עיה"ק ת"ו בעוצר חמור אשר בו לא יזכר ולא יפקד נפש חיה מחוץ לבית משש לפנות ערב עד שש לפנות בקר, ולכן אני יושב בבית אחרי שגמרתי ללמוד עם סבי אאזמו"ר שליט"א באפס מעשה, ולכן כשמגיע אלי מכתב מכובד שכזה הרי אני נהנה הנאה שלמה...

חוץ מזה, כבר שני לילות שהיריות בחוצות עיה"ק אינן פוסקות ואפשר לשמוע כל מיני טרטורים של מכוניות יריה וטומיבנים בלע"ז וסתם אקדחים ורובים ורימוני יד וכל כלי משחית אשר רק נמצאים בעולם הזה, והפחד הוא די גדול השם ירחם. ובכן מה אתך?.

אם לא נלמד ביתר התמדה מי יודע...

בכ"ד טבת שולח לו חזרה חברו ר' נחמיה מכתב מישיבת פוניבז': מה הנך אומר על המצב הרע שהקב"ה הכניסנו לתוכו ברוב עונותינו? אם לא נלמד אנחנו בחורי הישיבה ביתר התמדה, ואם לא נתפלל ביתר התלהבות מי יודע מה ילד יום רח"ל. יששכר מאיר נ"י עשה במוצש"ק שעבר סיום על זבחים והתחיל מנחות חוץ מב"מ וירושלמי שהוא לומד. כאן ב"ה לומדים בהתמדה רבה עד מאד. מה נשמע בירושלים עיה"ק? האם הלימוד לא מופרע ח"ו ע"י המצב הנורא? יה"ר שנזכה לשמוע בשורות טובות במהרה בימינו.

בגשמיות אין לי מה להתאונן

בב' שבט תש"ח שלח רבי אריה מכתב לר' נחמיה ידידו: עתה באתי לענות לך ולדרוש בשלומך ובשלום כולם תלמידי הישיבה נרם יאיר ויזרח ולדעת כל חדש אצלך ואצל כולם לקול היריות וההתפוצצויות רח"ל, מסור ד"ש ומז"ט לברל שליט"א (הגאון הגדול הגרב"ד שליט"א ב.ר.) על אירוסיו דודתו יפה עם ב"ג בחור מישיבת מיר מאמריקה מהבחירים לייב מלין שליט"א. אבקשך מאד אם תוכל ואם לא יפריע לך מזמן הלימוד אפי' רגע, לידע ולהודיע מה שלום אחי נ"י משה אשר לומד בישיבת סלבודקה אצל ר' אייזיק שליט"א ומה שלום אחיותי היקרות הנמצאים אצל ר' בייניש דודי שליט"א.

אני ב"ה בגשמיות אין לי מה להתאונן, אבל ברוחניות כמובן אני עוד רחוק מהתכלית, אבל בסיעתא דשמיא אך שהוא אני אולי

מתקדם מעט. דרוש בשלום כולם בשלום דוב לנדו שליט"א ויחיאל שליט"א וכולם.

התפוצצות אדירה בכל רחבי ירושלים

בט' שבט שולח לו ר' נחמיה: השעה מאוחרת בלילה עדין לא היה סיפק בידי לשאול על שלום אחיך נ"י. השיעורים ב"ה טובים, הבנין (בניית בנין ישיבת פוניבז') מתקדם פחות או יותר מורגש מחסור בחמרים.

בט"ז שבט שולח לו שוב כבר שבועיים לא קבלתי ממך אות חיים. האם הכרת את אברהם הויזמן הי"ד? הכרתי טוב מאד יחד היינו במשמרת שבת תמיד. מה שלומך? האם יש הפרעות רבות?

במכתב נוסף כותב רבי אריה: כבר בקשתיך כמה פעמים שתכתוב לי איזו מחשבה שהיא בתורה אם סברא טובה ואם קושיא או תירוץ וזה יועיל מאד כדי להעלות את רמת המכתבים, והיה כי תשאלני מדוע נאה דורש הנך ולא נאה מקיים, האמת אגיד כי לא אמרתי עוד איזה דבר הראוי להעלות על שולחן מלכים, מאן מלכי רבנן, האף אמנם שבמכתבי לאבא שליט"א אני כותב כל פעם משהוא ממה שאמרתי, אבל כידוע לך אהבת אב לבנו על כל פשעים תכסה, ואם פטפוטי חביבין עליו, אבל ביננו, אם אומר לך דברים כאלו בתורה, אז ימלא שחוק פיך ולשונך רינה.

אמש בשעה 11 בערך נשמעה התפוצצות אדירה בכל רחבי ירושלים עיה"ק, אני ישבתי ליד השולחן מול החלון ופתאום רעם עצום והחלון נפתח בכוח, ואילו היה סגור היטב אזי היו השמשות לרסיסים פשוטו כמשמעו, ותתאר לך כי אני עבדך מוג הלב מאז ומקדם ברכי כשלו וארכבותי דא לדא נקשן ורוחי לא שבה אלי עד לאחר 3 רבעי שעה, זה היה פיצוץ בנין הפלשתינ פוסט ודאי קראת בעיתונים, החורבן היה שם גדול והנזק נאמד ברבבות.

מה המצב אצלכם. מה בענין הגיוס אני מקווה שהרב שליט"א סדר הכל בכי טוב, האם שקט אצלכם. באמת אני מקנא בך, כאן קשה מאד ללמוד טוב במצב כזה, בכ"ז אני לומד מעט כמובן יותר טוב מאשר בזכרון מאיר לא חלילה מחמת ששם גרוע ח"ו, אלא פשוט כאן איני ברשות עצמי ואינני הפקר. מה שלום הרב שליט"א. האם ידוע לך עם המשגיח שליט"א חושב לחזור. איך השיעורים ומה שלום רבותינו מוסרי השיעורים הגרי"ד והגר"ש שליט"א.

חזן מפצצה אחת שכל ירושלים נרעדה

במכתב נוסף כותב לו רבי אריה: זקוקים אנו לרחמי שמים אמתיים להוציאנו ממצור. הימים האחרונים אשר עברו עלינו לא יאומנו כי יסופרו, אשר נהרגו ונשחטו מבני ישראל אחים יקרים, ביניהם צדיקים ותמימים על ידי זדים ארורים ימ"ש, השם ינקום דמם, וכל זה גרמו הפושעים והכופרים בעיקר ע"י דחיקתם את הקץ, ועל כל זה יבואו בדין, והשם יסלח להם הלוואי אמן.

מה נשמע אצלך, האם הופרע הלימוד בישיבה האם הכל הושב כשורה. אצלי הכל ב"ה בסדר גמור שנאמר 'שוטה אינו מרגיש' וד"ל. איך לומד נחמיה, דרוש בשלום יששכר נ"י רבי מורי איך הוא מרגיש בין בגשמיות בין ברוחניות. אנכי גמרתי בנדרים פ' שלישי ואי"ה מתחיל ביום א' אין בין המודר ובזבחים אני גומר את הפ' הראשון שזה מעט מאד והלימוד הוא חלש וצריך אני סיעתא דשמיא .

מכתב נוסף מב' דר"ח אדר הוא כותב: נהניתי מעצם הענין שכתבת למשגיח ונענה... חוץ מפצצה אחת שכל ירושלים נרעדה ממנה אין כל חדש תחת שמש, אני עומד באמצע נערה המאורסה ומקוה לגמור בקרוב כל נדרים.

האם חושבים שיוכלו לסדר שביתת נשק?

במכתב לאביו הגר"ח מספר לו רבי אריה: אני לומד עם הגר"ח (שמואלביץ) שלש פעמים ביום ובעת ההפגזה למדנו במשך רוב שעות היום. איך חושבים שם אצלכם על א"י, האם חושבים שיוכלו לסדר שביתת נשק, לדעתי זה לא יתכן, כי הפראים הערבים מרוגזים כעת מאד על כל המפללות שהנחלנו להם בעז"ה לגיבורים ודאי לא ינוחו ולא ישקטו שבטי הרשע על גורל הצדיקים וד' אלוקינו בעזרנו אמן ואמן.

במכתב נוסף בימי המלחמה הוא מתאר לאביו: אמנם הפחד והבהלה מאימת הפגזים המתעופפים ושורקים עלינו זה כבר עבר, עתה הפוגה... הסבא והסבתא היו כל הזמן למטה אצל ברנדווין במלון כי בקומות העליונות היה פשוט סכנת נפשות אני הייתי במשך רוב הזמן אצל הסבתא מדיסקין תח' אשר יושבת כעת כאן בבית ודורשת שלומך כיון שהיה שם ביחס לעיר טוב מאד אע"פ שגם פוצצו הפגזים הרבה מהבנין והפחד היה עצום בכל זאת הבנין היה טוב וחזק. דרך אגב הפגזים עשו נזקים עצומים ואבדות בנפש יקרות מאד ביניהם האשה רוזי סלומון הי"ד אשר אתה ידעת מי היא ומה, השם ירחם, באמת אין לי לכתוב חוץ מבשורות כאלה רח"ל, הלוואי ונזכה שאוכל לכתוב לך בשורות טובות. העיקר הפחד מפני העתיד.

אל דאגה והכל על מקומו יבוא בשלום ותמיד אני חושב שגם אצלנו פה בעיה"ק הדאגה מוגזמת מאד והלוואי והיית צודק ונזכה לראות בנחמה יחד עם כל בני בארץ ובגולה.

בימים אלו בדיוק לפני יובל שנים 'עת צרה ליעקב', אחרי למעלה משבעים של 'ימי המתנה' פרצה מלחמת 'ששת הימים'. ובהיכלי התורה באותם ימים היו חיזוקים גדולים בתורה ובמוסר 'מי גרם לרגלנו שיעמדו במלחמה שערי ירושלים שהיו עוסקים בתורה'. זכות התורה הגנה מול הלגיון הירדני. הצצה למלחמתה של תורה בימי מלחמה.

עיקר החזית בימי המלחמה היה בירושלים עיר מלוכה שם הלגיון הירדני ניסה להילחם בעוז על העיר העתיקה בה שלט מאז 'מלחמת תש"ח', והשכונות הסמוכות ספגו את הדי הארטילריה. בנין ישיבת מיר בשכונת 'בית ישראל' ספג גם שלשה פגזים.

מה הציל את בני ישיבת מיר?

בחור היה בישיבת מיר באותם ימים שהוריו התחננו שיחזור לביתו שבחו"ל והוא לא יכל לעמוד בלחץ ונסע חזרה. עם תום המלחמה הוא חזר ונכנס למרן ראש הישיבה הגאון רבי חיים שמואלביץ זצוק"ל שאמר לו: ב"ה היתה לי יותר מנוחת הנפש בבית, כאן היו הפגזות וישבו במקלטים, אמר לו רבי חיים: אתה צודק, אבל את ה'ימי כיפור' שהיו לנו שישבנו במקלטים זה הרי לא היה לך...

בני הישיבה ישבו במקלט עם כל תושבי 'בית ישראל' וישבה שם אשה שהיתה עגונה שנים עשרה שנה מבעלה. היו שאמרו תהילים, היו שאמרו וידוי היו שאמרו 'אבינו מלכינו' וכמובן הכל בוקע רקיעים, אבל אני חיים שמואלביץ שומע שהאשה מתרוממת ממקומה ואומרת: ריבונו של עולם אני מוחלת לו... הציבור לא שמע אבל היא אמרה: כמו שאני מוחלת לו ככה תמחול לעם ישראל שלא חטא כל כך הרבה כמו שהוא חטא לי... זה מה שהציל אותנו.

השיעור כללי במקלט

בתקופת ההמתנה יום לפני פרוץ המלחמה, יריות נשמעות בירושלים, יש לתפוס מחסה, היום הוא יום ראשון, השעה אמצע השיעור כללי של הגאון הגדול רבי נחום פרצוביץ זצוק"ל, יורד רבי נחום אל מקלט הישיבה המאולתר, ותלמידיו עמו, מספר תלמידו הגאון רבי אלי' מאיר קלוגמן שליט"א, החששות והפחדים מרשימים את לבבות כולם, רבי נחום ממשיך את השיעור במקלט מאותה נקודה בה הפסיק בהיכל הישיבה... הוא אפילו לא מוצא צורך לחזור על המשפט האחרון שאמר למעלה.

בהזדמנות אחרת באותם ימים בשעת ההפגזות ירד רבי נחום למקלט עם הגמרא בידו והמשיך בלימודו. לאחר כמה דקות נכנס למקלט יהודי ישיש בלתי מוכר, במקרה עבר ברחוב ונכנס למקלט הקרוב. רבי נחום סגר את הגמרא והתחיל לדבר עם היהודי, להרגיעו ולהנעים את שהותו במקלט שלא ירגיש בודד.

גם בימים הטורפים הללו לא נתן לעצמו הנחות, ביום ראשון לאחר מכן עלה על הבימה, ואמר שיעור בסוגיית יד לקידושין, עליה מעולם לא אמר שיעור, לפני אותו יום ראשון.

לימים, כשהספיד רבי נחום את חותנו רבי חיים שמואלביץ, הוא דיבר רבות על זכות תורתו, וסיפר שירדו בני הישיבה וראשיה לחדר האוכל של הישיבה ששוכן בקומת הקרקע של הישיבה שבירושלים. הבנין שכן קרוב מאד לגבול עם ירדן ועיתים היו ניצבים על גגו חיילים. הבנין ספג שלוש פגיעות ישירות, ובס"ד לא נפגע איש מבין היושבים במקלט, לא מבני הישיבה, ולא מקרב השכנים הרבים שבאו להסתופף שם גם הם. על כך אמר רבי נחום שההצלה של היושבים במקלט ההוא היתה בזכות תורתו של מו"ח, ולכן הוא היה בטוח כל הזמן כי לא יארע שום דבר ליושבי המקלט.

גירסא אחרת נמסרה מאחד התלמידים שרבי חיים אמר את הלילה שישבנו במקלט במלחמת ששת הימים אני לא אמכור לעולם. מבואר בספרים שפחד מוות מכפר אף יותר מהמוות בעצמו, אמר רבי חיים. כשסיפרו זאת לרבי נחום הוא אמר בשוויון נפש: אני לא פחדתי כלל כי רבי חיים היה אתנו אין מה לפחד...

תוך כדי הפיצוצים מרן מדבר בלימוד

שכונה נוספת הסמוכה להפגזות היתה מאה שערים. רבנו מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל כבר התקרב לשנות הששים והוא היה בביתו ברחוב חנן לבד עם הרבנית ע"ה ואחד מבניו שליט"א הגיע לשהות עמו.

קולות המלחמה נשמעו בעוז וכל פיצוץ היה נראה כאילו עוד רגע הבית חרב ובגג הקומה העליונה באמת נהיה חור, הלחץ היה ניכר על פני כולם ומרן הגרי"ש פונה לבנו ואומר שטיקל תורה, קושיא על דברי הגמרא והרמב"ם ותוך כדי דבריו נשמעים הפיצוצים המפחידים והוא ממשיך לדבר כאילו לא שומע כלום.

בהמשך לא היתה ברירה והלכו למקלט ליד ברסלב ובדרך עברו ליד אחת החצרות ומיד אחרי שעברו נפלה שם פצצה. במקלט אסרו להדליק חשמל אבל בשביל מרן זצוק"ל הביאו נרות וכך ישב ולמד גמרא כאילו המלחמה לא נוגעת אליו.

משורר ששיער...

בשכונת גאולה הסמוכה ברחוב חגי התנוססה בימים ההם לתפארה ישיבת חברון, היו מהחלשים בבני הישיבה ששקלו אפשרות של התגייסות לצבא. מרן המשגיח רבי מאיר חדש זצוק"ל הסביר ש'משורר ששיער במיתה' כשלו שתפקידו לשיר נוטש את משמרתו ועובר למלא משימה אחרת, לשמור בשער, שהיא משימה קשה יותר - דינו למיתה.

בן ישיבה שנוטש את משמרתו ונוטל עליו תפקיד של חייל בצבא, לא זו בלבד שאינו נוהג כשורה, הוא מסכן את עצמו בסכנת חיים.

שח איש החינוך והדעת הרב שלמה הופמן זצ"ל: ביום ראשון כ"ה איר בצהרים ניגשתי לישיבה לבקר את בני ובחורים דברו בחרדה על האפשרות שתפרוץ מלחמה. באותו רגע ירד מרן רבי מאיר במדרגות וניגש ושאל: על מה מדברים כאן? חוששים אם תהיה מלחמה אמרנו לו.

רבי מאיר חיך ואמר ברוגע: מה יש לדבר? אתם שוכחים שיש ריבונו של עולם ד' ילחם לכם ואתם תחרישון, גם אם תפרוץ מלחמה, ד' ילחם לנו ואתם יכולים בשקט להמשיך ללמוד בשקט בכזו שלווה ורוגע.

חובה ואחריות

בנו, הגאון רבי משה מרדכי זצוק"ל ראש ישיבת 'אור אלחנן' סיפר לימים שבאותם ימי מלחמה אביו רבי מאיר היה שקוע ב'שערי העבודה' לרבנו יונה, גם כשבמקלט היתה תסיסה מרובה ורעש פגזים החריש את האזניים, הוא המשיך להיות מרוכז בספר. היתה לי הרגשה, אמר הגרמ"מ זצוק"ל, שאבא מרגיש חובה ואחריות לא להסיח דעת מהלימוד דווקא בשעות כאלו, לא הפסיק מהלימוד אפילו לא להתעניין ולשאול מה קורה.

רבי הירש פאליי זצ"ל שגר ברחוב הושע הסמוך ירד לפרוזדור המבוצר בקומה ראשונה שם התגורר יבלחט"א הגאון הגדול רבי ברוך מרדכי אזרחי, ורבי הירש ורבי ברוך מרדכי שקעו בעומק הלימוד של מסכת מנחות, מבחוץ רעמו קולות המלחמה ומבית רעמו קולות מלחמתה של תורה.

סגולת הרמח"ל 'רצופים'

ועדין בשכונת גאולה, קרא הגאון הגדול רבי עזרא עטיה זצוק"ל בישיבת 'פורת יוסף': עת צרה היא ליעקב וחתם: 'אם בעז"ה ד' יעשה לנו נס ונצא מצרה גדולה זו מאפלה לאורה נתאסף כולנו לומר נשמת כל חי. מה יהיה דאגו הבחורים? וחכם עזרא הרגיע אותם שאם יוסיפו להתחזק בלימוד הוא בטוח שהקב"ה ישמע לתפילותיהם.

חכם עזרא הכריז על סגולת הרמח"ל ללימוד שלשה ימים רצופים האורות בבית המדרש דלקו יומם ולילה והיה אומר: 'אנחנו נלחמים בזכות התורה שלנו, רותמים אותה להצלחה במערכה' באור לכ"ו איר נערך 'משמר' בהשתתפות כל בני הישיבה וחכם עזרא ביקש שיקבלו 'קבלות' לזכות עם ישראל בעיקר בענין ביטול תורה ללמוד ברצף, עם סיום המשמר אמרו סליחות ובבית המדרש הרגישו כשעת נעילה.

עם פרוץ המלחמה, חכם עזרא שהה בביתו שחלונותיו נאטמו בשקי חול ורבני הישיבה באו גם הם לשם בידעם שהמגן הטוב ביותר הוא תורת הרב הגדול שעות רבות ישבו ולמדו אתו חכם יהודה צדקה חכם בן ציון אבא שאול חכם יוסף עדס וחכם נתן סאלם. כשהירדנים החלו להתקיף את ירושלים בעצמה, פגז פגע בדירת השכנים מעל ביתו אבל בחסדי שמים איש לא נפגע. חכם עזרא הורה לתלמידים להמשיך את שגרת הלימוד להוסיף ולהתפלל להרבות זכויות.

וד' סביב לעמו

הגאון רבי בנימין זאב יעקבזון זצ"ל בספרו המומנטלי 'אשא דעי למרחוק' המתאר את מסעותיו בגולה בשליחות גדולי הדור זצוק"ל ופגישותיו עימם, מתאר בפרק האחרון את ימי המלחמה בשכונת סנהדריה פאג"י בה התגורר וכיהן כרבה: כל תושבי השכונה מצאו תוך דקות מועטות את משכנם במקלטים הענקיים של שיכון אוריאל, כמה דירות נחרבו כליל, בכמה דירות נחרבו חדרים או גזוזטראות, והחסד שנעשה במקלט בין איש לחברו למעלה מן המשוער.

ברגע האחרון הכריחו את רעייתי את בני ואותי לנסוע לבית וגן לבני בכורי. ההחלטה היתה קשה עלי מאד, אני יודע שהקברניט אינו עוזב את ספינתו בשעת הסכנה, אבל נזכרתי בהוראת המהרש"ל שבשעת הסכנה מוכרח כל מי שיכול לעזור לעמוד על מקומו ומי שאינו יכול צריך ללכת למקום מבטחים. כן ידעתי שהדיין הנאמן והמסור שלי רבי יעקב ישעי' בלויא נשאר בשיכון לתת עצה ועזר לכל נצרך. בבית וגן הכשירו את עזרת הנשים של בית הכנסת למקלט מרווח. בית הכנסת שבמרתף היה יומם ולילה מלא לומדים ומתפללים ואומרי תהילים. שם שפך הגאון רבי יוסף נפתלי שטרן את שיחו, שם במקלט נפגשתי עם עוד רבנים חשובים.

ובבית וגן באותם ימי מלחמה פגש יהודי את מרן רבי יחזקאל אברמסקי זצוק"ל הולך ברחוב ושלווה ורוגע על פניו. שאל אותו יהודי: מה יהיה עם הסכנה שכולנו שרויים בה? אמר לו הרב: תראה את ההרים והגבעות שמקיפים את עירנו ירושלים 'ירושלים הרים סביב לה וד' סביב לעמו מעתה ועד עולם' כמו שאתה רואה עין בעין שהרים סביב לה בלי הוכחות, ככה אני רואה שד' סביב לעמו ואין לי מה לפחד!

כמו הפחד של אלול...

וגם בבני ברק שלא הופגזה באותה מלחמה נשאו בעול והתחזקו כפי שמתארים תלמידי ישיבת פוניבז' מאותם ימים. לפני מלחמת ששת הימים כשרבים התגייסו למחמה והיה פחד גדול בשוב בארץ הקדש התבטא מרן המשגיח רבי יחזקאל זצ"ל

ואמר: נדמה לי שצריכים לפחד מהמצב שאנחנו נמצאים בו עכשיו כמעט כמו הפחד שמפחדים לקראת הימים הנוראים! בשיחה בי"ד אייר בהיכל הישיבה אמר המשגיח: כולם חושבים עצות מה לעשות ולא חושבים מה הרבש"ע רוצה בזה, הקב"ה מתאוה לתפילתנו, וחופץ מזה צריכים להיות נושא בעול עם החיילים הנמצאים בכל מיני צער ויסורים ופחד מוות וצער המשפחות. בשיחה הבאה בכ"א איר המשגיח המשיך המשגיח: כל אחד בטוח שלו לא יקרה שום דבר ובכל זאת הוא בורח לאפה שיוכל להינצל ודאי, ולמה לא נפחד מהעתיד..

איך אפשר ללכת בנחת

בימי המלחמה עצמה יום שלישי כ"ז איר דיבר המשגיח: נדמה לי ששכחו שאלפי יהודים הם בעת צרה ומתהלכים בפחד ואימה ואנו רגועים. הרי האלף של יהודי הוא ואהבת לרעך כמוך, להרגיש צער השני, ואם לא מרגישים בצער השני הר שמחים בצערם שזה טבע האדם לחשוב רע על השני וזוהי אכזריות... צריך לקבל על עצמו עול תורה.. ויעסוק בחסד.. אם כחבלי משיח נפרש את המצב, ודאי אי אפשר לחיות בשקט, בחיים קלים ונחת, לא ישתנה טבע האדם. ודאי פחד הדין צריך ליפול עלינו.

'בעת כזאת - קרא מרן רבי יחזקאל זצוק"ל, מאות אלפים מאחינו מתגלגלים בשדות בקור ובחום, ופחד המוות מרחף עליהם. משפחותיהם מודאגות ושבורות, איך נפרש את המסתובב בשלווה ובמנוחה, ממלא כל תאוותיו ורצונותיו, משום שהוא נמצא במקומו.. ואיך אפשר להתהלך בנחת ושמחה, ואולי אף ליזמר בעת כזו" והכרח הוא להתבונן ולעורר עצמו, לצייר צרת אחינו המתגלגלים בשדות כשאימת המלחמה עליהם ולמשפחותיהם, ולחשוב מחשבות עם עצמו לא להשאר קר ח"ו בעת עזו" ראוי להרגיש ביותר אמר המשגיח, סכנת אחינו הלוחמים. ראוי להחשיב לאסון קרבן יהודי. השמחה הראויה היא בהצלת נפשות אחינו הלוחמים יותר מניצחון על האויבים. ואיך אפשר לשמוח בניצחונות כשיודעים מה אבדנו, מה שראוי להחשיב לאסון הוא: קרבן יהודי. ריבוי הרוגי הגויים אינם שווים לכלום לעומת יהודי אחד. ולזה צריך לכוון מבטינו. והשמחה הראויה היא בהצלת נפשות אחינו הלוחמים יותר מניצחון על האויבים. ואם כן, איך אפשר לשמוח בניצחונות כשיודעים מה אבדנו כדי להשיגם

עם ישראל במצב נורא

בלילה הראשון של המלחמה עמד מרן ראש הישיבה הגראמ"מ שך זצוק"ל ואמר: ריבוננו של עולם איך נתפלל לפניך? נתפלל שהצבא שלנו ינצח? אבל אז יתגדל כבוד הרשעים וממילא יתמעט חלילה כבוד שמים. שמא לא נתפלל? עשוי חייל אחד להיפגע אבל חייבים להתפלל שאף אחד לא יפצע חלילה במלחמה הזו. ובכן, רבש"ע שאף יהודי לא יפגע אבל שלא יתרבה כבודם של הרשעים...

במכתב שכתב באותם ימים כותב מרן זצוק"ל: אני נמצא עכשיו בזמן המלחמה כלוא בבית, ואין להשען אלא על אבינו שבשמים. עם ישראל היום במצב נורא.. דמי אחינו צועקים אלינו מן האדמה. דם ישראל נשפך כמים. וזה מראה שיד ד' פגע בנו, כי הלכנו בקרי [על פי המקרה] העצה: להתחזק בתורה ובתפילה. אלה ברכב ..ואנחנו בשם ד' נזכיר. כשהמלחמה הוכרעה מרן אמר: אני לא יכול לדבר, גידו שאני לא שפוי, הרי מתרבה כבוד פורקי עול ולא עוד אלא בכיה לדורות, עכשיו יעלו יהודים ויכנסו ברגל למקום המקדש כמה חייבי כריתות...

למה תתראו

הגאון רבי אליהו רוט זצ"ל מסר כי בישיבת סלבודקה בימי המלחמה הזהיר המשגיח הגר"מ טיקוצינסקי זצ"ל לא לצאת לרחובות סתם אלא אם כן יש צורך גדול בגלל 'למה תתראו' שאנשי מילואים מתגייסים לצבא ובני הישיבות לא.

שיש פחד לא תהיה השמדה

וגם בדרומה של ארץ ישראל היתה חזית. שמענו מהגאון רבי ברוך מדן שליט"א שלמד באותם ימים בישיבת הנגב. כשפרצה המלחמה באו מהצבא ואמרו להגאון הגדול רבי יששכר מאיר זצוק"ל לפנות את הישיבה. אין מוסדות חינוך באזור והוא אמר שאנחנו נחפור מקלטים. עשו האפלה ולמדו. ביום שישי שתי מטוסים נסעו על יד הגבול המצרי זה היה הכרזת מלחמה היה פחד בציבור. הוא כינס את כולם לוועד בצריף. ואמר מה שקבל מגיסו הגר"צ במברגר זצ"ל בשם מרן החזו"א זצ"ל לפני מלחמת השחרור.

לפני השואה כולם היו אדישים ולא היה פחד (כמו שכיום רח"ל עם האיומים מאיראן) אבל במלחמת השחרור היה פחד והגאווה נשברה וכשיש פחד לא יהיה השמדת כלל ישראל. הוסיף ר' יששכר כל החיילים באים ואומרים תתפללו עלינו אני מרגיש שיש פחד בציבור ואם תלמדו חזק לא יקח יותר משבוע אחד והמלחמה תסתיים.

אני זוכר במלחמת ההתשה מספר הגר"ב מדן, שהחליט רבי יששכר לנסוע לחזק את החיילים. נסעתי איתו שמונה שעות וכל הדרך דיבר בלימוד והזהיר אותי לא להתווכח עם החיילים. כשהגענו הוא קרא לכל מי שרוצה לשמוע ובדיוק היתה לו חולשה והעמיד אותי לדבר ופתאום התגבר ונעמד ואמר להם דבר תורה וישבו מרותקים לשמוע את דבריו.

שיחת התעוררות מהגה"צ ר' אלימלך בידרמן שליט"א

עקב המלחמה שפרצה בשמחת תורה תשפ"ד

א' חשון תשפ"ד, רכסים'

אמונה בהשי"ת - לא לפחד כלל

מצוות לא תעשה - לא לפחד בעת מלחמה

כתב רבינו הרמב"ם (פ"ז מהל' מלכים הט"ו) בזה"ל, ומאחר שיכנס אדם בקשרי המלחמה ישען על מקוה ישראל ומושיעו בעת צרה. וכל המתחיל לחשב ולהרהר במלחמה ומבהיל עצמו עובר בלא תעשה, שנאמר (דברים כג) 'אל ירך לבבכם אל תראו ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם'. עכ"ל. פסק של הרמב"ם, שמי שחושב - ומפחד, עובר בלאו.

אנחנו מצווים לא לפחד! איך?

בראש ובראשונה, צריך להתרחק מכל 'שמיעת החדשות' וה'נייעס' למיניהם, אשר מכניסים הם לאדם פחד ובהלה, ולא עוד אלא שהינם מטשטשים את אור האמונה, כאשר נשמע מהם ללא הרף דעות כוזבות בחיפוש אחר סיבות למה שאירע, ובריבוי דברי הבל מה עלינו לעשות...

וכך אמר החסיד רבי מרדכי יחיאל לוריא זצ"ל מזקני חסידי סלונים, לדרוש כמין חומר בלשון הגמ' (קידושין פב): 'אשרי מי שבניו זכרים ואוי לו למי שבניו נקבות', והקושיא עולה מאליה, שלכאורה היה צריך לומר למי שבנותיו נקבות, ומהו 'בניו נקבות', אלא כי שניהם מדברים מ'בניו', יש מי שחוזר מהשיבה ומספר לאביו 'חידושים' - חידושי תורה ששמע וחידש בלימודו, ואילו אחר מספר 'חדשות' ונייעס למיניהם, ואשרי מי שבניו זכרים, ששיחם ושיגם הוא ב'חידושים' לשון זכר, ואוי לו למי שבניו נקבות שהם מספרים 'חדשות' לשון נקבה...

ואין הדברים אמורים דווקא לגבי בחורים בישיבתם אלא לכל אחד ואחד, אשרי מי שמקיים בעצמו 'בניו זכרים' - שבתקופה זו הוא מתחזק ומתחדש בעבודתו ית"ש, בלימוד התורה ובחיזוק התפילה והקשר עם אבינו שבשמים, ואוי לו למי שמקיים בעצמו בניו נקבות - שמבזבז ימיו בהבל וריק ושקוע רק בחדשות ובנייעס...

מאמר יקר אמר הגאון רבי שמשון פינקוס זצ"ל במה שנאמר (שמות יח א-יא) 'וישמע יתרו כהן מדין חותן משה את כל אשר עשה אלוקים למשה ולישראל עמו כי הוציא ה' את ישראל ממצרים וכו'', ויספר משה לחותנו את כל אשר עשה ה' לפרעה ולמצרים וכו', ויאמר יתרו וכו' עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלוקים', וכבר הקשו המפרשים, אם אכן שמע יתרו, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק - מה הוצרך משה לחזור ולספר לו, ומדוע רק לאחר ששמע ממשה אז אמר יתרו עתה ידעתי כי גדול ה', איזה ידיעה נוספה לו יתר על מה ששמע מקודם לכן?

אלא, שלכאורה יש להתבונן מניין שמע יתרו, הרי היה כומר לעבודה זרה... אין זאת אלא ששמע מ'הרדיו' ודומיו (והם מספרי נייעס, שטויות והבלים, שלא פסיק פיהם מדבר כ"ד שעות מעת-לעת) ומכל מספרי ה'נייעס'... ו'שמועה' זו לא הביאה אותו לידי שום מסקנא (מלבד שאי אפשר להאמין בתכלית לדבריהם וכדומה), כי המה ספרו את פרטי המעשה - בני ישראל יצאו ממצרים, אך בלי אור האמונה מתוך ההשקפה הנכונה, לזאת חזר משה רבינו וסיפר לו את כל אשר עשה ה', היאך הקב"ה הוא שעשה ועושה כל המעשים, על כן אמר יתרו עתה ידעתי כי גדול ה', רק עכשיו לאחר ששמעתי ממה שהכלתי להבין שהכל הכל היה ביד ה', והוא גדול מכל האלוקים, לאפוקי מקודם ששמעתי זאת מהולכי קרנות מספרי נייעס...

כשהרמב"ם אומר שיש לאו לא לפחד, זה לא למלאכים...

למלאות את הראש עם מחשבות של אמונה

ידועים דברי הרמב"ם שאין שתי מחשבות בלב אחד, צריך לחשוב על משהו אחר...

ה'צמח צדק' אמר משפט ידוע "תחשוב טוב - יהיה טוב". בירושלים היו אומרים, "אל תחשוב כלום יהיה יותר טוב"!!!

מה הפירוש "לא לחשוב כלום"?

הרי זה ברור שכל עם ישראל בכל העולם כולו, ובפרט העם היושב בציון, מצירין בצרתן של ישראל, ו'שואגים בתפילה ומבקשים רשיון', 'ובעד עמך רחמים שאלו'... מתפללין וצועקים ועושים תשובה, אבל שהלב לא יכנס לפחדים.

איך הלב לא יכנס לפחדים?

מסופר על הגה"צ רבי יוסף חיים זוננפלד זי"ע רבה של עיה"ק ירושלים ת"ו, ל"ע פקדו אותו כמה אסונות בשיכול הבנים, ולמרות הכאב היה שרוי תמיד בשמחה, שאלו אותו, ילמדנו רבינו, היתכן... מאין לו כוחות ותעצומות נפש להחזיק מעמד ועוד להיות בשמחה... נענה להם, הנה מדרך העולם בעת אשר תתרחש 'רעידת אדמה' אשר הכל נסים אנה ואנה, ובאמת פליאה דעת ממני, מה יתן להם לברוח לכאן או לשם, וכי מניין להם שגם 'שם' לא תרעד הארץ... אלא העצה הנכונה היא לקשור עצמו בחבל ל'למעלה', ועי"ז לא ימוטו רגליו ויוכל להחזיק מעמד. ועל דרך זה ייאמר לעת הזאת, כאשר הננו במצב של 'רעידת אדמה', ואין מקום מקלט לנוס שמה, אלא רק להישען על אבינו שבשמים, ואם יקשור עצמו היטב ל'למעלה' באמונה שלימה הרי הוא יחזיק מעמד...

רגועים ושמחים - כי קשורים ללמעלה.

על ידי אמירת "אתה ה' מחסי" - זוכים להשגחה מיוחדת...

כבר אמר דוד 'שלושה כתובים הבאים כאחד' בכוחו של הבוטח בהשי"ת. א. 'ולא יאשמו כל החוסים בו' (לד כג), וברש"י, לא יאשמו - לא יתחרטו לאמר אשמנו שחסינו בך. ב. עוד נאמר (נ טו) 'וקראני ביום צרה אחלצך ותכבדני', וברש"י, שזהו כבודי שאושיע את הבוטחים ב. ג. 'כי אתה ה' מחסי' (שם צא ט), ופירש"י שם 'כי אתה' אמרת ה' מחסי', וכלומר שכל ה'שמירה' ששומר הקב"ה על האדם, וכאמור שם בארוכה 'כי הוא יצילך מפח יקוש וגו'', באברתו יסך לך ותחת כנפיו תחסה וגו', לא תירא מפחד לילה מחץ יעוף יומם' וכו', הכל בגלל שאומר ומדבר שאתה ה' מחסי.

והנה רש"י מסיים שם פירושו בלשון זה 'והרי זה מקרא קצר' [ש'חסר' בפסוק שכך אומר האדם כי אתה ה' מחסי], ובדרך צחות

יתפרש, שאין הקב"ה מבקש מהאדם הרבה, לגמור פעמיים תהילים, לגמור פעם אחת תהילים... לא! אלא רק 'מקרא קצר' - שיאמר כי אתה ה' מחסי ותו לא, ומיד יושיעו וישמרו מכל רע... [ודאי שיש עניין גדול להרבות בתהילים, אבל שלא יחשוב, כל ספר התהילים או כלום...].

הרמב"ם אומר שעם המה ניתן להגיע עד כסא הכבוד - וזה הפירוש סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, שעם הראש ניתן להגיע לשמים - ושם, אם אתה קשור עם הקב"ה אתה מבוטח.

הרה"ק האמרי ברוך מו"צ זי"ע דרש בלשון הכתוב (שמות יד כט) בעניין קריעת ים סוף, 'והמים להם חומה מימינם ומשמאלם', כי הנה תיבת 'והמים' עם הכולל עולה בגימטריא 'אמונה' (102), ולאידך תיבת 'להם' היא כמניין 'בטחון' (75), ללמד כי האמונה והבטחון הם היו להם לחומה ולמגן, ו'חומה' זו של אמונה ובטחון מבוצרת היא עד מאוד, ואין שום 'טרקטור' שיכול להפילה... על זה צריך לחשוב - וזה מביא את המנוחת הדעת והנפש.

מצוה לבטוח בישועת ה'

וכן כתב רבינו יונה (שערי תשובה שער ג לב) על הכתוב (דברים כ א) 'כי תצא למלחמה על אויבך וראית סוס ורכב עם רב ממך לא תירא מהם', וז"ל, הוזהרנו בזה שאם יראה האדם כי צרה קרובה, תהיה ישועת ה' בלבבו ויבטח עליה, כענין שנאמר (תהלים פה י) 'אך קרוב ליראיו ישעו', וכן כתוב (ישעיה נא יב) 'מי את ותיראי מאנוש ימות'. עכ"ל.

ומכאן נראה על החיוב מדאורייתא הנוהג בזמן הזה ובימים הללו בהם 'ראית סוס ורכב עם רב ממך' שלא תירא מהם, אלא 'תהיה ישועת ה' בלבבו ויבטח עליה'.

וכבר הובטחנו שהמחזק עצמו בבטחון באבינו שבשמים, אוהב עמו ישראל לעד בכל מצב שהוא ומנהג עולמו בחסד ובריותיו ברחמים - יזכה לישועת ה' כי תבוא במהרה.

עשה עושה ויעשה לכל המעשים

משאית שנוסעת לבד? יש מנהיג לבירה.

על כן יאמרו המושלים, מעשה בתלמידי תשב"ר שנסעו ב'משאית, להר הזיתים לפקוד ציוני הצדיקים ה'קדושים אשר בארץ המה' (וכפי שהיה נהוג בשנות קדם), וכידוע, הכביש שם נחצב על מורד ההר והוא עשוי כמדורן בשיפוע חזק (ומפחיד) מאוד. לאחר שסיימו להתפלל שבו הילדים לעלות על המשאית - כל אחד תפס מקומו וישב לו בהנאה, לפתע החל אחד מהם לזעוק ולהתריע, אויה, אויה, המשאית נוסעת מעצמה (שכן הנמצאים בתוך ה'תא' שבאחורי המשאית אינם רואים את הנהג היושב בתא הנהג לעצמו), היא מחליקה במורד ההר... או נתקלים בכותל אשר לנגדנו... הצילו... הצילו... עוד רגע והננו נופלים לעמקי תהום רבה... "שמע ישראל" "גיוועלד!!!", "ממעמקים!!!".

עד שאחד שישב ב'מזרח' המשאית אמר בקול 'אני ראיתי את הנהג כשהוא עולה מהדלת שבצד שמאל, והנה ראו איך יושב הוא במקומו, והוא המנהיג ומוליך את המשאית, ועל כסאו לא ישב זר'... מיד 'ותקם סערה לדממה', נרגעו כל המבוהלים וחזרה השלווה לשכון בלבבותם, כי עד עתה חשבו שהמשאית נוסעת מעצמה, ומי יודע מה יהיו התוצאות... אבל עתה יודעים הם כי יש כאן 'מנהיג' ושוב אין סיבה לפחד גם אם הנהג נוסע על 150 קמ"ש...

על אחת כמה וכמה שאם נדע ונאמין שיש מנהיג לבירה, ונאמר על כל המאורעות המתרגשות ובאות עלינו כי הם מאבינו רוענו 'המנהג עולמו' - הוא מחזיק את ההגה, ושוב אין מקום לדאגה ולבהלה כי אנו נמצאים 'בידיים טובות'...

זאת, ועוד. בתחילה נתייראו יושבי המשאית גם כשהיא 'זחלה' בדרכה אט אט, אכן לאחר שנתברר להם שיש 'נהג' המסיע אותה שוב לא יבהלו גם כשיסע במהירות עצומה... כך על דרך זו ממש, המאמין שיש מנהיג לבירה אינו מתיירא אפילו בשעה ש'רוח סערה' משתוללת...

הציץ עליו וראה בירה דולקת - כתוב אצל אברהם אבינו, הציץ עליו בעל הבירה ואמר אני הוא בעל הבירה.

גם כשנדמה שיש 'רוח סערה' - זה 'עושה דברו'

כתיב (תהילים קמח ב-ח) 'הללוהו כל מלאכיו הללוהו כל צבאיו וגו', אש וברד שלג וקיסור רוח סערה עושה דברו, וכבר עמדו על דקדוק הלשון מאי טעמא נזכר רק על הרוח שהיא 'עושה דברו' של הקב"ה, וכי שאר הברואים הנזכרים באותו הפרק אינם 'עושי דברו'. וידוע ביאורו של הרה"ק מלעכו"ש זי"ע שהרוח סערה משברת הרים ומפרקת גבעות, ואף נוטלת עמה כל הנקרה בדרכה, ויש מקום לטעות ח"ו ולומר שכך הוא טבעו של עולם - בבוא הרוח תזיז ותסיט ככל אשר עולה על רוחה, לכן הזכיר בפירוש 'רוח סערה עושה דברו', כל מה שאירע על ידי הרוח היה על פי רצונו ית', ואפילו דבר קל כמו גבעול עשב או קש אינו נע ונד בלא ציווי השי"ת. על דרך זה גם לדידן, אם נראה שפרצה רוח סערה של אותם ישמעאלים ארורים, והם הורגים ורוצחים כל הנקלע לידם, משליכים חיצו מוות אשר פוגעים בלי חשבון (ח"ו), אך האמת כי רק הוא אמר ויהי, ואותה 'רוח סערה' היא העושה דברו של הקב"ה.

"שהכל נהיה בדברו - ועל כולן אם אמר שהכל נהיה בדברו יצא" - תצא מכל הצרות.

לשמור את הראש - בעת המלחמה

מאמר יקר אמר מרן הגרא"מ שך זצ"ל (בפתיחה לירחי כלה) על דרשת חז"ל (נ"ל ש תתפח) בלשון הכתוב (תהילים קמ ח) 'סכותה לראשי ביום נשק' - זה נשקו של גוג, והיינו שדוד המלך ע"ה התפלל שהקב"ה יסוך על ראשו ויגן עליו בעת מלחמה, ולכאורה יש להקשות וכי הראש בלבד צריך שמירה והגנה ולא כל הגוף, ומדוע לא התפלל שהקב"ה ישמור את כל רמ"ח אבריו?

אלא כי בזמן מלחמה שוררת בהלה גדולה, וצריך שמירה רבתי על 'הראש' - לשמור על ישוב דעתו ותוקף אמונתו בהקב"ה... מה הפירוש?

הנה כתב המהר"ל זי"ע (חינוכי אגדות ב"מ לג). לבאר מה שנאמר (איוב ג כה) 'את אשר יגורתי יבא לי', כי הפחד עצמו הוא הסיבה להביא עליו את הדבר אשר חשש ממנו, ומביא ראייה ממצאות הדברים כשיקח האדם 'לוח של עץ' ויניחו על גבי הנהר בכדי לעבור עליו מקצה הנהר האחד למשנהו - קרוב הדבר שיפול, ואילו כאשר לוח זה יעמוד על הארץ יעבור עליו בשופי בלא שום נפילה, כי ע"ג הנהר הינו מרתת ומפחד שמא יפול, ועל הארץ אינו חושש למאומה. והיינו שמחשבת היראה מן הנפילה פועלת עליו שאכן נפול יפול, כי באמת אין שום סיבה ל'נפילה', שהלא אין הבדל היכן מונח ה'קרש', אלא שכשהולך על גבי קרש המונח על הנהר

הנו אחוז 'דמיון' ובהלה ממה שיקרה לו כשיפול לתוך המים הזידונים, ומרוב פחד ודמיון אכן הוא נופל... ומכאן נלמד גם להיפך שע"י שהאדם מקטין את הדמיון, מרחיק מעצמו מחשבות פחד ומורא, ומחזק עצמו במחשבות בטחון, הרי הוא ניצול מן הצרה. וזה תפקידנו לעת כזאת, להרחיק את ה'דמיון' וכל מחשבות הפחד ולהתחזק בבטחון בה' כי לא יטוש את עמו. לשמור על הראש!!! סכתה לראשי ביום נשק!!!

כשהבטריה חלשה - נשברים מכל נפילה

כה סיפר הגאון רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל שפעם בעת שנסע ממעונו בבני ברק לעבר ישיבת טשעבין בעיה"ק ירושלים (שם כיהן כר"מ) באמצע הדרך נפל שעונו מידו, הרים ר"א את השעון מעל הארץ ומצא שהשעון חדל ממלאכתו ונשאר לעמוד באותה שעה שנפל, וילך תיכף למתקן השעונים (שען), הלה בדק ומצא כי נגמרה הסוללה (בטריה), מיד קיים בעצמו וישן מפני חדש תוציאו, הניח סוללה חדשה במקומה ונעשה 'תחיית המתים'... תמה רבי אברהם, אם אכן ה'בטריה' היתה ישנה עד שמתה מחמת מלאכה - היאך אירע ששעת מיתתה היה בדיוק באותו רגע שנפל השעון... השיב לו האיש, אכן, כמעט שלא נשאר 'חיות' בבטריה, אך כל זמן שהשעון היה מונח כהרגלו עדיין היה בה כח להמשיך, אך מאחר שהיה לו לשעון 'נפילה' וקיבל מכה - כבר לא היה בכוחה לשוב לפעולתה הראשונה.

הגיע רבי אברהם לישיבה, ואמר לבחורים שלמד עתה בדרך 'שיעור גדול'... וסיפר להם כל המאורע, וסיים במוסר השכל, ללמדנו, שגם מי שאינו 'מוטען' כל כך באמונה - אך כל זמן שאינו 'נופל' לא יארע לו מאומה... לאיך גיסא יש ללמוד כי מי שהוא 'מוטען' היטב באמונה, שהיא מושרשת היטב בקרבו אזי גם אם תהיה לו 'נפילה' לא יארע מאומה... וזאת חובתנו תמיד, ובפרט בימים אלו, מצד אחד להיזהר ולהישמר ולהתרחק שלא לבוא לידי 'נפילת הרוח' ומצד שני 'להטעין' היטב ולמלא (את הבטריה של) האמונה... שהכל בידי שמים, מתוך חיזוק הבטחון בשומר ישראל, ובאמונתו יחיה האדם.

כשקשורים "ללמעלה" - לא נופלים!

העולם מספרים, לעירו של הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע הגיע 'אורח' - איש חכם 'אוחז עיניים' בכל מיני חכמות, ובכלל זאת - שהיה קופץ מגגו של בניין בן ג' קומות עדי ארץ, ולא ניזוק אפילו בציפורן קטנה... הרה"ק שאל אותו כיצד עושה זאת, הראהו האיש חוט ברזל דק דק וחזק קשור ממעלה עד למטה, ואף כי נדמה לכל שהוא 'קופץ' ממעל עדי ארץ ומאיגרא רמא לבירא עמיקתא אולם באמת היה תפוס בחזקה בחוט הנ"ל, ולא היתה כאן 'נפילה' כלל... ומכאן השכיל הרה"ק מראפשיץ ללמד דעת שהאדם הקשור ומחובר למעלה - מתוך אמונה חזקה ואיתנה, אינו ניזוק מה 'נפילה' הגדולה ביותר - לא ברוח ולא בגשם, ובכל אשר יעבור עליו לא תיאבד שמחת חייו ולא תמוט רגלו.

השתדלות כן! - פחד ודאגה? בשום אופן!

ואף כאשר מחובת ה'השתדלות' להיזהר יותר בשמירה על עצמו ועל בני ביתו שלא לבוא לידי סכנה רח"ל, אך פחד ודאגה מאן דכר שמייהו, אלא ידע שעוסק ב'שמירה' כי כן ציווה המלך ית"ש, אבל אין זה אלא השתדלות בעלמא ואינה יכולה להועיל כלום, וכמו שכתב בספר 'החינוך' (מצוה תקמו - מצוות ועשית מעקה לגג) בזה"ל, משרשי המצוה, לפי שעם היות ה' ב"ה משגיח בפרטי בני אדם ויודע כל מעשיהם, וכל אשר יקרה להם טוב או רע בגזרתו ובמצותו, לפי זכותו או חובו, וכענין שאמרו ז"ל (חולין ז): 'אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה', אף על פי כן צריך האדם לשמר עצמו מן המקרים הנהוגים בעולם, עכ"ל.

לברוח ל'מרחב מוגן' מטילים של ערעור האמונה

ובאותו ענין, כאן המקום לעורר דברים פשוטים ולקרוא בקול גדול, שישמור האדם על עצמו ויזהר גדולים על הקטנים שלא להיגרר אחר שמיעת קווי ה'נייעס' (חדשות) למיניהם, אשר תועלתם מועטת (אם בכלל...) ונזקם מרובה בשמיעת דעות כוזבות אשר אינם נובעות ממקור האמונה הטהורה, וד"ל... וכשם שבשעה שנופלים טילים צריך לנוס ל'מרחב מוגן', כך בשעה שנזרקם לכל עבר 'טילים של כפירה' צריך 'לברוח למרחב מוגן'... להגן היטב על נפשו לבל יפגעו בה אותם טילים... אך דא עקא, שכאשר האויבים זורקים טילים - יש קול אזעקה להתריע לנוס להצלת הגוף, אך אין קול אזעקה המתריע לנוס להציל את נפשו... וכל אחד ואחד הוא הממונה והשומר על עצמו ועל ילדיו התלויים בו...

בדרך צחות אמרו 'אם ה' לא ישמר עיר שוא שקד שומר', אזי קל וחומר שכאשר ה' כן ישמור עיר בוודאי שוא שקד שומר...

אין לנו על מי להשען - אלא על אבינו שבשמים

ולאותם האומרים שעתה התברר שאי אפשר לסמוך על הקוראים עצמם אנשי חיל, ייאמר במעשה באחד שנכנס לשטיבלעך ב'זכרון משה' כשהוא 'זורח' מאושר ופנוי קורנות מצד לצד... וכשראה את הגה"צ רבי נטע ציינווירט זצ"ל אמר לו, היום נוכחתי לראות כי אכן השי"ת הוא הטוב והמיטיב, נענה לו רבי נטע במעשה באחד שישב ועסק בלימוד הגמרא, ולפתע עלתה בליבו קושיא חמורה, וככל שיגע ועמל לא הצליח ליישב העניין, עד שהבחין כי התוס' שם מקשים קושיא זו, ועיין בתירוץ וראה כי אכן 'כפתור ופרח' הוא, יישוב הגון וברור המסלק את הקושיא לגמרי, ומרוב התפעלות והתלהבות הוציא עט סופר מחיקו, ורשם בגליון הגמ' גם אני, יענקל מירושלים, מסכים לתירוץ של בעלי התוס'... הבין הלה היטב את ה'עוקץ' הטמון בדבריו של רבי נטע (שבא להוכיחו, כשם שאין בעלי התוס' צריכים להסכמתו של אותו יענקל... וגם קודם שבא לעולם כבר היו הדברים נכונים לאמיתתה של תורה, כך הקב"ה אינו צריך להסכמתן היום שהוא הטוב והמיטיב, וכי אמר לא היה כן ח"ו), ואמר, וכי אסור לומר שהיום ראיתי שהוא ית' הטוב והמיטיב, החזיר לו רבי נטע מיניה וביה, וכי אסור לספר מעשה... ועל דרך זה ייאמר לדידן, הרבש"ע אינו צריך להסכמה' שאכן 'שוא תשועת אדם', וכל ה'כוחי ועוצם ידי' אינו שווה אפילו כקליפת השום... וגם כשנדמה ונראה ש'סוס מוכן ליום קרב' הרי האמת שה' הוא איש מלחמה...

קול ה' בכח - נחפשה דרכנו ונחקורה

מורי ורבותי, פחדים לא. להתעורר כן!!!

התולה במקרה - הרי זה אכזרי

ידועים דברי הרמב"ם (פ"א מהל' תעניות ה' ב-ג) וז"ל, "ודבר זה מדרכי התשובה הוא, שבזמן שתבוא צרה ויזעקו עליה ויריעו ידעו

הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן וכו', וזה הוא שיגרום להם להסיר הצרה מעליהם. אבל אם לא יזעקו ולא יריעו אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם אירע לנו, וצרה זו נקרה נקריה (מלשון מקרה) הרי זו דרך אכזריות וגורמת להם להתדבק במעשיהם הרעים ותוסיף הצרה צרות אחרות, הוא שכתוב בתורה 'והלכתם עמי בקרי', והלכתי עמכם בחמת קרי', כלומר כשאביא עליכם צרה כדי שתשובו אם תאמרו שהוא קרי אוסיף עליכם חמת אותו קרי".

מה זה סטירה?

משל למה הדבר דומה, לאחד שהיה לו ילד 'פרא אדם' אשר פגיעתו היתה רעה, והיה מזיק ופוגע ברבים, עד שהוכרח האב להכותו על לחיו [סטירה] בכדי ללמדו לקח להיטיב דרכיו, והנה רואה האב שהילד פונה לחדרו ומתחיל לכתוב, נכנס האב לחדר ובדק אלו מחשבות והרהורים העלה הבן עלי גליון, ומצא שכתב הבן 'ביאור' באריכות 'סטירה' זו מה עניינה, שלפתע דבר נוקשה (היא היד המכה) נופלת בחוזקה על בשר דך (הוא הלחי), ומחוזק ה'מגע' שביניהם נשמע קול חזק, ונשאר רושם המכה על הלחי - שנעשית אדומה, וכעבור כך וכך זמן הלחי חוזרת למראיתה הראשונה... נדהם האב למקרא ה'תיאור' והתקצף ביותר, ואמר לבנו, אנכי הכיתי אותך למען תבין את חומר מעשיך ובכדי שתלמד לשנותם, ואתה יושב ועוסק בהתבוננות ו'בניתוח' מהי סטירה... על דרך זה ממש, בורא כל עולמים נתן לנו מכה אנושה לזעזע אותנו, אל יהיה 'עסקנו' בהתבוננות כיצד אירע הדבר, מאין באו אותם מרצחים שפלים ולאין נמלטו... ועל כגון דא זועק הנביא (ירמיה ב' ל') 'לשוא הכיתי את בניכם מוסר לא לקחו'... אנחנו מנתחים את הסטירה. אלא עלינו מוטל להבין שהקב"ה מדבר אלינו 'שובו בנים שובבים'... והגם שאין ספק כלל שכל זאת באה לנו מאב הרחמים שוכן מרומים, ואנו מאמינים בני מאמינים שהצור תמים פעלו וכל דרכיו משפט, וגם זאת רצונו ית' מעמנו בשעה קשה כזאת להחזיק איתן באמונה תמימה כיתד בל תמוט, אך בד בבד עלינו 'לשמוע קול שופר' ולהתעורר מתרדמתנו...

נחפשה דרכינו ונחקורה - מה ה' אלוֹקֵיך שואל מעמך, כי אם ליראה לכן נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה עד ה', ובזה ישוב חרון אף ה' מעמו, 'וזה הוא שיגרום להם להסיר הצרה מעליהם'. וזכור נזכור מקרא מלא שדיבר הכתוב (דברים י"ב) 'מה ה' אלוֹקֵיך שואל מעמך כי אם ליראה', בהתחזקות יתירה בכל ענייני יראת שמים, ובביצור החומות והגדרים המרחיקים את האדם מן העבירה. וכה איתא בבבאי (עמוס א-ב) 'שמעו את הדבר הזה אשר אנכי נושא עליכם קינה בית ישראל, נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל', ומבאר ה'מלבי"ם שהנה כאשר אדם נופל נפילה שאין בה סכנה נותנים לו סובביו לקום בעצמו, אמנם אם יפול נפילה מסוכנת עד שאינו יכול להתרומם בעצמו מיד יחושו אליו כל קרוביו וידידיו לעזור אותו. אכן בת ישראל נפלה לא תוסיף קום - שאין לה כח לקום מעצמה, ואם כן מן הדין היה שכל שרפי מעלה יבואו לעזרתה, ועל כך מקונן הנביא מדוע לא באו לעזרתה. והתשובה היא בהמשך העניין (פסוק ד') 'כי כה אמר ה' לבית ישראל דרשוני וחיו', ופירש בתרגום יהונתן 'תבעו דחלתי ואתקימו' - תבקשו יראת שמים ועי"ז תחיו.

דזבין אבא בתרי זוזי - קונים את אבא שבשמים על ידי שמירת העיניים והפה

מרב הגרש"ז אורבך סיפר על חתן ת"ח שהיה לו שווער [חמיו] 'עם הארץ'. החתן ישב בליל הסדר, ושר 'חד גדיא'. השווער שאל אותו, מה אתה אומר שם? אמר לו החתן, היה גדי שקנו בשני זוזים, וחתול אכל אותו וכו'... אמר לו השווער, לא הבנתי! ניסה שוב להסביר, אבל ה'עם הארץ' לא הבין. החתן שידע עם מי יש לו עסק, אמר לחמיו "זה על פי סוד". אמר לו השווער, מהתחלה הבנתי שזה על פי סוד. השתומם החתן, ושאל את חמיו, מה הבנת על פי סוד? אמר לו חמיו, אני מיד ידעתי שגדי לא עולה שתי זוז, הוא עולה \$1000 - אבל על פי סוד, בשוק השחור [שם אין מע"מ וכדו'] הוא עולה רק שני זוז... אמר הגרש"ז, "בשוק השחור" כשהיצר הרע משתולל - ניתן בשני תזוזות "לקנות" את אבא בשמים. שני תזוזות - העיניים והשפתיים.

בשוק השחור, כשהיצר הרע משתולל - אפשר לקנות את אבא שבשמים - לבטל את כל הגזירות. המדרש (קהלת רבה פרשה ג) מספר: "מעשה באחד מגדולי צפורי שבאתה לו מילה ועלו אנשי עין תאנה לכבדו, ועלה עמהם ר"ש בן חלפתא... אזלין למקיימה מצותא דגזירתא [-למול] והוה אבוי דמיינוקא משקי לון חמר עתיק ואמר שתון מן הדין חמרא טבא דאנא רחיץ במאריה דשמיא מיניה אנא משקי לכון במשתותיה [- בחתונה של הרך הנימול]. וענו בתריה כשם שהכנסתו לברית כך תכניסהו לתורה ולחופה, מן קל מיליהון [- תוך כדי הדברים] נפק ר"ש בן חלפתא בחשיכתא ופגע ביה שליחהון דברייתא, [-מלאך המוות] א"ל מן בגין דאתון רחצין על עובדיכון טביא אתון נפקין על שעה דלא שעה, אמר לו את מאן את, אמר לו אנא שליחהון דברייתא, אמר לו ולמה אפיך בישין אמר מן קל מיליא קשיאתא דאנא שמע מן ברייתא בכל יום, א"ל ומה אינון, א"ל הדין מיינוקא דגזרתון יומא דין פתקיה גבי דאינסב יתיה מן הכא לתלתין יומין והוה אבוי משקי לכון ואמר אישתון חמר טב דאנא רחיץ במארי דשמיא מיניה אנא משקי לכון במשתותיה, ושמעית ועצבית דצלותהון מבטלה יתיה, א"ל חייך דאת מחמי לי פיסקי, אמר לית אנא שליט על ידיך ולא על דלחברך, א"ל למה? יראת ה' תוסף ימים. [י"ג: אמר דבכל יום ויום אתון עמלין בתורה ובמצות ועושין צדקות והקב"ה מוסיף ימים על ימיכם]. שמירת עיניים אחת, סגירת שפתיים אחת ואתה נשאר בחיים.

ויתר - וניצל ממות

סיפר הרה"ג ר' יהודה אריה דינר שליט"א, מעשה שהיה בליל ראש השנה נכנסו לאחד מבתי הכנסת אבא וילדיו, שקנה מקומות מראש - ורואה על אחד מהמקומות שהוא קנה שיושב שם אדם מבוגר. האבא שידע שאם יבקש מהאדם לקום, תתחיל שם מהומה. ביקש מהילד שלו שיעמוד במעבר. לאחר זמן האיש [המבוגר] יצא החוצה, והילד סימן לאבא שהוא רוצה להתיישב על המקום שלו, שנקנה כדת וכדין. האבא אמר לילד, בשום אופן, אני לא רוצה שתתחיל כאן מהומה בראש השנה. באותו הרגע, נפל מאוורר תקרה עתיק שהיה תלוי בתקרה, על המקום שהילד היה אמור לשבת שם, וניפץ את הסטנדר והספסל לרסיסים. באופן שדי ברור מה היה קורה ח"ו אם הילד היה יושב שם. זאת אומרת: שעל הילד הזה נגזר בראש השנה למות, ובזכות הויתור "דזבין אבא בתרי זוזי" - הוא קנה את אבא שבשמים וניצל ממות לחיים!!!

הוא צדק!! אבל עם הצדק הוא יכל לעלות לשמים.
את זה להכניס לראש, זה מה שמלאך המוות אמר לר' שמעון בן חלפתא. "יראת ה' תוסיף ימים".
ה'פלא יועץ' מביא זאת הרבה, הוותרנות תחיה את בעליה ותצילהו מצרה וצוקה לא ידע אנוש ערכה".

בזכות הויתור - נסגר השידוך...

הייתי לפני שבועיים בביתר, וסיפרו לי על בית כנסת שמכרו את העליות בראש השנה, והיה שני אנשים שהתחרו ביניהם על העליות, עד שאחד קם כלפי השני ועלב בו באופן נורא.

קם מישהו שלישי והתחנן אליו שיוותר, ובזכות הויתור יברך אותו שיזכה להשיא את ביתו המבוגרת - אשר שיער ראשה כמעט הלבין, בתחילה בדרך בשפה רפה, אך ההוא לא ויתר, עד שבירך מכל הלב.

במוצאי 'ראש השנה' הגיע טלפון מהשדכן, ולפני "כל נדרי" שברו צלחת!!!

דזבין אבא בתרי זוזי...

בכזה 'עת צרה היא ליעקב' לדעת 'כי ממנה יוושע', הקב"ה מכין דרכי ישועות לכל דבר.

שמר על העיניים - וניצל מתאונה

הייתי בירושלים לפני 12 שנים, והגיע לפני רעוא דרעוין שליח מאת כ"ק האדמו"ר מסלונים וביקש לפרסם מיד. היה אברך שהלך ברח' הישיבה בירושלים, והיה שם בעיה בשמירת עיניים, וירד מהמדרכה לכביש, ובאותו רגע ארע תאונה ושני כלי רכב עפו על המדרכה, באופן שאם היה נשאר שם, ה' ישמור מה שהיה קורה איתו.

נגזר עליו למות, אבל "דזבין אבא בתרי זוזי", יראת ה' תוסיף ימים.

התחזק - וקבל שכר מייד!

מעשה נפלא סיפר בעל המעשה ה"ה הרב מרדכי גולדברג שליט"א הגר בשכונת 'ברכפלד' שבעי"ת מודיעין עילית יצ"ו, העוסק לפרנסתו בכתיבת סת"ם.

לפני כשבועיים ימים ביום ראשון בלילה, אור לב' דחול המועד סוכות השתתף ב'שמחת בית השואבה' שנערכה ברוב עם בעי"ת ביתר עילית, [א"ה: הגה"צ בענוותנותו לא הזכיר, שזה היה שמחת בית השואבה שהוא עצמו ערך. ניתן לשמוע/לראות ב'קול הלשון' בשיחות ושיעורים באידיש, שמחת בית השואבה בעיר ביתר] ובתוך הדברים עוררו את הקהל בעניין שמירת עיניים, כשהוא מזכיר את דברי רש"י על הפסוק (ישעיה לג טו-טז) 'ועוצם עיניו מראות ברע, הוא מרומים ישכון וכו' לחמו נתן מימיו נאמנים', ופירש רש"י 'לחמו נתן - לא יהא מבקש לחם כי מן השמים יספיקו לו מזון, מימיו נאמנים - מקור מימיו לא יכזב, כלומר זרעו יגדל וכל צרכיו יסופקו'.

הוא לא יעשה שנודרות - יהיה לו פרנסה מן השמים. יהיה לו ילדים, ויהיה לו "כל צרכיו", לחתן ילדיו וכל שאר הדברים. זה צ'ק שרש"י חתום עליו, הוא שווה יותר מחתימה של מנהל בנק.

כל קהל הקודש נתדוממו בטפחיים על גבי הקרקע כדיבורים קדושים אלו, כשהם משוררים את לשון רש"י בעוז ובתעצומות. נכנסו הדברים היטב אל לבו של ר' מרדכי הנ"ל, בפרט בהיותו אז במצב דחוק ביותר בפרנסתו, ממש נורא נוראות! ותיכף קיבל על עצמו קבלה מסוימת, גדר גדול, לחיזוק שמירת עיניו בקדושה וטהרה.

ביום שלישי בבוקר התקשר אליו 'סוחר' אחד להציע לו איזה 'עסק טוב' בענייני סת"ם כשמתן שכרה נכבד ביותר, הגם שעד עתה לא היה אלא 'סופר' ותו לא, ולא התעסק בעניינים אלו (של מסחר סת"ם) כלל, ולחיזוק הדברים 'העביר' לו הלה סכום גדול בתורת דמי קדימה... (תיכף שאל מורה הוראה אם מותר לו לעשות עסק זה בחול המועד, והשיב לו, שהואיל ואין כאן חתימת חוזה שוב אין זה בכלל 'משא ומתן', ואכמ"ל), וזכה לראות בחוש שדברי רש"י הק' חיים וקיימים ונאמנים לעד, כי תיכף שקיבל על עצמו להתחזק ב'עוצם עיניו מראות ברע' מיד זכה ל'לחמו נתן, ומן השמים יספיקו לו מזון'...

הקב"ה נתן לנו את האפשרות של מעשיך יקרבורך ומעשיך ירחקך...

ר' חיים קניבסקי - אני מקנא בך...

ישנו איזה "צלם" ב'בני ברק', שלא נולד בסביבה של שמירת תומ"צ בהידור. הזמינו אותו לאירוע שהוא הגדיר אותו "לא מהודר ביראת שמים" - אצלינו יודעים שזה פורץ כל גבולות הקדושה. כאשר מתן שכרו בצידו 10,000 ₪ ליום (!). והוא ויתר על זה - כי זה לא "מהודר ביראת שמים".

אחרי שבועיים היה לו אירוע שבו השתתף מרן הגר"ח קניבסקי זיע"א, ור' חיים קרא לו בהפתעה גמורה, ואמר לו "אני מקנא בך". הוא שאל ר' חיים "על מה?". אמר לו ר' חיים, "הם לא יודעים, אני יודע".

אמר אותו צלם, אם ר' חיים יודע - זה סימן שבשמים יודעים מזה [א' גאונות...]. ודבר שני, ר' חיים באמת קינא בי, כי הוא לא עמד בנסיון כזה. ר' חיים נמצא בקומה ה-100, אין לו נסיון כזה, אבל אני זכיתי לעשות נחת רוח לבורא יתברך - דווקא במקום שלי!!!

דזבין אבא בתרי זוזי... ר' חיים קינא בו!!!

משטן המשחית

יש לשון בתפילת שחרית "ותצילני ממשטן המשחית". אומר רבינו 'הרוקח' [מרבתינו הראשונים "שכל דבריהם כגחלי אש"] "כשרוצה הקב"ה להיטיב לאדם, (עושר, ילדים, פרנסה וכדו') אומר השטן לקב"ה, החינם תעשה לו טובה, תנסהו מקודם! ויקח השטן את מפתחות התאוה בידו "הוא רוצה להשחית את הטובה - לכן הוא נקרא "שטן המשחית", כי הוא רוצה להשחית את הטובה. בירושלים היו מספרים, שהיה ערבי שהביא סחורה ליהודי שקים מלאים בכל טוב. כיצד ידעו כמה שקים הביאו? בזמן שהפועלים הכניסו את השקים, על שק שנכנס, שמו מטבע בצלחת.

הערבי היה אטום וסתום, מלבד שהוא עם הדומה לחמור, וכאשר היהודי [אולי ככוונה...] סיבב את הראש, לקח הערבי חופן מטבעות, ושם בכיס שלו, בחושבו שהרוויח כמה שקלים, ולא הבין שמפסיד בכך הרבה כסף...

אמרו בירושלים, שהערבי הזה יושב בלב של כל יהודי, הוא מחכה שיהודי יסובב את העיניים, הוא חושב שהוא מרוויח, ולמעשה הוא רק מפסיד. זה שטן המשחית.

ממה נפשך, אם נקצב ההנאה...

רבינו ה'בן איש חי' מביא מעשה. שהיה בבגדד ראש ישיבה שהיה מוסר שיעור כל לילה בשנים עשרה בלילה. ליד הישיבה גרה אלמנה צעירה עשירה. וכולם ידוע שיש שם הרבה כסף. היה בחור מבחורי הישיבה, שעבר ליד ביתה וראה שהדלת פתוחה קצת, ופחז עליו יצרו, והוא נכנס פנימה ונעמד ליד הכספת.

כאשר היה כבר ליד הכספת, חשב שוב: אם נקצב עלי מראש השנה, זה יגיע אלי בהיתר, ואם לא קצוב לו, אז זה יצא ממני עד ראש השנה, אם במכות ואם בשריפות או חוליים רעים וכדו' - הוא יצא ולא לקח כלום... הבנתם את החשבון, נחזור שוב... אם נקצב עלי מראש השנה, זה יגיע אלי בהיתר, ואם לא קצוב לו, אז זה יצא ממני עד ראש השנה, אם במכות ואם בשריפות או חוליים רעים וכדו' - הוא יצא ולא לקח כלום...

למחרת הגיעה האלמנה לישיבה ופנתה לראש ישיבה, ואמרה לו שהיא הרגישה שמישהו מחטט בלילה בכספת, והיא מפחדת לגור לבד, היא מבקשת שימצא עבורה חתן מבני הישיבה.

עלה הראש ישיבה איתה ל'עזרת נשים', והסתכל להיכל הישיבה, היה זה זמן בין הסדרים, ורק אותו בחור היה בהיכל הישיבה, הוא מצא חן בעיניה, ועוד לפני השקיעה הוא כבר זכה בכל המיליונים בהיתר...

למה אני מספר את זה כאן? כספות אין ברכסים... ואלמנות אני מקוה שלא יהיה כאן, תקשיבו למוסר ההשכל של ה'בן איש חי'... מה הבחור אמר: אם נקצב עלי מראש השנה, זה יגיע אלי בהיתר, ואם לא קצוב לו, אז זה יצא ממני עד ראש השנה, אם במכות ואם בשריפות או חוליים רעים וכדו'...

מי שמאמין ב'אנוכי ה' אלוהיך' ונזדמן לו הנאה של איסור [בעיניים או בכל דבר] מי שיש לו אמונה, מאמין שגם הנאה של איסור אי אפשר לקחת לבד, חייב להיות שנקצב לך הנאה בראש השנה - אז במקום שתיקח באיסור, זה יגיע אליך בהיתר, כי הרי זה נקצב לך בראש השנה...

[א"ה: ליתר ביאור: לדוגמא אם נגזר על האדם 100 קילו הנאה [לסבר את האוזן] הוא יכול לקבל בהיתר, והוא יכול לקחת לבד בראיה של איסור, אבל ברור שלא יקבל אפי' קמצוץ הנאה יותר ממה שנגזר עליו, והדברים פשוטים]...

מה ההבדל? אם לוקחים לבד, יש גיהנום, אבל אם מתגברים - אוהו, גם תקבל את מה שנקצב לך בהיתר, וגם תקבל שכר עצום על ההתגברות.

ה'רוקח' אומר, שהסיבה שהתורה הק' כתבה את הסיפור עם יוסף הצדיק, והמילה "וימאן" נכתבה עם טעם שלשלת. להורות, שכל המתגבר על יצרו זוכה ועולה לגדולה כיוסף הצדיק.

בין אדם לחבירו - וזהירות מכעס

בזכות מה ניצל ר' שמואל רוזובסקי מהשואה?

כולם שמעו את שמעו של מרן ראש ישיבת פוניבז' ר' שמואל רוזובסקי זצוק"ל, הוא זכה שתורתו מתבדרת ב'בי מדרשא', אני רוצה לספר סיפור מדהים שהיה עימו.

אביו, שהיה רבה של 'גרודנא' נפטר בשנה תרצ"ה, והשאר שני אחים, ר' יהושע העשיל הגדול, ור' שמואל הקטן יותר. שניהם היו ראויים לאיצטלת הרבנות, המשפחה רצתה למנות את האח הגדול ר' יהושע העשיל, אבל הציבור העדיף לדלג על הבכור ולמנות את ר' שמואל [שהיה ר' שמואל...]. לרב העיר.

החליטו שעושים בוררות אצל גאון ישראל מרן ר' חיים עוזר שהיה רבן של כל בני הגולה באותה תקופה. בבוקר השכם התייצב ר' שמואל אצל ר' חיים עוזר, והודיע, שאם מדובר על חשבון אחיו הגדול, הוא לא מוכן בשום אופן, והוא מוותר על המשרה. ור' חיים עוזר חתם על כתב המינוי של האח הגדול, ר' יהושע העשיל.

ר' יהושע העשיל נתמנה, אבל הציבור לא קיבל אותו - כי רצו את ר' שמואל, וה'צל' של ר' שמואל האפיל על ר' יהושע העשיל. ראה ר' שמואל שנוכחתו בגרודנא מקשה על הרבנות של אחיו, והוא עשה גורל הגר"א, ויצא לו הפסוק "לך לך מארצך ממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך"...

בשנת תרצ"ו, ר' שמואל עלה לארץ ישראל, בחור בודד יתום וגלמוד, ואחרי ארבע שנים בשנת ת"ש כשפרצה השואה האיומה - כל בני קהילת גרודנא נעקדו על קידוש ה'.

בזכות מה ניצל ר' שמואל? בזכות הוותרנות!!! דזבין אבא בתרי זוזי !!!

רק כשיש מריבה - צריך רופא

ה'חתם סופר' כותב על הפסוק "וכי יריבון אנשים וכו' רק שבתו יתן ורפא ירפא". שואל החת"ס, למה התורה כותבת את ההקדמה "וכי יריבון", למאי נפק"מ? אם הזיק ילם, ואם לאו, לא ילם?

אומר החת"ס: מתי נתנה רשות לרפאות, מתי צריך רופא? רק "וכי יריבון אנשים", אבל בלי מריבות לא צריך רופא, למה? כי שלום שלום לרחוק ולקרוב, אמר ה' ורפאתיו. בלי מריבות לא צריך רופא, הקב"ה מרפא בעצמו.

כשעת צרה היא ליעקב, לא רוצים רופאים וכדו' - לוותר! זה העצה.

כתב בספר 'חרדים' (פס"ו אות עה) אם רוצה אדם למצא חן בעיני ה', לא יכעוס, שנאמר 'ונח מצא חן בעיני ה'', ולא פירשו למה, אלא בשמו פירושו (היינו שסיבת נשיאת החן מרומנו בעצם השם - 'נח'), שהיה נח בדיבורו ובמעשיו ובהילוכו (כדאיתא במדרש הנעלם - זוה"ק), לכן מצא חן, ח"ן ונ"ח חד הוא (היינו שאותיותיהם שוות), עכ"ל. כיוצא בזה איתא (פסחים ק"ג:) 'שלשה הקב"ה 'אוהבן', מי שאינו כועס, ומי שאינו משתכר, ומי שאינו מעמיד עצמו על מידותיו'.

דזבין אבא ברי זוזי - זה קשה, אבל זה שווה.

ישנה סגולה קדומה, שמי שכועס, ימלא את פיו מים, ולהוציא את זה בעדינות... [לא הייתי מציע לאף אחד לעמוד לידו, בשעה שהוא מוציא את המים...].

לך תנסה אותו - ציווה האדמו"ר למשב"ק

מישהו נכנס פעם לאדמו"ר שלו וביקש ממנו עצה כנגד מידת הכעס, שכל היום הוא צועק ומתרגז בביתו. אמר לו הרב, תמתין כמה דקות בחוץ. לביתיים הרב ציווה בקול [כדי שההוא שיושב בחדר המתנה ישמע] את הגבאי שלו שינסה את איש פלוני

היושב בחדר ההמתנה במידת הכעס. הגבאי עבר לידו "ובטעות" נשפך עליו כוס קפה רותח. החסיד שידע שהוא 'בנסיון' כעת, אמר, לא נורא, הכל משמים... אח"כ עבר הגבאי שוב לידו, וב"טעות" הפיל את הכסא והאיש השתטח אפיים ארצה על הקפה - ושוב היהודי לא כועס כלל.

קרא האדמו"ר שוב לחסיד, ושאל אותו, תזכיר לי מה רצית? אמר לו החסיד, אני רוצה עצה למידת הכעס. אמר לו האדמו"ר, החלון היה פתוח, וראיתי שעברו עליך דברים לא נעימים, והגבת בנעימות ועדינות... אמר החסיד לאדמו"ר, לא נעים, אבל האדמו"ר מדבר קצת בקול, ושמעתי את האדמו"ר פוקד על הגבאי לנסות אותי... אמר לו האדמו"ר: זה העצה כנגד מידת הכעס, לדעת שהכל מכוון מלמעלה. אם תאמין שהכל מלמעלה - תדע שמנסים אותך מלמעלה, שוב לא יהיה לך נסיון. עצתו אמונה!!!

בערב שבת השטן פותח את המשרד הראשי

בערב שבת יש יצר הרע מיוחד לכעס בבית [חוץ מהסיבה הטבעית, של הלחץ להספיק את כל ההכנות המרובות לפני שבת], וכך מספרת הגמ' (גיטין נב): "הנהו בי תרי דאגרי בהו שטן, דכל בי שמשי הוו קא מינצו בהדי הדדי. איקלע רבי מאיר להתם, עכבינהו תלתא בי שמשי עד דעבד להו שלמא, שמעיה דקאמר: ווי, דאפקיה ר' מאיר לההוא גברא מביתיה". [פי' - היו שני אנשים שהשטן התגרה בהם, ובכל ערב שבת היה עושה ביניהם מריבה, הגיע ר' מאיר למקומם, והתעכב שם במשך שלשה ערבי שבתות עד שעשה שלום ביניהם, שמע ר' מאיר את השטן אומר, ווי, ר' מאיר גירש אותי ממקומי]. כלומר ע"י שהיה ר' מאיר שם ודאג שלא תהיה מריבה במשך ג' ערבי שבתות, בכך גרם לגרש את השטן מביתם.

בכל יום שישו היצר הרע של הכעס כביכול "פותח את המשרד הראשי", ויש לאדם להשגיח ולהזהר לבל יפול במהמורותיו וברשתו אשר טומן...

בערב שבת, בדיקו בצפצוף (!) הילד שפך את הסיר טשולנט על הרצפה שהרגע הרבנית סיימה ספונג'ה, ובנוסף נשבר בקבוק זכוכית על כל הטשולנט... ואני לא יכעס? איך אני לא יכעס? איך?

וביאר ב'עין אליהו', משום שכל עיקר ההשפעה של ימי החול היא מהשבת, ולכן אם הוא משמר שבת כהלכתה, השבת משפיעה לטובה למשך כל ימי השבוע. ולפיכך מבקש היצר שבערב שבת יהא כעס זה על זה, ומתוך כך יכנסו גם לשבת בכעס, ובזוהר כבר נאמר שמי שכועס בשבת עובר על 'לא תבערו אש בכל מושבותיכם', וכך תשפיע ח"ו השבת לרעה למשך כל ימי השבוע. וכעין זה ביאר ב'חתם סופר' שכל הברכה - פרנסה מגיע משבת קודש. ולא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה אלא השלום, לכן היצר רוצה להרוס את השלום בשבת, ואז תפסיד את הברכה.

זה הביאור "ששת ימים תעשה מלאכה" - תזכור אתה עובד שש ימים, אבל תזכור "וביום השביעי", כל הברכה מגיעה מיום השביעי, אל תפסיד אותה!

וכך כתב ה'בן איש חי' (פר' וירא פרשה שניה א) בשם החיד"א (מורה באצבע ק"מ), בעלות המנחה ב'ערב שבת' הוא עת מסוכן למחלוקת בין איש לאשתו, ובין המשרתים, והרבה טורח הסט"א בזה לחרור ריב, והאיש הירא יכוף יצרו, ולא יעורר שום מחלוקת והקפדה, ואדרבה יבקש שלום, עכ"ל.

מוסיף ה'בן איש חי' על דבריו (שם), ודע, כי הנה כל אדם העושה קטטה ומריבה עם אשתו או בניו או משרתיו וודאי נראה לו שהדין עמו וראוי לריב על המכשלה שיצאה מתחת ידם בעניני הבית, אך באמת, מי שיש לו מה בקדקדו בין יבין שאם יצא איזה מכשול מתחת ידם, אין זה נעשה מאתם, ואין זה מעשה ידיהם, אלא הוא מעשה שטן כדי לחרור ריב ומדון בעת ההיא... על כן, כל איש מבין כשיראה איזה מכשול וחסרון בענינים של הבית לא ישים אשמה על אשתו ומשרתיו לריב אתם, אלא יתן אל לבו התנצלות הזאת שכתבנו כי אמת הוא, ואז ישתוק ולא יריב אתם ולא יתכעס, וטוב לו בעולם הזה ובעולם הבא, עכ"ל.

וכל אחד יהיה ערום בדעת לא לתת ליצר הרע את רצונו, ולהחליט בליבו שיהיה מה שיהיה, הוא אינו כועס. וכשאדם יודע שעכשיו הוא מצוי בנסיון, קל יותר לעמוד בו.

וכן מצינו להדיא בשל"ה הק' על הכתוב (שמות לה, א): "לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת", שזה בא לרמז שצריך להזהר בשבת מאש הכעס ומאש המחלוקת.

תפילה

להתפלל מכל הלב - לא מלומדה

בזמן הזה, שעלינו להרבות בתפילה ובתחנונים, ולקרוע שערי שמים 'עננו ה' עננו, כי בצרה גדולה אנחנו', ואף יש דעות בראשונים כי חיוב התפילה בעת צרה הוא מצוות עשה מדאורייתא, אלא שצריך 'לבוא אל התיבה' - מקרב לב ומתוך הכוונה הראויה, ולא כמצוות אנשים מלומדה, וכעין מה שכתב רבינו עובדיה מברטנורא זי"ע (בספרו עמר נקא) על דברי רש"י (שמות יד י) 'ויצעקו בני ישראל אל ה' - תפסו אומנות אבותם, וביאר הרע"ב שכך אמר הקב"ה למשה, כל תפילתם אינה אלא מכוח 'מנהג אבותיהם בידיהם' (ולא בלבבם) - שכך עשו אבותם בעת צרה, היו מתפללים לפני, אבל אינה מכוח ההכרה והידיעה שאין להם על מי להישען אלא על אביהם שבשמים, ולא כך היא דרכה הנכונה של תפילה.

כגמול עלי אמו - לבקש מהלב

אלא צורת התפילה הראויה היא כאותו מעשה שסיפר הגאון רבי אברהם אבא קוסובסקי זצ"ל, רבה של יאנובה, ששהה במחיצת הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע בימי הצרות והחרדה של מלחמת העולם הראשונה, עת נלקחו רבבות יהודים לצבא ונשלחו לשדה הקרב, ובמשך שנים לא הגיעה מהם ידיעה, ונשותיהם העגונות נהרו בבכיות לבקש ברכת ה'חפץ חיים', שבעליהן יחזרו בריאים ושלמים, והיה ה'חפץ חיים' בוכה עימן, ומשיבן, מה תצעקו אלי, עלו לבית המדרש פיתחו את ארון הקודש ושיפכו לבכן לפני הקב"ה, המצפה לתפילותיכן, והוא דורש שיפצירו בו שלא ירפו ממנו, כמו שנאמר (ישעיה סב ה-ו) 'המזכירים את ה' אל דמי לכם, ואל תתנו דמי לו' אל תחרישו...

נבוכו המבקשות, ושאלו, איזו 'תחינה' לומר, כי מורגלות היו בתחינות מן המוכן, להדלקת נרות ובצאת השבת ולכל עת מצוא... אמר ה'חפץ חיים' אין צורך לבקש 'תחינות', רק מה שמעיק על הלב, כשהילד צמא או רעב אינו מחפש בספר התחינות, הוא בוכה במילותיו שלו, כך גם אנו, 'כגמול עלי אמו' (תהלים קלא ב), האם יש לבקש אחר נוסחאות, שופכים את הלב בפני אב הרחמן...

(הובא בשיחות החפץ חיים ח"ב ע' כא).

כה אמר הגה"ק החפץ חיים ז"ע (ה"ח עה"ת כי תבוא) על הפסוק (דברים כו ז) 'ונצעק אל ה' אלוקי אבותינו וישמע ה' את קולנו', בזה"ל, וישמע את תפילתנו לא נאמר, אלא וישמע ה' את קולנו, ללמדנו בא, שצריכים לצעוק בקול בעת צרה, ועי"ז עונה ה' תיכף, ואף כי פעמים עונה ה' במשך איזה ימים, ואפילו כמה שנים, כדאיתא במדרש (מדרש שמואל ד) יש תפלה לכמה שנים, אבל הצעקה בקול מועלת מיד. עכ"ל. וכלומר, שהגם שאין תפילה שחוזרת ריקם ואינה פועלת פעולתה לטוב, אך לפעמים אין בכוחה להחיש את הישועה מיד, אלא ממלאים מן השמים את מבוקשתו רק לאחר זמן, אבל הצעוק בתפילתו נענה מיד.

וכבר איתא בזה"ק (ה"ב כ) בהאי לישנא קדישא, גדולה צעקה מכולן, שצעקה היא בלב, הדא הוא דכתיב (איכה ב יח) 'צעק לבם אל ה', צעקה וזעקה דבר אחד הוא, וזה קרובה להקב"ה יותר מתפלה ואנחה, דכתיב (שמות כב כב) 'כי אם צעוק יצעק אלי שמוע אשמע צעקתו'.

דאווענען!!!!!!!

נודע דבר המעשה אשר היה אצל הגה"ק ה'כתב סופר' ז"ע, אשר איש יהודי מתושבי פרעשבורג הלך לבקר אחד מן השרים ונלווה אליו משרתו הנכרי, הנכרי שראה את כיס המעות (ארנק) של השר מונח בצד והוא 'תפוח' בשטרות כסף... חמד אותו לעצמו, ואכן הצליח להעלימו באין רואה ולשלשלו לכיסו, אך מכיוון שנתיירא להחזיקו ברשותו הטמינו בבית אדונו. לאחר זמן הבחין השר כי הכסף איננו, ויקצוף מאוד, והורה לשוטרי העיר לעשות חיפוש מדוקדק בכל בתי העיר על מנת למצוא את הגניבה, ואכן, לדאבון לב הם מצאו את צרור הכסף מוטמן בבית היהודי, מיד אסרו אותו באזיקי ברזל והשליכוהו הבורה - לבית הסוהר, עד שיעמוד למשפט בעוון גניבתו. היהודי התחנן על נפשו שלא שלח ידו בממון השר ואין לו שום מושג וידיעה כיצד התגלגל הארנק לביתו, אך כמובן שלא קבלו את דבריו, וגזרו את דינו לתלות על העץ רח"ל.

נכנס ה'כתב סופר' לעובי הקורה והחל לפעול ולהשתדל ב'חלונות הגבוהים' אך העלה חרס בידו, ולא הועילו שום שתדלנות וגם 'השוחד' לא פעל מאומה, במהרה נסע הכת"ס לעיר הבירה בודפשט, אך גם שם נתקל בדלתות נעולות. בלילה שקודם היום המיועד לביצוע גזר הדין עלה הכת"ס על יצועו בפחי נפש, והנה בחלום, נגלה אליו אביו הרה"ק ה'חתם סופר' ז"ע וטען כנגדו, היתכן כזאת בישראל, עומדים להרוג יהודי על לא עוול בכפו ואתה הולך לישון, התפרץ הכתב סופר בבכי ואמר, והלא עשיתי כל מה שבידי לעשות ולא הצלחתי... השיב לו החתם סופר, דאווענען!!!!!!!

האם התפללת... הלא זה ה'כח' הניתן בידכם, להתפלל... להתפלל... מיד שלח הכתב סופר להעיר את כל בני העיר משנתם, אנשים נשים וטף, ופקד על כולם להתכנס באישון ליל בבית הכנסת, כאשר התמלא בית הכנסת נשא הכת"ס דבריו, והחל לגולל בפניהם כל דרכי השתדלויותיו, וזעק, אם כל השערים נעולים אבל אצל הקב"ה לעולם אין השערים ננעלים, ושערי דמעה לא ננעלו, ויזעקו כולם בקול גדול, ואכן נתעוררו רחמי הקב"ה ונעשה לו נס, שכשעמד היהודי לפני השופט החל לפתע לחקור את המשרת הנכרי, והלה הודה שידידו במעל, ושחררו את היהודי ותלו תחתיו את הגוי, צדיק מצרה נחלץ ויבוא רשע תחתיו.

תפילה - בכוחה להחיות מתים!!!

נוראות מצינו בכוחה הגדול של תפילה, דהנה איתא בגמ' (כתובות קד) שביום האחרון לחיי רבינו הקדוש, כשכבר היה קרוב ביותר ל... הכריזו רבנן תענית ועמדו כל העם בתפילה, ואמרו 'כל מאן דאמר נח נפשיה דרבי (מי שיאמר שכבר רבי הסתלק מן העולם) ידקר בחרב', ולכאורה תמוה מה החטא הגדול באמירת נח נפשיה דרבי עד שדינו למות בחרב... ומבאר ב'שיטה מקובצת' (בשם רש"י מהדורא קמא), שידעו חכמים גודל כח התפילה ואפילו להחיות מתים, על כן רצו שיתפללו המון העם על רבי שישאר בין החיים, ותועיל התפילה להשאירו בהאי עלמא אפילו אם כבר יצאה נשמתו, אלא שחששו שאם יתפרסם שכבר 'לאחר מעשה' שוב לא יתפללו, על כן הכריזו שכל האומר נח נפשיה דרבי ידקר בחרב, וממילא ימשיכו להתפלל מאין הפוגות בחזקת שהוא עדיין חי, ויפעלו בתפילתם להחיות מתים.

אני חי בזכות "ממעמקים"

מעשה נפלא בענין התפילה שמעתי לספר על יהודי נכבד וחשוב בשם ר' קלמן שהיה מיוצאי הונגריה, שבימות המלחמה בשעה שנכנסו הרשעים ימ"ש לעירם והחלו לשלח ל'עבודה' את בעלי הכח - מבני י"ח שנים (עד בן 55), והזקנים והילדים אחת דינם רח"ל... הרשע קבע מוט בכותל והורה לכל לעבור בסמוך למוט, כל מי שהגיע בקומתו לגובה המוט סימן שכבר מלאו לו י"ח שנים והוא ראוי לעבודה, ואלו הנמוכים יותר הופנו לעבר השמאלי, כמובן שהנערים בני ט"ו - ט"ז היו מהלכים על קצות האצבעות בכדי להגביה קומתם עד גובה המוט. ר' קלמן הנ"ל היה נמוך והפנו אותו לצד שמאל בדרכו האחרונה... ביחד עם עוד קבוצת נערים, והנה בדרכם על הרכבת לאושוויץ נענה אחד מהם והכריז בקול רעש גדול, הבה ונזעק יחדיו לאבינו שבשמים שיציל אותנו ממוות לחיים, ופתח בזעקות ב'שיר המעלות ממעמקים' מתוך בכיות נוראות ותעל שוועתם השמימה. משהוכנסו לתוך תאי הגזים וכבר... מה עשה הקב"ה, באותו רגע שרצו להרגם נגמר הגז ולא היה סיפק בידי הרשעים להוציא זממם לפועל, והוציאו אותם חוצה ונשארו בארץ החיים, וכל ימיו היה רבי קלמן רגיל לומר שהוא חי מאותו 'ממעמקים'... וכבר אמרו חז"ל (ברכות י) אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם אל יתייאש מן הרחמים, הבה נזעק 'ממעמקים' (עם כל הפירושים והמשמעויות) והקב"ה יוציא אותנו במהרה מאפלה לאורה ומשעבוד לגאולה השתא בעגלה בזמן קריב.

לקבל קבלה קטנה - לחבר חוטים

פעם הגיע איש כפרי אל העיר הגדולה, וראה שם פועל של 'חברת הטלפונים' מסדר 'קו טלפון' וכך מעשהו, בתחילה קדח חור בכותל הבית ומשך בו 'חוטים' ואח"כ חיבר לשם מכשיר טלפון, והנה נשמע הקול מקצה העולם ועד קצהו, התלהב הכפרי למראה ה'פלא' הגדול ושאל את הפועל 'מה יקר חסדו' - כמה עולה התקנת טלפון, השיב לו הלה 1,000 שקלים. אמר הכפרי לעצמו, וכי בשביל עשיית כמה חורים אשלם סכום עתק שכזה, והרי יכול אני לעשות זאת בעצמי בכמה רגעים... רץ אל ביתו וקדח בקיר הבית והכניס מכשיר אל החור, הניח את הטלפון סמוך לאזניו אך אין קול ואין עונה... עד שאמרו לו גולם שכמותך, וכי על ידי חור בקיר ניתן לשמוע שיחות בעין איש לרעהו... אלא צריך להכניס תחילה 'חוטים' להתחבר לחברת הטלפון הראשית ורק עי"ז יעבור הקול בהם עד שיגיע לאזניך...

עומדים אנו בשעה קשה כזו כשליבם של כל בני ישראל 'מחורר' קרוע ומורתח, אלא שאין די ב'חור' בלבד, רק עלינו להכניס 'חוטים' באותם חורים - אלו הקבלות הטובות לתיקון המעשים, ועי"ז נהיה 'מחברים' לאבינו שבשמים, וישמע קולנו למרומים...

וארטים לפרשת השבוע

יב א. לך לך .. אל הארץ אשר אראך.
אומר רש"י לא גילה לא הארץ מיד כדי לחבבה בעיניו ולתת לו שכר על כל דיבור ודיבור. וכעניינ' הביא במדרש לתת לו שכר על כל פסיעה ופסיעה. ולפיני' יי'ל שלכן לא גילה לו את הארץ מיד, כי אם היה מגלה לו להיכן הולך אז ההליכה היתה הכשר מצווה, וכעת שלא גילה ההליכה עצמה היא מצווה ולכן מגיע שכר על כל פסיעה ופסיעה. רבי ברוך בער ממקניץ.

יב ב. והיה ברכה.
פרש"י הברכות נתונות בידך עד עכשיו היו בידי ומעכשיו אתה תברך את אשר תחפוץ. יש לדייק מהי האריכות הזאת היה יכול לומר בקצרה והיה ברכה תברך לכל מי שתראה. וייל שנפסק שאין אדם יכול למנות שליח למליך כגון להקדיש שור. דמילי לא מיסטרן לשליח (ועיין בזה שו"ת מהרי"ט קכז ד"ה ותו, ועוד) ולכן הקב"ה לא אמר לו לברך, כי היה זה מדין שלוחו שלא נמסרה לשליח דבוא מילי, ולכן אומר רש"י שהקב"ה אמר לו עד עכשיו היה בידי ומעתה הוא בידך, אתה תברך כי הזכות ניתנה לך ולא מדין שליחות. החיד"י.

יב ט. ויסע אברהם הלוך ונסוע הנגבה.
פרש"י כל מסעיו הנגבה ללכת לדרומה של אר"י וגו' להר המוריה שהיא הנגבה. וצ"ע מדוע הר המוריה נקראה נחלה של אברהם; וייל עפ"מ דאינא בתנחומא וירא כב על הפסוק וירא את המקום מרחוק וכתבי' בהר ה' יראה בתחילה מקום ולבסוף הר; אלא שאברהם ראה את מקום המקדש שהוא היה בעמק, ואמר אייז' מכבודו של מקום שיבנה ביתו בעמק, והתפצל ונעשה הר. ואי"כ יי'ל דלכך הוא נחלתו של אברהם כי נבוא על דו' שהוא עשה את זה להר בתפילתו ולכן קנאן להיות שלו (פרש"י דו' יט) משא"כ שאר חלקי הארץ עדיין לא עשה בהם שום קניין להיות שלו. ולפינ' התחסי' מתוך עד קושיה דיש להקשות איך אברהם אבינו לקמן בנה מזבח בהר המוריה אלא אמרינן בעינ' דכל הר בארץ ישראל בידוע שיה עילו עינ' אלא יי'ל דמכוון דבוא עשה את ההר, לא היו יכולים לאוסרו עי"י עיז' דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו. ר"י גשטטנר.

יב יז. על דבר שיר אשת אברם.
יש להקשות דהנה לקמן כ אצל אבימלך שלקח את שרה כתוב הנך מת על האשה אשר לקחת והיא בעולת בעל, משא"כ הכא לא נקטו והיא בעולת בעל. ומאי טעמא בזה? וייל דהנה הרמב"ם ט ח ממלכים כתב דבן נח אין להם גירושין בכתב אלא כל זמן שירצה הוא או היא לפרוש זה מזה פורשין. והנה הכא אמרה שרה שהיא אחותו ואי' נחשב כאומרת אין אני רוצה בו ואי"כ באותו הרגע פוקע האישות ואין עונש לפרעה שהיא בעולת בעל, אלא רק שהיא אשת אברהם והיינו שנענש בזכות אברהם ולא מטעם איש, משא"כ אצל אלימלך לאחר שנימול אברהם ואיתא בנחגיג ג. שעייז' נתגייך וכעת הוא דקוק לט' וממילא גם כשאמרה אחותו היא היא עדיין בעולת בעל. ולפינ' מובן למה כאן אמר וינעו ה' והיינו שם הויה והלחן אמר ויבא אלוקים לאבימלך שהוא דבר דין כי כאן זה לא מדינא כי מדינא היא לא אשת איש משא"כ אצל אבימלך זה מדין לכן כתב שם אלוקים. צפת פענח.

יב יח-יט. למה לא הגדת לי כי אשתך היא. למה אמרת אחותי היא.
יש להקשות דלכאוי' יש כאן פכילות בשאלה: א. למה לא אמרת כי אשתך היא. ב. למה אמרת אחותי. והל"ל רק למה לא אמרת אשתך היא? וייל דמצינו במגילת אסתר שמרדכי צוה על אסתר שלא תגיד את עמה ואת מולדתה, והטעם בזה כדי שיחשוב אחשוורוש שהיא ממשפחה בזויה ויימנע מלשאתה. ועל זה כעס פרעה, שהיה לאברהם לומר על שרה שהיא אינה אשתו בלי להוסיף 'אחותי היא', שאז ממילא פרעה היה נמנע מלהינשא לה, כי אולי היא ממשפחה בזויה. ועי' שהוסיף ואמר אחותי היא, גילה שהיא ממשפחה מכובדת ולא היתה סיבה לפרעה להמנע מלהינשא לה, ועי"ז הוא התלונן.

יג ח. כי אנשים אחים אנטחו.
אומר רש"י קרובים, ודומים לסנהדרין פנים. יש להקשות מה ראה להוסיף הטעם שדומים לסנהדרין פנים? וייל כיוון שהם דומים לא מעשה הגזל של לוט יכול לגרום לחילול ה' כי יחשבו שרועי אברהם גוזלים כיוון שהם דומים, וזה גם טעם למה אברהם לחם בחירוף נפש נגד המלכים למען הציל את לוט משום שלא יגרם חילול ה' שלוט הדומה לאברהם נהרג ויחשבו שאברהם נהרג. רבי עובדיה יוסף.

יג יג. ואנשי סדום רעים וחטאים לה' מאד.
דשון חז"ל (סנהדרין קז) רעים בעוה"ז וחטאים בעוה"ב שאין להם חלק לעוה"ב. לכאוי' למה לא דרש כפשוטו רעים בשפיות דמים, וחטאים בגי'ע וכדו'. ותירץ בספר מעייני הישועה מכיוון שאין דנים דיני נפשות בשבת (סנהדרין ה.) ואיתא שם בתוס' דבשלמא הבערה הוי מלאכה, אלא מיתה הוא שיקול, ותירצו בתוס' שזה תיקון כיוון שמכפר על החטא. והנה סדום נהפכה בשבת (מדרש רבה) וקשה הא אין דנים דיני נפשות בשבת? ועי"ז יי'ל שחטאים הכוונה שאין להם עוה"ב וממילא זה לא תיקון כלל כלפיהם, לכן שרי.

יד טו. וישוב את לו' הרכשו ואת לוט אחיו ורכשוו שהיב.
יש להקשות אמאי הקדים שהשיב את כל הרכוש הרי העיקר הוא הצלת לוט; וברש"י פרשת מטות לב טז כתב דנגיא הוא לבני דגד שהקדימו מקניהם לבניהם. אך יי'ל דהנה מלחמה זו היתה בליל פסח וכפרש"י (טו) ויחלק עליהם לילה, ואעפ"כ 'הותר' לחלל יו"ט למלחמה לא רק משום פקי' דהצלת לוט, אלא גם בשביל הצלת רכוש, וכדאיתא בשו"ע אור"ח שכת' ו. בעכו"ם שבאו בשביל עסקי

ממון מותר לחלל שבת, וזהו הרבותא כאן דלאברהם הותר לחלל שבת גם בכדי להציל הרכוש.

יד יח. ומלכי צדק הוציא לחם ויין.
בשבת (וה"ה ביום חול בשביל לפתוח את התאבון) שותים קודם יין ואח"כ אוכלים לחם, ולמה כאן הוציא קודם לחם ואח"כ יין? וייל דהנה קשה למה כתוב אח"כ והוא כהן לאל עליון. מה התורה באה לומר בזה? וייל שקושיה מיתרצא בחברתה. דלכנה אסור לשנות יין, שמא יבנה ביהמ"ק והוא יוצרך לעבודה ושיכור לא יוכל לעבד, ואיתא בגמ' דיין שבתוך הסעודה אינו משכר, ואי"כ כיון שהוא כהן לכן הוא לא שתה יין קודם הסעודה, אלא רק לאחר הלחם הוציא יין. ומובא ברש"י שמלכי צדק הוציאו **שם**, שמר את כל התורה.

יד כ. ויתן לו מעשר מכל.
כתב הרמב"ם בהלכות מלכים ט א. אברהם התפלל שחרית ויצחק הפריש מעשר. והשיג עליו הרמב"ז הלא אברהם גי'כ הפריש מעשר שנאמר ויתן לו מעשר שמו; מכל! ויתירץ הכסף דנשתה דתניתא אברהם אל היתה מדין מצוות מעשר אלא סתם מתנה. ויש לעיין מהיכתי תייתי לומר שלא נתן מדין מעשר וכו' הלא פשטות המקרא הוא שהוא נתן מעשר; וייל שאברהם אמר למלך סדום שהוא לא לוקח מחוט ועד שרוך נעל כדי שלא יאמר אני העשיתי את אברהם, והנה אם היינו אומרים שנתן למלכי צדק מעשר, יש להקשות הלא כיוון שנתן מהשלל של מלך סדום למלכי צדק מעשר, הרי מעשר מעשיר כמ"ש עשר בשביל שתעשיר ואי' יוצא שהוא התעשר ממלך סדום, לכן הוכרח לרמב"ם שאברהם לא נתנה בתורת מעשר.

יד כג. אם מחוט ועד שרוך נעל וגו' ולא תאמר אני העשיתי את אברם.
יש להקשות דהנה למלך סדום אמר אברהם לא אקח ממך מחוט ועד שרוך נעל. ולמצרים אמר לשרה למען ייטב לי בעבור ישתנו לי מתנות וכו'; וייל דהנה ידוע שכל מעשה אברהם בירידתו למצרים מפני הרעב ואח"כ נגעים גדולים שענשו לפרעה הכל בא לרמז על אשר יארע לבניו שיורדו למצרים מפני הרעב ויירעו להם המצרים ויפשוטו ידיהם בנשותיהם ואח"כ יענישם אלהים בנגעים גדולים ויוציאם בכסף וזהב. ואי"כ הוא הטעם שרצה אברהם לקבל מתנות מבית פרעה וכך הוא סלל הדרך לבניו שייצאו ברכוש גדול ממצרים. אבני שהם.

טו א. לא תירא אברם אנכי מגן לך.
ידוע שהציור בעל שש קצוות נקרא מגן דוד, ויש להקשות למה לא מגן אברהם עי"ש שהקב"ה הגן על אברהם כמבואר בפסוק זה: וייל שעל אברהם הקב"ה הגן כדרך מלך שמגן על חייליו מארבע רוחות השמים צפון דרום מזרח ומערב. משא"כ אצל דוד מצינו שהקב"ה הגן עליו גם מלמטה ולמעלה. כמבואר בסנהדרין צה שישבי אחיו של גלית ביקש להרוג את דוד כנקמה על הרגנת אחיו והוא תפס את דוד כפתו והניחו מתחת קורת בית הכד וכשחוריד הקורה נעשה לדוד שם והתרכב הארץ מתוכה ושקע בה. ואח"כ מסופר שישבי זרק את דוד השמימה ותקע את רומחו בארץ בין שדוד יפול עליו ובאותו רגע אבישי בן צוריה תמית את דוד באביור עי"י שם קדוש, וכך ניצל מיד ישיבי גם משמים וארץ, ואי"כ מצינו אצל דוד שהקב"ה הצילו לא רק במלחמות שיה מארבע רוחות העולם אלא גם מלמעלה ולמטה והיינו משש רוחות, לכן הציור בעל שש קצוות נקרא מגן דוד ולא מגן אברהם שאצל אברהם מצינו שהקב"ה הגן עליו במלחמות והוא מארבע רוחות ולא משש. פרדס יוסף.

טו ב. ב. שכרך הרבה מאד. ויאמר אברם אדני אלוקים מה תתן לי ואנכי הולך עריי וגו'.
רבים נתקשו למה רק כעת לעת זקנותו נזכר אברהם לבקש ילדים? וייל עפ"מ דאיתא בשבת דאין מזל לישראל ובני חיי ומוני לא במזלא תליה מילתא אלא בזכותא, ואי"כ יי'ל דזהו מה שנאמר כאן: אברהם כל ההיים לא התפצל לי לפי מזל אינו יכול להוליד, אבל כעת כשמעם מהקב"ה ששכרו הרבה מאד מיד ביקש אי"כ בזכות זה שיהיו לי ילדים. המהר"ל צונץ.

טו ה. הבט נא השמימה וספור הכוכבים. ולהלן הוא אומר ויהי השמש לבא.
ומקשים התוס' ברכות ז. דלכאורה הפסוקים סותרים עצמם לדליל הוא אומר שיספור הכוכבים משמע שהיה לילה ואח"כ הוא מזכיר שהשמש שוקעת משמע שעדיין היה יום; ומתוך המלא הרועים דהנה רש"י כאן אומר עי"פ נדרים שהקב"ה הגביה לאברהם מעל לכוכבים ואי' לספור אותם. והנה איתא (תוס' חגיגה יב) שהכוכבים נמצאים גם ביום רק הם ברקיע השני ומכוסים עי"י וילון שנפתח בלילה. וכאן הרי הקב"ה הגביהו מעל לילון ואבמת היה יום.

טו ח. בלום אדע כי אירשנה. וביאר ברש"י ששאל באיזה זכות הוא יקבל את ארץ ישראל ולא ביקש אות או סימן שיקבל.
יש להקשות הא כבר בפרק יב ז, וכן בפרק יז טו אמר הקב"ה לאברהם שהוא יתן לו את הארץ וימנע רק כאן שאל במה אדע כי אירשנה? וייל דמצינו בב"ב סעל ה' לצדקה עי"מ שיחיה בני הרי"ז צדיק גמור וזהו דווקא בישראל אבל בעכו"ם שאומר כן חטא הוא לו. ואיתא בפסחים ח. שה"ה בשאר מצוות האומר כן הרי"ז צדיק גמור. ולפינ' יי'ל שנסתפק אברהם האם הוא ייצא מכלל בן נח, ולכן כל זמן שלא הבטיחו הקב"ה בבן חשש אברהם שמא הוא נחשב בן נח, אבל לאחר שהבטיחו הקב"ה לא ראה אברהם שאינו מונה עי"י כוכבים ומזלות כמבואר בחז"ל צא מאיצטגונות שלך שראית במזלות שאינך עתיד להעמיד בן, וכיוון שאינו נתון להנהגת המזלות מוכח שדינו כישראל שמונהגים רק עי"י הקב"ה ולכן שאל באיזה זכות יתקיימו בו הברכות האלו. פרשת דרכים.

פרשת לך לך תשפ"ד

טו יד. וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי ואחרי כן יצאו ברכוש גדול.
ישנה משמעות בפסוק שבגלל שהקב"ה דן את הגויים לכך יצאו ברכוש גדול וצ"ב הטעם. ויש ליישב שהרי מבואר שהשכר שישראל נטלו כשיצאו ברכוש גדול הוא עבור שבנו את פיתום ורעמסס, והנה לכאורה מדוע נטלו עי"כ שכר, הרי פיתום ורעמסס נחרבו עי"י הצעקה של יהודה כשנחלם על בנימין אצל יוסף. אלא יי'ל שאיתא בב"ק שאם אדם שיבר כל יו"ל עיקה הוא פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים, ואי"כ כאן יהודה היה פטור מדיני אדם, ורק חייב בדיני שמים. וזמשי"כ וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי, היינו הכוונה למה שהיה עשה, את זה רק הקב"ה דן וממילא הם פטורים בדיני אדם, כי רק בדיני שמים חייבים, ולכך יצאו ברכוש גדול מהמצרים. משנה למלך.

טו טו ואתה תבוא אל אבותך בשלום, וברש"י מכאן שתרח עשה תשובה.
והראיה היא מזה שהוא יבא אל אבותיו בשלום סימן שאבותיו בגן עדן. עי"כ ידוע. הנה יש להקשות מנלן שאביו עשה תשובה, אולי מה שאביו בגי'ע משום הא דאיתא בגמ' שצדיק בן רשע מעלה את אביו לגי'ע שלא יאמרו אביו בגהינום ובנו בגי'ע, ואי"כ קשה דהרי יכול להיות שהוא כלל לא עשה תשובה. וייל, אומר המהרש"א, שהנה קשה אמאי כתיב תבוא אל **אבותך** בשלום, בלשון רבים, הרי היה לו רק אבא ג. אלא יי'ל שגם סבא של אברהם דהיינו אבי תרח היה בגי'עולכן כתוב אבותך ברבים ולא אביך ביחיד. והרי בן כמניסן רק אבא שלו אבל לא את הסבא, סימן שתרח עשה תשובה, שגם הוא הכניס את אבא שלו, דהיינו סבו של אברהם.

טז יג-יד. ותקרא שם ה' הזובר אליה וגו' כי אמרה הגם הלום ראיתי אחרי רואי.
עי"כ קרא לבאר באר לחי רואי הנה בין קדש ובין ברד. יש להקשות מה אמרה הגר ראיתי אחרי רואי. ועי"ק למה כתב כאן בין קדש ובין ברד למאי נפק"מ היכן היה הדבר הזה. וייל, אומר רבי חיים מוולוז'יין עי"פ יחזקאל א' וברש"י שם, שאין השכינה שורה בחו"ל אא"כ שרתה השכינה על הנביא לפני"כ בארץ ישראל. והנה בתחילת גיטין ב. איתא דהמביא גט מרקם וחגר ופרש"י בין קדש ובין ברד הווי כמביא מדינית הים. ולפינ' מובן כאן מה שאמרה הגר: הרי היא נמצאת בחו"ל דבוא בין קדש וברד, ואי"כ איך שרתה עליה השכינה, לכן הקדימה ואמרה ראיתי אחרי רואי, והיינו שכבר ראתה השכינה אצל אברהם בחיותה בביתו בארץ ישראל.

עוד יש לפרש מאי ראיתי אחרי רואי. דהנה מבואר בגיטין טו. ובמגילה ג. שלא מדברים עם מלאך הגנלה שמא שד הוא. אא"כ מוציא שיש מפיו, וכאן איך דברה עם המלאך אולי הוא שד. וייל דאיתא בגיטין שם דאם יש למלאך צל סימן שאינו שד. ואי"כ יי'ל דהכא ראתה אחרי רואי והיינו צל. לכן הבינה שהוא מלאך ולא שד. ישמח משה.

עוי"ל מדוע רק כעת נוכחה לראות שהוא מלאך, יי'ל רק כשראתה אותו הלום - והיינו בבאר מים הבינה שהוא לא מכשף, כי אי"א לעשות מעשה כיווף על המים כשהוא לא בסנהדרין סז: ועי"כ קרא לבאר באר לחי רואי, כי עי"י הבאר גילתה שהוא מלאך. תוספת ברכה.

יז ה. ולא יקרא עוד את שמך אברם והיה שמך אברהם.
כאן אצל אברהם כתוב ולא יקרא עוד **יאת** שמך אברם. ואילו ביעקב כתוב לא יעקב יאמר עוד שמך, והיינו שאצל אברהם הוסיף **את**. ויש ליישב הטעם בזה עי"פ ברכות יג. כל הקורא לאברהם אברם עובר בעשה או בלאו עי"ש, ופרקינן למה ביעקב לא נאמר דין זה? ומשנה הגמ' דהתם ביעקב, ישראל עיקר ויעקב טפל, והיינו שלא הוסיף לגמרי השם יעקב. והנה איתא בגמ' ב"ק מא: שבשור הנסקף ואי"כ הנתא עורו כי כתוב אלא בשרו את הטפל לבשרו. ואי"כ יי'ל שאצל אברהם כתוב ולא יקרא עוד את שמך והיינו גם הטפל לשמך, ולכן יש לאו כי גם טפל אסר, אבל אצל יעקב לא כתב **את** והיינו שהשם העיקרי לא יהיה יעקב, אבל הטפל ישאר יעקב, ולכך לא כתב את כי לא מיעט את הטפל. רבי שאול קצנבלבון.

יז כד. ואברהם בן 99 שנה בהמלו את בשר ערלתו.
בשבת פח'. רבא הוי קא מעיין והוציא דם מאצבעו אמר לו מין אחד עם פזיז אתם שהקדמתם נעשה לנשמע, וקשה מה הקשר. וייל אומר רבי משולם אגיסא דהנה יש להקשות כידוע יש מחילתא בגמ' מהו מצווה ועושה עדיף, או אינו מצווה ועושה עדיף, ויש להקשות למי"ד אינו מצווה ועושה עדיף למה אברהם לא מל עצמו קודם גיל 99 הרי הוא קיים כל הותרה כולה, וייל שסיל שאסור לאדם לחבול עצמו, ומי"ד מותר לאדם לחבול בעצמו, יסבור שגדול המצווה ועושה לכן הוא חכיה שהקב"ה יצווה אותו. וכעת הכל כפתור ופרח. דמעתה מוכח דלמי"ד חובל בעצמו פטור ס"ל ממצווה ועושה עדיף, וכמו שנבאר, ולכן אמר אותו מין לרבא (שוודאי ס"ל שמותר לחבול בעצמו, כי כך הרי הוא עשה) למה הקדמתם נעשה לנשמע, הרי גדול מצווה ועושה.

שם. פרש"י נטל אברהם סכין ואחז בערלתו ורצה לחתוך והיה מתירא מפני שהיה זקן בא הקב"ה ואחז ואחז ועי"ל בטעם שהקב"ה אחז עמו עפי"י שבת קלז: דמילה שלא בזמנה אינה זוחה שבת ויו"כ והנה מילת אברהם הייתה שלא בזמנה וזה היה ביו"כ (תוס' ר"ה יא) והיאך שרי? וייל שנפסק ששניים שעשו פטורים. וזהו שהיה מתירא למוול מילה שלא בזמנה ביו"כ, והיה זקן - היינו שקנה חכמה וקיים כל התורה, ולכן אחז עמו הקב"ה ושרי מדין שניים שעשאוה. חת"ס.

סיפר הרב יצחק יוסף על העניות הגדולה שהיתה בבית אביו הגדול רבי עובדיה, בשבת היה בקבוק בירה אחד לכל המשפחה, והיינו אכולים ארוחות ערב להם עם בננה, סיפר הרב משה צדקה זכיתי עוד בילדותי להיות באותה שכונה שגר בה רבנו ולראות את החדר הקטן, שהיה ממש ארבע אמות על ארבע אמות, לא היה אפשר אפילו להכניס בו את הרהיטים של הבית. וישם רג הרב עובדיה עם כל ילדיו והגה בתורה עד כלות הנוחות, כמו כן היה לרב בביתו רק כמה צלחות ומזלגות, ופעם באו לבקרו הרב עזרא עטיה צ"ל ועוד רב, והיתה לו בושה להזלימה מהעניות, עד כדי כך שסיפר הרב שראה את רבי עזרא עטיה בוכה על מצבו. לימים ספרה הרבנית ע"ה שמרוב העניות שהיתה להם בעיערותם, היה הרב יושב בפינה כדי שלא יראו את התיקונים בחולצתו. **בזמן שהיה** הרב שטינמן ראש ישיבת 'כפר סבא' שהתנהלה על ידי צעירי אגודת ישראל, סוכם עמו על גובה השכר החדשי שינתן לו, אך מצבה הכלכלי של הישיבה לא אפשר לה לעמוד בהתחibות. ראש הישיבה לא

שאלה: מהיכן יש לחמאס צבא כל כך מיומן ודייקן, האם שייד לאממן את הישמאעלים האלו כל כך טוב? יש מממן להם את כל הנשק? ומי נותן להם את המידע הרב שיש בידם? איך הצבא לא ידע קודם לכן מכל התכנית הזו? ומדוע הצבא לא נכנס לעזה מיד? האם באמת היה מישהו מותכין שעזר לחמאס? ומי הוא זה שעומד מאחורי כל אירועי הטרור האלו ומה מטרתו? את התשובות לשאלות אלו נחשוף כאן בעזה"י, ונציין כי כל המידע שבידינו הינו מידע אמין ומדויק שביררנו הטיב ויש לנו הוכחות ניצחות על כך. **תשובה:** ישנם שסברו שאיראן היא זו שעומדת מאחורי כל הסיפור הזה והיא זו שמממנת את כל הכספים הנצרכים לכך, אבל כפי המידע שבידינו מי שעומד מאחורי כל זה זהו אחד שיש לו צבא משלו חזק ועצמתי, ובתכנית שלו לכבוש את אי"י ולהשתלט עליה, להוציא מכאן את ראשי השלטון הנוכחיים ולשלוט במקומם. הוא זה ששלח לחמאס את כל הכלים הנצרכים לכך ואת כל המידע, ויש לו טוונות של כסף והוא משחד בזה אנשים משלנו והם אלו שמענו מהצבא מלעזר את כל התכנית הנוראה הזו.

הממשלה חושבת שהיא תמחוק את עזה ובזה יגמר הסיפור, אבל היא לא מבינה כי יש כאן תרגיל הסחה, אותו אחד שרוצה לכבוש את ארץ ישראל יש לו כאן משתפיים בתוך הארץ וכן צבא גדול שהוא עומד להגיע ואלו, כל עוד שלא יגיעו במגענים אישיים אתו אין למדינה כאן סיכויים נגדו. יש לו נשק גרעיני וכן טילים שמפיצים מחלות וכל שאר מרעין ביישין, וכל הנסיונות להילחם אתו לא יצליחו, והישיבה העיקרית היא כי יש לו מרגלים בתוך הצבא כאן שמחבלים והורסים כל הזמן את התוכניות שהצבא רוצה לעשות. לדעתי הפיתרון היחיד לכל זה הוא להגיע למענים עם אותו אחד שרוצה לכבוש כאן את הארץ, אמנם זה לא יעזור מלמענה ממנו את התכנית שלו, אבל להכיף זה יועיל שלא ימשיך עם המלחמות הללו. למען האמת השמועות שהופצו בשעתו כי ביל גיטס (אולי אני טועה בשם המדויק) בשיטות ראשי המדינות הם אלו שיצר את הקורונה, זה שמועות לא מדויקות, אלא אותו אחד שמגיע כאן עכשיו לארץ לכבוש אותה הוא זה שהפיץ את הקורונה ויצר אותה, וזה היה באמת חלק מההתחילך שלו לשלוט כאן על הארץ (ועל כל העולם). אם מפרסם את המידע על משום שנתבקשתי על ידו לגייס אנשים מתוכינו שמוכנים לבוא לעזרו ולסייע לו לבוא לכאן לארץ במהירות האפשרית, הוא משלם טוב והוא גם מבטיח לתת למי שסייע בידו תנאים טובים ומצויינים כאן בארץ לאחר שהוא יכבוש אותה. ואני אישית מודע כי אני בצד שלו! אז מי הוא אותו אחד שמארגן את כל זה? וינחשתם נכון, זה הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו, שמכין לנו תכנית נפלאה לכבוש את את המדינה ולמלוך עלינו, הוא זה שמממן לחמאס את כל הכספים ואת כל מה שנדרש בשביל לעורר אותנו בטרם יהיה מאוחר, הוא זה שמברר מהעולם את כל הרוע והרשע ושוש דבר לא יעמוד לנגדו. אני מציע להיכנע לו עכשיו, ולהיות בצד שלו, לתת למלוך עלינו ולקבל עלינו את חוקיו בנאמנות, גם אם ראשי המדינה כאן ימשיכו למרוד ולכפור בו, אנוחנו לא נלך איתם, אנונו בצד של הקב"ה! ומה זה אומר, לה מוטל עלינו לעשות? פשוט להתחיל להמליך אותו, לקבל עלינו את מרותו ולפרסם את מלכותו בעולם, לעסוק בתורה ולפרסם אותה כמה שיותר. שנגיע באמת למצב בו "מלכות שמים" תהיה הראשונה שבין האומות ותשלוט על כל האומות. צריך לדעת, ישנם אנשים שמתפללים שהמלחמה הזו תגמר כבר במהרה ובשלום, ושהשבויים יחזרו בשלום לבתיהם, וישתחרר לשלוח בה היינו קודם. אבל זה לא כך! אנוחנו לא נחזור למצב הקודם! [אין כוונותינו שהמלחמה הזו לא תסתיים, אלא שגם אם המלחמה תסתיים החיים לא יחזרו למצב הקודם, כיוון שהעולם מתקדם כל הזמן לתכלית אחת). משל כמה הדבר דומה, כאשר חולה צריך לעבור ניתוח בחוליית החוליים, הוא מתפלל להי שיזכנה אותו לעבור את הניתוח בשלום ושיחלים במהרה, ושאוילי ירחם ה' ויזכה אותו שיקרה נס ולא יצטרך לניתוח כלל. אבל כאשר אשה בא לביה"ח כדי ללדת היא לא מתפללת להי שלא תצטרך ללדת חי"ו ושלא תצטרך ביה"ח, אלא להיפך היא מתפללת שהי יזכה אותה ללדת ולד בריא ושלם במהרה ובנקל. כך גם כאן, בכל הדורות כשהיו צרות התפללו להי שיעזור להם לצאת מהצרה בה הם נמצאים, אבל בדורינו התפילה היא שהי יזכה אותנו שחבלי משיח שעברנו יביאו את תכליתם כבר ונזכה לביאת

אמר מלה ואף לא רמו בניני, וכיצד פרנס את ביתו אז? מאכלים מבושלים לא עלו שלחנם של בני הזוג שטינמן במשך כל ימות השבוע, וגם בשבת עת כל ישראל מעגרים את שלחנם בבשר ודגים, להם לא היה במה לרכוש מצרכים יקרים אלו. וכך ספרה לימים הרבנית הצדקת מרת תמר ע"ה לנכדיה. ביום ששי הייתי הולכת לשוק וקונה שני צחילים, פרסתי אותן לפרוסות וגטנתי אותם, לאחר שהרב קדש על הין ובצע את לחם המשהנה, הגשית לו מנת ידגים' פרוסת צחיל מטוגן. מששים לאכול הוא שר זמירות אמר דברי תורה ערבים, ואז הגשת לו מנה 'בשרית' פרוסת צחיל במשוג, כך לא שבת אחת ולא שתיים לא שנה ולא שנתים, במשך שש שנים רצופות שבת אחרי שבת אכלו בבית משפחת שטינמן חלה והציל בתור דגים ובתור בשרי. כעבור שש שנים התמנה להנהלת הישיבה מנהל חשב, צעיר נמרץ ששמעו כי בבית הרב אכולים צחילים בשבת, מהר ביום ששי ובא לרבנית והגיש לה מעטפה עם כסף שיספיק לקניית עוף ודג לכבוד השבת, היא לא ספרה לבעלה כי

ידיעות חשובות וכן דברים מגדולי ישראל ערך בדרך של שו"ת

משיח צדקנו, ונראה את כבוד ה' מתגלה בעולם, שיכירו ידעו כל יושבי תבל כי לך תכרע כל ברך תשבע כל לשון, ויקבלו כולם את עול מלכותך, והיה ה' למלך על כל הארץ. ואנחנו עמך וצאן מרעיתך נודה לך לעולם. ההתעסקות המרובה סביב שאלות כמו מה יהיה; האם יצליחו ליכנס לעזה; האם איראן תתערב וכו' וכו' כל הדיבורים האלו זה ביטול תורה גמור ותאזר דברים בטלים, ואיך ליהזר מאז מאז מדיבורים והתעסקות בעניינים אלו ואין בהם שום תועלת (וקו"י שלא לקרוא ולשמעו על זה), כי אף אחד לא יודע מה יהיה ובפרט שכאומר המבצ הזה לא עומד על השתיים: והדיבורים בעניינים אלו הם מחלישים אצל האדם את התכלית האמיתית של המצב הזה, כי אנו עומדים כעת לקראת בואו של משיח, איננו יודעים כמה זמן זה יקח ואם לא נזכה זה יכול לקחת גם כמה שנים, ואינו יודעים מה עלינו לעבור, אלא דבר אנוחנו יודעים כי אנו צריכים להכין את עצמינו למצב החדש של מלכות ה', ולהתפלל שנוזכר לזה במהירות האפשרית וברחמים גלויים. ונוסיים: אנשים שואלים במה להתחזק; אנשים מחפשים לעשות חיזוקים, ואכן מתחזקים. אמנם היצר הרע לא עומד מנגד, ובעת זו (לפני שהוא עומד לישפט) הוא מוציא את כל כלי מלחמתו ואין כל חיילותיו, והנסיחנים הולכים וגוברים באופנים שונים ומשונים כל אחד במדגהת. ולצערינו יש שבויים רבים בידו שאנחנו לא יודעים כיצד נוציא אותם ממנו, וגם כמעט כולנו שבוים בידו במידת מה, ואין לנו על מי להישען אלא על אבינו שבשמים שיחוס עלינו וינאל את כל נפשנו ישראל ועוור לכל אחד ואחד להינתנק מהרע ולבחור בטוב, ולדבוק בקב"ה ובתורתו. ויש בנותן טעם לתחום בעניי"ז בדברי רבי חיים ויטאל בספרו עץ הדעת טוב והחלים פרק קכד. וזה לשונו: כבר ידעת כי הגליות אינם אלא ד', אבל עוד תעדיין ישראל להיות באחרית הימים בגלות ישמעאל... אבל עוד יש גלות חמישי אחרון לכולם וקשה מכולם, והוא גלות ישמעאל הנקרא פרא אדם כו"ל... וכמשי'רז"ל כי לכן נקרא ישמעאל על שעתידין ישראל לצעוק צעקות גדולות בימי גלותו ואז ישמעם א-ל וינעם... משאי"ב בגלות ישמעאל שעתידין להצר את ישראל צרות קשות ומשונות לא נראו כמותם... ואם כן אנוחו לא נדע מהי געשה, ואין לו תקוה אחרת זולתי שנבטח בשמו הגדול יתברך שיושיענו מידם, ע"כ.

שאלה: כיצד יש להתיחס לכל "המבינים" וה"מומחים" שמטיפים כל הזמן בחוסר אחריות להיכנס לעזה ו"ליחסל אחת ולתמיד את החמאס"? כאילו הכל תלוי אך ורק בהחלטה שיששראל לקבל: **תשובה:** אנשים מותכנו יושבים כאן ולא יודעים שעל הפרק עומדות שאלות נוראיות של דיני נפשות שצריך בשביל זה ב"ד של 71 דברים שמעולם לא היה בכלל ישראל, מצד אחד התברר שאי אפשר לשלום על הצבא אחרי שלמעלה מעשרים שעות אנשים במרחק נגיעה מנסיסים גדולים של צה"ל ישבו בממ"ד מפוחדים ורצחים ונושחטים ואף אחד לא מושיע אותם, וגם המודיעין של המדינה התגלה בשעה הקריטית כחסר ערך. ומתברר כי גם הנשק והתחמושת שיש לצבא להילחם לא מספיקים והוא זקוק לסיוע מארה"ב, שמצידה דורשת את הדרישות שלה וחיובים להשעם על איך ברירה משום שאם לא לא יהיה מספיק ציוד להילחם. ולכן ברור כי להיכנס כעת בלי לראות בעיניים כמו שה'המבינים' אומרים זה סיכון עצום גם לחטופים וגם לחיילים עצמם שכלל וכלל לא ערוכים לזהז דבר בכזה היקף והם החמאס אוהו ערוכים. עשרות אלפי אנשי התחמאס מחכים להם בכל פינה עד מנת לרצוח באכזריות כמו שהתברר שרק הם יודעים כמה רוע שייד בחיות אדם אלו וכמו שראינו מה הם עשו במשך עשרות שעות ללא הפרעה כלל. אז בבקשה כל 'המבינים' מוטב להם שישתקו, ויבינו כי זה תפילות וחיוויקם שלנו רח"ל אין שום אפשרות לנצח בכזה מבצע. הגאון מוילנא היה אומר שאילו היו ישראל מתפללים על הצרות לא היה בהם שום צרה לצאת לפועל.

שאלה: האם הרבאיתא אלו שאינם שותו"מ מכיוון שנרצחו בגלל היותם יהודים האם נמחלו להם עוונותיהם והם שוכנים כעת במקום גבוה ככל המהימם על קידוש השם? **תשובה:** ברש"י על הפסוק בתהילים עט בשר חסידך לחיתו ארץ אומר רש"י אין שהיו רשעים כיוון שנתקיים בהם מידת הדין ע"י הגויים אז נהפכו לחסידים ומקורו בילקוט שמעוני, ומע"ז ביערות דבש ח"ב דרוש ב הנהרגים ע"י גויים

חפצה להפתיע אותו. בסעודת שבת לאחר שבצע על החלה הגישה לו מנה אמיתית של דג, ראש הישיבה לא שאל מאומה ואכל את הדג, אבל שכהגישה לו גם מנת חנוף, התעניין אצל הרבנית מנין היה לה הכסף לקנות מוצרים יקרים שכאלו? והיא השיבה בשמחה כי המנהל החדש נתן לה את המגיע להם. הרב שטינמן הרחר מעט, ופנה לרעיתו ושאל אותה האם היה לך כל כך רע 'צחילים'?! והיא ענתה בנחרצות לא, אם כן פסק הרב, חבל על כספי הישיבה, במוצאי שבת קדש השיבי את יתרת הכסף ונמשיך לענג את השבת בחצילים. סיפורים אלו אולי לא מתאימים לבני דורינו, דור התענוגות והפניקים, אבל מוסר השכל יש כאן, גם אם אין את האוכל שאני אוהב, ויש קושי משיח, לא לעשות מזה הר הבוה, לא לנפח את הקושי לממדים גדולים, הקושי הוא עוד נסיון בדרך לעליה בתורה ויראת שמים. ויש להוסיף את דברי הסטייפלער שסיורים שנגזרו על האדם אפשר להמירם ביסורים ע"י העמל והגיעה בתורה. מתוך דברי חיים לרבי יוסף חיים אליהו שליט"א

ה"ה צדיקים גמורים ובמעלה הגדולה של הנהרגים על קידוש ה' מובא רבות. בשו"ת אור זרוע סי"ד מובא שלא צריך להתאבל עליהם משום שיש לו מעלה גדולה. ובמדרש תלפיות מובא שיש להם מדור מיוחד ונמצאים שם גם האבות הקדושים, ובמחזור ויטרי כתב שהם יושבים בשררה הראשונה תחת כנפי השכינה.

שאלה: מהי ההנהגה בעת מלחמה לבני התורה? **תשובה:** הראצו"בער הצפין עצמו בתוך בית מדרש מיד בפרץ מלחמת העולם הראשונה, וביקש מאחד מידידיו בשופך המלחמה יבוא להודיעו כי נגמרה המלחמה, וכך הווה הראצו"בער אכן ישב ולמד שלוש שנים ברציפות ספון בבית מדרש בלא להתעניין כלל בעולם החיצון ובלא שום ידיעה מהנעשה במלחמה, ורק בסוף המלחמה באו להודיעו כי נגמרה המלחמה וניתן לצאת מכותלי בית המדרש.

שאלה: מה יש להתחזק ממידותיו של אברהם אבינו? **תשובה:** בפרשיות אלו אנו קוראים על אברהם אבינו שכתוב בחז"ל שהיה עמוד החסד ואף מסר נפשו על החסד, ומי שעושה חסד הקב"ה עושה עמו חסד אף כשלא מגיע לו, ואין מידת הדין שולטת בו. ותפילתו נשמעת. **ידוע בשם רבי חיים מוולאז'ין** שכל מטרת האדם בעוה"ז היא לעזור ולסייע לשני. **רבי חיים עוזר גרודינאני** כתב באחרית ימיו בזה"ל 'העונג יודת גדול לי בחיי לגמול חסד עם זולתי ולהטיב למשהו' ויעזר בהטטא באחרית ימיו 'לפינם בימי עלומי הייתי סבור שאצל אדם כמוני העיקר הוא להרבות בחידושי תורה וחיבורים. ואילו כעת חיבורי ספרים הוא כמשחק שעשועים לעומת הצורך לעסוק בחסד...' ובית כשוסקים בו בחסד יש בו ברכה וס"ד, ואם אין בחסד חסד אז יש הרבה תקלות, וצריך לזכור שחסד לא צריך שיהיה על חשבון בני הבית רק בהסכמתם ורצונם ועידודם.

שאלה: הבט את השמימה וספור הכוכבים. כמה כוכבים יש בעולם? **תשובה:** חכמי אומות העולם הקדמונים וביניהם אריסטו סברו שיש כמה מאות, ויש שהרחיקו לומר שיש כמה אלפים, עד שהמומחים בדורות האחרונים מלפני כמאה שנה גילו שיש מיליארדי מיליארדים של כוכבים עד אין מספר (1 פלוס 18 אפסיס אין כזה מספר) וכל הזמן עד ימינו זורמים עוד ועוד נתונים שיש עוד מיליארדי מיליארדים כפול מיליארדי מיליארדים, וכל הדברים האלו שהמומחים מגלים רק בשנים האחרונות עומטש כבר נכתבו בתורתנו הקדושה באותיות השחורות והקטנות של מסכת ברכות דף לב: וזה עדיין ממתין למדענים שיגמרו להזיע וינסו להבין שורה אחת בגמ'.

שאלה: מה היה גובה של עוג מלך הבשן? **תשובה:** יש מדרש שעוג היה ענק מימדים עד ששלושים אמה (15 מטרים) הגיעו רק לקרסוליים שלו... ולפי החשבון הוא היה בגובה בערך 250 מטר. קרוב למאה קומות. מדרש אחר אומר שרק פרסות רגליו היו באורך ארבעים מיל (ארבעים ק"מ) וכך יש מדרשים נוספים רבים העוסקים בנושא, יש שיטות שגובוה היה 'רק' כעשר מטר.

שאלה: במה הכי כדאי להשקיע בהשתדלות טבעית לזכות לאריכות ימים? **תשובה:** חז"ל כתבו לנו והוא ברמב"ם בהרחבה שיש לאדם להקפיד להכניס לפיו אך ורק אוכל בריא והיינו להינעם משתייה מתוקה ושאר הסוכרים להינמע משומן רווי, מריבוי מלח, ומאכילה מרובה ובפרט לילדים. על הרבות להם ירקות ושאר דברים בריאים וממתקים וכדו' יש לשמור להם לשבת שהאוכל לכבודה אין ניוזק כמובן במינון ראו.

שאלה: מה הדרך לאדם שביתו יהיה מלא בשפע ברכה אושר ועושר כל הימים? **תשובה:** על הפסוק בפרשתנו למען יטיב לי בערבך אמרו חז"ל בב"מ נט. לעולם יאה אדם זהיר כבבדו אשתו שאין המכרה מצויה בשלל בלא אדם אבלי בעבור אשתו, שנאמר ולאברהם הטיב בעבורה. ורבה היה אומר לבני מחווא תכבדו נשותיכם ועי"ז תתעשרו. ואם יש לו ממון קונה לה כל צרכיה בשמחה, וכאשין לו ינהג כמו רבי עקיבא שאמר לאשתו בת כלבא בשעו אילו היה לי כסף הייתי קונה לך בלי גבול. והאר"י היה אומר שכשהבעל לא מתקמצן עבור אשתו אפי' שאין ידו מושגת כ"כ אז הקב"ה לא מתקמצן בעבורו ומעשירו, אך כשמקמצן עבור רצונות וצרכיה של אשתו אז הקב"ה מקמצן בעבורו ולא מתעשר רח"ל.

שאלה: מאיזה גיל יש יצר הרע? **תשובה:** הרב מפוניבז' סיפר שהוא בא פעם לחפץ חיים וראה אותו יושב ומשדל בכל הכוח וברו לו הקטן לאכול. כשראה הח"ח את הפוניבזער רב, אמר לו הח"ח אותו יודע מדוע הוא מסרב לאכול? כי יצר לב האדם רע מנעוריו, ומפרש רש"י משינא ממעי אמו. ואמר הח"ח שמאותו הרגע הציה"ר כפתהו שלא יאכל כדי שיהיה חלש ולא יוכל ללמוד כשיגדל. וראיית הח"ח משכנו הנכרי שהתינוק יש וזול וסובא ללא הרף, כי שם היצר הרע משכנע אותו לאכול כדי שיגדל ויוכל להרוג יהודים.

שאלה: מה רבי חיים קניבסקי היה אומר לילדים שמפחדים מהמצב במלחמות? **תשובה:** סיפר לי הרב הצדיק ד"ר הרט שליט"א שבזמנו לפני 33 שנים במלחמת המפרץ היה ילד שהיה לו חרדה עצומה מהאנזקות שהיו אז וכו' ואז נכנס אתו לרבי חיים קניבסקי ורבי חיים אמר לו עד דך שלכל ילד יש השגחה פרטית עליו מיוחדת מלמעלה, ומי שמאמין ובוטח בה' לא יעונה לו כל רע, ואין מה לפחד כלל והילד נרגע.

שאלה: השבוע חל יום פטירתו של החזו"א מה הייתה גישתו בעניין חינוך? **תשובה:** החזו"א הכניס חזק בדורנו שהחינוך צריך להיות ע"י אהבה וכך הוא כותב במכתביו: בזמן הזה למשכו בעבותות של אהבה ולא לדחותו כלל והיה מורה שביכול לגמול ילד מדורות הרעים צריך לתת לו תחליף - כ"ף אחר בעניינים החורתיים. ובחור שהיה עוזב את דרך הבית היה מורה לקרבו ולשמור עמו על קשר כמה שיותר ועי"ז יחזור לבסוף.

מדוע זה לא להימנע מלקרוא בשבת: רעיונות שנשלחו השבוע למדור זה? למי שיש רעיון כל שהוא נא לשלוח למיל שבסוף העלון ויזכה לזכות את הרבים: א. בעניין הפצעים בפה שבקשו בשבוע שעבר יש לעיין בעלון זה שיצא לאור בפרשת שלח תשפ"ג. ב. קיבלתי ביום שיש' ה חשוון טלפון שהזהדה כנציג בוק ממחלקת שימור לקוחות. והודיע לי שהסתיימה החבילה שלנו בבזק, ואנו לא התקשרנו לעדכן, ולכן הם מתקשרים אלינו, ואנו זכאים למחיר של 29.90 לחודש כולל שיחות נכנסות 1500 דקות לשיחות יוצאות וכו' קולי ושיחה מזוהה וזה במקום 200 ש"ח. לאחר מספר שאלות התברר לי שההוא מתחזה ומעוניין להשתמש בפרטי האשראי שלי... ג. למי ששאל כיצד להיכנס למייל ממחשב אחר. להגדיר בפרטים אישיים כתובת אמייל לשחזור החשבון [על ידי הוספת מייל אחר]. וכך יבקשו ממך במחשב אחר לאשר את כתובת האימיל בלבד. **עוד תשובה:** יש צורך לבטל את האפשרות של אימות דו שלבי. נכנסים למייל, בצד שמאל למעלה יש הגדרות (פרח עוגל), ושם להכנס להצגת כל ההגדרות, לבחור ב"חשבונות ויבוא", ואח"כ "הגדרות נוספות של חשבון גוגל", לבטל שם את האפשרות של אימות דו שלבי בהצלחה. עוד תשובה: א. ניתן לפתוח את המייל עם מישור שיימצא במחשב אחר שהיית גריל להיכנס בו ולשם יישלח קוד אימות. ב. הרבה פעמים הם מציעים אישור כתובת אימייל לחיזור החשבון ואז צריך פשוט להקליק אותה. **תשובה נוספת:** איך קשר לחסימה של נטפרי. זו הגנה שקשורה לגוגל. בכל אופן הפתרון הוא: במחשב שכן נפתח המייל להגדיר כתובת מייל לשחזור חשבון. ואז כשנכנסים ממחשב לא מוכר, אמצעי ההזהרות יהיה לרשום את כתובת המייל שהוגדרה לשחזור ולקוד הקשת קוד לטלפון. ד. בעלון הקודם מישוהו כתב על מחלת הגרדת (סקביאס) לצערי יש לי בזה הרבה ניסיון ב"ה אשמח לעזור לטליעט למי שצריך 0548477420 (בין הסדרים). ה. לגבי פצעים בפה, משינונו של תקופה ארוכה, נשמח לחלוק את המידע שיתועל למי שסובל: או משחה בשם אורקורט אי ORACORT E משחה פמיונית: משחה ללא מרשם, עם מרשם עולה 18 שח מורחים פעמיים שלוש לשלושה ימים, מקלה על הכאב מיד ע"י שיצורת שכבת הגנה על הפצע. מרגיעה את הכאב מיד! עוד דבר חשוב: כדאי לשים לב מה גורם לפצע- משתנה מאדם לאדם. יכול להיות תזונה-אנס, רותים, ריבוי סוכר- אם אוכלים במשך כמה ימים הרבה סוכר (כמו בזמני תגים ושמחות) גם חוסר שינה, ולחץ או מתח- יש מי שמשפיע עליו מיד וגורם פצעים, רופא אחד אמר שיכול להרגם מחיידקים שנמצאים על קליפה של פירות וירקות, אם לא רגילים לאכול אותם עם קליפה ומתחילים לאכול עם הקליפה- לפעמים יש רגישות לחיידקים האלו, ויכול לגרום לדלקת בפה. כדאי לנסות לראות מה גורם לפצע, כי אם יודעים מה הגורם- יכולים להמנע ובט"ח אין פצעים, אז לפחות יש פחות פצעים.

התורה חסה. בקשות שנשלחו מהקוראים למי שיש פתרון יש לשלוח למיל שבסוף העלון ויזכה לזכות את הרבים: א. האם מישוהו יודע על פתרון לתופעה של צמיחת שיער לבן בעגרים. ה. ממש יעזור. ב. בקשת עצה לסגור מקרר הרמטית אולי מי שנתן את הצעה בעניין הוואלאקן יוכל לפרט יותר, היכן שמים וכו'. ג. אשמח לדעת איך שולחים קובץ במייל חוזר, כלומר שכל מי ששולח מייל לבקשת קובץ נשלח לו הקובץ באופן אוטומטי.

הלכות מענייני הפרשה

לך לך. כמה הלכות בהלכות יוצא לדרך: הנוסע בדרך ומגיע זמן השקיעה ואינו יכול לעמוד בצד ותפצל בישיבה בדרך, שמא"כ כשמגיע חצות ואינו יכול להתפצל מעררב יאמר קר"ש ויתפצל אח"כ קודם עליה"ש ורש"י אומר שיתפלל גם שמו"ע אבל רוב הפוסקים נחלקו עליו). **תפילת הדרך: מברך בפרסה הראשונה** כשאין בתים וכשלא בירך יכול לבדך עד פרסה הסמוכה לעיר. **נחלקו הפוסק במי שרוצה**

לבקש עוד בקשות נוספות בתפילת הדרך כגון תצילנו מתאונות ומחבלים וכדו'. לרבי שלמה זלמן שרי ולרבי חיים קניבסקי לא יפרט, כל הכל כולל ביכל מיני פורענויות. **אם התחיל לומר תפילת הדרך ונשכח באמצע את הנוסח יכול** לומר איזה נוסח שרוצה בעניין הו"ך דרכים ולסיים בשם בא"ה שומע תפילה. **הנהג** שאינו מרוכז כ"כ בנסיעה וקשה לו לעצור עדיף מישוהו אחר יוציא אותו. או שיאמר לפני שיוצא לדרך בברכה שומע תפילה. **ההלכה היא שבדבר שבחובה אין יוצא ע"י שמיעה מרמקול.** ולכך כשיש מי שאומר תפילת הדרך ברמקול, אפשר לומר ביחד אתו, אבל לא לצאת ע"י השמעה מרמקול. **י"א שבתחילה כשיכול ראוי לומר בעצמו ולא לצאת מאחר. גם ביציאה למסלול ללא נסיעה ברכב** מתפללים תפילת הדרך. אבל רק באופן שהתחילו את המסלול ממקום ישוב ששהו בו וכדו', ולא כשכבר אמרו בנסיעה קודם לכן תפילת הדרך ואח"כ התחילו את המסלול הרגלי. **בטיול שנמשך כל הלילה** אינו אומר בבוקר שוב תפילת הדרך (ואי"ז דומה לברכות השחר שיש שמברכים). **אם ישן בלילה** שינת קבע וממשיך הטיול למחרת, ואומר תפילת הדרך שוב למחרת. **אם ישן כאמצע הדרך** ואח"כ ממשיך בטיול באותו יום, אינו אומר תפילת הדרך שוב. **אם הגיע ליעדו ואח"כ מסיבה שאינה צפויה יוצא שוב לדרך,** יש לומר שוב תפילת הדרך.

חידות

חידות שינוי הפרשה: מותאם גם לילדים: מתוך עלון לעניינו: א. מלך שמע? אמרפל. ב. "ואברכך ואגדלה שמך ואהיה _____?" ברכה. ג. והיית לאב המון _____? גויים. ד. בן משק ביתו של אברהם הוא _____? דמשק אלעזר. ה. שפחת שרי: הגר. ו. "למען יטב לי בעבורך _____" נפשי בגללך?" וחיתה. ז. "ושמתי את _____ כעפר הארץ?" זרעך. ח. אחד העמים שאברהם עתיד לרשת? _____ חתני. ט. השם במביט לאברהם שיקבר בשביה _____? טובה. י. "עמק השידוך הוא _____?" י. המלח. כ. זרעו של אברהם נמשלו ל _____? כוכבים. ל. בן אחיו של אברהם: לוט. מ. "קחה לי עגלה, ועו ואיל _____?" שושלים. נ. מילה נרדפת לברחו _____? נסו. ס. עיר מאנשיה היו רעים וחסדים: סדום. ש. מי היה הפילטי? עוג מלך הבשן. פ. המלאך אמר להגור וישמאעל יהיה _____? פרא אדם. צ. "ויאמן בד ויחשבה לו _____?" צדקה. ק. "ימחו _____" צפונה וגבחה?" קדמה. ר. אברהם ירד מצרביה בגלל ה _____ בארץ? רעב. ש. "מחוט ועד _____" נעלי? שרוך. ת. אברהם נמול כשהיה בן _____? תשיעים ותשע.

חידות על פרשת השבוע: א. מכנה משותף בין שרה אמונו לנח דינה ומשה ברינו: ב. שני עניינים בפרשה שכתוב עלהם כבד: ג. המילה דן בפרשה פעמים במשמעות שונה: ד. מילה בת ארבע אותיות מתוכן 3 פעמים אותה האות: ה. איזה דבר בפרשה קושרים אותו: ו. איזה שם של עיר ערבית מפורסמת מוזכרת בפרשה: ז. היכן מוזכר בפרשה מצווה תדירה של נתניה לעניים אך בהקשר אחר: ח. היכן בפרשה שתי מילים רצופות שנקראות כמעט אותו הדבר אך הן באות אחת שונה מהשניה: ט. איזה שני בני אדם בפרשה אחד הורידו לו 5 והשני הוסיפו לו חמש?

תשובות: א. כולם היו בתביה. ב. אברהם כבד בכסף וזהב. הרעב כבד בארץ. ג. וירדפו אחריו עד דן. הגוי אשר יעבודו דן אנכי. ד. ויעתק משם ההרה. ה. שרוך נעל. ו. **דמשק** אלעזר. ז. ויחשבה לו **צדקה**. ח. הימול ימול. ט. לשיר הורידו 5 כי נקראת שרה. ל. אברהם הוסיפו 5 כי נקרא אברהם.

חידות ידע תורני: א. מתי צריך בשבת ללבוש בגד חול ולאכול מאכלי חול? ב. מתי עדיף לקנות מגוי מאשר מיהודי חרדי? ג. איזה דבר אומרים בכל יום כמה פעמים והוא מורכב מארבע פרקים בתהילים: ד. מי גונב ומתחייב ע"י מיתה? ה. האם מצינו שאפשר להתפלל על תפילה של מישוהו אחר שלא נתקבל? ו. מתי מוזכרים לתתחילה טל גם בימי החורף? ז. מתי מוציאים יותר משלושה ספרי תורה?

תשובות: א. עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות. ב. קרקע בארץ ישראל, תפילין ומזוזה ביד הגוי בשניהם יש עניין לפדות מהם. ג. אשרי: אשרי הספוק הראשון הוא מפרק אחד בתהילים, השני הוא מפרק אחר. תהילה לדוד עד תהילת מפרק שלישי. ואנחנו מפרק רביעי. ד. בן נח נהרג על הגזל. בן סורר ומורה. בא במחציתו. גונב איש ומכור. עכן גשול מהחרם. גונב קסווה. ה. הכתן הגדול מתפלל ביו"כ: שלא תכנס לפניך תפילת עוברי דרכים. ו. ותן טל ומטר לברכה. ז. בשמחת תורה.

חידות כלליות: א. לאדם יש שלושה שקיות על השקית הראשונה כתוב מכלי תפוחים, על השקית השנייה כתוב מכלי תפוחים, על השקית השלישית כתוב מכלי תפוחים ותפוחים. הכל נכתב בטעות על השקית הלא מתאימה איך אפשר לדעת מה מכלילה כל שקית ע"י הוצאת פרי אחד מכל שקית? ב. אדם מונה לפני שולח קעורת על אחד כתוב התפוח פה, על השני כתוב התפוח לא פה, על השלישי כתוב התפוח לא בקופסה אחד. רק אחד משלושת המשפטים נכון, באיזה קופסה נמצא התפוח? **חידות לשאלות את הילדים: ג.** איזה דבר יש בכל חדר בבית ובבית כנסת כולל בחדרי שרות ואמבטיה? ד. ג' צרופי מילים למילה חול: ה. 9 צרופי מילים למילה שעון: ו. איזה מספר יש בשעון מחוגים 5 פעמים: ז. איזה דבר יש בגופינו (לא משהו פנימי) עשרות פעמים: ח. איזה מספר גדול שכמותבים אותו הוא נקרא כמו אות אחת?

תשובות: א. מה שכתוב תפוחים ותפוחים נוציא ממנה פרי אחד אם ייצא תפוז סימן שזה השקית על התפוחים כי הרי לא כתוב נכון על השקית, וה"ה אם ייצא תפוח. ואז השקיות הנותרות רק להחליף את הכיתוב על כל שקית כי על כל שקית יש כיתוב שגוי. ב. התפוח בקופסה 2 כי אם היה בקופסה אחד 2 אז המשפטים נכונים גם הכתוב על קופסה 1 וגם הכתוב על קופסה 3. וגם אם היה בקופסה 3 אז שני המשפטים נכונים גם הכתוב על קופסה 2 וגם הכתוב על קופסה 3. ג. דלת. ד. חול המועד. שעון חול. יום חול. ה. שעון יד, שעון מחוגים, שעון קיר, שעון מצורר, שעון שבת, שעון זהב, שעון חול, שעון מצורר, שעון דיגטלי. ו. המספר אחד נמצא במספר 1 במספר 10 במספר 11 פעמיים, ועוד פעם במספר 12. ז. שינים שערות אצבעות וציפורנים. ח. המספר אלף הוא גם מילת אלף.

חידון משמעותיות מילות לפרשת לך לך: ז' משמעותיות למילה בית: א. בית - בני הבית. "יגעים גדולים ואת ביתו" רש"י: כתרגומו אנש ביתיה. (בראשית יב יז). ב. בית - פנים, תוך. "מבית ומחוץ תצטנו". אונקלוס: מגיו ומברא. (שמות יב יא). ג. בית - מבנה: בית מגורים. "מי האיש אשר בנה בית חדש" (דברים כ ה). ד. בית - מקום אחסון: בית מזוזה. בית מנורה. בתי ידיים. בתי נירן. בית הבלעיה. ה. בית - בקוצה שיש לה מכנה משותף: בית הכל. בית אב. בית יעקב. בית קברות. ו. בית - קטע מובנה בתוך שיר: שיר בן חמישה בתים. ז. בית - אות באלף בית.

לקוראי העלון היקרים מפי, בשבוע האחרון פנו רבים רבים שכעת זה הזמן המתאים ביותר להשאיר את המזוירים הגיגים וכו' מכוון שרבים נמצאים בחרדה מכל מה שקורה על יושיב הארץ הזאת, לאחר מחשבה רבה הוחלט שכיוון שעדיין הלב שותת דם מהדם שנשפך כמים בשמחת התורה לפני שבעיים וחצי, וכן רבים מאמינו בני ישראל יושבים בשביה יחד עם מרצחים שרצחו באכזריות את הוריהם או יולדיהם מכל פניהם וחלקם אף קטנועי איברים, וחלקם ילדים ותינוקות קטנים, לכן הוחלט שכעת זה לא הזמן המתאים למדורים חשובים אלו, ואי"ה נוכל בקרוב לשוב ולפרסמם לתועלת הרבים, בתווה להבנה.

היכן ניתן להשיג את העלון

ניתן להשיג את העלון בבני ברק: צמוד לכניסה לתלמוד תורה כתב סופר מצד שמאל של הכניסה, בקופסה פינה בחצר רחוב סוקולוב 23. ובביתנו"ד המרכזי מוע"ת אברכים **פרדס כץ** בארנוצ'יאר 9. ובכולל "מורשה זמני" (בית כנסת הגדול) בספריה בקומה ראשונה (חברון) בכניסה המערבית לקרון בארון למטה. וכן בשאר המפגשים ואצל המפיצים הקבועים **אין לקחת יותר מעלון אחד בשום מקום ללא אישור.** כמו"כ ניתן להשיג את העלון **במוזיעין עילית** (לא כמות) החל מיום חמישה בכניסה לחנות ש.מ.ח. - שרונה משרד רחוב רשבי"מ 49. **כן ניתן להשיג בהר יונה נהר הגליל** אצל רבי שמחה שולמן שליט"א. **כן ניתן להשיג בירושלים** בישיבת מיר אצל רבי דוד רוטשילד שליט"א או אצל הצדיק רבי אבי פרידנר שליט"א. **בבית שמש** אצל רבי נחום זכרש שליט"א בבית הכנסת אור אליהו. **וכן** בישיבת מרן הגר"מ שטרנבוך - חבוק הבניא 7 רמה ג'. **בנתיבות** ב"בית בורכיס". ובבית יצחק, ובבית מהרי"ץ. **בנתיבות** בישיבת מאור התלמוד, אצל החבור החשוב שיי רוטני נ"י. **בירושם** אצל רבי מיכאל גולדנברג שליט"א. **באופקים** בבית כנסת שערי תפילה (פרויקט). **בקריית גת** בביתכ"ג שומרי אמונים ובבית"ג קרעטשנף מיום ששי. **בחזון ויחזקאל:** בבית כנסת המרכזי. **באשדוד:** בבית כנסת החיד"א רובע ג אצל רבי יצחק משענייה שליט"א **בעוצם** בישיבת נר זרח. **ברכיס** אצל רבי יוסף המאירי שליט"א. **ברעננה** אצל משפחת ויכאיר רחוב נעמי שמר 9/5 טלפון: 052-6903395. **בפתח תקווה** בבתי הכנסת בגני הדר: אוהל אברהם. שירת מרים. קהל חסידים. בעש"ט צאנז גור ויוצאי חברון, ע"י רבי יואל פיננדהל שליט"א. וכן בישיבת אור ישראל אצל בישיבת עטרת שלמה. **בראשון לציון** אצל הגי"ל: וכן בעיר **אלעד** בישיבות כנסת ויחזקאל ותורה בתפארתה ובישיבת הר"ן ע"י רבי יואל פיננדהל שליט"א. **עוד באלעד** בבית הכנסת עמק ההלכה ע"י רבי יצחק רבי שליט"א. **בצפת:** בהיכל ישיבת צפת ע"י רבי אברהם לויסון שליט"א. העלון יוחלק גם במניין הקץ שע"י איילת השחר. **בקריית אתא:** בבית הכנסת מאקוור וירושלים 3 **ברמת השרון** אצל רבי דניאל פוסטבסקי שליט"א בבית הכנסת מורשת אבות וכן בבית הכנסת גאולת ישראל וכן בבית הכנסת וכולל אור צבי. **בחדרה** בכולל אדרת אליהו בראשון הרב נתנאל קיאותא רחוב הגדוד העברי 13 **בולד - אחיסמעל**. **בחנות** בראדס רחוב הרב אלישיב 5 גני איילון. **בעפולה** בביתכ"ג נצח ישראל בשכונת עפולה עילית או אצל רבי אהרן קולודצקי שליט"א. **ביד בנימין:** בישיבת דרכי איש אצל רבי ישראל מאיר נידים שליט"א. **בעכו:** רחוב גיבורי סיני 32 על הסטנדר בכניסה לישיבה. **במנצ'סטר** אצל רבי שמואל א. הורביץ שליט"א: 0275931104474. **בארגנטינה:** בקהילת שובה ישראל במקום המיועד למכרי.

ניתן להוריד את העלון בעמדות קול הלשון וכן את העלונים של כל חמש השנים האחרונות. הדרכה: נכנסים לקול הלשון. מקישים על חיפוש רבנים. לכתוב מערכת שבתי. מקישים על פתח תניקה. מקישים על תקיית הורדת גליונות. מקישים על לבית התורני. ומורידים מה שרוצים.

כמו"כ ניתן להשיג במייל: 456alon@gmail.com יש לדייק במייל ולכתוב בודאס 456 ואח"כ alon@gmail.com

השתתפות בהוצאת העלון לפנות: 0527633431. או ביצורים פלוס' - רשת הכוללים פרס כץ-עלון, (שלוחה 2422). זכות הרבים תלוי במסיעים! אפשר לשלוח משם הודעות.

ניתן להשיג את העלון בכתב גדול במייל הנ"ל.

ברכת ישראל

דיני ברכות הנהנין מכורדים ומכורדים כפי הנראה ראוי למעשה (לבני אשכנז וספרד)

חלק א' – ברכה ראשונה ודיניה

מאת הרב חיים טודרוס קופשיץ והרב ישראל זלוטניק

לאחר שנות עבודה מאומצות, זוכים בס"ד הרב חיים טודרוס קופשיץ והרב ישראל זלוטניק להציג בפני הציבור ספר חדש שאינו עוד ספר ליקוטים, אלא עבודה יסודית של שני ת"ח על פי חיפוש האמת משורשי הסוגיות והראשונים עם גדולי האחרונים לדעת איך ראוי להתנהג, יחד עם הרבה חידושי דינים, ואף מי שכבר למד היטב הלכות ברכות ימצא בו חידושים למעשה. הרבנים המחברים ניסו להגיע לכל השאלות האפשריות אף שלא נדונו עד היום בפוסקים, ואשר לכן יש בספר 'ברכת ישראל' הרבה חידושי דינים מקוריים שלא הובאו בספרים אחרים.

בהקדמה מפרטים המחברים כמה סיבות שהביאום לכתיבת הספר החדש: הרבה מהמאכלים שהזכיר "המשנה ברורה" אינם מצויים לנו, או ששמותיהם השתנו, והלומד מרגיש שאין זה לימוד הנוגע למעשה. במרוצת הזמן השתנו הרבה מאכלים שהמשנה ברורה אינו מדבר עליהם, וגם יש מהדינים הכתובים שנשתנה דינם עקב שינוי הרגלי האכילה בימינו. דינים רבים תלויים בסופו של דבר בידיעותיו או בשיקול דעתו של הלומד. (כגון גדרי עיקר וטפל, אופני שינוי מקום, דרך אכילה של מאכלים מסוימים, גדר השינוי במאכל, היסח הדעת, וכיו"ב). הרבה דינים בשו"ע ומשנ"ב אינם מתורגמים לשפת המעשה עם דוגמאות, ויש פרטים שהפוסקים דיברו עליהם ואנשים אינם שמים לב לזה. נתקטנו המוחין ורוצים לשנות בדרך קצרה ובשפה רהוטה המדוברת בימינו. הרוצה ללמד דינים אלו לבני ביתו בשולחן השבת או לתלמידים בדרך קצרה, אינו יכול לעשות כן מתוך ספר המשנה ברורה שמצריך לימוד ממושך וריכוז רב. במקרה שיש שאלה למעשה אין יודעים איפה לחפש, ואיזה פרטים יש לדון בה, ויש הרבה דינים שמי שאינו לומד לא יעלה על דעתו לחוש אליהם כלל.

לפיכך, קמו הרב חיים טודרוס קופשיץ והרב ישראל זלוטניק וחיברו את הספר 'ברכת ישראל' ובו י"ג פרקים בנושאים: תקנת הברכה, חילוקי הברכות, ברכה לבטלה ושאינה צריכה, האכילה המחויבת בברכה, שמיעת הברכה מאחר, סדר הקדימה בברכות, נקיות וקדושה בברכה, דיני אמירת הברכה, דיני אמירת אמן, סמיכת הברכה לאכילה, מאכלים נוספים הנפטרים בברכתו, דין היסח הדעת ושאר הפסקים, ודיני שינוי מקום. בסיום הספר מופיעים מפתח עניינים ומפתח ערכים מפורטים כך שבעת שאלה ניתן למצוא על פיהם את התשובה במהירות.

הספר ערוך בצורה מפורטת ומאירת עיניים. בראשית כל פרק כתוב באיזה נושאים הוא עוסק וכמה סעיפים יש על כל נושא. הספר משתדל לתת מענה מעשי לכל מקרה, ומצמצם מחלוקות וספקות עד כמה שאפשר, ודואג להכריע על פי שורת הדין ולפי הכללים במקרים אלו, כך שהלומד ידע לנכון מה עליו לעשות, ולא נותר נבוכ בעניין. בתחתית העמוד מופיע 'מקור הברכה' ובו המקורות להלכות והערות שונות. כתב הספר נעים והעימוד גם הוא מאיר עיניים.

יש לציין שהספר ערוך לבני אשכנז וספרד, בשים דגש לשיטת המחבר וכללי ההנהגה בספק ברכות. כך שהוא מתאים לכל העדות. סגנון הספר מתאים לחובשי ספסלי בית המדרש וגם ללימוד בשולחן השבת עם כל בני המשפחה. בספר כ-400 עמודים.

הספר קיבל את הסכמותיהם והמלצותיהם של הרבנים הגאונים: הגאון רבי נתן הכהן קופשיץ שליט"א, רב דקהילת החרדים נחלה ומנוחה-בית שמש, הגאון רבי יעקב תופיק-אביעזרי שליט"א רב ואב"ד לקהילות הספרדים בביתר עילית, הגאון רבי חיים אלעזר ווייס שליט"א רב ואב"ד למקהלות האשכנזים בביתר עילית, הגאון רבי חיים אקרמן שליט"א ראש ישיבת 'הישיבה הגדולה ביתר עילית', הגאון רבי אשר פריימן שליט"א מו"צ בהעדה החרדית שכונת מקור ברוך, שהינו זקנו של הרב ישראל זלוטניק, הגאון רבי אליהו נחום פרנקל שליט"א מרבני שכונת 'גבעת-שאול', שהוא מו"ח של הרב ישראל זלוטניק, הגאון רבי משה דוד אדלר שליט"א רב ודומ"ץ קהילות בני התורה גבעה ב' - ביתר עילית, הגאון רבי יהושע יודלביץ שליט"א רב קהילת פרושים ביתר עילית - גבעה ב'.

הוצאה לאור והפצה: יפה נוף

עשו עבודך את ה"עבודה"!

לך נותר לקדוּא – להקדיא – וליישם..

חדש!

במלאכת מחשבת שזורים תורתם ודעתם של חכמי ישראל לאורך הדורות מהם נארגו מאמרים מאירים. לכל פרשה נבחר נושא אחד בעבודת השם, אשר הקורא ימצא בו היקף מדהים ונדיר של חכמה דעת ומוסר והנהגותיהם של גדולי ישראל.

tomorrow 0527.166.016

מעמד יסוד והקמרת קופת השמירה לשמירה והצלה בטוחה

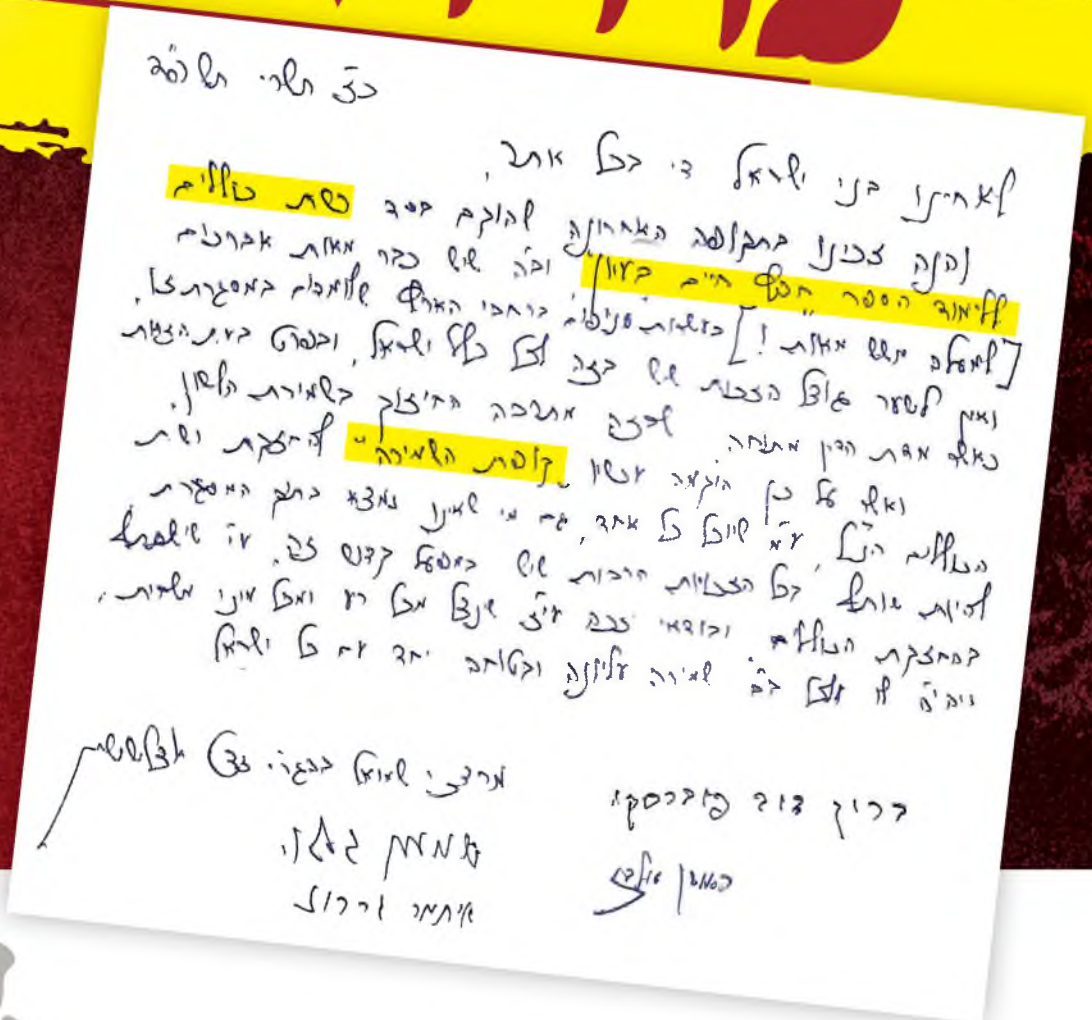
שע"י מרגן ורבנן גדולי הדור שליט"א
למען רשת הכוללים
חפץ חיים בע"מ

בח השמירה

גדולי ישראל
הכריעו:

החזקת כולל
חפץ חיים בע"מ
היא כח שמירה
והגנה בעת מלחמה

שותפים עכשיו ועוברים את המלחמה בשלום!
033-75-22-11

בני ברק: ישיבת 'בית הלל' | בית חשם | שוהם הלכות | נאות יוסף | מגן אברכים פ"ב | הניכוי הישיבות שיוכן ח' | אשכנזי בני הישיבות פ"ב | משכנות יעקב | שומרי שבת | אהל תמר | אילת השחר | מרכזי רמת אלהן | שוהם תפילה | מוהליבר - נר שמעון | עטרת ברוך | ביאלה - שמך שלום | משכן עזריאל | אהל יעקב ולאח | אהל שמעון | היכל יצחק ירושלים: רמת שלמה - חזון איש | לומדי תורה | סנהדריה מורחבת - בני הישיבות | רוממה - בי"ח הניכוי הישיבות בית שמש: אהבת תורה תל ציון: בית דוד חיפה: ברכת אליהו מודיעין: עילית: קרית ספר - אבי עזרי | ישיבת מיר ברקפלד | קהלת רשב"א | נתיבות שלום | ברקפלד - שערי תפילה | אחיסמך: המרכזי רחובות: שבת אחים

ניתן לתרום בנדירים
פלוס בשלוחות
'רשת הכוללים'
חפץ חיים בע"מ

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 145 | פר' לך-לך תשי"ד | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

מזן ראש הישיבה הגרמ"צ ברגמן שליט"א

חתונת נכד מזן ראש הישיבה הגרמ"ד פובדסקי שליט"א עם נכדת הגרמ"מ פרבשטין ר"י חברון

ילדי תלמוד תורה 'תשב"ד' ברכסים בבחינה במעונו של מזן הגר"מ גריינמן שליט"א,
לאחר הבחינה נשא מזן שליט"א דברי חיזוק קצרים והילדים עברו להתברך

מעמד התפילה בראשות מרנן ורבנן גדולי הדור שליט"א ורבבות אלפי ילדי ישראל

כנס חיזוק והתעוררות במלאות ל"ח שנים להסתלקות מייסד כולל הג"ר אלתר יצחק דרשוביץ זצ"ל
נשאו דברים המשיגה הגאון הצדיק רבי חזקיהו מישקובסקי שליט"א, והמגיד הגה"צ רבי אשר דדוק שליט"א

מרנן ראש הישיבה הגרא"י הכהן קוק שליט"א

בסעודת מלווה מלכה לבני זועד רביעי בישיבת מאור התלמוד ובזועד השבועי בחדרו

הגדאי"ש קניבסקי ראש כולל ארחות יושד
בניחוס אבליס אצל רבי יצחק אוהב ציון
תלמידו ומקורבו של אביו מרן שר התורה זצ"ל,
ומשפחתו היושבים שבעה על פטירת אמש ע"ה

מרן הגאון הצדיק רבי שמעון גלאי שליט"א
בביקור אצל מרן פוסה"ד הגר"מ שטרנבוך
שליט"א

ראש ישיבת ארחות תורה הגר"ד דיסקין
שליט"א במשא חזוק נוקב בהיכל הישיבה
לתלמידיו: "המלחמה לא בצפון ולא
בדרום". המלחמה כאן בארחות תורה!

משא מרן הגר"מ"ה הודש לבני ישיבת נר זרח - עוצם בבית המדרש הזמני בבני ברק: "כדי שהתורה תשמור עלינו צריך לכבד את התורה"
לאחר שיחתו ראש הישיבה הגאון ד' יצחק זאב פיינשטיין שליט"א מסר דברי חזוק בפני בני הישיבה על המצב וחובתנו בעת הזו.

מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין במשא התעוררות למאות אברכי כולל 'מורשה ודעת' (גרטלר) בב"ב

היזבאללה מצפון והמאם מדדום, ומי יודע מה יולד יום?!

רבי המדודים של א גשמה במזנה מעולם

מעמד גורא
להינצל מכל הגזירות

ע"י מרן הגאון

רבי מרדכי גרזם שליט"א

בקבר

דחל אמונו

ביום ההילולא
יום חמישי י"א חשוון תשפ"ד

ישועה כללית! ישועה פרטית! זה הזמן!

"כמו שכתוב בספר 'חסדי ה'" (הקדמון)
על פי מעשה

שבבל עת
צדה לישדאל

דחל באה וצוועקת

לבטל כל הצרות
מישדאל

(קדושת לוי ויצא)

ועד הרבנים
לעניני צדקה בארה"ק

1-800-22-36-36